Gültan Kışanak

Kürt Siyasetinin Mor Rengi

*dipnot

Gültan Kışanak Kürt Siyasetinin Mor Rengi *dipnot

GÜLTAN KIŞANAK

KÜRT SİYASETİNİN MOR RENGİ

*dipnot yayınları

Kürt Siyasetinin Mor Rengi

ISBN: 978-605-2318-23-2
Dipnot Yayınları: 295
Sertifika No: 14999
1-4. Baskı, 2018/Ankara
5-6. Baskı, 2019/Ankara
7. Baskı, 2021/Ankara

Editör: Hülya Osmanağaoğlu
Kapak Tasarımı: Duysal Tuncer

Baskı Öncesi Hazırlık: Dipnot Bas. Yay. Paz. Ltd. Şti.
Baskı: Sözkesen Matbaacılık (Sertifika No: 13268)
İvedik O.S.B. 1518. Sok. Mat–Sit İş Merkezi No: 2/40
Yenimahalle/Ankara Tel: (0312) 395 21 10

Dipnot Yayınları
Selanik Cad. No. 82/24 Kızılay / Ankara
Tel: (0 312) 419 29 32 / Faks: (0 312) 419 25 32
e-posta: dipnotkitabevi@yahoo.com
www.dipnotkitap.com

İçindekiler

ÖNSÖZ

Dünyada feminist hareketin “oy hakkı” için verdiği mücadele, kadınlar için siyasal alana dair ilk önemli çıkıştı. “Seçme ve seçilme” hakkı elde etmek, kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesinde bir sıçramaya yol açtı. Böylece yönetime katılma imkânı bulan kadınlar “Nasıl yaşamalı?”, “Ne yapmalı?” sorularına yanıt üreten ve bu politikaları hayata geçirme imkânı bulan bir pozisyon elde etmişlerdi. Ama bu hakkın kâğıt üzerinde kalması için direnen erkek egemen sisteme karşı amansız bir mücadele vermeleri gerekiyordu. Bu zorlu bir mücadeleydi. Eril zihniyet, kadınları yönetimden uzak tutmak için toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı her türlü ayrımcılığa başvuruyordu.

Son derece karmaşık, kendi içinde hem rekabet hem de en alttakine karşı güçlü bir ittifak halinde olan hiyerarşiye dayalı egemenlik piramidinin en altında yer alan halkların kadınları için bu mücadele çok daha zorluydu. Bu bağlamda Kürt kadınlarının siyasal alandaki mücadele deneyimleri, erkek egemen sistemin bu karmaşık ittifakını görünür kıldığı gibi, kadınların azmini ve kararlılığını da gözler önüne sermektedir.

Bu konuda bir kitap yazma fikrine yol açan, arkadaşların sürekli “Neden Diyarbakır cezaevini yazmıyorsun?” diye sorarak uyguladıkları baskı oldu. Neredeyse gelen her mektupta ve bu cezaevinde bulunan kadın arkadaşlarla ortak alanda bir araya

geldiğimizde bu soru, biraz da sitem havasında tekrarlanıyordu. Haklı bir soruydu. İlk Kürt kadın belediye meclis üyeleri Duriye Kaya ve Emine Hacıyusufoğlu ile 12 Eylül darbesi döneminde Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi'nde birlikte kalmıştım. O zaman sadece iki kadın meclis üyesi vardı. Aradan otuz yedi yıl geçti, şimdi cezaevleri kadın milletvekilleri, belediye eşbaşkanları ve belediye meclis üyeleriyle dolu. Düşündüm ki, 12 Eylül faşizmini, Diyarbakır Cezaevi'ndeki vahşeti ve kadınların direnişini yazmak önemliydi, ancak iğneyle kuyu kazarcasına, bin bir emekle, büyük bir mücadeleyle geçen Kürt kadınlarının demokratik siyaset alanındaki özgürlük yolculuğunu yazmak, içinde bulunduğumuz sürece de bir cevap olacaktı. Bu kitabın hikâyesi böyle başladı.

Kürt kadın hareketinin zorlu yolculuğunun ilk çıkışı Diyarbakır Cezaevi'ndeki zulümle sınanmıştı. İlk adımlar amansız bir direnişle atılmış, sonrası da aynı kararlılıkla devam etmişti. Her birimizin yaşadıklarını bir araya getirebilirsek, iyi bir deneyim aktarımı olarak, kadınların özgürlük ve eşitlik mücadelesine bir katkı sunmuş oluruz diye düşündüm. Gazetecilikten gelmiş olmanın da verdiği bir duyguyla, ulaşabildiğim arkadaşlara mektupla sorular gönderip röportaj yapabilir, bunların toplandığı bir deneyim aktarımı kitabı yazabilirdim. Bu fikrimi, buradaki kadın arkadaşlarla paylaştığımda, "Tebrik ediyoruz," diyerek beni geri dönüşü olmayan bir yola adeta iteklediler. Sonra, yazma konusunda beni her zaman teşvik eden kızım Evin, görüş günü konuyu açtığımda çok sevindi ve "Anne lütfen çok hızlı ol, belki tahliye olursun," dedi. Ben de mektup yazdığım arkadaşları, "Soruların cevabını çabuk gönderin, belki tahliye olursunuz, kitap eksik kalmasın," diyerek motive ettim. Tutuklu bulunan kadın arkadaşların cezaevi adreslerini bulmak bir hayli zamanımı aldı. Her birimizi Türkiye'nin dört bir yanına dağıtmışlardı. Partiden istedim, gelen adreslerin yarıdan faz-

ları yanlış çıktı. Mektuplar geri geldi. Adresi doğru olan arkadaşlardan, bildikleri kişilerin adreslerini göndermelerini rica ettim. Sora sora epeyce bir adres buldum. Gönderdiğim mektuplar eline geçmeden tahliye olan ya da sürgün edilen arkadaşlar oldu. İletişim cezaları nedeniyle röportajını ya da istediğim ek bilgileri gönderemeyen arkadaşlar da var. Bir de cezaevi idaresince "sakıncalı" bulunarak gönderilmeyen röportajlar... Ulaşabildiklerimle kitabı tamamlamaya karar verdim. Gelen röportajları aslına sadık kalarak anlatıya çevirdim. Arkadaşlara gönderdiğim mektupta, "Bu çalışmanın başarılı olması, biz kadınları doğru ve eksiksiz yansıtabilmesi, sizlerin katkısına bağlı. Ne kadar çok arkadaş, katkı sunarsa biz kadınların mücadelesi, emeği o kadar açığa çıkar... Eğer yazmazsanız bilin ki hikâyemiz eksik kalacak. Bu kitap, bizim, hepimizin hikâyesi olacak. Ben sadece hepimizin hikâyesini bir araya getireceğim," demiştim.

Arkadaşlar da katkılarını esirgemediler. Öncelikle cezaevi koşullarında, sorularıma yanıt veren tüm arkadaşlara içtenlikle teşekkür ediyor, redaksiyon sürecinde benden kaynaklı eksiklikler olmuşsa, anlayışla karşılamalarını umuyorum. Özgür ortamlarda, daha özgün anılarımızla, daha kapsamlı ve renkli çalışmalar yapacağımıza da inanıyorum.

Elime ulaşan tüm röportajlara kitapta yer vermeye çalıştım. Ulaşamadığım ya da yazısı bana zamanında ulaşmayan arkadaşlar da oldu. Zaten her ne kadar kişisel deneyimlerimizi anlatsak da yazılanlar hepimizin hikâyesi. Hepimiz aynı yollardan geçtik, aynı zorluklarla karşılaştık, erkek egemen bir alanda kadınlar olarak var olma mücadelesi verdik. Her kadının, bu kitapla anlatılanlarda bir parça kendisini göreceğini düşünüyorum.

Şunu da belirtmek istiyorum ki, bu kitap Kürt kadın hareketinin tarihçesi değil. Kürt kadın hareketi hayatın tüm alanların-

da örgütlenen, çok farklı mecralarda mücadele yürüten, büyük toplumsal bir dinamik. Her alanın kendine özgü inanılmaz kıymetli deneyimleri var, teorik ve pratik olarak her an kendini yenileyen, gelişen büyük bir yapı kadın hareketi. Bu kitapta sadece yasal siyasi parti faaliyetlerinde yer alan kadınların mücadelesi anlatılıyor.

Ayrıca "Kürt kadınları" diye genel bir tanımlama kullanıyorum ama bu kitabın HEP ile başlayan siyasi geleneği sürdüren partilerde mücadele eden kadınların deneyimleriyle sınırlı olduğunu belirtmem gerekir. Farklı siyasi gelenekleri temsil eden partilerde yer alan ya da *Roza, Jujin, Jiyan* gibi feminist dergiler çıkartan Kürt kadınların farklı deneyimleri olduğu muhakkak.

Şüphesiz siyasi alanda görev alan, emeği olan ve bu alanda yaşanan mücadeleyi anlatabilecek binlerce kadın var. Ancak kitap için bir çerçeve ve sınırlama gerekiyordu. O nedenle kitap, sadece yerel ve genel siyasette temsiliyet görevi almış, kitabın yazıldığı dönemde (Ağustos 2017- Şubat 2018) cezaevinde olan ve ulaşabildiğim kadınların deneyimleriyle sınırlı kaldı.

Bu tarih sınırlamasının bir tek istisnası oldu. O da 24 Haziran 2018 genel seçimlerinde Hakkâri milletvekili olarak seçilen Leyla Güven ile yapılan röportaj. Kitabın yayıma hazırlık süreci bitmek üzereydi ve Leyla'nın tahliye olmasını bekliyorduk ama tahliye edilmedi. Çok kısa bir süre içinde Leyla'dan röportaj sorularını yanıtlamasını istedim ve apar topar Leyla'nın hikâyesini de kitaba dahil ettim. Devam eden hukuksuzluğun bir göstergesi olarak Leyla'nın röportajının da kitaba dahil olması önemli diye düşünüyorum.

Kitapta kadınların anlattıkları hikâyeler aslında hareketimizin/Kürt kadın hareketinin nasıl bir süreçten geçtiğini açıkça ortaya koyuyor. Ancak okurların sürecin ana başlıklarına ve dönüm noktalarının bilgisine vakıf olmasının, mücadelenin geldiği noktanın öneminin daha net anlaşılmasını mümkün kılacağı-

nı düşünerek söyleşilerden önceki bölümde tarihsel -siyasal bir özet yapmayı gerekli buldum.

Bu kitap davaların içeriğine, yargılama sürecine, hukuksuzluklara odaklanan bir kitap değil. Gözaltı, tutuklama ve cezaevine dair sadece kısa anlatılara yer verdim. Zira erkek egemen sistemin, kadınların da eşit haklara sahip olduğu demokratik, özgürlükçü bir gelecek için verdiğimiz mücadelenin bedelini bize ödetmek istediğini çok iyi biliyoruz.

Bu kitap bir biyografi çalışması da değil. Kadın olarak nereden gelip hangi mesafeleri katettiğimizi, önümüze ne gibi engeller çıktığını, erkek egemen sisteme kafa tutma gücünü nasıl edindiğimizi dillendirmek; emeğimizi, mücadelemizi, anılarımızı, zor ve güzel yaşanmışlıkları bir araya getirerek kadın özgürlük mücadelesine dair deneyimlerimizi aktarmak; tarihe bir not düşmek istedik.

Bir de arkadaşların her biri mektuplarında böyle bir çalışma yaptığım için bana teşekkür etmişlerdi. Asıl ben her birine bir kez daha ayrı ayrı teşekkür ediyor, bu kitabın hepimizin kolektif emeğinin bir ürünü olduğunun altını çiziyorum. Kitabın editörlüğünü yapan, önerileriyle katkı sunan Hülya Osmanağaoğlu'na hepimiz adına teşekkür ediyorum.

Kitabı okurlardan, hatta editörden önce okuma ayrıcalığına sahip olan cezaevi görevlilerine de teşekkür ediyor, bu vesileyle toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sorgulamaya başlamalarını umuyorum.

Asıl büyük teşekkürü ise kuşkusuz kadın özgürlük mücadelesinin meşalesini taşıyan tüm kadınlar hak ediyor.

Gültan Kışanak



ADIM ADIM YÜKSELEN KADIN ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ

Gültan Kışanak

Tarih boyunca, toplumsal mücadelelerin nedeni, insan eliyle yaratılan eşitsizlikler oldu. Yeryüzünün en zeki canlısı olduğu kabul edilen insan, bu üstün meziyetiyle(!) insan soyu arasında sürekli eşitsizlikler üretmeyi ve kendi geleceğini dahi tehlikeye atacak kadar doğayı tahrip etmeyi başardı. Eşitsizlik, egemenlik ve hiyerarşi, insani değerlere darbe üstüne darbe vurdu. İnsanlık tarihi, bu eşitsizlikler nedeniyle insan soyu arasında çıkan çatışmalar ve doğanın kendisinden çalınanlara karşı isyanıyla –ki buna doğal afet diyorlar– dolu.

Tarihin bilinen en eski eşitsizliği olan cinsiyet eşitsizliğine ve erkek egemenliğine karşı kadınların verdiği mücadele ise, egemenlerin kendi aralarındaki iktidar kavgaları arasında görünmez kılınmak istenen en kıymetli toplumsal değerler mücadelesidir. Kadın özgürlük mücadelesi, tarihsel tecrübelerin de ışığında, evrensel bir mücadele olarak devam ediyor. Kürt kadın hareketi de bu evrensel mücadelenin bir parçası olarak kendi deneyimlerini yaratıyor. Hayatın her alanında kendisini var etmeye, güç ve irade olmaya çalışan Kürt kadınların gerek teo-

rik gerekse pratik mücadele deneyimleri dikkat çekmektedir. Ve birçok yönüyle irdelenmeye değerdir. Bu kitapta ise "eşbaşkanlık" ve "eşit temsil" düzeyine varan kazanımları olan siyasi parti ve yerel yönetim deneyimlerine odaklanacağız. Kürt kimliği ile siyaset yapmaya başlayan ilk yasal parti olan HEP ile başlayıp, günümüze kadar aynı mücadele geleneğini devralan tüm partilerdeki kadın mücadelesini ele alacağız.

Toplumsal kalıplara, aileye, partideki eril zihniyete, devletin baskılarına ve hatta kadınların kendilerinde içselleşen toplumsal cinsiyet rollerine karşı müthiş bir mücadeledir kadınların siyasi partilerdeki yolculuğu. Özgüveni her gün, her an yeniden test edilir; tam kabul görmüşken, bunun kendisi için bir ayrıcalığa dönüştüğünü görür; ayrıcalığın konforunu yaşamaya kalkarsa, eril zihniyete bulaşan, erkekleşmiş kadın tipi ortaya çıkıverir. Velhasıl zor ve çetrefillidir kadınların siyaset deneyimi.

HEP-DEP (1990-1994): Kadınlar sokağa çıkıyor

Farklı tarihsel süreçlerde, farklı siyasi partilerde yer alan Kürtler ilk kez 7 Haziran 1990 tarihinde kurulan HEP'te Kürt kimliğiyle siyaset yapmaya başladılar. 90'lar, 12 Eylül faşizminin etkilerinin kırıldığı, demokratik, sol, sosyalist hareketlerin, kadın örgütlerinin, sendikal mücadelenin yeniden toparlandığı yıllardı. Kürt sorunu ekseninde verilen demokrasi mücadelesinin de kitleselleştiği ve güç kazandığı yıllardı. Halkın Emek Partisi (HEP) bu toplumsal zeminde kurulmuştu. 1991 genel seçimlerinde yüzde on seçim barajı nedeniyle SHP ile ittifak yapan HEP, adaylarını SHP listesinden gösterdi. HEP'in tek kadın adayı Leyla Zana seçim mitinglerinin aranan konuşmacısı olmuştu. Siyasette yeniydi, yılların deneyimli erkek politikacıları arasında "görünmez" olabilirdi ama, öyle olmadı. İlgi odağı olmasın-

da, 12 Eylül askeri darbe döneminde tutuklanan Diyarbakır Belediye Başkanı Mehdi Zana önemli bir etkendi. Toplumda, bu haksızlıkla hesaplaşma, iradesini yeniden açığa vurma arzusu çok güçlüydü, ama bundan ibaret değildi. Başındaki sarı kırmızı yeşil bandajıyla, Kürtçe hitabetiyle Leyla Zana politikleşen Kürt kadınlarını temsil ediyordu. "Xûşka Leyla" deyimi, dönemin terminolojisini yansıtıyordu. Toplum siyasetteki kadını "kız kardeş-bacı" olarak görüyordu. O dönem "tercihli oy sistemi" vardı. Seçmen hem partiye hem de o parti listesinde kimi isterse ona oy verebiliyor, genel başkanların yaptığı sırayı değiştirebiliyordu. Leyla aldığı tercihli oylarla birinci sıradan Diyarbakır milletvekili seçildi. 1991 seçimlerinde oluşan dört yüz elli sandalyeli TBMM'de sadece sekiz kadın milletvekili vardı, bunlardan biri de Leyla Zana'ydı. Yemin töreninde "Bu yemini Kürt ve Türk halklarının kardeşliği için okuyorum," dediği için daha meclisin ilk gününde adeta linç edildi. Medyadaki linç histerisi bir türlü dinmek bilmiyordu. Bu bir tesadüf değil, kadın kimliğine duyulan tahammülsüzlüğün ve kadınları güçsüz halka olarak görmenin dışavurumuydu.

Seçimlerden sonra SHP, DYP ile koalisyon hükümeti kurdu. SHP ile HEP arasında seçimde kurulan ittifak mecliste sürdürülemedi. 31 Mart 1992 tarihinde on sekiz milletvekili SHP'den ayrılarak HEP'e katıldı. Ancak bir yıl sonra HEP kapatıldığı için yeni bir parti (DEP) kuruldu. Köy boşaltmaların, faili meçhul cinayetlerin yaşandığı, OHAL rejiminin uygulandığı o yıllarda demokratik siyaset de bu politikalardan nasibini aldı. 4 Mart 1994 tarihinde DEP milletvekilleri, dokunulmazlıkları kaldırılarak, meclisten yaka-paça gözaltına alınıp tutuklandılar. Tutuklanan milletvekilleri arasında Leyla Zana da vardı.

HEP ve DEP'te kadın örgütlenmesinden bahsetmek pek mümkün değildi. Bu partilerin yerel örgütlerinde kadın çalışanlar, kadın yöneticiler vardı ama genel merkez düzeyinde görev

alan kadınların sayısı iki üç kişiyi geçmiyordu. Kadınlar açısından, genel olarak Türkiye'deki siyasi parti profili, HEP ve DEP'e de yansımıştı. O yıllarda kadınlar ancak, "güçlü ve hak eden kadın" ya da "var olan sosyal ve ekonomik statünün yansıması" olarak siyasette yer alabiliyordu. Bırakalım kadın aday göstermeyi, kadınlara yönelik seçim vaatlerinde bulunmak, seçim meydanlarında kadınlara hitap etmek bile, siyasette görülmüş bir tarz değildi. Kadınların oylarını almak için partiler özel bir çaba içerisine girmiyordu. Kadınlar siyasetin öznesi olamadığı gibi, konusu bile olmuyordu. İstisnalar hariç, siyaset erkek işiydi.

Kürt siyaseti açısından 1991 seçim mitingleriyle başlayan demokratik mücadele, sonraki yıllarda hak ihlallerine karşı yapılan protestolar, yürüyüşler, kitlesel basın açıklamalarıyla devam etti. Kadınlar da bu mücadelenin bir parçası olarak gösterilere, mitinglere katılıyordu. Sokakta şekillenen bir politikleşme süreci başlamıştı. Bir dip dalga harekete geçmişti. Kadınlar, Kürt siyasal hareketinin kapılarını zorluyordu.

HADEP (1994- 2002): Kadın kitlesi kadın örgütüne dönüştü

DEP'in kapatılmasıyla 1994'te siyaset sahnesine çıkan HADEP, dipten gelen bu dalganın etkisiyle kadınların adım adım güçlendiği bir parti oldu. Önce yerel örgütlerde yer alan kadınların sayısı artmaya başladı ve il örgütlerinde kadın komisyonları kuruldu. Özelikle büyük illerde kurulan kadın komisyonları mahallelerde sadece kadınların katıldığı toplantılar yapıyordu. Bu toplantılarda daha çok savaşın kadın ve çocuklar üzerindeki etkileri konuşuluyordu. Köy boşaltmalar nedeniyle yaşanan zorunlu göçün travmasını atlatmak, kadınlar arasında dayanışmayı örgütlemek, kadın komisyonlarının başlıca çalışma ala-

nıydı. Kadın toplantılarında siyasetin genel gündemlerinin yanı sıra yavaş yavaş kadın gündemi ve kadın kimliği de oluşuyordu. Kadınlar parti çalışmalarına katılmak istiyor, ancak ailenin erkekleri tarafından engelleniyordu. Önce bu sorunun aşılması gerekiyordu. Parti yönetiminde yer alan kadınlar, aileleri ziyaret ederek, kadınların parti çalışmalarına katılması için ailenin erkeklerini ikna ediyordu. Kadınlar açısından parti çalışmalarına katılabilmek, evden çıkmak bir özgürlük sorunuydu. Devletin baskılarına karşı mücadele etmek istediklerinde, yurtsever ve partili olan ailenin erkekleri tarafından neden engellendiklerini sorguluyordu kadınlar.

Yerel örgütlerde yürütülen kadın çalışması genel merkez düzeyinde yeterince karşılık bulmuyordu. Oysa kadınlar, bazı konularda genel merkezden güç almak, perspektif almak, zorlukların aşılmasında destek görmek istiyordu. Parti genel merkezinde kadın sayısı sınırlıydı, hatta kısa bir süre de olsa MYK üyesi bir erkek, kadın çalışmalarından da sorumlu kılınmıştı.

Yerelde yürütülen kadın çalışmaları güçlendikçe, bu çalışmaların genel merkezle bağının kurulabilmesi için artık merkezi bir kadın komisyonu oluşturmak zorunlu hale gelmişti. 1997'de parti meclisinde yer alan kadınlar bir araya gelerek, merkezi kadın komisyonunu oluşturdular. Merkezi kadın komisyonu ile yerel örgütlerdeki kadınlar koordineli çalışmaya, ortak planlamalar yapmaya başladılar. Hem genel siyasi çalışmaları hem de özgün kadın çalışmaları yürüten bu komisyon, kadın kollarının altyapısını oluşturdu.

2000 yılında siyasi partiler yasasında, partilerde kadın ve gençlik kolları kurulabileceği yönünde bir değişiklik yapıldı. Aynı yıl yapılan HADEP kongresinde kadınlar adına önemli gelişmeler yaşandı. Partide, kadın ve gençlik kolları kurulması yönünde kararlar alındı. Kadın kolları yönetmeliği de kongreye

sunularak onaylandı. Bu yönetmeliğin kotaya ilişkin maddesi şöyleydi:

> Her kademedeki adaylık, delege ve her toplantıdaki konuşmacı oranı konusunda, kadınlar için pozitif destek uygulanır. HADEP tüzüğünde yer alan her düzeydeki yönetim üyeliklerine seçimlerde, seçilenlerin en az dörtte birinin kadın olması gerekir. Bu kural belediye meclis üyeliklerinde, milletvekili adaylıklarında, ilçe, il kongre ve kurultay delegeliklerinde uygulanır; üye ve delegelerin, milletvekili adaylarının en az dörtte birinin kadın olması gerekir. Üst sınır konulamaz.

Böylece Kürt siyasi parti geleneğinde ilk kez tüzükte belirtilerek, partinin tüm yetkili organlarında, delegeler dahil tüm kademelerinde ve seçimlerde kadın kotası uygulanacağına dair bir hüküm yer aldı. Toplantılardaki konuşmacı oranına dahi vurgu yapılması, kadınların kararlılıklarının bir göstergesi olarak okunabilir. Hatta kadınların susturulmasına bir tepki olarak yorumlanabilir. Kadınların söz hakkı, karar yetkisinin ve iradesinin temel taşıdır. Söz hakkının yönetmelikte yer alması, "Sana söz hakkı düşmez," diyen eril zihniyete iyi bir cevap olmuştu.

Genel kongreden hemen sonra kadın kongresi hazırlıkları başladı ve Ankara'da görkemli bir kongre toplandı. İlk kez tüm illerden gelen binlerce kadının katıldığı bir kongre yapılıyordu. Bu kongre bir nevi kadınların güç ve kararlılık gösterisi niteliğindeydi. Kongrede ilk kadın kolları başkanı olarak Fatma Kurtulan ve kadın kolları merkezi yapısında yer alacak kadınlar seçildi. Böylece partide temel görevi kadın çalışması olan merkezi bir yapı oluştu. Partinin il ve ilçe örgütlerindeki kadın komisyonları yeni tüzük uyarınca kadın kolu olarak yeniden yapılandırıldı, kongre delegeleri seçildi.

Kadın ilkeleri

Kadın kollarının kurulması, tüm il ve ilçelerde örgütlenmesi, tüzükte kotanın yer alması, kota uyarınca PM'de ve MYK'da kadın sayısının artması, partide kadınları epeyce güçlü bir konuma taşımıştı. Ancak eril zihniyetin en köklü yer edindiği siyasi alanda eşitlikçi politikalara yol açabilmek için bunlar yeterli değildi.

Hemen hemen tüm partilerde kadın örgütlenmesi şu ya da bu düzeyde vardı. Ancak siyasi partiler hiyerarşiye dayalı yapılardı. Bu hiyerarşinin en tepesinde de güçlü bir genel başkan vardı –ki o da genellikle bir erkek oluyordu– ve kadın örgütlenmesi parti hiyerarşisinin altında eziliyordu. PM'ye, MYK'ya hangi kadınların seçileceğine, seçimlerde hangi kadınların aday olacağına, hatta kadın faaliyetlerine bile, erkeklerin çoğunlukta olduğu genel toplantılarda karar veriliyordu. Bu durum siyasi partilerde cins bilincinin gelişmesinin, kadınların güç olarak görülmesinin, kadınların kendilerine ve birbirlerine güvenmesinin önündeki en önemli engeldi.

Kota tek başına bu durumu değiştirmeye yetmiyordu. Bu durumun farkında olan HADEP Kadın Kolları, kadın konferanslarında bu durumu tartışmaya açarak, kotayı destekleyecek bazı ilkesel kararlar aldı. Bu ilkelerin parti politikası haline gelmesi için mücadele edildi. Bu kararlar şunlardı:

-Kadın örgütlenmesinin özgün ve özerk olması, kadınlarla ilgili tüm kararların kadınlar tarafından alınması,

-Seçim dönemlerinde kadınların ayrıca kadın seçim komisyonu kurması,

-Kadın çalışmalarına, parti bütçesinden pay ayrılması,

-Erkeklere "kadına yaklaşım" kriteri uygulanması.

Özgün-özerk örgütlenme ve kadın kararları: Parti tüzüğündeki hükümlere ve alınan bu ilke kararlarına uygun olarak kadınlar, genel parti hiyerarşinin dışında kendi işleyişlerini kurdular. Tüm kadın çalışmaları merkezi kadın kolları tarafından koordine ediliyor, kadınlarla ilgili tüm kararlar bu mekanizma içinde alınıyordu. Önce kadınlar kendi toplantılarını yapıyor, kadınlara ilişkin konuları tartışıp kararlarını alıyor, genele ilişkin yaklaşımlarını belirliyorlardı. Kadın kolları toplantısında alınan kararlar kadın kolları başkanı tarafından MYK'ya sunuluyor; bu kararlar üzerinde bir tartışma yaşanırsa, MYK'nın kadın üyeleri, kadın kararlarını savunarak, kabul edilmesini sağlıyordu.

Aynı işleyiş, il ve ilçeler için de geçerliydi –il ve ilçe örgütlerinde, PM'de... MYK'da yer alan kadınların tümü kadın kollarının doğal üyesi olduklarından, kadın kararlarının hayata geçirilmesi için kadınlar bulundukları her yerde hemen harekete geçiyordu. Kadın kararlarının tartışılmasına, boşa çıkartılmasına, değiştirilmesine müsaade edilmiyordu. Kadınların ortak sözü ve ortak tutumu, partide çok önemli bir etki yaratıyordu.

Kadın seçim komisyonu: Seçim dönemlerinde genel seçim komisyonunun yanı sıra, ayrıca kadın seçim komisyonunun kurulmasının da inanılmaz faydaları vardı. Bu komisyonun seçim fizibilite raporları hazırlama, kota yerlerini belirleme, kadın aday adaylarının başvurularını alma, mülakat, eğilim yoklaması ya da ön seçim yapılacaksa kadın adaylar için bu çalışmaları yürüterek kadın adayları belirleme, kadın seçim bildirgesi, afişleri gibi materyalleri üretme ve kampanya boyunca kadın adaylara destek olma gibi görevleri var. Adeta bir kadın partisi gibi, seçim çalışması yürütmenin önemi sadece kadın adayların seçilmesini sağlamakla sınırlı değildir. Siyasal hatta sosyal alanda neredeyse görünmez kılınan kadınları bu vesileyle görünür

kılmak, kadın gündemlerini, kadın taleplerini, kadın politikalarını toplumla buluşturmak çok daha önemli özgürlükçü ve feminist bir çalışmaydı. Genel siyaseti kadın eksenine doğru çeken en önemli çalışmalardan biriydi.

Kadın bütçesi: Kadın çalışmalarına bütçe ayrılması da çok önemliydi. Siyasetteki egemenlik ilişkisinin temel nedenlerinden biri de "parası olanın siyaset yapması"dır. Kadınlar çoğu zaman partiye gidip gelebilmek için yol parası bulmakta bile zorlanırken, aktif bir siyasi çalışmaya nasıl katılabilirlerdi ki. Bir de kadın eylem ve etkinlikleri çok da elzem görülmediği için bu etkinlikler için saymanlıktan para almak hiç de kolay değildi. Kadınların evde kocalarından, babalarından, partide saymandan para istemek durumunda kalması geleneksel kadınlık ve erkeklik rollerinin partide de devam etmesi gibi bir durum yaratıyordu.

Genel saymanlık görevini kadınlar alarak –ki her zaman saymanlık görevini almak da mümkün değil– kısmen bu sorunu çözse de aynı durum il ve ilçe örgütlerinde devam ediyordu. "Partinin parası genel çalışmalara ancak yetiyor; kadınlar kendi bütçesini oluştursun" yaklaşımı ailedeki rollerin partide devam etmesine neden oluyordu. Kadınların evde el işleri yaparak kendi harçlıklarını çıkarması gibi, partide de kadınlar kermes yaparak, hediyelik eşyalar satarak kadın etkinlikleri için, örneğin 8 Martların harcamaları için bütçe oluşturuyordu. O nedenle parti gelirlerinden belli bir oranın kadın ve gençlik etkinliklerine ayrılması önemliydi. Bu ilkesel yaklaşım bir süre sonra parti tüzüğünde de yer aldı.

Kadına yaklaşım kriteri: Kadınlar, partide yönetici olacak ya da temsiliyet görevlerine seçilecek erkekler için de, "kadına yaklaşım" kriteri uygulanması için de ısrarcı oldular. Çift eşli

kişilerin ve kadına şiddet uygulayanların partide yönetici olmaması yönünde ilkesel bir kararı aldılar. Kadınların bu konuda aldıkları karar genel parti örgütü teorik olarak kabul ediyor ancak uygulamada esnek davranılması gerekliğini savunuyordu. Kadınlar da her kongrede, her seçimde bu ilke kararına uyulması için epeyce bir çaba sarf ediyordu. Bir süre sonra bu ilke parti tüzüğünde yer aldı. Ancak uygulama sorunları bitmedi. Bu defa da "Bu karar alınmadan önce yapılmış evlilikler için bu kararı uygulamayalım," diye bir tartışma açıldı. Kadınların kararlı ve ısrarlı duruşu sayesinde bu ilke büyük ölçüde oturtuldu. Ama hâlâ her seçim ve kongre döneminde "istisna" dayatması olmuyor değil.

"Kadına yaklaşım" belirleyici bir kriter olarak kabul edildiği için, seçim dönemlerinde erkek adayların belirlenmesi sürecinde yapılan mülakatlarda, erkek aday adaylarına kadın konusunda bir iki soru mutlaka soruluyor, bu konuda tatmin edici bir değerlendirme yapamayan aday adayları parti politikalarına ve ilkelerine uygun olmadığı belirtilerek eleniyordu. Mülakat komisyonunda en az bir kadın bulunuyordu. O nedenle erkek adaylar mülakat öncesinde harıl harıl kadın perspektifleri okurdu. Fırsat buldukça kadın arkadaşlara sorular sorarak bir şeyler öğrenmeye çalışıyorlardı.

Kürt kadınları açısından 2000'den itibaren hep bu işleyiş geçerli oldu. Bu ilkeler, kadın iradesinin genel parti örgütü tarafından kabul edilmesine, "siyaseti erkekler yapar, kadınlar yedek güçtür" yaklaşımının değişmesine önemli katkı yaptı, kadın çalışmalarını güçlendirdi. 2005'te kadın kolları yerine, meclis tarzında örgütlenme kararı alındı, ama işleyişin esasları hep bu ilkelere bağlı kaldı. Kota oranı da sonraki yıllarda yüzde otuz beşe çıkartıldı.

2002 genel seçimleri

HADEP 1999'da yapılan yerel seçimlerde biri büyükşehir (Diyarbakır) altısı il (Ağrı, Batman, Bingöl, Hakkâri, Siirt, Van) olmak üzere otuz yedi belediye kazandı. Bunlardan sadece üçünde ilçe belediye başkanı kadındı: Doğubayazıt, Derik, Kızıltepe. Kadın kollarının kurulması, kadın örgütünün yaygın olarak her yerde çalışma yürütmesi ve kadın ilkelerinin uygulanmasının ilk sonuçları 2002 genel seçimlerinde ortaya çıktı.

Bu seçime kadınlar adeta damgasını vurdu. Birçok ilden birinci sıra adayı olan kadınlar, seçimlerde çok güçlü bir performans sergilediler ve halkla buluştular. Bu seçim süreci kadın politikalarının halkla buluştuğu ilk seçim olması açısından önemliydi. Kadınlar milletvekili seçilmelerine yetecek kadar, hatta gerekli olan oyun çok üstünde oy aldılar. Ancak parti yüzde onluk ülke barajını geçemediği için parlamentoya gidemediler. Seçim barajı engeli olmasaydı kadınlar 2007'de elde ettikleri temsiliyet gücünü, 2002'de kazanmış olacaklardı. Hatta 2007'deki kadın vekil sayısından daha fazla kadın parlamentoya girmiş olacaktı. Yüzde onluk barajın böylece genel olarak demokratik siyasetin, özel olarak da kadınların önüne çekilmiş bir set olduğu pratikte kanıtlanmıştı.

Yine de 2002 seçimleri sonrasında kadınların ön sıralardan aday gösterilmesine ilişkin bir dizi eril tepki de ortaya çıktı. Kadın örgütünün gücüyle kadınlar, seçilebilecek yerlerden aday olmuştu ama yüzde onluk seçim barajının aşılamaması partide yeni tartışmaların zemini haline gelmişti. Birinci sıra adaylıkları kadınlara verildiği için barajın aşılamadığını ileri sürenler olduğu gibi kadın adayların inanç kimliğini gerekçe gösterenler bile çıktı. Kadın adaylara karşı çıkmanın haklı gerekçesini yakalamış edasıyla, eril zihniyet bu söylemleri bir müddet gündemde tuttu.

HADEP 13 Mart 2003'te Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı. Aynı kulvarda siyaset yapan DEHAP, geleneği devraldı. HADEP'te kazanılan kadın perspektifi, DEHAP'ta da devam etti. Kadınlar aynı yaklaşım ve ilkelerle çalışmalarını sürdürdü.

Kadın örgütlenmesi partiyi aştı

Partinin kadın çalışmalarında örgütsel işleyiş epeyce oturmuştu, bir sıkıntı yoktu; kitlesellik de sağlanıyordu, artık cins bilincinin geliştirilmesine ve derinleştirilmesine ihtiyaç vardı. Bu nedenle kadın eğitimlerine özel bir önem veriliyordu. Verili toplumsal ve siyasal yapı içerisinde kadınlara biçilen rolü kabul etmek mümkün değildi. Eğitimlerde, kadının toplumla yeniden sözleşmesi düşüncesi etrafında, erkek egemen zihniyetle oluşturulmuş tüm kurum, kavram, kuram, anlayış, düşünce ve yargılarlar sorgulanıyor, buradan yeni bir toplumsal sözleşme, bir manifesto ortaya çıkartılmaya çalışılıyordu. Var olan erkekliği ve kadınlığı sorgulayarak, kadın bakış açısı ile demokratik, kadın özgürlükçü bir gelecek perspektifi kazanılıyordu. Zamanla bu tartışmalara, insanların doğa ile kurduğu ilişkinin de bir egemenlik ilişkisi olduğu ve bunun da değişmesi gerektiği eklendi. Kadın bakış açısıyla, "nasıl bir gelecek?" sorusuna yanıt aramak, Kürt kadınları kadın kurtuluş ideolojisiyle buluşturdu. Bu çalışmalar Kürt kadınların özgürlük mücadelesine derinlik ve ivme kazandırdı.

Siyasi partideki kadın çalışmalarının yanı sıra bağımsız kadın kurumları da ihtiyaç haline gelmişti. 2000'den itibaren peş peşe kadın kurumları açıldı. Bu durum cins bilincindeki gelişmenin bir yansıması olduğu kadar, kadın mücadelesini hayatın her alanına yayma ihtiyacının da bir sonucuydu. Yurtsever Kadınlar Derneği'nin kapatılmasından sonra, koşullar yeni bir ka-

dın kurumu oluşturmaya pek elverişli değildi. 1996'da bir kadın vakfı kurmak için epeyce bir emek verildi, ancak hem vakıf senedinin onaylanma sürecindeki zorluklar hem mali imkanların kısıtlı olması nedeniyle Özgür Kadın Vakfı Girişimi bir sonuca ulaşamadı.

1998 yılında yayın hayatına başlayan *Özgür Kadın* dergisi (Bir süre sonra ismi *Özgür Kadının Sesi* olarak değişti) kadın gündemlerinin tartışıldığı bir mecra olmuştu. Kısa sürede kadın örgütlerinin yayını gibi oldu. Kadın kolları, derginin geniş kesimlere ulaşmasına, okunup tartışılmasına katkı sunuyordu. Özgün kadın kurumlarının açılmasıyla birlikte, kadın dergisi içerik ve kapsam açısından daha da zenginleşti. Sonraki yıllarda kadın yayınları çoğaldı.

İstanbul'da kurulan Dicle Kadın Kültür Merkezi, kadın eğitimlerinin yoğunlaştığı yer oldu. Yine İstanbul'daki Amargi Kadın Kooperatifi'nde cins bilinci konusunda farkındalık çalışmaları yapıldı. Diyarbakır'da Selis Kadın Danışmanlık Merkezi açıldı ve öncelikli olarak kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda çalışmalar yürütüldü.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olarak Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİKASUM) kuruldu. Kadın sorunları ve çözüm beklentileri konularında saha çalışmaları yapıldı; danışmanlık hizmetleri verildi. Doğubayazıt'ta Sema Yüce Kadın Danışmanlık Merkezi açılmıştı. Zamanla diğer belediyeler de kadın merkezleri açarak, kadınlarla yerel yönetimler arasındaki bağ güçlendirildi.

Bu kitabın çalışma alanı dışında kaldığı için ayrıntılı olarak yer vermedim, ancak Kürt kadın hareketi açısından 2000-2005 yılları özgün kadın kurumlarının ön plana çıktığı bir süreç oldu. Kadın kurumlarında kadın sorununun tarihsel kökenleri, kadı-

na yönelik şiddet ve ayrımcılık irdeleniyor, kadınların ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel alanlarda güç ve irade olabilmesi için neler yapılması gerektiği konuşuluyor, kampanyalar örgütleniyordu. Toplumsal sözleşme, kadın kurtuluş ideolojisi yoğun bir biçimde tartışılan konuların başında geliyordu.

Özgün kadın kurumları ile partideki kadın kollarının ortaklaşması, koordineli bir çalışma yürütmesi önem kazanmıştı. Kadın konferanslarında farklı alanlarda çalışma yürüten kadınlar bir araya geliyor, deneyimlerini paylaşıyor, kadın özgürlük mücadelesini daha ileriye taşımanın yol ve yöntemleri tartışılıyor, üzerinde ortaklaşılan temalarla kampanyalar düzenleniyordu. Bu ihtiyaçlar temelinde Demokratik Özgür Kadın Hareketi (DÖKH) kuruldu. Merkeziyetçi bir örgütlenme olmamasına özen gösterildi. Bu nedenle daha dinamik, esnek ve kapsayıcı bir yapılanma modeli olan "hareket" tercih edildi. Böylece ilke ve esaslarda ortaklaşılıyor, herkes kendi kurumunun çalışmasını kendisi planlayıp yürütüyordu.

Ortak mücadele perspektifinin olumlu etkisi 2004 yerel seçimlerinde görüldü. Biri il olmak üzere dokuz yerde kadın belediye başkanı seçildi, kadın belediye meclis üye sayısı arttı. Kadınlar artık, yerel seçimlerde de kota uygulamanın zeminini yakalamıştı.

Seçimlerden sonra genel siyasette yeniden yapılanma tartışmaları başladı. Daha geniş kesimlere ulaşmayı hedefleyen bir çalışma olarak Demokratik Toplum Hareketi yerel ve bölgesel toplantılar yaparak halkın önerilerini aldı. Bu sürecin sonunda, 2005 yılında Demokratik Toplum Partisi (DTP) kuruldu. DEHAP siyasi faaliyetlerine son verdi.

2007 seçimleri, DTP (2005-2009) ve eşbaşkanlık

DTP'nin kuruluş sürecinde kadınlar da yoğun tartışmalar yürüttüler. Kadın kolları yerine meclis tarzı örgütlenme kararı verildi. Kadınların özgün ve özerk örgütlenmesinin genel parti örgütünde tam karşılık bulabilmesi için genel başkanlık yerine eşbaşkanlık uygulamasına geçilmesi yönünde karar alındı.

Bu kararı partiye kabul ettirmek, tahmin edildiği gibi, kolay olmadı. Devletten önce partideki erkekler tartışmaya başladı. Kimisi, "Ne gereği var?" diyordu. Kimisi, "Yasalara aykırı," diyordu. Kimisi de "Hak eden kadın çıksın, genel başkan yapalım, böyle iki başlılık olur," diyordu. Oysa DTP demokratik siyaset konusunda yeni bir iddia ile ortaya çıkmıştı. Demokratik olmanın en temel kriteri kadın-erkek eşitliğine inanmak ve bunun için değişmeye razı olmaktı. Eşbaşkanlık, kadın-erkek eşitliğinin temsili olacaktı. Tartışmalar sonucunda eşbaşkanlığa parti tüzüğünde yer verildi. Parti kurma başvurusu yapıldı. Bu kez Yargıtay, "Siyasi partiler yasasında olmadığı" gerekçesiyle bunun parti tüzüğünden çıkartılmasını istedi. Bunun üzerine tartışmalar yeniden alevlendi. Gerilim, "Kadınlar partiyi kapattırmak istiyor" noktasına kadar yükseldi. "Eşbakanlığı tüzükten çıkartalım, genel başkanlık formülüne geri dönelim," diyenler oldu. Kadınlar ise, "Yargıtay zorluyorsa tüzükten çıkartalım ama eşbaşkanlık siteminden vazgeçmeyelim. Meşruiyete dayalı olarak fiilen uygulayalım," görüşünü benimsediler. MYK'da çetin tartışmalar oldu. Kadınlar geri adım atmadı. Kadınların o gün gösterdiği kararlı duruş sayesinde eşbaşkanlık sadece DTP için değil, demokrasi adına önemli bir kazanıma dönüştü. DTP'nin ilk kongresinde eş genel başkanlığa Aysel Tuğluk ve Ahmet Türk seçildi.

Eşbaşkanlık, uzun yıllar verilen mücadelenin ve emeğin bir sonucuydu. Yerel kadın komisyonları, merkezi kadın komisyonu, kadın kolları, kota uygulaması, kadın ilkeleri, her seçimde daha fazla kadının temsiliyet görevlerine seçilmesi kadınları siyasi özne konumuna taşımıştı. Siyasi partide yaklaşık on yıl boyunca yürütülen kadın mücadelesi ile eşbaşkanlığın altı doldurulmuştu.

2007 genel seçimleri gündeme geldiğinde, kadınlar mücadelelerinin sonuçlarını seçimlerde görmek istiyordu. Kadın meclislerinin ve eşbaşkanlığın etkisi, seçim öncesinde partide yaşanan tartışmalara damgasını vurdu. 2007 genel seçimleri öncesinde, seçim barajının aşılıp aşılamayacağına dair çok yoğun tartışmalar, değerlendirmeler yapıldı. Sonuçta, parlamento dışı kalma riski ağır bastığı için bağımsız adaylarla seçime girme kararı alındı. Tüm illerde aday göstermek yerine, seçimi kazanmak ihtimali olan yerlerden aday gösterme yoluna gidildi. 30-35 milletvekilliği hedefleniyordu. Kadınlar da bu hedef üzerinden, kotaya denk gelecek sayıda kadın aday gösterdiler. Kotayı uygulamak kolay olmadı. Epeyce tartışmalar yaşandı. Sonuçta sekizi kadın (Aysel Tuğluk, Sebahat Tuncel, Fatma Kurtulan, Ayla Akat Ata, Gültan Kışanak, Emine Ayna, Sevahir Bayındır, Pervin Buldan), yirmi iki vekil seçildi. Seçilenler arasında, tutuklu olan kadın meclisi sözcüsü Sebahat Tuncel de vardı. Bu bir ilkti, kadın hareketi Sebahat'ı cezaevinden aday gösterip, milletvekili seçilmesini sağladı. Kadın hareketi, kotayı uygulama konusunda ısrarcı olmasaydı daha az kadının seçileceği kesindi.

BDP (2010-2014): Her alanda kadın iradesi

DTP, 11 Aralık 2009 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı. Siyasi geleneği devralan BDP, kadınların mücadele deneyimini de devraldı. Eşbaşkanlık, kadın meclisleri ve kadın ilkeleri, BDP'nin kadın çalışmalarının temelini oluşturdu. 2011 yılında yapılan genel seçimlerde kadın milletvekili sayısı on bire çıkarıldı.

Demokratik siyaset önemli bir kavşağa gelmişti. Kadınlar açısından siyasi partide eşit temsiliyete doğru giden sürecin temel taşları döşenmişti. BDP bu bayrağı daha ileriye taşıma iddiasıyla yola çıktı. Türkiye siyasi tarihi açısından da kritik bir süreç yaşanıyordu. Yeni anayasa ve Kürt sorununda demokratik çözüm yolları tartışmaları başlamıştı. Kadınların her iki konuda da söyleyecek çok sözü vardı ve kadın iradesinin bu süreçte etkin kılınması gerekiyordu. Bu kapsamda BDP'nin yürüttüğü çalışmaları dört ana başlıkta ifade edebiliriz:

1- Türkiye demokrasi güçleriyle ortaklaşma.
2- Yeni anayasa.
3- Kürt sorununun barışçıl çözümü.
4- Eşit temsiliyete giden yolu açma.

Kadınlar: Demokrasi güçlerinin temel bileşeni: Kürt siyaseti seçim dönemlerinde demokrasi güçleriyle bir araya geliyor, seçim blokları oluşturuyordu. Bunu daha güçlü demokratik mücadele zeminine taşıma ihtiyacı konusunda ortak bir görüş vardı. Ancak, "nasıl" sorusuna, üzerinde uzlaşılan bir yanıt verilemiyordu. 2011 seçimlerinde kurulan demokrasi, emek ve özgürlük bloğunun başarısı olumlu bir atmosfer yaratmıştı. Sadece sol-sosyalist siyasi parti ve oluşumları değil, demokratik, eşitlikçi bir gelecek arayışı içinde olan tüm birey ve yapıları öz-

ne kabul eden bir çalışma başlatıldı. BDP, bu çalışmayı kolaylaştırmak, toplantıları, görüşmeleri organize etmek üzere sorumluluk aldı. Yapılan bir dizi görüşme ve toplantı sonucunda temel yaklaşımlar bir taslak haline getirilerek Halkların Demokratik Kongresi (HDK) 2012'de toplandı. Bu çalışmanın mutfağında iki Kürt kadının (Sebahat Tuncel, Gültan Kışanak) olması, kadın bakış açısının yeni oluşumda etkin olmasına önayak oldu. Bu süreçte kadın örgütleri, kadın aktivistler ve kadın akademisyenlerle birçok toplantı yapıldı. İstenilen düzeyde bir ilişki düzeyi geliştirilemese de kadınlar bu toplumsal mücadele platformunun temel bileşeniydi ve bu ortak mücadele deneyimi güçlenerek devam edecekti. Böylece daha önce seçim ittifaklarında Türkiye kadın hareketiyle kurulamayan ortaklaşmanın önü açılmış oldu. HDP deneyimi bu zemin üzerinde şekillendi.

Yeni anayasa çalışması: Türkiye'nin 12 Eylül darbesi döneminde hazırlanan ve geçen süre içerisinde yapılan çok sayıda değişiklikle yamalı bohçaya dönen anayasa ile yönetiliyor olması temel problemdi. Yeni bir anayasa ihtiyacı elzemdi. 7 Mayıs 2010 tarihinde AKP'nin tek başına meclisten geçirdiği yirmi altı maddelik anayasa değişikliği paketi, 12 Eylül 2010 günü referanduma sunulduğunda BDP, "boykot" etti. Yeni anayasa talebinin ötelenmesini istemiyordu.

2011 seçimlerinden sonra Meclis'te kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonu'na BDP de üye verdi. Komisyondaki tek kadın üye BDP milletvekili Ayla Akat Ata'ydı. Her partinin iki uzmanla çalışma hakkı vardı ve BDP'nin iki uzmanı da kadındı: Meral Danış Beştaş ve Özgür Sevgi Göral. BDP'nin anayasa taslağında kadın talepleri net olarak yer aldı. Temel haklar konusunda özgürlükçü, cinsiyet eşitliğini esas alan, Kürt sorunu dahil tüm kimlik ve kültürel haklar sorunlarına demokrasi temelinde çözüm öneren bir anayasa taslağı hazırladı. Taslağı hazır-

larken kadın hareketinin anayasa toplantılarından çıkan sonuçlardan yararlandı. Anayasa komisyonunda uzlaşma sağlanamadan çalışma bitirildi. Ama geriye Kürt kadın hareketinin Türkiye feminist hareketiyle "toplumsal sözleşme" temelinde kurduğu güçlü ilişkiler kaldı.

Kürt sorununa demokratik çözüm arayışı: Kürt sorununu çatışma zemininden çıkartarak demokratik-barışçıl çözüm olanakları yaratmaya çok yaklaşıldığı bir dönemdi 2010-2014 yılları. Devletin ve hükümetin İmralı'da başlattığı görüşmelere 2013'te BDP de dahil edildi. Bu sürece dair çok farklı değerlendirmeler yapılabilir. Ancak bu kitabı aşan bir konu olduğu için sadece kadınlarla ilgili bölümüne değineceğim. İmralı'ya ilk ziyareti Ahmet Türk ve Ayla Akat Ata yaptı. Daha sonra BDP'nin İmralı heyetinde Grup Başkan Vekili Pervin Buldan yer aldı. Bir süre sonra heyete kadın hareketi adına Ceylan Bağrıyanık da eklendi. Kadınların barış ve çözüm süreçlerinde yer alması, kadın taleplerinin masada olması, olası çözümü demokratik kılmak açısından zorunluydu. Kürt kadın hareketi bunun farkındaydı. Bu nedenle görüşme heyetinde kadın temsiliyeti ve görüşme konuları arasında kadın taleplerinin yer alması konusunda ısrarcı oldu. Dolmabahçe'de okunan metinde yer alan kadın özgürlüğü vurgusu bu açıdan dikkate değerdi.

Eşit temsiliyet hedefi: DTP'den itibaren kadın meclislerinin güçlenmesi temel hedef olarak belirlenmişti. 2009'da KCK adı altında yapılan siyasi operasyonun temel hedeflerinden biri de kadın meclisleri olmuştu. Yüzlerce kadın meclisi çalışanı tutuklanmıştı. BDP, kadın meclislerinin yeniden örgütlenmesi ve güçlenmesi kararı aldı. Kadın konferanslarında kadın meclislerinin kurulacağı il ve ilçeler belirlenerek, çalışmalar buralarda yoğunlaştırıldı. Meclis, yatay bir örgütlenme modeliydi. Yerel inisiyatiflerin güçlenmesi, kadınların bir yerden çözüm bekle-

mek yerine, kendisini mücadelenin bir parçası haline getirerek özneleşmesi açısından son derece önemli bir deneyimdi kadın meclisleri. Her ilde, ilçede, mahallede, köyde kadın meclisi kurulabilse kadınlar hem birey olarak güçlenecek hem de kadın toplumsallığı örgütlenecekti.

Eksiklerine rağmen, eşit temsiliyete doğru yürüyüşün temel gücü kadın meclisleri oldu. 2014 yerel seçimlerine eşbaşkan adaylarıyla girmek ve halktan onay alarak, yüz iki belediye kazanmak, kadınların eşitlik ve özgürlük serüveninde çok önemli bir dönüm noktası oldu. 2015'te yapılan genel seçimlere HDP'nin eşit temsiliyet iddiasıyla katılmasının önü açıldı.

Partideki eril zihniyetle mücadele

Kota uygulaması ve kadın ilkeleri partide kadınların sayısal olarak artmasını ve etkin görevlere gelmesini sağladı. Kadınlar için bir güvence oldu. "Eşit temsil" ilkesi bunu daha ileriye taşıdı. Fakat sayısal olarak artış, kadınları parti içerisinde "eşit güç" haline getirdi mi sorusuna "evet" yanıtını vermek için henüz erkendi. Zira tüm egemenlik ilişkileri çözülmeden kadının siyasette "eşit güç" haline gelmesi kolay değildi. Farklı alanlardaki erkek egemen zihniyet, ataerkil sistemin erkekler için sunduğu avantajlar siyasi partilerde kadın-erkek dengesini etkiliyordu.

Partide kadın temsiliyetinin arttığı 2007 ve sonrasında parti içinde kadın özgürlük çizgisini güçlü kılmak için kadınların verdiği mücadele farklı bir evreye girmişti. Artık kadına yönelik kaba-dışlayıcı yaklaşımlar yerini daha inceltilmiş, kamufle edilmiş bir egemenlik yaklaşımına bırakmıştı. Kadınlar, kendilerine yüklenen geleneksel cinsiyet rolünden sıyrılma, toplumdaki cinsiyetçi yaklaşımlardan kurtulma, erkek devletin engel-

lerini aşma, parti içindeki inceltilmiş erkek egemen zihniyetle başa çıkma mücadelesine devam ettiler.

Partide, kadınların ve erkeklerin siyaset yapma tarzındaki farklılık ilk göze çarpan durumdu. Türkiye'de genel olarak siyaset kurumu "güçlü toplum", "sorumlu-hesap veren siyaset" yaklaşımından çok uzak. Tam tersine "güçlü lider-güçlü siyaset", "yönetilen-yönlendirilen toplum" denkleminde siyaset yapılıyor. Bu erkek egemen zihniyetin siyaset anlayışıdır. Kadın yaklaşımı ise güç ilişkileri yerine ortaklaşma, kolektif irade, haklar ve sorumluluklar ekseninde demokratik siyaseti hedefliyor. Demokratik toplum odaklı siyaset yapma iddiası olan Kürt siyaseti de bu eril siyaset tarzından etkileniyor. Bu durum partide, kadınların ve erkeklerin siyaset yapma biçimine yansıyordu. Erkekler, klasik tarza uyum sağlayarak birey olarak güç biriktirme yolunu denerken; kadınlar çalışmalara "görev" yaklaşımıyla katılıyor, bu da parti içi demokratik yarışta kadınları zorluyordu.

Erkek egemen sistemin ortaya çıkardığı cinsiyetçi avantajları kullanma da sıkça başvurulan yöntemler arasındaydı. Örneğin program planlamalarında, önemli ve kitlesel programlara erkekleri, önemsiz küçük programlara kadınları önerme. İtiraz edince de gerekçe hazırdı: "halk istiyor" Toplumsal zeminde yer yer var olan –hatta varmış gibi gösterilen– cinsiyetçi avantajları reddetmek bir yana, topu halka atarak bu durumu kendi lehlerine kullanma yaklaşımı sık karşılaşılan eril zihniyetti.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sadece kadınların sorunu olarak görme yaklaşımı da önemli eksikliklerden biriydi. Parti program ve tüzüğünde toplumsal cinsiyet eşitliği hedefi belirlenmesine rağmen partideki erkek yöneticiler, vekiller, bu konuda pratik bir çaba içerisinde olmadı. Parti içi eğitim ve toplantılarının ana gündem maddelerinden birinin "kadın özgürlüğü" olması yönünde bir ilke kararı olmasına rağmen, kadınla-

rın katılmadığı ya da kadın örgütünün zayıf olduğu yerlerde bu ilke kolayca ihlal ediliyor, kadın gündemi görüşülmüyordu.

Kadınlarla ilgili "nitelik" tartışması da bitmeyen konulardan biriydi. Kadınların her şeyi sorgulanır, erkekte aranmayan özellikler kadında aranır. Bu nedenle kadınlardan daha çok çalışması, daha doğru ve etkili söz söylemesi, daha fazla bilgi ve deneyim biriktirmesi, daha fazla risk alması, daha fazla fedakârlık etmesi bekleniyordu. Herhangi bir görev veya temsiliyet için kadın adayın kadınlar tarafından belirlenmesi "nitelik" tartışmasını büyük ölçüde engellese de her fırsatta yeniden gündeme getiriliyordu.

Erkeklerin hatalarının, yanlışlarının kısa sürede unutulması, kadınların yanlış bir sözünün gerekçe yapılarak yerden yere vurulması da bu yaklaşımın bir parçasıydı. Böylesi durumlarda parti içindeki eril zihniyetin medyada, devlette ve toplumdaki eril zihniyetle yan yana durduğu da oluyordu. Eğer söz konusu olan erkekse, adı konulmamış bir erkek dayanışması devreye giriyordu.

Önde olma, biraz da espriyle "dirsek atma" yaklaşımı da kadınlarla eşit olmayı kabullenememenin bir göstergesiydi. Basın toplantılarında, eylem ve etkinliklerde veya bir ziyarette erkekler hep "önde olma" telaşı yaşıyordu. Eşbaşkanlık uygulayan ve eşit temsiliyet iddiası olan bir partide biraz komik bir durum ama erkekler galiba kadınlardan bir adım geride olmayı gurur meselesi yapıyorlardı.

Parti tüzüğünde kota ile birlikte "pozitif ayrımcılık" ilkesi de yer almıştı. Ancak bu ilkeyi uygulamak kotayı uygulamaktan daha zordu. Erkekler birden fazla sandalye varsa bunlardan bir kısmını kadınlara bırakmayı kabul ediyorlar ama tek sandalye varsa onu kadınlara vermeyi kolay kolay kabul etmiyorlardı. Bu gibi durumlarda hemen "nitelik" tartışması başlıyor, ataerkil

sistemin tüm cinsiyetçi-ayrımcı yargıları kadınların önüne engel olarak çıkartılıyordu.

"Kadınlar neden hep garanti yerleri istiyorlar" diyerek, kotayı boşa çıkartma çabaları her seçimde devreye giriyordu. Bir de erkek aday seçimi kaybedince o kadar çok gerekçe üretiliyordu ki adaydan kaynaklı olumsuzluklar neredeyse görünmez oluyordu. Kadın aday olan yerde seçim kaybedilince, diğer faktörlerin tamamı göz ardı edilip, tek gerekçe kadın adaymış gibi gösterilmeye çalışılıyordu. Bu nedenle kadınlar seçimin riskli olduğu yerlerden aday olmaya çekiniyordu. Bu ve benzeri yaklaşımlara karşı kadınlar tüm egemenlik ve iktidarcı ilişkileri reddederken, demokratik ilkelere dayalı bir güç olmanın bir yolunu bulmaya çalıştılar. Bu yolun özgün-özerk kadın örgütlenmesinden geçtiği defalarca deneyimlendi. Kadın örgütünün güçlü olduğu dönemlerde eril zihniyet geriletildi. Kadın örgütünün zayıfladığı süreçlerde eril zihniyet öne çıkarak kadın iradesini ötelemeye çalıştı. Kadınlar ise eril zihniyete karşı mücadeleyi elden bırakırlarsa tüm kazanımların riske gireceğini bilerek, mücadeleyi demokratik siyaset ilkeleri çerçevesinde sürdürdü.

Cinsiyetçi yargıların yerel siyasete yansıması

Kürt kadın hareketinin genel siyasetteki deneyimlerine paralel olarak yerel siyasette de gelişmeler yaşandı. Özgünlükleri olan bu deneyimi de ayrıca ele almak önemli. Kadınların yerel siyasette yer alması, genel siyasete nazaran, her zaman daha zor oldu. Bunun cinsiyet ayrımcılığına dayalı birçok nedeni vardı. Yaşadığımız pratiklerden yola çıkarak, en önemli birkaç nedenini şöyle sıralayabilirim:

-"Kısmi temsiliyet" sınırı: Eril zihniyet kadınların siyasetteki yerini "kısmi temsiliyet" ile sınırlamıştır. "Kadın milletvekili olabilir ama kadın başbakan, kadın bakan, kadın cumhurbaşkanı olamaz" anlayışının yerel yönetimlerdeki versiyonu, "kadın belediye başkanı olamaz"dır. Belediye başkanı kenti yönetecek kişidir ve kadınlara "yönetim yetkisi" verilemez. Anayasa'da, yasalarda ayrım gözetmeksizin herkesin seçme-seçilme hakkına sahip olduğunun belirtilmesinin, gerçek hayatta, realitede bir karşılığı yoktur. Kadın özgürlük mücadelesinin asıl hedefi de bu realiteyi değiştirmek, gerçek eşitliği elde etmektir.

-Belediye hizmetlerinin "erkek işi" olarak görülmesi: Belediye başkanlığı bir anlamda yerel hizmetlerin koordine edilmesi, işlerin yönetilmesidir. Belediye hizmetlerinin neredeyse tamamı "erkek işi" olarak görüldüğü için, kadınlar altyapı hizmetleri, yol yapımı, kent planı-imar, zabıta, itfaiye hizmetleri gibi işlerden anlamazlar önyargısı kadınların önündeki en büyük engeldir.

-Kadının ekonomiden uzak tutulması: Belediyelerin gelirleri, bütçesi var. Kadınlar para-pul işlerinden anlamaz, ekonomi, bütçe yönetimi erkek işidir. Kadın belediye başkanı bütçeyi yönetemez önyargısı hâlâ çok güçlüdür.

-Kadından "reis" olmaz: Belediye başkanı "şehr-i emin", yani kentin anahtarının teslim edileceği kişidir. Hatta hala bazı belediyelerde temsili olarak şehrin anahtarı vardır. Bu anlamda kentin temsilcisidir. Kadınlar milletvekili olarak kadınları temsil edebilirler ama kadını-erkeğiyle bütün bir kenti temsil etmesi olacak iş değildir. Ailenin "reisi" nasıl baba ise kentin temsilcisi de belediye başkanı, yani "reis bey"dir. Hala kadın belediye başkanlarına "reis hanım" denildiğine tanık oluyoruz. "Reyisiye bey" diyenler de oluyor.

-Hepsi erkek, başkan da erkek olsun anlayışı: Belediye başkanı muhtarlarla, esnafla, meslek örgütleriyle, kanaat önder-

leriyle, kentin ileri gelenleriyle, işverenleriyle, merkezi hükümetin yereldeki temsilcileriyle –vali, kaymakam– velhasıl kentin tüm dinamikleriyle ilişkili olmalıdır. Bunların da neredeyse tamamı erkek olduğu için belediye başkanı da doğal olarak erkek olmalıdır. "Kent sakinlerinin yarısı kadınlardan oluşuyor, neden kentin ekonomik, sosyal, siyasal tüm dinamikleri erkeklerin elinde?" diye sorgulamak yerine, "Belediye başkanı da erkek olsun" diyen erkek egemen zihniyet yerel yönetimlerin gücünü ve imkanlarını da kullanarak daha da güçlenmek istiyor.

Yerel deneyim üç kadınla başladı

HADEP 1999 yılında yerel seçimlere katılabilme imkânı bulduğunda kadın kolları henüz yerel yönetimlerde güçlü bir kadın temsili iddiasında bulunacak kadar kendisini güçlü hissetmiyordu. Siyasi atmosfer de son derece gergindi. Kadınların önünde hiçbir pratik deneyim yoktu. Kadınlar biraz ürkek, ama özünde çok cesur bir çıkış yaparak üç ilçede kadın aday gösterdiler. Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesinde Mukaddes Kubilay, Mardin'in Kızıltepe ilçesinde Cihan Sincar, Derik ilçesinde de Ayşe Karadağ aday oldular. Kadınlar büyük bir heyecanla seçim kampanyasına katıldılar ve kazandılar. Sıra belediyelerde başarılı bir pratik sergileyerek halkın güvenini kazanmaya gelmişti. Kadın kollarının da desteği ve katkılarıyla örnek çalışmalar yürütüldü.

Bu deneyimden güç alan, geçen süre içerisinde cins bilincini ve kadın örgütünü güçlendiren kadınlar 2004 yerel seçimlerine daha bir özgüvenle hazırlandılar. Daha seçimlerden bir yıl önce "Kadınların yerel seçim politikası ne olacak, kadın belediye başkanı ve meclis üyesi sayısını nasıl artırabiliriz, nerelerden kadın aday gösterebiliriz" gibi birçok konunun tartışıldığı, fizibilite raporlarının hazırlandığı, durum değerlendirmesi yapılan

toplantılar düzenlendi. Parti tüzüğünde "kota" vardı. Ancak yerel yönetimlerde kotayı (yüzde otuz beş) uygulamanın imkânları henüz yoktu. Fizibilite raporları da dikkate alınarak biri il (Dersim), olmak üzere on dört-on beş yerden kadın aday gösterildi. Toplam elli altı belediye başkanlığı kazanıldı, bunların dokuzu kadındı. Kota oranına ulaşılamamıştı ama DEHAP'ta kadın belediye başkanı oranı yüzde on altı olmuştu. Bu oran o güne kadar hiçbir partide görülmemiş bir başarı oranıydı. Tabii kolay olmamıştı. Bildiğimiz bütün cinsiyetçi itirazlar ileri sürülerek, "kadınla kaybederiz" denilerek bazı yerlerin kadın kotası olarak ayrılması, buralardan erkek başvurularının alınmaması uygulaması epeyce bir tartışma konusu olmuştu. Parti adayların ön seçimle belirlenmesine karar vermişti. "Kadınlar da erkekler de aday olsun. Ön seçimi kim kazanırsa o aday olsun" diyerek kotayı boşa çıkarmaya çalışıyorlardı. "Böyle demokrasi mi olur, aday adaylığımız bile kabul edilmiyor?" diyerek, kendilerince demokrasiyi savunuyorlardı. Ama yıllarca hiçbir kadın belediye başkanı seçilmediğinde kimsenin aklına demokrasi gelmiyordu. "Bu nasıl bir demokrasi ki hiçbir kadın belediye başkanı olamıyor" diye sormak akıllarına gelmemişti ama "Kadınlara da biraz yer açalım" dendiğinde "demokrasiyi" hatırlamışlardı.

Kadın hareketi bu anlayışlara karşı zorlu bir mücadele verdi. Dersim'de il, Diyarbakır'da Bağlar ve Bismil, Ağrı'da Doğubayazıt, Mardin'de Kızıltepe, Mazıdağı ilçeleri ile Mardin'de Sürgücü, Van'da Bostaniçi, Adana'da Küçükdikili beldelerinde kadın belediye başkanları seçildi. Bu göreve gelen kadınların sırtında çok büyük bir yük vardı. Kadın hareketi de bunun farkındaydı. Zaten "Sizi yalnız bırakmayacağız, birlikte çalışacağız," denilerek kadınlar aday olmaya ikna edilmişti. Seçimlerden hemen sonra, kadın çalışmalarında deneyimli kadınlar kadın belediye başkanlarının olduğu yerlerde destek amaçlı görev al-

dılar. Kadın yerel yönetim konferansları yapılarak farklı deneyimlerden yararlanma yoluna gidildi. Kadın projeleri geliştirildi, kadın çalışmaları için bütçe oluşturuldu, fon bulundu. Belediyelere bağlı kadın merkezleri açıldı. Kadınlar da belediyelere gidip gelmeye başladı. Yerel yönetimlerin kapısı kadınlara açılmıştı. Belediyelerde kadın personel yok denecek kadar azdı. Yönetici kademede kadın bulmak ise neredeyse imkansızdı. Kadın başkanlar, birkaç kadın meclis üyesi ve kadın danışmanlar bütün işlerin üstesinden gelmeye çalışıyordu. 2004 seçimlerinde bir ilk daha yaşanmıştı. İlk kez seçim bildirgesinde kadınlar için özel bir bölüm ayrılmış, belediyelerde kadınlarla ilgili ne gibi çalışmalar yapılacağı anlatılmıştı. Kadın adaylar ayrıca kadınlara hitap eden el ilanları, bildiriler, broşürler dağıtmıştı.

2009 seçimleri: Kadınlarla kazanırız

Kadınların başarılı pratikleri 2009 seçimlerinde kadın kazanımlarının bir adım daha ileriye taşınmasına katkı sundu. Yaşananlar, birçok cinsiyetçi tartışmayı geride bırakmıştı. Örneğin, "kadınla kaybederiz" tartışması artık yapılamıyordu. 2004 yerel seçimlerinde ve 2007 genel seçimlerinde kadınların, aday oldukları yerlerden çok yüksek oylarla seçildikleri ortaya çıkmıştı. Eril zihniyet bu kez de "Diğer yerlerde kadın aday olabilir ama burada kadın aday olmaz, buranın özgünlükleri var," gibi lokal itirazlar ileri sürüyordu.

"Kadınlar yapamaz" tezi de çürümüştü. Kadın belediye başkanları gayet başarılı pratikler sergilemişti. Halk çok memnundu. 2007'de parlamentoya giden kadın vekillerin performansı da göz dolduruyordu. Toplumda kadınlara güven geliştikçe, eril yaklaşım bu kez de tartışmaları adaylar üzerinden yürütmeyi, "yeterlilik" tartışması açmayı deniyorlardı. Erkek adaylarda aranmayan özellikler kadın adaylarda aranıyordu.

Bütün bu geri tutumlarla baş etmenin yolu, güçlü bir kadın örgütü yaratmaktan geçiyordu. Siyasallaşan, örgütlenen, emek veren, güç ve irade olan, halka hizmet konusunda başarılı pratikler sergileyen kadınlar, halkın güvenini kazanmıştı. Gerisi çok da önemli değildi. Siyaseti "iktidar" olarak gören ve iktidarını kadına kaptırmak istemeyen erkek zihniyeti geriliyordu. Hatta bazı yerlerde erkek aday adaylarının birbirleriyle rekabeti partiye seçim kaybettirme noktasına geldiğinde, halktan, "Burayı da kadın kotası yapın, yoksa seçimi kaybederiz, burayı ancak bir kadın adayla kazanabiliriz," diye öneri geliyordu. "Kazanma imkânı olmayan yerlerde de kadın aday gösterilsin" şeklinde de öneriler vardı. Kadınlar bu öneriyi de olumlu karşıladı. Çünkü seçim, aynı zamanda, kadın siyasetinin halkla buluşması, kadınların siyasallaşması için iyi bir fırsattı. Kazanma imkânı olmayan yerlerden bazıları da kota kapsamına alındı. Kadınlar büyük bir emekle çalıştılar ve on dört yerde seçimi kazandılar.

Bir önceki seçimde kazanılan dokuz belediyede örnek sayılabilecek birçok çalışma yapılmıştı. Şimdi on dört belediyede kadınlar göreve gelmişti. Çalışmaları hem daha ileriye taşımak gerekiyordu hem de bir kurumsallaşma, yapısal bazı değişiklikler yapma zamanı gelmişti. Tüm belediyeler için uygulanabilecek bazı kararlar alındı. Bunlar, en az bir başkan yardımcısının kadın olması, kadın personel ve kadın yönetici sayısının artırılması, kadın birimi kurulması, meclis üyelerinden kadın grubu oluşturulması, belediye meclislerinde kadın-erkek eşitliği komisyonlarının kurulması gibi kararlardı. Bu kararlar hemen hemen bütün belediyelerde hayata geçirildi. Belediye çalışanlarına yönelik toplumsal cinsiyet eğitimleri verildi. Belediyeler ile sendikalar arasında yapılan toplu sözleşmelere, "Eşine şiddet uygulayan erkeğin maaşının yarısının kadına verilmesi" maddesi eklendi. Tüm kadın çalışanlar tarafından seçilen kadın birimleri, yönetim ile çalışan kadınlar arasında köprü işlevi göre-

rek, kadın emeğinin kararlarda etkin olmasını sağladı. Toplumsal cinsiyete dayalı bütçe planlaması eğitimleri yapıldı. Kadın çalışmaları için bütçe ayrıldı. Bütün bu çalışmalar belediyenin kurumsal yapısında yaşanan dönüşümün ifadesiydi. Belediyeler erkek egemenliğinin adeta kök saldığı kurumlardı. Değiştirilmesi, kadınları kabullenmesi, kadınlara yönelik hizmetler üretmesi, kent planlamasında ve kentsel hizmetlerde kadınları da gözeten yaklaşımlar ortaya çıkartılması hiç de kolay olmuyordu. Kadınlar iğneyle kuyu kazıyordu.

Demokratik siyasetin güç kazanması, kadınların cinsiyetçi, ayrımcı yargıları yıkarak hem yerel hem genel siyasette yer alması eril zihniyeti rahatsız etmiş olmalı ki Nisan 2009'da gözaltı ve tutuklama operasyonları başladı. Dalgalar halinde birkaç yıl devam eden bu siyasi soykırım operasyonlarında on bini aşkın kişi tutuklandı, 70-80 bin kişi gözaltılar ve mahkemelerle muhatap oldu. Demokratik siyasette neredeyse gözaltına alınmayan kimse kalmadı. Bu operasyonun temel hedeflerinden biri de kadın hareketini dağıtmak, kadınları siyaset alanından geri çekilmeye zorlamak, kadın kazanımlarını ortadan kaldırmaktı. Tutuklananlar arsında Viranşehir Belediye Başkanı Leyla Güven ve Derik Belediye Başkanı Çağlar Demirel de vardı. Kadın meclisi üyeleri, kadın parti yöneticileri, belediye meclis üyeleri dahil yaklaşık beş yüz kadın tutuklandı o süreçte. Her ne kadar hiçbir görev sahipsiz kalmasa da, kadınlar kazanımlarına sahip çıksa da, bu tutuklamalar kadın çalışmalarını büyük ölçüde etkiledi.

Yerel yönetimlerde eşbaşkanlık: 2014

Bütün bu baskılara rağmen 2014 yerel seçimlerinde kadınlar kotayı tam olarak uygulamak için harekete geçti. Kadın konferansları yapılarak, kadınların yerel yönetim deneyimleri eksikleri ile

birlikte tartışıldı. Fizibilite çalışmaları yapıldı, yerel özgünlükler değerlendirildi. Kazanmanın garanti olduğu yerler ve kota dikkate alınarak kadın kotası uygulanacak yerler belirlendi. Tartışmalarda, genel siyasette uygulanan eşbaşkanlık sisteminin yerelde de uygulanabileceğine dair öneriler vardı, ancak buna cesaret etmek çok kolay değildi. Erkekler bazı yerlerde yönetimi kadınlara bırakmayı zor kabul etmişken, her yerde eşbaşkanlık uygulamasına geçmek eril iktidar anlayışını temellerinden sarsacak bir pratik olacaktı. Kırılmalara da neden olabilirdi. Siyasal süreç çok kritik bir evredeydi.

Aslında "kota" ön açıcı görevini yerine getirmişti, kadınlar siyasette epeyce mesafe kat etmişti, artık eşitlik açısından daha ileri adımlar atılabilirdi. Ancak bunun ciddi zorlukları ve riskleri de vardı. Uzun tartışmalar sonucunda yerel yönetim seçimlerine eşbaşkanlıkla gidilmesi yönünde karar alındı. Seçimlere az bir zaman kalmıştı. Kadınlar tüm birikimlerini seferber ederek eşbaşkan adaylarını belirlediler. Seçimlere eşbaşkan adaylarıyla gidildi. Seçim kampanyası "eşbaşkanlar" üzerinden yürütüldü. Yer yer "çift başlılık olur" gibi tartışmalar yaşansa da büyük ölçüde toplumda heyecanla karşılandı. Kadınlar açısından devrim niteliğinde bir adımdı. İlk kez BDP'nin seçime girdiği tüm il, ilçe ve beldelerde –çok küçük bir kaç yer hariç– kadınlar, eşbaşkan adayı olarak seçim meydanlarına çıktı, kampanya yürüttü. Kadınlar artık her yerdeydi...

BDP üçü büyükşehir, 8'i il olmak üzere toplam 102 belediye kazandı. Bunlardan 96'sında eşbaşkanlarla seçime girilmişti. Bu muazzam bir kazanımdı. Kadınlar, 1999'da üç belediye başkanı ile çıktıkları yolda, tüm belediyelerde temsiliyet ve yönetime katılma imkânı elde ederek yeni bir dönemin kapısını açmıştı.

Belediyelerde eşbaşkanlığın zorlukları

Böyle bir model daha önce hiçbir yerde uygulanmamıştı. İlk olmanın bir hayli zorlukları vardı. "Eşbaşkanlık" bir kadın ile bir erkeğin belediye başkanlığı görevini –iktidarı– paylaşmaları değildir. Eşbaşkanlığı, kadın bakış açısının yerel yönetimlere yön vermesi ve kentlerimizin, yaşam alanlarımızın toplumsal cinsiyet eşitliği hedefine göre yönetilmesi amacıyla, eşit temsiliyet ve kolektif yönetim anlayışının hayata geçirilmesi olarak tanımlayabiliriz. Bu da öyle teknik bir düzenleme ya da siyasi bir karar değil, bir zihniyet devrimi gerektiriyordu.

On yıllık bir mücadele sonucunda siyasi partilerde eşbaşkanlık uygulanabileceğine dair yasal düzenleme yapılmıştı. Ama yerel yönetimler için bu yasal düzenleme geçerli değildi. Eşbaşkanlık meşruiyete dayalı olarak uygulanacaktı. Halkın karşısına eşbaşkan adayları olarak çıkılmış, halktan onay alınmıştı. Eşbaşkanlığın amacı, işlevi, işleyişi gibi konuları içeren bir yönetmelik hazırlanarak belediye meclislerine sunuldu. Belediye meclislerinin kabul ettiği yönetmeliği, mülki idare amirleri yargıya götürerek iptal ettirdi. Yasal olarak eşbaşkanlık sistemine geçit verilmedi. Ama önemli olan eşbaşkanlık sisteminin bir "yönetim anlayışı" olarak hayata geçirilmesiydi. Yasal bazı yetkilerin kullanılmasının veya kullanılmamasının bir önemi yoktu çünkü eşbaşkanlık zaten yetki bölüşümü, iktidar ortaklığı değil, kadın iradesinin de içinde yer aldığı kolektif yönetim anlayışına dayalı bir sistemdi.

Tabii bunu teorik olarak tarif etmek kolay ancak, yasal bir düzenleme olmadan, hele hele merkezi idarenin vesayeti altındaki bir kurumda kadının irade olması kolay değildi. Bu ancak köklü bir zihniyet değişimiyle mümkün olabilirdi. Geleneksel siyasi kalıpların –iktidarcılık, merkeziyetçilik, tekçilik, popülizm

vs.– dışına çıkmayı, eşitlikçi ve kolektif bir yönetim anlayışını içselleştirmeyi gerektiriyordu. Bu da pratikte yaşanarak, egemenliğe dayalı alışkanlıklarla tek tek mücadele ederek kazanılacak köklü bir değişimi ifade ediyordu. Yoğun bir emek ve yaratıcılıkla erkeklerin, egemen, iktidarcı yönlerini törpülemelerini, kadınların da özgüven kazanarak iradesini ifade edecek gücü açığa çıkartmasını sağlayan bir süreç gerekiyordu.

Belediyelerin karar mekanizmaları ve yönetim kademelerindeki kadın sayısının azlığı da olumsuz bir etkendi. Yerel yönetimlerde daha önceki bölümde ifade ettiğimiz bazı kurumsal değişimlere –kadın başkan vekili, kadın birimi oluşturma vs.– gidilmişti ama yeterince güçlü değildi. Ayrıca yeni kazanılan belediyelerde sıfırdan başlamak gerekiyordu. Belediye meclisindeki kadın grubu güçlüyse eşbaşkan daha az sorunla karşılaşıyor, değilse yalnız kalıyordu. Yer yer eşbaşkanlığı bir sistem olarak ele almama, eşbaşkan seçilen kişilerden ibaret zannetme yaklaşımları da oluyordu.

Toplumsal yapının, kent dinamiklerinin ve STK'ların kadın iradesine yaklaşımı da çok önemli bir etkendi. Zira yerel yönetim yirmi dört saat halkla, kurumlarla ortaklaşmayı gerektiren bir çalışma alanı. Kadın bu zeminden güç de alabilir, engelleyici yaklaşımlarla da karşılaşabilir.

Kadın sistemine müdahale: Kayyum

Bütün bu zorluklarına rağmen başarıyla yürütülen eşbaşkanlık sistemi yerel yönetimlerde kadınların söz ve karar iradesi kazanmasının önünü açtı. Yaklaşık iki yıl ancak uygulanabildi. Belediyelere yönelik siyasi operasyonla eşbaşkanlar görevden alındı, yerlerine kayyum ataması yapıldı.

Bu kısa süreli deneyim eşbaşkanlık modelinin erkek egemen zihniyetin geriletilmesi, kadınların güç kazanması ve toplumsal dönüşüm için tahminlerimizin de ötesinde büyük bir fırsat yarattığını gösterdi. Eşbaşkanlık uygulamasının çarpan etkisinden bahsedebiliriz. Bir dokunuş birçok şeyi etkiliyordu. Etkisi sadece belediye hizmetleriyle sınırlı değildi. Kadınlar kentte görünür oluyor, kamusal alanları daha rahat kullanabiliyor, kadın rengi ve iradesi açığa çıkıyordu. Belediyelere kayyum atanması ile belediyelere bağlı kadın merkezleri kapatıldı. Kadın müdürlüğü, kadın daire başkanlığı gibi idari yapıda yapılan düzenlemeler iptal edildi. Kadınların emeği ve kazanımları talan edildi. Eril zihniyet kadın sistemine tahammül etmedi. Ama nehirlerin tersine akmayacağını bir kez daha yaşayarak göreceğiz.

HDP (2014- ...): Ortak mücadele deneyimi

DTP'de, daha sonra da BDP'de eş genel başkanlık, dokuz yıl boyunca fiili olarak uygulanmıştı. Kadınların mücadelesi ve ısrarı sonucunda, 2014 yılında yapılan yasa değişikliğiyle, siyasi partiler yasasına eş genel başkanlık maddesi eklendi. Kadınların direnişi yasal hak olarak teyit edildi.

2014 yılında, Türkiye demokrasi güçlerinin ortak mücadele platformu olarak siyaset sahnesine çıkan HDP de eş genel başkanlık sistemi ve kadın meclisleriyle yoluna devam ediyor. Kürt kadın hareketi de deneyimleri ve birikimiyle HDP'nin bir bileşeni. Türkiye kadın hareketi ile Kürt kadın hareketinin karma siyasal alanda buluştuğu ilk deneyimdi bu. Elinizdeki kitap özgün olarak Kürt kadınların siyasal deneyimi ile sınırlı olduğu için HDP'deki kadın çalışmalarının ayrıntılarına girmeyeceğim.

Siyasal alanda ortaya çıkan kadın başarısına ana hatlarıyla değinmekle yetineceğim.

HDP'nin aktif bir siyasal aktör olarak sahaya çıktığı ilk seçim 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri'ydi. Kadınlar açısından hedef eşit temsile ulaşmaktı. Bu nedenle adaylar belirlenirken fermuar sistemi uygulanmaya çalışıldı. Ancak hem HDP bileşenlerinin temsiliyiteni hem de kadınların eşit temsiliyet beklentilerini karşılamak epeyce zordu. Bileşenler adına gösterilen adayların ağırlıklı olarak erkek olması bu dengenin sağlanmasını zorluyordu. Yer yer fermuar sistemi uygulansa da bazen yerel hassasiyet denilerek, bazen de bileşen hassasiyeti gözetilerek aday listeleri oluşturuldu. Seçimlerde seksen milletvekilliği kazanıldı bunun otuz ikisi kadındı ve bu büyük bir başarıydı, partide kadın vekil oranı yüzde kırk olmuştu. HDP'deki bu yüksek oran TBMM'deki temsiliyet oranına da yansıdı. Mecliste kadınların temsiliyeti yüzde on yediye yükseldi.

Ancak halkın ve kadınların iradesi kabul edilmeyerek yeniden seçim kararı alındı. 1 Kasım'da seçimler yenilendiğinde HDP bu kez parlamentoda elli dokuz sandalye kazandı bunlardan yirmi üçü kadındı.

HDP her iki seçimde de parlamentoda bir kadın grubu kuracak sayıya ulaşmıştı. Kadınların parti içinde özgün ve özerk örgütlenme ilkesinin bir gereği olarak HDP Kadın Grubu kuruldu ve kamuoyuna deklare edildi. Kadın grubu adına yapılan ilk basın toplantısında diğer partilerdeki tüm kadın milletvekillerine kadın çalışmaları konusunda ortaklaşma çağrısı yapıldı. HDP Kadın Grubu parlamento faaliyetlerinin kadın bakış açısıyla yürütülmesi için büyük bir emek ve çaba içerisinde oldu. Grup toplantılarında genel siyasetten ziyade kadın sorunları ve çözüm önerileri konuşuluyordu. Toplantıya kadın hareketinden, feminist hareketten katılanlar da söz alarak görüş ve öneri-

lerini dile getiriyordu. Barış Anneleri'nden Soma'da yaşamını yitiren maden işçilerinin ailelerine, sendika temsilcilerinden kadın örgütlerinin aktivistlerine kadar birçok çevrenin katıldığı bir çalışmaydı kadın grup toplantıları. İstanbul'da polisin düzenlediği baskın sırasında evinde katledilen Dilek Doğan, bindiği minibüste tecavüze uğrayıp öldürülen Özgecan Aslan, evinin önünde öldürülen ve bir hafta boyunca cesedinin alınmasına dahi izin verilmeyen Taybet Ana ya da iş kazalarında ve cinayetlerinde yaşamını yitiren kadın işçilere kadar tüm kadınların yaşadığı şiddet HDP Kadın Grubu'nun gündemindeydi. Yaşanan siyasal sürecin ağırlığı nedeniyle yer yer genel siyasi çalışmalar kadın çalışmalarının önüne geçse de HDP'li kadınların önceliği hep kadınlar oldu. Meclisteki komisyon çalışmalarında da HDP'li kadınların önemli bir ağırlığı vardı. Partinin komisyonlarındaki üye dağılımı eşit temsiliyet perspektifi ile belirlendi.

Demokratik siyasete yönelik siyasi soykırım operasyonlarında HDP Eş Genel Başkanları dahil on beş milletvekili 4 Kasım 2016'da tutuklandı. Milletvekillerine yönelik tutuklama ve vekilliği düşürme operasyonları devam etti. Bütün bu süreçte genel siyaset ama özellikle de kadın mücadelesi hedef seçildi. Kadın iradesi kırılmak istendi ama kadınlar 24 Haziran 2018'deki seçimlerden daha da güçlenerek çıktılar.

HDP Kadın Meclisleri, bileşenleri, çalışma yöntemleri zorlukları ve dinamikleriyle, bağımsız kadın kurumlarıyla kurulan ilişki tarzı ve benzeri bir çok açıdan yepyeni bir süreç başlamış oldu.

Ayrıca Türkiye kadın hareketinin tarihsel arka planı, gelişim seyri ve bu birikimin HDP'ye ne kadar yansıtılabildiği de önemle üzerinde durulması gereken konular. Bu deneyimleri

ayrıntılı olarak de başka bir çalışmada okuma umuduyla, HDP'deki kadınlara mücadelelelerinde başarılar diliyorum.

Türkiye feminist hareketi* ile ilişkiler

Kürt kadın hareketi ile Türkiye feminist hareketi arasındaki ilişkileri 1991–2000, 2000–2014 ve 2014 sonrası olmak üzere üç dönem üzerinden ele alabiliriz. 2014 sonrası gelişen ortak mücadele deneyimi bu kitapta yer almıyor. 90'lı yıllarda ilişkiler daha çok hak ihlallerine karşı tutum alma çerçevesinde gelişirken, 2000'den itibaren ilişkilerin, deneyim paylaşımı ve karşılıklı etkileşim sürecine girdiğini söyleyebiliriz.

Kürt kadınlar 1990'lı yıllarda daha çok Kürt halkının yaşadığı sorunlar ekseninde mücadele ederken, kadın kimliğinden kaynaklı baskı, şiddet ve ayrımcılığı da adım adım bilince çıkarttı. Zamanla ulusal mücadelenin "yedek gücü" olmaktan kurtulurken, kadın özgürlük mücadelesine evrilmeye başladığı o yıllarda bir taraftan da kadınların tarihsel serüvenini irdeliyordu. Reel sosyalizmin kadınların eşitlik ve özgürlük ideallerini gerçekleştirmede neden başarısız olduğunu sorguluyordu. Feminist hareket ise benzer sorgulamaları 12 Eylül 80 darbesinden sonra başlatmış, Batı Avrupa'da gelişen feminist akımların teorik ve ideolojik birikimlerinden de yararlanarak kendi kulvarını oluşturmaya başlamıştı.

* Kuşkusuz Türkiye feminist hareketi son derece kapsayıcı bir tanımlama. Birbirinden farklı düşünen ve farklı yaklaşımlar sergileyen (Kürt kadınlarla ilişkiler – etkileşim konusunda) kişiler ve gruplar tabii ki vardır. Burada genel hatlarıyla bir değerlendirme yapmaya çalışıyorum.

90'larda Türkiye feminist hareketi ile siyasi mücadelede yer alan Kürt kadınları birbirlerinin farkındaydı ama, aralarında güçlü bir ilişki vardı, diyemeyiz. Genel olarak Kürt kadınları, feministlerin mücadelesini, burjuva bir çıkış olarak yorumluyor, feministler de Kürt kadınların mücadelesini onların ulusal mücadelesinin bir parçası olarak görüyorlardı. Bu mesafeli ilişkinin bir nedeni de Kürt kadınların özgün bir kadın kurumunda değil, siyasi partide mücadele etmeleriydi. Siyaset erkek egemenliğinin en örgütlü olduğu alandı ve feministler siyasi parti çatısı altında kadınların ikincil pozisyonları aşamadığını tecrübe etmişlerdi. Bu nedenle siyasi partilerden ayrı bir kulvarda, bağımsız kadın örgütlenmesine yönelmişlerdi.

Kürt kadınları ile feminist hareket arasında 90'lı yıllarda, daha çok hak ihlâllerine odaklı bir ilişki vardı. Binlerce köyün yakılıp yıkıldığı, failli meçhul cinayetlerin işlendiği o yıllarda başta İstanbul olmak üzere batı illerine kitlesel göç yaşanmıştı. Bu durum sosyal teması artırdığı gibi, ağır hak ihlallerine karşı ortak tutum geliştirmenin de zeminini hazırladı. Bir grup feminist kadının 1994 yılında başlattığı, "arkadaşıma dokunma" kampanyası önemli bir çıkıştı. "Kimi zaman açık, kimi zaman örtülü ırkçılığı ve milliyetçiliği reddetmeye bir çağrı" sloganıyla duyurulan kampanya, Kürt kadınlarda "yalnız olmadıkları" yönünde bir duygu yarattı.

1995 yılında İstanbul'da Galatasaray Lisesi önünde, gözaltında kayıpların bulunması talebiyle başlatılan oturma eylemi de kadınlar öncülüğünde yürütülüyordu. Bu eylem farklı kimliklere sahip kadınların birbirini tanıma, acılarına tanık olma konusunda etkili oldu. 8 Mart etkinlikleri de önemli bir temas alanıydı. Hem program öncesinde yapılan toplantılar hem de miting ve yürüyüşlerde yan yana gelmek, kadın yaklaşımları ve

mücadele deneyimleri konusunda birbirinden etkilenmenin imkanını yarattı.

Feminist çevrelerle Kürt kadınlarının ilk ortaklaştığı konu 8 Mart eylemlerine erkeklerin katılmaması oldu. 1997 8 Mart'ında kadınların ortak eylemiyle Şişli Meydanı'na çıkılması herkeste büyük bir moral yarattı.* 8 Mart eylemlerinde Kürtçe konuşma yapılması, Kürtçe sloganlar atılması, dövizler taşınması Kürt kadınlar açısından kimliklerinin kabul görmesi anlamı taşıyordu. Ama siyasi taleplere ilişkin sloganlar her 8 Mart'ta tartışma konusu oluyordu. Hatta eyleme gelen Kürt kadınların cins bilincine sahip olup olmadıkları bile gündeme getiriliyordu. Aslında bu tartışmaların nedeni, cins kimliği ile diğer kimlikler arasında kurulan ilişki biçimiydi. Etnik ve kültürel kimliklerine yönelik baskılar kadınları nasıl etkiliyor? Kadınlar, etnik ve kültürel kimlikleri arasında kurulan egemenlik ve hiyerarşiye nasıl yaklaşacak? Kadınlar doğuştan gelen ulusal kimliklerini evde mi bırakmalı? Ulusal kimlikler arasındaki egemenlik ilişkisini sorgulamak cins kimliğini geri plana atmak anlamına mı gelir? Farklı kimliklere sahip olmak "kız kardeşlik hukukunu" öteler mi? Bu sorular daha da çoğaltılabilir. Ama işin özeti, 90'lı yıllarda farklı kimliklere sahip kadınlar yan yana geldiklerinde, henüz bu sorulara ne yanıt vereceklerini yeterince bilmiyorlardı.

---

* 1998 yılı 8 Mart'ında ise feministler ve kimi sol partilerden kadınlarla yaşanan anlaşmazlık nedeniyle iki ayrı 8 Mart örgütlenmesi oldu. Kürt kadın hareketi ve kimi sol grupların kadınlı erkekli kortejleri ile düzenlenecek miting için Kadıköy'e başvuru yapıldı. Ancak valilikçe yasaklandı. Bunun üzerine ağırlığını Kürt kadın hareketinin oluşturduğu miting bileşenleri Taksim Meydanı'na basın açıklaması çağrısı yaptı. Ağır bir polis saldırısıyla basın açıklaması engellenmeye çalışılsa da kadınların direnişi ile Taksim yasağı delinmiş oldu.

2000'lerden itibaren feminist hareket ile Kürt kadınları arasındaki ilişki nitelik değiştirmeye başladı. Bunda Kürt kadınların özgün kadın kurumları açması, sadece devlet kaynaklı şiddet değil, aile içi şiddet ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı konularında da çalışmalar yapmaya başlaması etkili oldu. Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda deneyim paylaşımı, ortak kampanyalar yürütme gibi ortaklaşma çabaları ön plana çıktı. Bu kapsamda kadın cinayetlerini önlemeye yönelik mücadele önemliydi. Kürt kadınları erkek şiddeti sonucu yaşamını yitiren kadınların cenazelerini güçlü bir şekilde sahipleniyor, tüm toplumsal geriliklere meydan okuyordu. Ana akım medyada ise "Geri kalmış-feodal Kürtlerin işi" algısı yaratan, "töre cinayeti" tanımını kullanılıyordu. Türkiyeli feministlerin "töre, namus, aşk cinayeti" gibi tanımlamaların kadın cinayetlerini gerekçelendirme çabası olduğunu belirterek bu yanlışa "dur" demesi önemliydi. Kürt kadın hareketi de kadın cinayetlerinin erkek egemen sistemin korumasında gelişen ve tüm toplumlarda görülen sistematik cinayetler olduğunu belirterek "kadın kırımı" tanımlaması yaptı ve "Kadın Kırımına Hayır" kampanyası başlattı.

Sığınaklar Kurultayları da yan yana gelme imkânı yaratan önemli bir zemindi. Burada yaşanan tartışmalar kadına yönelik devlet şiddeti ile aile içi şiddetin aynı kaynaktan beslendiğini anlama konusunda sıkıntılar olduğunu gösteriyordu. Milliyetçilik-militarizm ve cinsiyetçiliğin birbirini beslediği teorik olarak kabul edilmekle birlikte reel durum konuşulurken farklı bakış açıları çıkıyordu. Ama yan yana olmak, aynı platformda bir araya gelmek, tartışmak, değişime-etkileşime açık olmak önemliydi. Özellikle belediyelere bağlı kadın merkezleri ve sığınaklar açılırken, Türkiye feminist hareketinin kadına yönelik şiddetle

mücadele deneyimlerinden yararlanmak işleri kolaylaştırıyordu.

2000 sonrasında feminist hareket ile Kürt kadın hareketinin ortaklaştığı bir diğer alan da barış mücadelesiydi. Barış mitingleri, barış nöbetleri, acıları ortaklaştıran kadın buluşmaları yapıldı. Genel siyasi atmosfer bu çalışmaları zaman zaman olumsuz etkiledi. 2009'da KCK adı altında yürütülen siyasi soykırım operasyonları Kürt kadın hareketini etkilediği gibi genel olarak demokratik siyaset alanını da daralttı, çözümsüzlük ve çatışma ön plana çıktı. Kadınların barış mücadelesi bu ortamdan olumsuz etkilendi. Ama, Barış İçin Kadın Girişimi özgün bir mücadele deneyimi yarattı. 2013'te Türkiye'de yeni bir dönem başladı. Toplum, Kürt sorununun diyalog yoluyla çözüleceğine dair güçlü umutlar besledi. Kadınlar da dünya deneyimlerini irdeleyen toplantılar yaparak, kadınların çözüm süreçlerine katılımı üzerine önemli tartışmalar yürüttüler. Kadın Özgürlük Meclisi (KÖM) yeni bir birlik, dayanışma ve ortak mücadele zemini olarak kuruldu. 7 Haziran 2015 seçimlerinden sonra yeniden ve daha şiddetli bir şekilde savaş politikalarına dönülmesi, demokratik siyasete yönelik yeni bir baskı dalgasının başlaması, KÖM'ün çalışmalarını da sekteye uğrattı. Ama kadınların yoğun emeğiyle ortaya çıkartılan, barış süreçlerine kadınların katılımına dair önemli bir birikim oluştu.

Feminist hareket ile en az ortaklaşılan alan siyaset alanı oldu, denilebilir. Her seçim döneminde Kürt siyaseti Türkiye demokrasi güçleriyle seçim ittifakı-işbirliği yapıyordu. Bu daha çok siyasi parti ve oluşumları kapsıyordu. 2007 seçimlerinden itibaren bu ittifaklarla belli düzeyde parlamentoda temsiliyet imkânı da yaratıldı. Sol-sosyalist yapıların kadın aday önermemesi, hep erkek adaylar önermesi dikkat çeken bir husustu. Feminist hareketin erkek alanı olarak görülen siyasi partilere

mesafeli durmasının bunda etkisi var mıydı, bu tartışılabilir ama daha da önemlisi, Kürt kadın hareketi ile feminist hareket arasında neden bir seçim ortaklığı kurulamadığı hususudur. Evet, genellikle kadın adaylara bir destek sunulmuştur, özgün olarak 2007'de Sabahat Tuncel'in seçim kampanyasına, feminist çevrelerin önemli bir katkısı olmuştu. Kürt kadınlar da Türkiye kadın hareketinin taleplerini de parlamentoda dile getirme konusunda bir çaba içerisinde oldu. Ama seçimlerde bir kadın ittifakı kurup, bu ittifakın temsiliyetini parlamentoya taşıma deneyimi ortaya çıkmadı. HDP ile birlikte bu konuda yeni ilişki biçimlerinden bahsedebiliriz kuşkusuz.

Özgürlük yürüyüşü sürecek

Kürt kadın hareketinin siyasal alandaki deneyimine bir de genel perspektiften bakmak gerekirse, onun dört ana döneme ayırmak mümkün.

1-Partide, kadın örgütünün kurulduğu dönem (1991-2003)

2- Cins bilincinin olgunlaşma dönemi (2000-2009)

3- Yerel yönetimlerin ön plana çıktığı dönem (2004-2016)

4- Temsiliyetin güçlendiği dönem (2007-2015)

Bu dönemler keskin hatlarla birbirinden ayrılmaz. Daha çok iç içe ve birbirini takip eden bir gelişim söz konusu. Ancak dönemsel olarak kadın çalışmalarının ağırlık merkezinin farklı alanlara kaydığını görüyoruz.

2000'lere kadar kadınlar siyasi partide örgütleniyordu ve parti içi mücadele yürütüyordu. Aslında ağırlıklı olarak kadınlar politik-ulusal etkilerle partiye geliyorlardı. Kadın konusunda farkındalık parti çalışmaları sürecinde oluşuyordu. Partide karar mekanizmalarında yer alma mücadelesi kadın dayanış-

masını da güçlendiriyordu. 2000'lerden itibaren özgün bağımsız kadın kurumlarının açılmasıyla birlikte cins bilincine dair yoğun tartışmalar yürütüldü. Kadın kurumları ile partideki kadın örgütü karşılıklı iletişim içindeydi.

Her ne kadar 1999'da üç kadın belediye başkanı seçilse ve bu belediyelerde kadın çalışmaları başlasa da, asıl olarak 2004'ten itibaren yerel yönetimlerde kadın politikası oluşmaya başladı. Devam eden yıllarda belediyelere bağlı çok sayıda kadın kurumu açıldı.

2007'e kadınların parlamentoya girmesi ve her genel ve yerel seçimde giderek temsiliyet oranının artmasıyla kadın mücadelesinde "temsiliyetin" ön plana çıktığı, vekillerden ve belediye başkanlarından beklentilerin arttığı bir döneme girildi. Siyasi parti kadın örgütlenmesi, özgün bağımsız kadın kurumları, belediyelerin kadınlara yönelik çalışmaları, parlamento ve yerel yönetimlerde kadın temsiliyeti bütünlüklü bir çalışmanın farklı ayakları oldu. Bunların her biri kadın özgürlük mücadelesinin temel mücadele alanları ve her biri ayrı ayrı önemli. Aynı zamanda birbirleriyle her zaman doğru temelde ilişki ve etkileşim içinde olmaları kadın özgürlük mücadelesine ivme kazandırmaktadır. Ancak birbirlerinin yerine ikame edilemezler ve aralarında "daha önemli" diyebileceğimiz, ötekileştiren, öteleyen bir ilişki kurulmamalıdır. Böyle bir ilişki tarzı her birini ve aslında toplamında kadın hareketini zayıflatır.

Bağımsız kadın kurumlarında cins bilincini derinleştirmek, dayatılan kadınlık rollerinin kadınları nasıl ikincil plana ittiğinin farkına varmak daha kolay oluyor. Bu anlamda erkek egemen zihniyeti sorgulama, toplumsal cinsiyet rollerini reddetme, erkeğin yedeğinde devam eden ilişkilerden kopuş ve kadın iradesini açığa çıkarma süreçleri daha hızlı gelişiyor. Cins bilincinde radikalleşme yaşanıyor.

Siyasi partiler ise cins bilincini kitlelere taşıma toplumsal değişim ve dönüşüme hizmet etmek konusunda farklı bir etki alanına sahip. Merkeziyetçilik, iktidarcılık ve eşitlenmeme, siyasi partilerin eksiksiz demokratik bir karakter taşımalarının önündeki en büyük engellerdir. Demokrasi mücadelesi vermek iddiasında olan partilerde bu anlayışlara karşı parti içinde kadınların sürekli mücadele etmesi gerekiyor. Bu anlamda siyasi partilerde yer almak aynı zamanda parti içindeki eril anlayışlara karşı verilen mücadelenin de etkin bir tarafı olmayı gerektiriyor.

Bu perspektiften siyasal alandaki Kürt kadın hareketine baktığımızda, bağımsız kadın kurumlarıyla siyasi partideki kadın örgütü arasında bir dönem karşılıklı etkileşim ve birbirini geliştirme ilişkisinin olumlu bir seyir izlediğini görüyoruz. Ancak bir dönem sonra özgün-bağımsız kadın kurumlarının ön plana çıktığını, partinin kadın örgütlenmesinin kısmen zayıfladığını, siyasi partideki kadın çalışmasının da ağırlıklı olarak temsiliyet eksenine kaydığını söyleyebiliriz.

Gerek parlamentoda gerekse yerel yönetimlerde kadınların temsil edilmesi son derece önemli bir kazanımdır. Hele hele bunun eşit temsiliyet düzeyine çıkarılması kadın hareketinin büyük başarısıdır. Bu temsiliyetin kadın örgütü üzerinde yükselmesi ortaya büyük bir sinerji çıkarmıştır. Kadın örgütünün yerini kadın kitlesi alırsa, kadının siyasette "özne" olma iddiasının yerini "talep eden-vaat eden" ilişkisine bırakır. Ki bu da kadın özgürlük iddiasına katkı sunan bir ilişki tarzı değildir. Kadın yaklaşımı "hep beraber yapma", "birlikte güç olma" yaklaşımıdır. Kadın iradesi kadın örgütüyle açığa çıkarılabilir, temsiliyet bu iradenin yansımasıdır. Yatay örgütlenme, meclis tarzı örgütlenme, siyasette özne olma iddiası, tüm iktidar ve hiyerarşi ilişkilerini sorgulama önemli politik çıkışlardı. Bu çizginin ko-

runması ve örgütlenmesi kadın iradesini ve temsiliyetini güçlü kılacaktır.

Benzer bir etkileşim ilişkisi yerel yönetimler ve özgün kadın kurumları arasında da yaşandı. 2004'ten itibaren yerel yönetimlerde kadın temsiliyetinin artması belediyelere bağlı kadın kurumlarının hızla çoğalması son derece pozitif bir gelişme oldu. Belediyelerdeki cinsiyetçi yönetim erkinin kırılması, yerel yönetimlerin kadın taleplerini de karşılayan hizmetler üretmesi açısından muazzam bir gelişme olarak ortaya çıktı. Belediyelere bağlı kadın merkezleri, kadın kooperatifleri, kadın sığınakları, kadına yönelik şiddetle mücadele yaygınlaştıkça, özgün kadın kurumları sanki geri plana çekildi. "Belediyelerin imkanları çok, belediyeler yapsın" yaklaşımı bir anlamda haklılık içerse de kendi handikabını da beraberinde getirdi. Her ne kadar "demokratik-ekolojik yerel yönetim" iddiası çerçevesinde bazı değişimler yaşansa da belediyelerdeki "bürokratik" tarz ve "memurlaşma" yerel yönetimlerin hala en önemli handikabıdır. Bu durum doğal olarak kadın çalışmalarına da yansıyor. Ayrıca yerel yönetimlerin merkezi hükumetin vesayeti altında olduğu da bir realite. Bunun sonuçları bu gün en ağır şekilde yaşanıyor.

Kuşkusuz eşit temsiliyet ve yerel yönetimlerde eşbaşkanlık modeliyle müthiş bir sinerji yaratan kadın hareketi kendi deneyimlerinden ders çıkartarak, dünya kadın hareketinin deneyimlerinden yararlanarak özgürlük yürüyüşünü sürdürecek. Bu yürüyüşü belirleyen ise kadınların barış içinde özgür ve demokratik bir gelecek kurma hayali olacak...

Küçük kollarıyla
çepe çevre sarmıştı belimi
dili "gidecek misin?" diyordu,
gözleri "kal"
Soruya mı yanıt versem,

gözlerine mi?
Yoksa,
bir güvercin misali
tir tir titreyen
yüreğine mi?
Umudun yükü
bu kadar mı ağır olur.
Ölümün kol gezdiği ülkemde
sözün hükmü yok ki...
Sımsıkı sarıldım sadece
merdiven yaptık umudumuzu
sakladık barışı, gökkuşağına.
Saklambaç oynayan çocuklar
bulsun diye...*

---

* Silvan ablukasına karşı yaptığımız yolculuğun dönüşünde yazdığım satırlar (GK).

O KADAR KADINI NEREDEN BULACAKSINIZ?

Aysel Tuğluk*

Elâzığ'da doğdum. Aslen Dersimliyim. Babamın işi nedeniyle ailem Elâzığ'a taşınmış. Çocukluk ve ilk gençlik yıllarım Elâzığ'da geçti. Ağabeyim devrimci mücadele içindeydi. Çocukluğumda ağabeyimi ve arkadaşlarını ilgiyle gözlemliyordum. O dönemde (70'li yıllar) fazla anlam veremediğim bu süreç, yaşamımda belirleyici olacaktı. Elâzığ genelinde yapılan bir operasyonda ağabeyim de gözaltına alındı. Bin Sekiz Yüz Evler denilen işkence merkezine götürüldü. Annemle birlikte günlerce kapıda beklediğimizi hala dün gibi hatırlıyorum. Ağır işkencelerden sonra tutuklanarak cezaevine gönderildi. Birkaç ay sonra aynı cezaevine sevk edilen faşistlere silah verilmiş, onlar da havalandırmadaki tutukluları taramışlardı. Birçok tutuklu yaralandı. Ağabeyimin durumu ağır olduğu için Diyarbakır'a götürüldü. Ama kurtarılamadı. Solunum cihazının çekilerek

---

* HDP Eşbaşkan Yardımcısı. İki Dönem milletvekilliği yaptı. 26 Aralık 2016'ta tutuklandı.

ölüme terk edildiği söylendi. Ağabeyimi kaybetmek tüm aile için büyük bir travmaydı. Ailemizin yaşadığı bu zorlu süreç, yaşadığımız acılar, beni olup bitenleri sorgulamaya sürükledi. "O güzel yürekli gençler, kadınlar ne yapmak istiyorlardı?" sorusuna cevap bulmaya çalışıyordum. Bunları yaşayan biri olarak muhalif, solcu ve isyankâr olmak dışında bir seçenek kalmıyordu. Bütün bu yaşananlar, bundan sonraki yaşamımda bir dönüm noktası olacaktı benim için.

Bütün bu yaşadıklarımız yetmezmiş gibi hala sık sık evimiz basıldığı için İstanbul'a, akrabalarımızın yanına taşındık. Ben de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni kazandım ve üniversiteye başladım. Üniversiteyi bitirip diplomamı aldığımda ilk önce siyasi tutukluların bulunduğu Bayrampaşa Cezaevi'ne gittim. Çocukluğumda gördüğüm devrimcileri şimdi cezaevinde ziyaret ediyordum. 90'lı yıllarda gözaltında acımasız işkenceler yapılıyordu. Ağır hak ihlallerinin yaşandığı bu süreçte siyasi davaların avukatlığını yapmayı önüme görev olarak koymuştum. Yurtsever avukatlar olarak hak ihlallerini, gözaltıları, işkence iddialarını takip ediyor, hukuki destek sunuyorduk. Daha sonra Toplumsal Hukuk Araştırmaları Vakfı'nı (TOHAV) kurduk. Vakfın amacı işkence mağdurlarına, fiziki ve psikolojik tedavi imkânı yaratmak ve davalarını hukuki olarak takip etmekti. İki dönem TOHAV'ın yönetiminde yer aldım. Aynı zamanda İnsan Hakları Derneği'ne de üye oldum. İnsan hakları mücadelesi mesleğimin bir gereğiydi.

Aynı dönem bir grup kadın arkadaşla Yurtsever Kadınlar Derneği'ni kurduk. Derneğin kuruluşu ile ilgili bildirimde bulunmak üzere emniyete gideceğim zaman yarı şaka yarı ciddi, oradan dönemeyeceğimi, gözaltına alınabileceğimi konuştuk. Kürt kadınlar ilk kez mücadelelerini bir dernek çatısı altında kurumsal olarak sürdürmek istiyordu. Herkes çok heyecanlıydı, derneğin kuruluşunu büyük bir kazanım olarak görüyor-

duk. Ancak kısa süre sonra dernek kapatıldı. İnsan hakları ve özgürlükler temelinde hukuk mücadelesi veren bir avukat olarak 1999'da Sayın Abdullah Öcalan İmralı'ya getirildiğinde savunma avukatları grubunda yer aldım. Çalışmalarımızı daha düzenli yürütebilmek için bir grup avukatla Asrın Hukuk Bürosu'nu kurduk. 2005 yılına kadar Öcalan'ın davasını takip ettim ve bu süre zarfında birçok kez Öcalan ile görüştüm. Zorlu ama bir o kadar da anlam dolu bir dönemdi. Elbette kendisiyle hem dava sürecini hem de siyasi konuları konuşuyorduk. Her görüşmede kadınlarla ilgili mutlaka bir değerlendirme yapıyordu. Kadın özgürlük sorununu toplumun özgürlük sorunu olarak görüyordu. Kadınların kendi demokratik araçlarını, özgün örgütlenmesini yaratması gerektiğini ısrarla ifade ediyordu. Öcalan'la yaptığımız her görüşme iz bırakıyordu.

Eşbaşkan tabelasını kadınlar astı

Siyaset çok ilgi duyduğum bir alan değildi. Kürt siyasetinde yeni bir arayış başlamıştı. Kürt, Türk, sol, sosyalist, demokrat çok geniş kesimleri kapsayan yeni bir siyasi oluşum kurma çalışması başlamıştı. Demokratik Toplum Hareketi ismiyle yürütülen çalışmaların koordinasyonunda yer almam biraz da öneriler temelinde gelişti. Heyecan verici bir çalışmaydı. 1994 yılında tutuklanıp on yıl cezaevinde yattıktan sonra serbest bırakılan DEP milletvekillerinin de içinde bulunduğu grup, illerde, ilçelerde, köylerde toplantılar yapacak, seçimle delegeler belirlenecek, aşağıdan seçilerek gelen halk delegeleri partinin kurucusu olacaktı.

Çalışmaya başladık; toplantılarda yeni partinin ilkelerini de halkla tartışıyor, önerilerini alıyorduk. Üç dört ay süren bu çalışma süresince güzel bir demokrasi örneği hayata geçirildi, yerelde sandıklar kuruldu, yaklaşık 350 bin kişi oy kullandı ve

genel merkez delegeleri belirlendi. Bu çalışma Kürt halkında büyük bir heyecan yarattı. Ancak Türkiye'nin batısında sol, sosyalist ve demokrat kesimleri bu oluşuma katma konusunda istediğimiz sonuçları elde edemedik. Ortaya çıkan halk iradesiyle Demokratik Toplum Hareketi partileşme kararı aldı.

Partileşme süreci devam ederken yeni bir model olarak parti genel başkanlığında "eşbaşkanlık" uygulaması gündeme geldi. Tüm çalışmalara kadın arkadaşlar büyük emek veriyordu, Leyla Zana ve ben de koordinasyonda yer alıyorduk. Eşbaşkanlık önerisi kadınlarda büyük heyecan yarattı. Erkekler ise eşbaşkanlık önerisine anlam veremiyordu. Bunun ikili bir durum oluşturacağını, uygulamada, karar almada sıkıntı yaratacağını her fırsatta dile getiriyor, karar alınmasının önünü kesmeye çalışıyorlardı. Eşbaşkanlığın, "yasal olarak kabul görmeyeceği" de erkekler açısından güçlü bir gerekçeye dönüşmüştü. Erkekler bazen, "Tamam olabilir ama yasal olarak mümkün değil," diyerek yasal kılıfa sığınıyorlardı. Kadınlar kararlı bir duruş sergileyerek, "Biz burada kararımızı alalım, uygulayalım, devlet reddetsin," diyorlardı.

Partinin ilkeleri ve programı çerçevesinde yaptığımız toplantılarda eşbaşkanlığın yanı sıra, çift eşlilik ve kadın kotası da büyük tartışmalara neden oluyordu. Çift eşli olanların partide yönetici olamayacağına dair ilke kararı alınmasını istediğimizde, erkeklerin neredeyse tamamı, eğer bu kuralı uygulamaya kalkarsak, koordinasyondan birçok kişinin partinin kuruluşunda yer alamayacağını söyleyerek şiddetle karşı çıktılar. Bu kuralın halkın da tepkisine neden olacağını, çift eşliliğin yaygın olduğunu, partiye yönetici bulamayacağımızı belirterek, bunun hiç değilse partinin kuruluşundan sonra çift evlilik yapanlara uygulanması gerektiğini savundular. Kadın kotası konusunda da en önemli argümanları, "O kadar kadını nereden bulacaksınız?" oluyordu. Toplumun yarısının kadın olduğunu hatırlattı-

ğımızda da "nitelik" tartışması açıyorlardı. Kadınlar, arkalarında güçlü bir siyasal destek hissederek, her üç konuda da geri adım atmadılar. Kararlı bir duruş sergileyerek eşbaşkanlık ve kotanın parti program ve tüzüğünde yer almasını sağladılar, çift eşlilik konusunda da ilke kararı alındı. Bu kazanımlar kadınlarda büyük bir coşku ve zafer duygusu yarattı.

Tüm bunlar yaşanırken partinin kurulmasına karar verildi. Kadınlar bir komisyon kurarak kadın eşbaşkanı belirlemek için çalışmaya başladı. Ama ne yazık ki komisyonun çalışmaları bir türlü sonuç vermiyordu, teklif götürülen kadınlar çeşitli gerekçelerle bu görevi kabul etmiyordu. Çabalarımız sonuç vermeyince, kadın arkadaşlar bu görevi benim yapmam gerektiğini söylediklerinde yaşadığım duygu "aldım başıma belayı" duygusuydu. Bir nevi zoraki olarak bu görevi yüklenmek durumunda kaldım. Elbette bir kadın olarak eşbaşkan olmak onur vericiydi ama korkum bu göreve yeterince layık olamamaktı, bu kaygıyı taşıyordum.

2005 yılında DTP kurulduğunda eşbaşkanlar olarak Ahmet Türk ve ben seçildik. Genel merkezde iki eşbaşkanın odası yan yanaydı. Bu yan yana iki odada yaşananlar çok ilginçti. Partiye gelen erkekler –parti üye ve yöneticileri de dahil– doğrudan erkek eşbaşkanın odasına giderdi ve tüm siyasi tartışmalar o odada yapılırdı. Biraz kibar olanlar giderken kapıyı açıp bana da "Allaha ısmarladık" derdi. Yan odada yoğun olarak siyaset ve parti meseleleri konuşulurken, bir türlü kadın eşbaşkanın odasında siyaset konu edilmez, nezaket ziyareti yapılırdı. Daha da ilginci, yan odanın girişine, "Sn. Ahmet Türk / Eşbaşkan" yazılı bir tabela asılmış, kadın eşbaşkanın kapısına tabela bile yaptırılmamıştı. Yok sayılıyordum. Bu durum kadın arkadaşlarımızda çok büyük bir tepkiye yol açtı. Kadınlar, "Aysel Tuğluk /

Eşbaşkan" tabelasını kendileri yaptırıp getirip odanın girişine astılar.

Bu süreçte kadın örgütümüzün kararlı duruşu ve dayanışmasıyla eşbaşkanlığı sürdürmeyi başarabilmiştik. Giderek erkeklerin tutumunda da bir değişim başlamıştı. Bir süre sonra Yargıtay'dan gelen bir tebliğle tartışmalar yeniden başladı. Tebliğde eşbaşkanlık sisteminin siyasi partiler yasasına aykırı olduğu ve kabul edilmediği belirtiliyordu. Erkek MYK üyelerimiz odama gelerek "üzüntülerini" ifade edip, bu sistemi uygulamaya devam edersek partinin kapatılacağını, bu riskin göze alınamayacağını belirtiyorlardı. Çok üzüldükleri için bir formül arayışına girdiler ve bana, "Seni örgütlenmeden sorumlu genel başkan yardımcısı yapalım," teklifinde bulundular. Olup bitenlerin farkında olarak, buna tek başıma karar veremeyeceğimi, kadın meclisimizle tartışıp bir karar vereceğimizi söyledim. Kadın meclisimiz toplandı, başkan yardımcılığının kabul edilmeyeceği, eşbaşkanlık sisteminin fiili olarak uygulanması ve eşbaşkanlığın yasalaşması için mücadele edilmesi yönünde karar aldı. Ve hemen TBMM'ye sunulmak üzere, eşbaşkanlığın yasalaşması için kanun çıkartılması talebini içeren bir imza kampanyası başlatıldı. Çok kısa bir sürede 98 bin imza toplanarak Meclis'e sunuldu.

Eşbaşkanlık sistemi kadınların kararlı duruşu ve zorlu bir mücadelesi sonucunda kazanıldı. Siyasi partiler yasası değişinceye kadar da fiili olarak uygulandı. Kadın eşbaşkan şahsında, kadın gündemi ana akım politikanın merkezine oturdu. Tecrübelerimizle biliyoruz ki kadınların olmadığı bir alanda kadınlar için hiçbir şey yapılmıyor. Geleneksel siyaset erkek egemen anlayışa göre yapılıyordu. Genel başkan ve partinin karar organlarındaki erkekler, siyaseti belirliyordu. Kadınların hem eşbaşkanlık hem de kota konusundaki ısrarlı mücadelesi kadınları

siyasetin öznesi düzeyine taşıdı. Kadını siyasette "karar veren" değil, "yedek güç" olarak gören anlayış değişmeye başladı.

Eşbaşkanlık sistemi kurumsal olarak kabul görene kadar trajikomik birçok olay yaşandı. Bunlardan biri kamuoyuna da mal olan "yenge başkan" nitelemesiydi. Hakkâri'nin Şemdinli ilçesinde partinin bir programına Eşbaşkan Ahmet Türk ile birlikte katılmıştık. Programdan sonra parti yöneticileriyle birlikte bir lokantaya gittik. Garson, Ahmet Türk'e, "Başkanım ne istersiniz?" diye sordu. Ardından bana dönerek "Yenge başkan sen ne istersin" dedi. Masadaki herkesin yüzünde bir tebessüm belirdi. Ben de gülerek, "Eşbaşkanlığı yanlış anlamışsın. Eşbaşkanlık, eşit haklara ve sorumluluklara sahip bir erkek ve bir kadından oluşan bir kurumdur," dedim. Daha sonra bu diyalogu hatırlayıp gülsek de kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesinin hangi zorluklardan ve zihniyet değişiminden geçtiğini gösteren önemli bir yaşanmışlıktır. Bugün eşbaşkanlık sistemi demokratik tutumun bir kriteri haline geldi, kurumsallaştı, yasal bir dayanağa kavuştu; birçok siyasi partide, hatta sivil toplum örgütlerinde uygulanmaya başlandı. Artık eşbaşkanlık sistemini uygulamamak bir eksiklik olarak görülüyor. Ama bütün bunlar kolay olmadı.

Eşbaşkanlık sisteminin kabul görmesi sürecinde yaşadığımız zorlukların bir kısmı da biz kadınlardan kaynaklanıyordu. Kadınlar böyle bir görevi kabul etme konusunda hep çekingen kaldı. Erkekler, eşbaşkan olmak için kendisini hazırlıyor, özel bir çaba sarf ediyor, ama kadınlar bu görevden hep uzak duruyorlardı. Evet, tüm kadınlar bunun olması gerektiğini savunuyor, büyük bir kararlılıkla mücadele ediyordu ama pratikte sıra görev almaya geldiğinde geride durmayı tercih ediyordu. Oysa kadınların "bu görev zordur" diyerek geri durması, siyaset ala-

nındaki erkek egemenliğinin yeniden üretilmesine katkı sunuyor.

Halk vekil seçerken kadın-erkek ayırmıyor

2007 seçimlerine giderken aslında bir direniş zemini üzerinde yola çıktık. Yüzde 10'luk seçim barajının bizim önümüze kurulduğunu biliyorduk. Bu nedenle seçimlere bağımsız adaylarla katılma ve mutlaka parlamentoya temsilci gönderme kararı aldık. Kadın adayların belirlenmesi konusunda partimizin ilkesel kararları gereği, kadın meclisi ve yerellerde kadın çalışması yürüten arkadaşlar bir kadın seçim komisyonu kurdular. Fizibilite raporları hazırlandı, yerellerin önerileri alındı ve kadın adayları kotaya uygun olarak, kadın seçim komisyonu belirledi. Kadın adaylar açıklandığında, erkekler için hiç tartışılmayan kriterler kadınlar için tartışılmaya başlandı. "Kadınlar yapamaz, kimse bunları tanımıyor, siyasete tecrübeleri yok, halk istemiyor, oy kaybına yol açar" gibi birçok şey söylendi. Bu söylemler siyaseti erkek işi olarak gören anlayışın sonuçlarıydı. Kadınlar bu yaklaşımlara hiçbir şekilde itibar etmedi, taviz vermedi. Kadın adaylar ve kadın örgütümüz büyük bir emekle seçim çalışmalarını yürüttü. Sonuçta sekizi kadın, on dördü erkek toplam yirmi iki milletvekilliği kazandık. Bu söylemlerin halk nezdinde hiçbir itibarının olmadığı ortaya çıktı. Ben de 2007 seçimlerinde Diyarbakır milletvekili seçildim. On üç yıl aradan sonra Kürt halkının iradesi yeniden parlamentoda temsil ediliyordu. Kürt kadınlarının siyasal mücadelesi iki eksende gelişiyordu. Bir yandan varlığı tanınmayan bir halkın varlık ve özgürlük mücadelesinde rol üstlenirken, diğer yandan bir o kadar hayati olan kadın özgürlük mücadelesini geliştirmeye çalışıyordu. Milletvekili seçildiğimizde Meclis'te bu iki temel sorun ekseninde çalışma

yürüttük. Ancak çok geçmeden parti hakkında kapatma davası açıldı. Bu dava, siyasi parti faaliyetlerimiz gerekçe gösterilerek, Aralık 2009'da kapatma kararı ile sonuçlandı. Aralarında Ahmet Türk ve benim de bulunduğum 37 kişiye ise siyasi yasak getirildi.

Partili arkadaşlarımızın ve sivil toplum örgütlerinin talebi ile 2010'da ben ve Ahmet Türk, Demokratik Toplum Kongresi'nde (DTK) eşbaşkanlık görevini üstlendik. 2005 yılında kurulan DTK, kadın, gençlik, sivil toplum örgütleri, şahsiyetler, meslek örgütleri, iş çevreleri dahil toplumun tüm kesimlerini kapsayan bir yapıydı. Böylesine karma bir platformda eşbaşkanlık uygulanması toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları açısından son derece önemliydi. Benim için de önemli bir deneyimdi.

Geriye dönüp baktığımda tüm deneyimsizliğimize rağmen erkek egemen siyaset anlayışının dışına çıkmayı başardığımızı görüyorum. Gerek mecliste gerekse yerelde yaptığımız siyaset tarzı halk nezdinde kabul gördü diyebilirim. Mecliste toplumun tüm sorunlarını, Kürt sorununu ve kadın sorunlarını en açık ve cesur bir şekilde ifade etmekten kaçınmıyorduk. Ayrıca çalışma alanımız sadece meclis değildi. Aynı zamanda yerelde hem halkla hem kadınlarla özgün programlar dahilinde çalışmalar yürütüyorduk. Halkla birlikte siyaset yapıyor, eylem ve etkinliklere katılıyorduk. Bu da halkta bir sahiplenmeye yol açıyordu. "Kadınlar yapamaz" algısını pratiğimizle ortadan kaldırdık. Öyle ki 2011 seçimlerinde aday belirleme komisyonuna her yerden kadın adayların önerilmesi bunun kanıtıydı. Halkla birlikte siyaset yapmayı esas almamız; mahallede, sokakta, yaşamın her alanında olmamız; klasik siyaset tarzının dışına çıkmamız halkta olumlu bir algı oluşturdu. Bunu büyük bir kazanım olarak görüyorum. Erkek siyaset tarzını gerilettik.

Demokratik siyaset, iddianame konusuna dönüştü

Ancak tüm çabalarımıza rağmen, Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümünü gerçekleştiremedik, acıları sonlandıramadık. Bir kadın olarak en büyük özeleştirimdir. Barış için öncü bir rol oynayabilirdik.

Tutuklanmadan önce HDP'de hukuk ve insan haklarından sorumlu Eşbaşkan Yardımcısı olarak görev yapıyordum. 26 Aralık 2016'da Ankara'da gözaltına alınarak Diyarbakır'a götürüldüm. Benim gözaltına alınmam HDP'ye yönelik 4 Kasım'da yapılan operasyonun devamıydı. Bir gün Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünde gözaltında tutulduktan sonra çıkartıldığım mahkeme tarafından tutuklanarak Kocaeli 1 Nolu F Tipi Cezaevi'ne getirildim. İki ay boyunca tek başıma bir hücrede tecritte kaldım. Daha sonra HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ'la aynı hücrede kalmaya başladık. Bir kaç ay sonra DBP Eş Genel Başkanı Sebahat Tuncel de bize katıldı. Üçümüz aynı hücrede kalıyoruz.

Demokratik siyaset temelinde yaptığım tüm meşru çalışmalarım, iddianameye dönüştürüldü. Yargılama yapılıyormuş gibi yapıldı. Hızlandırılmış bir süreç işledi, üç duruşma sonra, "silahlı terör örgütü kurmak ve yönetmek" iddiasıyla, 10 yıl hapis cezası verildi. Ayrıca düşünce ve ifade özgürlüğü, demokratik siyaset kapsamındaki faaliyetlerim nedeniyle açılan birçok dava da hala devam ediyor.

1990'lı yıllardan bugüne Kürtler, yargı eliyle demokratik siyaset dışına atılmaya çalışılıyor. Siyaset yapmanın bedeli ya ölüm ya cezaevi ya da sürgün olmuştur. Şimdi demokratik siyasette bir güç haline gelen kadınlar da cezaevinde. Bu yaklaşıma karşı sadece kendimiz için değil, birlikte yaşadığımız tüm halklar ve tüm kadınlar için demokratik siyaset yolunu açık

tutma mücadelemizi sürdüreceğiz. Emeğimiz, kimliğimiz ve özgürlüğümüz için var olmaya devam edeceğiz. Kadın olarak "anne, bacı, eş" kıskacı içinde kimliksizleştirilen, eve hapsedilen cinsiyetçi zihniyete karşı mücadele etmek dışında bir seçeneğimiz yok. Bu nedenle biz kadınlar iddialı olmak zorundayız. Kadının duygusal ve analitik zekasının başaramayacağı bir şey yoktur.

Samuel Beckett'in sözleriyle, "Bir kez daha yenil, daha iyi yenil" diyerek kaybedilmiş her muharebeden sonra yeniden girişip bir kez daha yenilmeyi göze almayı bir oyun keyfiyle sürdürmeliyiz. Biraz daha kaybedebiliriz. Ne yapalım, yine-yeniden ve daha iyisi için kaybetmek de buna dahil. Gerçek olan yaşamı üstlenmektir.

ANNE, ÇOCUK VE CEZAEVİ

Burcu Çelik Özkan*

7 Haziran 2015'te yapılan genel seçimlerde HDP Muş ilinde rekor düzeyde (%72) oy alarak iki milletvekili çıkardı. Ben de Muş'tan milletvekili seçilmiştim. Halkın iradesi kabul edilmeyerek seçimler yenilendi. 1 Kasım 2015'te ikinci kez Muş'tan milletvekili seçildim. TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyesi ve HDP Cezaevi Komisyonu sözcüsü olarak kadın, çocuk, işçi hakları, cezaevlerindeki hak ihlalleri konularında çalışmalar yürüttüm.

19 Nisan 2017'de esnaf ziyareti ve halka buluşma programını bitirerek Varto'dan Muş'a doğru yola çıktım. Araçla seyir halindeyken aracımın önü kesildi. TEM şube müdürü hakkımda yakalama kararı olduğunu ve gözaltına alınacağımı söyledi. Emniyete götürüldüm. Her şey çok hızlı yapılıyordu. Göstermelik bir sağlık kontrolünden sonra Muş Adliyesi'ne geçtik.

---

* 2015 yılı Haziran ve Kasım seçimlerinde Muş milletvekili seçildi. 19 Nisan 2017'de tutuklandı.

Gözaltı kararı derdest olan bir davadan verildiği için doğrudan hâkim karşısına çıkarıldım. Bir milletvekilinin gözaltına alınmasının gerginliği ve acemiliği ile hareket eden kolluğun telaşı dışında farklı bir durum yoktu. Çok kez tanıklık ettiğim, bugün de "sanık" olarak yer aldığım bir gözaltı süreci yaşadım. Adliyedeki ifade işlemlerinden sonra aynı gün tutuklandım.

Hızlandırılmış bir yargılamanın son duruşması 6 Ekim 2017'de yapıldı. Hakkımda hazırlanan tüm fezlekelerden ve fezlekede olmayan ancak iddianamede isnat edilen tüm suçlardan "beraat" kararı verildi. Fakat usul ve esasa aykırı bir şekilde iddianamede yer almayan, bu nedenle "savunmada bulunmadığım" dava dosyasında tek bir emaresi bile olmayan başka bir suçtan 6 yıl ceza verildi. İstinaf Mahkemesi yerel mahkemenin kararını hukuka aykırı bularak ortadan kaldırdı. İstinafta yapılan yargılama neticesinde yine iddianamede yer almayan iddialar esas alınarak hapis cezası bu kez 7 yıl 3 aya çıkarıldı. Sıra Yargıtay'da.

Bu aşamaya gelinceye kadar epeyce olumsuz tecrübe biriktirmiştik. Önce Türkiye siyasi tarihinde ilk defa karşılaştığımız ve anayasaya açıkça aykırılık teşkil eden bir usulle dokunulmazlıklar kaldırıldı. AKP-MHP ittifakına CHP de "anayasaya aykırı ama evet" diyerek destek verdi. Siyasi operasyonların önündeki anayasal engel kaldırıldı. Hakkımızda hazırlanan zorlama fezlekeler apar topar soruşturma dosyalarına dönüştürüldü. Soruşturma safhası de jet hızıyla tamamlanarak davalar başladı. İç hukuk, AİHM kararları, evrensel hukuk kuralları yok sayılarak hukuksuzluk rekorları kırıldı.

Merkezi ve tek elden yöneltilen operasyonlarda DBP'li belediye başkanları, HDP ve DBP'nin binlerce yöneticisi, çalışanı, gazeteciler, akademisyenler tutuklandı. Milletvekilleri ise 4 Kasım 2016'da eşzamanlı olarak gözaltına alındı. Bu kötü tecrübeler silsilesinde 19 Nisan 2017'de bana da sıra gelmişti.

Geceyi depoda geçirdim

Tutuklandıktan sonra Muş Cezaevi'ne götürüldüm. İşlemlerden sonra bir odaya koydular. Ancak burası ne koğuştu ne de bir oda. Bakanlığın "koğuşa alınmayacak" talimatından olsa gerek mutfak malzemeleri ve erzak bulanan depo apar topar boşaltılmış ve sözüm ona uygun hale getirilmişti. Deponun kapısını açtılar ve "Bu gece burada misafirimizsin" dediler. Daha önce tutuklanan milletvekili arkadaşların tek tutulduklarını bildiğim için beni de koğuşa götürmeyeceklerini tahmin etmiştim ama bir erzak deposunda kalacağımı söyleseler inanmazdım.

Büyük bir merak içerisinde depoya girdim. Yaklaşık 30 metre uzunluğunda, içi tamamen boş olan deponun bir köşesinde bir yatak ve çarşaf vardı. Görevlilere teşekkür ettim ve yerleşmeye başladım. Deponun ışık aldığı tek yer, yaklaşık 20 santimetre büyüklüğündeki, tel örgüyle kapatılmış havalandırma penceresiydi. Nezaketen pencere diyorum, gerisini siz anlayın.

O gece sanırım normal gecelerden daha uzundu. Bana öyle geldi. Günün yorgunluğuyla erkenden uyku bastırdı. Dışarıdan gelen ağaç hışırtıları da ninni gibi gelmişti. Ertesi gün uzun ve yorucu bir yolculuk yaşayacaktım. "Nereye götürürler acaba, Kandıra'ya mı Silivri'ye mi?" diye düşündürten belirsizlik can sıkıcıydı. Kendimi uykuya teslim ettim. Sabah tel örgülerden kendini kurtarmaya çalışan güneş ışınlarının hücreme doldurduğu umutla gözlerimi açtım. Cezaevi de olsa güne umutla başlamak gerek.

Görevliler geldi, depodan çıkartıldım. Prosedür gereği yapılması gereken işlemleri yaptılar. Beklemeye başladık. Espriyle, "Muşlular cömert olur, bir bardak çayınız yok mu?" dedim. Cevap kısa ve netti. Biraz da çaresiz: "Yasak."

Yola çıkma zamanı geldiğinde tutuklu milletvekili arkadaşların yanına götürürler, diye düşündüm. Ama benim kısmetime de Sincan düştü.

Muş'tan Ankara'ya götürülürken, tanıdığım insanlarla uçakta karşılaşmak da garipti. İnsanlardaki sessizlikten korkmalı mıydım, üzülmeli miydim bilemiyorum. Yanıma gelip yolculuk bitinceye kadar yanımdan ayrılmayanlar da vardı. Kendi seçtiği milletvekillerine "geçmiş olsun" demek cesaret işiydi ne de olsa...

"Anne, evimize gidelim"

Uçak indi. Ankara'dayız, olağanüstü bir "güvenlik", sayamadığım kadar fazla araç eşliğinde Sincan Cezaevi'ne geldik. Birkaç saat bekledikten sonra koğuşa götürüldüm. Koridorda ilerlerken önünden geçtiğim koğuşlardaki kadın arkadaşların gülen gözleri ile karşılaştım. Tanıdık gözler aradım. Çoğunu tanıyordum...

Ama ben yalnız kalacaktım. Öyle karar vermişler. 35 gün boyunca koğuşta tek başıma tutuldum. Bu süre zarfında cezaevinde bulunan kadın arkadaşların sesleri, dışarıdan gelen dayanışma mesajları, yurtiçinden yurtdışından gelen yüzlerce mektupla, fiziki olarak yalnız olduğumu, ama yüreği benimle, bizimle olan milyonların varlığını çok derinden hissettim.

Cezaevi deneyimi olan her insanın kuşlarla mutlaka bir hikâyesi vardır. Onlar kanatlanıp uçtukça ben özgürlüğü yaşadım sanki, dört duvar arasındaki yalnızlığımı paylaştım kuşlarla. Sanki hepsi aynı gibi gelir insana, ama hiç de öyle değildir. Öfkelisi, güleryüzlüsü, tembeli, heyecanlısı, somurtkanı... Her biri çok farklı. Yalnızlıktan mı bilmiyorum ama ben hepsi ile ayrı ayrı tanıştım.

Otuz beş günün sonunda yanıma Süheyla arkadaş geldi. Tecrit durumunu iki kişi yaşamaya başladık. Acıyı, üzüntüyü, mutluluğu paylaştığımız Süheyla ile dostluğumuzun ebedi olacağından hiç kuşkum yok. Ne de olsa Süheyla en yakın ve tek arkadaşım oldu. Genel olarak cezaevini önce anlamaya, sonra da anlamlı kılmaya çalıştım. Okumaya, yazmaya fırsat bulmak bir yana, değerlerimin, önceliklerimin, hedeflerimin burada daha da netleştiğini görüyorum. Bu anlamda kendimi iyi hissediyorum.

Cezaevinin her günü ayrı bir hikâye olur. Ben de bugüne kadar biriktirdiklerimi ufak ufak kaleme almaya başladım. Bir roman yazmayı istiyorum.

Yedi aydan beri tutuklu olduğum Sincan Cezaevi'nde kızım Asmîn ile birlikte geçirdiğimiz günler hüzünlü ve yaralayıcıydı. Küçük bir çocuğun geleceğe umutla bakan gözlerinin şuasıyla dolan koğuşumun tarifi pek mümkün değil.

Asmîn, çoğu Kürt çocuğu gibi, yaşamından, hayallerinden çalınan bir çocuk. Yalnız değil... Yüzlerce çocuğumuz aynı duygularla büyüyor. Kimi cezaevinde, kimi annesinin babasının mezarı başında, kimi yakılmış-yıkılmış evinin önünde, kimi viran edilmiş ülkesinde... Asmîn'in cezaevinde yaşadıkları ve yaşattıkları Süheyla ile beni epeyce zorladı. Cezaevini bilmiyor, tanımıyordu, ama onu kısıtlayan, engelleyen bir şeyler olduğunu hemen anladı. Sabahları açılıp, akşamları kapanan kapılar, tel örgüler, demir parmaklılar dikkatini çekiyordu. Ama mutluydu. Çünkü ona ne kadar kötülük yapıldığını bilmiyordu. Belki ben de aldatıyordum onu... Bilmiyorum...

Asmîn geldiği ilk gün, havalandırmada o baştan bu başa koşuyor, kuşlarla konuşmaya çalışıyor, gördüğü her şeyi soruyordu. Akşamüzeri, havalandırma kapısını kapatmak üzere gardiyanların gelmesiyle Asmîn'in koşup yanıma sokulması bir oldu. "Anne, hadi evimize gidelim" dedi. O anda ne yapacağımı,

ne söyleyeceğimi bilemedim. Asmîn'e eve gidemeyeceğimizi nasıl anlatacağımı düşünüyordum ki Asmîn elimden tuttu, beraber koğuşa girdik ve "Anne evimize geldik" dedi. Beni büyük bir yükten kurtarmıştı. O anda küçük bir çocuğun yaşamının çalınabileceğini ama asla umutlarının çalınamayacağını gördüm. Koğuş, evi olmuştu... Akşam bir anda üzerime atladı ve "Anne seni buldum" dedi. "Beni mi arıyordun anneciğim" dedim. "Evet anne" dedi. Yine ne diyeceğimi bilemedim. Sadece birbirimize sarıldık ve uyuduk.

"Beyaz Toroslar" ve zorunlu göç

1986 Muş doğumluyum. İlk çocukluk yıllarım Muş'ta geçti. 90'lı yılların kasvetinin ve vahşetinin en ağır yaşandığı yerlerden biri de Muş'tu. Her sabahımız meçhul ölümler, çatışmalar, polis aramaları, ev baskınları ile başlıyordu. Beyaz Torosları en iyi 90'ların çocukları bilir. Beyaz Toros mahalleye girdiğinde sokakta oynayan çocuklar çil yavrusu gibi dağılır, hemen herkese haber verilirdi. Yaşadığımız Muratpaşa mahallesi Beyaz Torosların sık sık uğradığı bir mahalleydi. Mahalleli arasında müthiş bir dayanışma vardı. Beyaz Toros mahalleye girdi mi herkes önce bizim eve odaklanırdı. Tabii ben sebebini anlamazdım. O günlerde annemin gözlerindeki kaygıyı hala hatırlıyorum. Nice Kürt aile gibi biz de bir sabah zorunlu bir yolculuğa çıktık. Ben iki kardeşim ve annem, anılarımızı, çocukluğumuzu, komşularımızı geride bırakarak, bir tavuk arabasının arkasına bindik.

Yolculuk epey uzun sürdü. İlk defa Muş'tan çıkmıştım. Yol o kadar uzun geldi ki sanki dünyayı dolaşıyordum. Yalova Çiftlikköy'e geldiğimizde bizi yeni bir yaşam bekliyordu. Muş'taki yaşama hiç benzemediğini görünce sormaya sorgulamaya başladım. Çocuk aklımla farklılığın nedenlerini bulmaya çalışıyordum. Mesela bizim evimizde çanak antenin olmasının komşu-

luk ilişkilerini, sosyal ilişkilerimizi nasıl etkilendiğini iyi hatırlıyorum. Bu çanak anten ne ola ki? Daha sonra fark ettim ki gözüm hep çanak antenli evleri arıyor.

1993 yılında geldiğimiz Çiftlikköy'de 99 depremine kadar oturduk. Depremden sonra Bursa'ya taşındık. Bursa büyük bir şehirdi. Nüfusunun büyük kesimi göçmen olan Bursa, benlik arayışımızın olgunlaştığı yer oldu. Bursa farklılıkları benimseyen bir yer değildi. Homojen bir toplum arayışı vardı. Bursa'da bizim gibi olan, aynı şeyleri yaşamış insanlarla aynı mahallelerde yaşadık. Mahallemiz Bursa geneline göre farklılıklarla, zenginliklerle doluydu. Ama aşağı mahalle Kürt mahallesiydi. Okuduğum okullar ise Bursa merkezdeydi. Okul hayatım başka, mahalle hayatım başkaydı. Zamanla mahalle hayatımın daha gerçek olduğunu fark ettim. Okuldaki arkadaşlarımla ders saatleri dışında buluşup Kürtçe şarkılar dinlemeye, kitap okumaya, kendimizi, mahallemizi konuşmaya başladık.

Altmış kişilik odada tek kadın

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki yıllarım ise demokratik siyaset ve kadın mücadelesi üzerine kafa yormaya başladığım yıllar oldu. Ancak her şeyden önce şunu belirtmeliydim ki üniversite yıllarında bile tam olarak kendimi ifade edememiştim. Çünkü bir yanım hep saklıydı, bana aitti.

Daha sonra okulun bitmesiyle daha özgür olduğumu hissetmeye başladım. Özellikle kadın ve çocuklarla ilgili siyasi davalarda gönüllü avukatlık yapıyordum; yaşadıklarım, halkımızın yaşadıkları, sorumluluk olmuş omuzlarına yüklenmişti. Avukatlık yapıyordum ama yetmiyordu. Daha aktif bir çalışma içerisinde yer alma isteğim beni HDP ile buluşturdu. İstanbul Beylikdüzü İlçe Eşbaşkanı seçildim. Siyasi parti çalışmalarında yeniydim. O dönem birlikte çalıştığım arkadaşlarımın her biri-

nin bana katkısı paha biçilmez değerdeydi. Bu görevim devam ederken 2015 seçimlerinde Muş'tan milletvekili adayı olarak gösterildim. Kadın arkadaşların ve partinin önerisiyle aday oldum. Çok heyecanlıydım. 93 yılında yarım bırakmak zorunda kaldığım Kürdistan yaşamım yeniden başlıyordu. Aynı zamanda bir kadın olarak Muş'tan milletvekili adayı olmuştum. Bu hem çok zor, hem de onur vericiydi.

Kadına karşı oldukça katı yaklaşımların hâkim olduğu, toplumsal ilişkilerin daha çok inanç temelinde inşa edildiği Muş'ta seçim çalışması yürütecektik. Öncellikle toplumsal değer yargılarını, halkın beklentilerini anlamaya çalıştım. Kadın gücünü nasıl harekete geçirebiliriz? Temel soru buydu. Güçlü bir kadın çalışmasına ve kadın dayanışmasına ihtiyacımız vardı. Partide aktif çalışan kadın sayısı fazla değildi. Yönetimdeki kadın arkadaşlar ve çok değerli analarımızla birlikte fedakâr bir çalışma yürüttük. Mahallelerde öylesine yürekten kadınlar vardı ki... İnsan onları tanıyınca harekete geçirilmeye hazır büyük bir kadın gücü olduğunu görerek umutlanıyordu. Bir taraftan da sürekli sorunlarla karşılaşıyorduk. Kadın milletvekili olur mu? Olursa nasıl olur? Kadın toplumda nasıl konuşur? Kadın erkeğin girdiği her ortama girebilir mi?

Bu soruların cevabı, çalışmalarımız içerisinde kendiliğinden açığa çıkıyordu. Toplumun belli bir kesimi bu sorulara kendi cevaplarını oluşturmuştu. Eril zihniyetin toplumdaki yansımasıydı bu. Zor oldu ama kendimizi anlattıkça bu kesimde önemli bir değişim yaşandı.

Mesela, ziyaret kapsamında gittiğimiz evde bizi bekleyen kalabalığın kadın vekil adayı gördüklerinde yaşadıkları şaşkınlığı unutamıyorum. Araçlardan indiğimizde herkes birbirine "Vekil adayı kim?" diye soruyordu. Elbette gözler erkek arıyordu. Ama karşılarında bir kadın vardı. Biraz mahcup, umduğunu bulamayan, biraz da çekingen ve "hakikaten kadın" der-

cesine bakan gözler arasından geçip eve girdim. Evin her odası tıklım tıklım doluydu. Bizi büyük bir salona aldılar. Köyün ileri gelenleri, rûspîleri* de ordaydı. Yaklaşık altmış kişinin bulunduğu odada tek kadın bendim. Tüm gözler üzerimde, bazen de bakışlarını kaçırıyorlar. Ben de pek rahat sayılmam. Bir yandan onlarla konuşuyorum, bir yanda da kadınlara nasıl ulaşabilirim diye düşünüyorum. Sonunda açık açık sordum: Kadınlar nerede? Erkekler de bu anı bekliyormuş gibiydi, hemen gençlerden biri beni evin başka bir odasına götürdü. Kapıyı açtığımda yaklaşık otuz-otuz beş kadının merakla beklediğini gördüm. İşin ilginç tarafı beni odaya götüren genç tanıtmasa, kadınların milletvekili adayının ben olduğuma inanmayacak bir ruh hali içerisinde olmalarıydı. Fakat durumu kabul etmeleriyle bana sarılmaları bana gururla bakmaları benim için tarif edilmez bir an oldu. Aslında kadınlara ulaştıkça güçlendiğimi, güçlendikçe inancımın, umudumun da büyüdüğünü hissediyordum. Daha sonra yavaş yavaş kadınların da milletvekili olabileceği gerçeği kabul edildi ve her şey biraz daha normalleşti.

Mücadele ettiğimiz ve aşmaya çalıştığımız önemli bir husus da "Sadece benim erkeklerin olduğu yere gidebilmem, diğer kadın arkadaşların engellenmesi" durumu oldu. Bu yaklaşım her yer için geçerli değildi. Varto, Malazgirt, Bulanık, Korkut ilçelerimizde kadın bilinci ve kadın-erkek eşitliği temelinde yürütülen çalışmaların yansımaları görülüyordu. Muş merkez ve merkeze bağlı köylerde ise böyle bir durumla karşılaşıyorduk ama zamanla bu konuda da mesafe kaydettik.

Bir de eğer kadınsanız özel hayatınız, arkadaşlıklarınız, sosyal hayatınız, kıyafetiniz, her şey sorgulanabilir! Bu sorgulama gayet normaldir! Çevrenizden sürekli "aman dikkat!" uyarıları

---

* Yaşlı bilgeler.

gelir. Bu açmazdan çıkabilmenin yollarından biri de kendinizi iyi anlatabilmeniz, açık ve samimi olmanız. Zamanla aslında halkın sizden çok şey beklemediğini, küçük şeylerle bile yüzlerinin güldüğünü görüyorsunuz. Gittiğiniz, çalıştığınız yerlerin bazı hassasiyetleri olabiliyor. Bunlara dikkat ederek ama rol yapmadan, samimiyetle, kendi duruşunu da koruyarak yaklaştığında seni kabul ettiklerini, aradaki bağın güçlendiğini görüyorsun.

Kadının yaşamın her alanında yer almasını, kadın-erkek eşitliğini sağlamak bir anda tabii ki mümkün değil. Ama kısa sürede açığa çıkardığımız pozitif duygu, kadınlardaki farkındalık, irade olma mücadelesi, yerleşik normların sorgulanması, bunların değişebileceğini gösterdi. Toplumdaki bu dönüşüm önemli bir başlangıçtı. Elbette, çok güzel ve değerli anlarımız olduğunu da vurgulamalıyım. Özellikle kadın buluşmalarında açığa çıkan kadın dayanışması insana müthiş güç veriyordu.

Muş'un Varto (Gımgım) ilçesinde kolluk kuvvetlerince açılan ateş sonucu yaşamını yitiren Kevser Yentürk'ün çıplak bedeninin teşhir edilmesi kamuoyunda tepkiyle karşılanmıştı. Kadın Özgürlük Meclisi'nin çağrısıyla yüzlerce kadın Muş'a geldi. Biz Muşlu kadınlar olarak heyecan içindeydik. Muş'ta ilk defa yüzlerce kadının katıldığı bir kadın etkinliği yapılıyordu. O gün hepimiz kadın dayanışmasının gücünü hissettik. Ben de heyecan ve sorularla başladığım günün sonunda kendimi daha güçlü ve umutlu hissediyordum.

Seksenlik Sîsê Ana da cezaevinde

Yaşlı anaların sade ve bilgece yaklaşımları ise toplumsal değişimde inanılmaz bir etki yaratıyordu. Bunlardan biri de 80 yaşında tutuklanan Sîsê Ana'ydı. Sîsê Ana'nın cezaevine girmesi sadece Muş'ta değil, tüm kamuoyunda tepkiyle karşılandı. Bu

tutuklamaya karşı açığa çıkan kadın dayanışması değerliydi. Cezaevine götürüldüğünde Sîsê Ana'ya, "Hangi örgüttensin?" diye soruyorlar. Ana bu soruya anlam veremiyor, zaten Türkçeyi de iyi bilmiyor. Görevliler bu defa kısa yoldan soruyorlar: "Kimlerin yanına gideceksin?" Sîsê Ana hemen cevap veriyor: "Beni hevallerin yanına götürün." Bu anekdotu Sîsê Ana tahliye olduğunda kendisinden dinlemiştim. Ne yazık ki Sîsê Ana ağır hasta haliyle şimdi yine cezaevinde.

Bir milletvekili olarak cezaevlerinde yaşanan hak ihlallerine yakından tanıklık ettim. Üyesi olduğum İnsan Hakları Komisyonu'nda Hükümlü ve Tutuklu Hakları Alt Komisyon üyesi olarak birçok cezaevi ziyareti gerçekleştirdim. Bu ziyaretler sırasında farklı yaşamlarla tanıştım. Bazen yirmi yıldır tek başına hücrede kalan siyasi mahpuslarla, bazen iki çocuğu ile cezaevinde kalan kadınlarla karşılaştım. Yaşamlar farklı olsa da cezaevi aynıydı. Ama en zoru ağır hasta mahpuslarla karşılaşmaktı.

Koğuş ziyaretlerimizden birinde bir kişi hepimizin dikkatini çekmişti. Alt katta, havalandırma kapısına yakın bir yatakta uzanmış, yatıyordu. Hiç konuşmuyordu, ama gözleriyle bir şeyler söylemek istediği belliydi. Arkadaşları anlatmaya başladığında, konuşamadığını, yürüyemediğini, felçli olduğunu öğrendik. Abdulkadir Fırat'ın yüzde 97 "cezaevinde kalamaz" raporu vardı, aslında hemen tahliye olması gerekiyordu. Ama siyasi atmosfer Adli Tıp Kurumu raporlarına da yansımıştı. 2015 sonrası rapor yeniden düzenlenerek "cezaevinde kalabilir" şeklinde değiştirilmişti.

Yine bir cezaevi ziyareti sırasında adli mahpusların kaldığı bölüme geçtik. Hangi koğuşa gitsek diye daha düşünürken, koridorda kucağında bebek olan bir kadın gördük. Hemen yanına gittim. Bana sarıldı ve ağlamaya başladı. Bu kadının koğuşuna gitmeye karar verdik ve birlikte yürüyerek koğuşa girdik. Arkadaşları onu bekliyordu, bizi görünce biraz şaşırdılar. Bir yan-

dan bize "hoş geldin" derken, bir telaşları olduğunu da açık ediyorlardı. Biri yanıma yaklaştı, "Kusura bakmazsanız, arkadaşımız yatağına geçsin. Doğumdan geliyor," dedi. Şaşkınlık sırası bizdeydi. Nasıl olurdu? Doğum yapmış bir kadın, henüz birkaç saat önce doğmuş bebeğiyle karşımızda duruyordu. Heyetin diğer üyelerini (hepsi erkek) aşağıda bıraktım; anne, bebek ve ben yukarıya çıktık. Arkadaşları bir yatağı anne ve bebeği için hazırlamışlardı. Anne yatağa uzandı, ama bebeği bir süre daha kucağımda tuttum. Çok minik ve sevimli bir bebekti. Aşağıdaki görüşmeler bitinceye kadar onlarla kaldım. Ayrılık zamanı geldiğinde ise çaresizlik onları değil beni sarmıştı. "Ne yapabilirim?" diye düşündüm, fakat umut ve güç veren sözler söylemekten başka hiçbir şey yapamadım. Anne, çocuk ve cezaevi... Bu üç kelimeyi aynı cümlede kullanmak bile zor geliyor insana. Ama şimdi, çocuğuyla birlikte cezaevinde olan nice anne gibi aynı şeyi ben de yaşıyorum.

Meclis'teki ve Muş'taki çalışmaların yanı sıra hem diğer il ve ilçelerdeki çalışmalar hem de Meclis çalışmalarında kadın olmanın zorunlu, meşakkatli ama bir o kadar da güçlü yönleriyle karşılaştık. Sokağa çıkma yasağının olduğu yerlerde dayanışmayı örgütlemek ve yaraları sarmak için heyet olarak çalışmalara başlamıştık. İçinde bulunduğumuz ay Ramazan ayıydı. Şehirden çıkmak zorunda kalan halk, yasağın kalkmasıyla ilçeye geri dönmüştü. Mahalle ziyaretlerinde özellikle kadınlar, yaşadıkları ve duruşlarıyla unutulmazdı. Elbette çok şey yaşadık o dönemde, fakat bir anne ile aramızda geçen konuşmalar birçok şeyi özetliyordu aslında.

Dört katlı evi yıkılmış, bazı bölümleri de yakılmıştı. Anne ile beraber evin bahçesinde oturduk. Ben annenin elini tuttum. Tabii o anda annenin bana ne diyeceğini düşünüyordum. Acaba sitem eder mi? Kızar mı? Küsmüş müdür? Yüreği buruk mu-

dur? Ben ona nasıl yaklaşsam diye düşünürken, o aramızdaki sessizliği bozdu ve bana Kürtçe, "Kızım başını kaldır, dik tut. Kürt halkının canı sağ olsun. Sizin canınız sağ olsun," dedi. Gerçek miydi bu? İnançla ve umutla bana sarıldığını görünce, önünde eğilmekten ve elini öpmekten başka bir şey yapamadım.

Kadın ve mücadele olgularının en fazla açığa çıktığı bir süreçten geçiyoruz. Koşullar ya da mekanlar mücadelemizin önünde engel değil. Biz kadınlar mecliste, cezaevinde, sokakta, evde eşitlikçi, özgürlükçü bir toplum için çalışmaya; derinleşen siyasi, ekonomik, toplumsal sorunlara çözüm önerileri sunmaya devam edeceğiz. Çocuklarımızın çalınan yaşamlarını onlara armağan edeceğiz, bundan kimsenin şüphesi olmasın. Ama o güne kadar Asmînlerimiz, Bêkeslerimiz, Mizarlarımız halkımıza emanet... Kadın dayanışmasının ve mücadelesinin eril sistem karşısında büyük bir zafer kazanacağına olan inancımla...

HİÇ O YÖNLÜ DÜŞÜNMEMİŞTİK

Çağlar Demirel*

O gün (12 Aralık 2016) TBMM'de bütçe görüşmeleri vardı. Oturum bittikten sonra gece saat 12.30 sıralarında eve gitmek için resmi araçla Meclis'ten çıkar çıkmaz polisler aracı durdurdular. Araçta üç kadındık. HDP Kadın Meclisi Sözcüsü ve Siirt Milletvekili Besime Gonca, ben ve HDP Genel Başkan Yardımcısı Aysel Tuğluk. Bana ve Besime'ye "Hakkınızda gözaltı kararı var," dediler. Kararı görmek istedik, ellerinde kimlik bilgilerim yazan bir kağıt vardı ama imza ve mühür yoktu. Epeyce tartıştık, "Zamanımız yok, sizi alalım," diyerek üzerimize silah doğrulttular. Beni ve Besime'yi ayrı araçlara alarak telaşlı bir şekilde, adeta kaçırırcasına, hızla oradan uzaklaştırdılar. Nereye götürüldüğümüzü bilmiyorduk. Sorularımıza yanıt vermiyorlardı. Aslında onlar da nereye götürüleceğimizi bilmiyor gibiydiler. Hastane ve emniyet arasında gidip geldiler. Sonra gelen talimat üzerine Emniyet Müdürlüğüne götürdüler. Gözaltı kararıyla il-

---

* 2015 yılı Haziran ve Kasım seçimlerinde Diyarbakır milletvekili seçildi. HDP Grup Başkan Vekilliği yaptı. 13 Aralık 2016'da gözaltına alınarak tutuklandı.

gili ısrarlı talebimizi sürdürünce, onlardan "Sadece sizi almamızı söylediler, biz de onu yaptık," cevabını aldık.

Emniyette bir süre bekletildikten sonra havaalanına, oradan da özel bir uçakla Diyarbakır'a götürüldük. Besime'yi başka bir araca alarak Batman'a götürdüler, beni de Bağlar'daki Emniyet Müdürlüğüne. Sabah "yetkili" olduğunu söyleyen biri gelip, uzak bir cezaevine götürüleceğimi, ailemin valizimi hazırlayabileceğini söyledi. "Ben daha neden gözaltına alındığımı bilmiyorum, siz hangi cezaevine gideceğimi biliyorsunuz," dedim. Sonra avukatlarım geldi, onlar da gözaltı gerekçesini bilmiyorlardı. Emniyete gelmeden önce adliyeye gitmişlerdi, kendilerine "Gözaltı kararı henüz imzadan çıkmadı," cevabı verilmişti. Bir milletvekilini, ellerinde hukuken geçerli kabul edilecek bir karar dahi olmadan gözaltına almışlardı. Operasyonun siyasi bir talimatla yapıldığı ve hukuksuz olduğu apaçıktı. Akşama doğru adliyeye götürüldüm. Ve orada öğrendim ki, hakkımdaki bir davanın 16 Şubat 2017 tarihinde yapılması gereken duruşması, polisin mahkemeye gönderdiği bir yazı bahane edilerek 12 Aralık 2016 tarihinde alınmış ve hakkımda tutuklama kararı verilmiş. Tamamen hukukdışı bir uygulamaydı. Dokunulmazlığım sadece meclise gönderilen fezlekelerle sınırlı olarak kaldırılmıştı. Polisin de, mahkemenin de fezlekelerde olmayan bir konuda işlem yapması hukuken imkansızdı. Ama hukuku dinleyen kim. Avukatların çabası sonuç vermedi, adliyede formaliteler yerine getirilerek önceden verilen karar hukuka uyduruldu.

Adliyeden alıp yine emniyete götürdüler, beni. Bir süre Emniyet Müdürlüğünde beklettiler. HDP Kadın Meclisi Sözcümüz Besime Gonca Batman'da serbest bırakılmış, benim için Diyarbakır Adliyesi'ne gelmişti. Meğer savcının itirazı üzerine mahkeme tutuklama kararı vermiş. Besime'yi adliyeden yeniden gözaltına alıp tutuklamışlar. Besime de gelince bizi Diyarbakır E Tipi Cezaevi'ne götürdüler. Müşahede denilen odada sabaha

kadar beklettiler. Sabah erkenden de yolcu uçağıyla İstanbul'a getirdiler. Uçakta yolcularla selamlaştık. Güçlü ve moralliydik. "Sizinle gurur duyuyoruz" sözleri arasından uçaktan indik. Kocaeli 1 No'lu F Tipi Cezaevi'ne götürüldük. İşlemlerin ardından farklı koğuşlara aldılar bizi. Tecrit başlamıştı.

Daha önce bu cezaevine getirilen seçilmiş arkadaşlarımız da tecritte tutuluyordu. Hava çok soğuktu. Havalandırma buz tutmuştu. Uzaktan sesler geliyordu ama anlaşılmıyordu. İlk olarak avukat görüşü sırasında Gültan başkanı gördüm "Sen niye geldin?" diye seslendi. Ben de "Sizi yalnız bırakamazdım," dedim.

Elli üç gün tecritte kaldım. Yılbaşı nedeniyle açık görüş vardı. Ailem gelmişti. Laleş, Sona ve Işık'la beraber çıkmıştık görüşe. Laleş ve Sona bir süre önce Bakırköy Cezaevi'nden sürgün gelmişti, Işık da HDP Eskişehir İl Eşbaşkanıydı, yeni tutuklanmıştı. Bu arkadaşlar zindanımda ilk görüştüğüm kişilerdi.

Yargılama sürecinde de hukuksuzluklar devam etti. Israrlı talebime rağmen duruşmalara götürülmedim. Mahkeme heyeti, hukuksuzlukların giderilmesi için dile getirdiğimiz hiçbir talebimizi kabul etmedi. Suçlamaya konu Kürtçe konuşmalarımın çözümü için bilirkişi talebimiz bile reddedildi. Halkın iradesini temsil eden bir kadın siyasetçi olarak siyasi parti faaliyetlerim, kadın programlarındaki konuşmalarım "suç"muş gibi gösterildi. Hızlı ve üstünkörü bir yargılama sonucunda 14 Temmuz 2017'de yedi yıl altı ay hapis cezası verildi. Antep Bölge Mahkemesi dosyayı hiç incelemeden kararı onayladı ve Yargıtay'a gönderdi. Bu telaşın nedeni benim şahsımda kadınlara bir gözdağı vermekti. Aynı zamanda eril zihniyetin kadın özgürlüğünden duyduğu rahatsızlığın bir ifadesiydi.

Cinsel sağlık konusu tabuydu

1969'da Diyarbakır'ın Kulp (Pasur) ilçesinde dünyaya geldim. Ben ortaokuldayken ailem çocuklarının eğitimi için Diyarbakır'a taşındı. Sur'da yaşamaya başladık. Dicle Üniversitesi Hemşirelik bölümünü bitirdim. Türkiye Aile Planlaması Derneği'nin Diyarbakır'da yürüttüğü kadın sağlığı ile ilgili bir proje vardı, o projede çalışmaya başladım.

Proje kapsamında, yoğun göç alan Huzurevleri mahallesinde kadın sağlık merkezi açıldı. Bir grup arkadaş saha çalışması yaparak kadınları merkeze yönlendiriyordu, benim de içinde yer aldığım sağlık birimi ise hem eğitimleri veriyor hem de ihtiyacı olanlara ücretsiz sağlık hizmeti sunuyordu. Bir sağlıkçıydım, sağlık hizmeti veriyordum ama zamanla ihtiyacın teknik olarak sağlık hizmeti sunmaktan ibaret olmadığı anlaşıldı. Kadınlar cinsel sağlık konusunda hem çok az şey biliyor hem de bu konuda çok zor konuşuyordu. Cinsel sağlık konusu bir tabuydu. Kadınlar utanıyor, sıkılıyorlardı. Cinsel şiddet konusunda konuşmak çok daha zor geliyordu. Bu konularda eğitim seminerleri, toplantılar yaptıkça, bireysel görüşme talepleri geliyordu. Ancak karşılıklı güven ortamı oluşunca yaşadıklarını anlatıyorlardı. Güven konusunda Kürtçe konuşmam önemli bir etkendi.

Tecavüz ve ensest sonrası oluşan gebeliklerde kadınlar çok büyük bir travma ve çaresizlik yaşıyorlardı. Aile bireylerine anlatamıyor, kendilerinin suçlanacağını, hatta öldürüleceklerini söylüyor-biliyorlardı. Bu gibi durumlarda sığınak bulmak, güvenlikli bir şekilde sığınağa yetiştirmek, sığınak sonrası için destek sunmak gerekiyordu. Acil durumlarda, sığınak buluncaya kadar, onları tanıdıklarımızın evlerine götürmek zorunda kaldığımız bile oluyordu.

Merkez, kadınlara tıbbi destek sunmak için açılmıştı ama sorunları birbirinden ayırmak imkansızdı; fiili olarak kadın danışmanlık merkezi gibi çalışıyorduk. Kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık eğitimlerine ağırlık verdik. Kadınlara bedenleri ile ilgili kararları kendilerinin vermesi gerektiğini anlatıyorduk. Kadınlar özellikle istenmeyen gebeliklerde kendi bedenlerine çok zarar veriyordu. Düşük yapmak için ağır un çuvalları kaldırıyor, damdan atlıyor, yanlış bazı ilaçlar içiyorlardı. Bunu önleyebilmek için aile planlaması yöntemlerine ilişkin eğitimler veriyor, çocuk doğurma kararının kadına ait olduğunu, hiç kimsenin tesiri altında kalmamaları gerektiğini anlatıyorduk.

Bu proje için AB'den üç yıllığına fon alınmıştı. Süre bitti, merkez kapatılacaktı. Ben gönüllü olarak devam etmek istediğimi söylediğimde herkes çok şaşırdı. "Tek başına yapamazsın," dediler. Ben de "Kurumlardan geçici görevle personel görevlendirilse ben her şeyi organize ederim," dedim. Dicle Üniversitesi Halk Sağlığı Bölümü'nün katkılarıyla projeyi dört yıl daha sürdürdük.

Kentte başka kadın kurumları da açılmıştı. Tüm kadın kurumlarının katılımıyla kadın platformu oluşturuldu. Kadın kurumlarının çabasıyla birçok kadın cinayetinin önüne geçildi. Tecavüze uğrayan ve hamile kalan Kader'i erkek kardeşi öldürdüğünde, kadın kurumları güçlü bir sahiplenme ve tepki gösterdi. Annesiyle görüştük, o da cenazeyi sahiplendi. Amed'de bulunan bütün kadın kurumlarının katılımıyla Kader'i toprağa verdik. Kadın cinayetlerine karşı güçlü bir tutum alınmıştı. Sahada olmak, birebir kadın çalışması yürütmek, bana çok şey kattı. Kadın sağlığının cins bilinci, farkındalık ve kadın dayanışmasıyla bağını sahada öğrendim diyebilirim.

2004 yılında yapılan belediye seçimlerinde Amed'in Bağlar ilçesi kadın kotası olarak belirlenmişti. Erkekler yerel yönetimleri erkek alanı olarak gördükleri için itiraz ediyorlardı ama kadın hareketi kararlı davrandı ve Yurdusev Özsökmenler'i belediye başkan adayı olarak gösterdi. Tüm kadın kurumları seferber oldu. Güçlü bir kampanya yürütüldü. Amed'in ilçeleri arasında en yüksek oyu Bağlar aldı ve Yurdusev belediye başkanı seçildi. Kente kadınlar damgasını vurmuştu. Seçimlerden hemen sonra belediyede kadın projelerini hayata geçirmek için çalışma başlatılmıştı. Gültan Kışanak çalışmaların genel koordinasyonunu yapıyordu. Beni de Kardelen Kadın Evi'nin sorumluluğunu alma konusunda ikna etti. Bir ekip kurup çalışmalara başladık.

Karşımıza çıkan ilk sorun yer sorunu oldu. Belediyenin hazır bir binası yoktu. Kiralık bir yer bulduk ama apartman sakinleri "huzurumuz bozulur" diyerek karşı çıkıyorlardı. İkna etmek için epeyce uğraştık. En son, binada oturanlarla Yurdusev başkanın da katıldığı bir toplantı yaptık. Hep erkekler gelmişti. Yurdusev başkan, çalışma hakkında bilgi verdi, önemli bir çalışma olduğunu anlattı. Söz alan herkes benzer cümleler kuruyordu: "Başkan, sizi de partimizi çok seviyoruz. Seçimde size oy verdik. Ama şimdi eşinden ayrılan kadınları buraya getireceksiniz. Bizim huzurumuz bozulacak. Genç kadınlar gelecek, onları rahatsız edenler çıkacak. Biz burada kadın kurumu açılmasını istemiyoruz." Sığınak değil, bir kadın merkezi açtığımızı anlatsak da erkekler ikna olmaya yanaşmıyordu. Yurdusev başkan, "Biz bir de kadınlarla konuşalım, asıl onların kararı önemli," dedi. Kadınlara anlattığımızda bu çalışmayı çok önemsediklerini söylediler ama biraz erkeklerin etkisinde kalmışlardı. "Peki, bizim muhatabımız kim olacak?" dediler. Başkan da "Çağlar olacak," dedi. Ailelerin bir kısmı Kulpluydu, beni tanıyorlardı. Kadınları ikna ettik ve kısa süre içinde Karde-

len'i açtık. Çalışmalarımıza o binadaki kadınlar da katıldı, dostluk ve dayanışmamız giderek güçlendi.

Kardelen'de çok yönlü bir çalışma yaptık. Toplumsal cinsiyet ve farkındalık eğitimleri ve seminerleri çok ilgi görüyordu. Bu toplantıları bazen kurumda, bazen de mahallelerde yapıyorduk. Kadına yönelik şiddeti önleme, öncelikli çalışma alanımızdı. Bu konuda saha çalışması yapıyor, farkındalık eğitimi, danışmanlık hizmetleri veriyor, ihtiyaç halinde kadınları sığınağa yönlendiriyorduk. Sığınak sorunu bizi en çok etkileyen konuydu. Belediyelere bağlı sığınak yoktu. SHÇEK'e bağlı "Kadın Konuk Evi"nin hem çalışma yöntemleri sorunluydu hem de yer bulmak kolay olmuyordu. "Gizlilik" kuralını önemsemiyorlardı, kısa sürede erkekler hem sığınağın yerini hem de Kardelen'in yerini öğreniyorlardı. Şiddet mağduru kadınlar da biz de ciddi güvenlik sorunları yaşıyorduk. Birkaç kez tehdit edildiğim oldu, Kardelen'e silahla gelip tehdit savuranlar da.

Bu çalışmalar sığınak konusunda deneyim edinmemizi ve ileride benzer çalışmayı yürütecek bir ekibin oluşmasını sağladı. Önce Büyükşehir Belediyesi, ardından da Bağlar Belediyesi sığınma evi açtı.

Kardelen'de kadınların talepleri doğrultusunda el sanatları ve beceri kursları, meslek edindirme kursları, üniversiteye hazırlık kursları da açıyorduk. Kadınların bunlara yoğun bir ilgisi vardı. Kurslara gelen kadınlar, müzik eğitimi ve kültürel çalışmalar da istiyordu. Bağlama, arbane eğitimi aldılar ve "Kardelen Kadın Korosu" adıyla bir de koro kurdular. 8 Mart mitinginde sahneye çıktıklarında büyük bir beğeni kazandılar. Tüm kadınlara moral veren bir çalışma olmuştu.

25 Kasım Uluslararası Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Günü nedeniyle Diyarbakır genelinde akşam kahvelere gidip, kadına yönelik şiddetle ilgili konuşma yapma kararı alınmıştı.

Kadın kurumları ve belediyeler bu çalışmayı ortaklaşa yürüttü. Yurdusev başkan da bizimle kahvelere geliyor ve şiddetin önlenmesi için oradaki erkeklere konuşmalar yapıyordu. "İçinizde şimdiye kadar eşine ya da kız kardeşine şiddet uygulamayan var mı?" diye sorduğunda genellikle sessiz kalıyorlardı. Erkeklerin, kadına yönelik şiddeti sorgulaması açısından iyi bir çalışmaydı.

Belediye başkanımızın kadın olması, kadın bakış açısına sahip olması, Kardelen'in çalışmalarını inanılmaz ölçüde olumlu etkiliyordu. Belediye bürokrasisine takılmadan çalışabilmek, birlikte tartışmak, birlikte planlamak çok önemliydi. Ayrıca siyasal olarak toplumda kabul görmek birçok konuda önümüzü açıyordu. Kardelen Kadın Evi'nde yürüttüğümüz çalışmalar bana çok şey kattı, cins bilincimin güçlenmesine katkı sundu. Yerel yönetimlerde kadın bakış açısıyla hizmet üretme, kadınların yerel yönetim karar mekanizmalarına katılması konularında deneyim edindim.

Derik...

2009 yerel seçimlerinde adaylar belirlenmiş, YSK başvuruları yapılmış, hatta seçim çalışmalarına da başlanmıştı. Derik kadın kotası olarak belirlenmiş, Selma Irmak da aday olmuştu. YSK, bir hukuk skandalına imza atarak Selma'nın adaylığını iptal etti. Derik halkı gece gündüz sokaklardan çekilmedi. YSK geri adım atmak durumda kaldı. Yeni aday bildirmesi için partiye bir gün süre verdi. Partinin kadın seçim komisyonunun adaylık önerisini kabul ettim. Derik'e ilk gittiğimde, insan seli ve coşkusuyla karşılandım. Halkın direnişine layık olabilmek için gece gündüz çalıştım. Özellikle kadınlar adeta seferber olmuştu. Rekor bir oyla seçimi kazandık. Mazbatayı aldığım gün en önde kadınlar olmak üzere bütün Derik halkıyla belediyeye kadar

yürüdük. Belediyeden içeri girince kadınlar koltuğu çekip odadan dışarıya fırlattılar. Onun yerine bir sandalye koydular ve beni oturttular. Ben de kalkıp yaşlı bir anayı oturttum.

Belediyede yüzü aşkın çalışandan sadece biri kadındı. Mekiye Danış, yıllarca kadınlara ait bir tuvaleti olmayan belediyede çalışmıştı. İlk iş olarak belediyede kadınlar için bir tuvalet yaptırdık. Erkekler yaptığımız birçok şey için "Hiç o yönlü düşünmemiştik," diyorlardı. Öyle ya, kadınların da tuvalet ihtiyacı olduğunu düşünmek çok kolay değildi!

Belediyenin hemen girişinde bulunan ve mülkiyeti belediyeye ait olan bir dükkân kiraya verilmişti ve kahvehane olarak kullanılıyordu. Belediyenin kapısının önüne kadar masa koyup okey oynuyorlardı. Herkes için rahatsızlık veren bir durumdu ama özellikle kadınların belediyeye gelmesini engelleyen bir şeydi bu. Biraz zor oldu ama bu kahvehaneyi kapattık. Kadınlar daha önce belediyeye hiç gitmemişlerdi. Artık belediye kadınların da kurumuydu. Kadın çalışmalarını yürütebilmek için Peljin Kadın Evi'ni açtık. Kadın personel aldık. Sosyolog Zeynep Sipçik çalışmaları koordine ediyordu. Kadın meclis üyelerimizin de katkılarıyla güzel çalışmalar yaptık. Zeynep, 2014'te Dargeçit Belediyesi Eşbaşkanı seçildi. Şimdi o da cezaevinde.

Derikli kadınların özgün yanları, güçlü duruşları vardı. Beraber karar veriyor, beraber yapıyorduk birçok işi. Derik'in en önemli gelir kaynağı zeytindi. Tarihi zeytinlikler vardı. Son yıllarda kısmen imara açılmıştı. Kadınların en önemli talebi yeni zeytinlik alanların yaratılması, zeytini işleyecek tesislerin kurulmasıydı. Ama buna fırsat vermediler. Ancak iki buçuk yıl belediye başkanlığı yapabildim. 2009 yılında başlayan ve aralarında belediye başkanlarının da yer aldığı çok sayıda siyasetçinin tutuklandığı siyasi soykırım operasyonundan ben de nasibimi aldım. 2011'de evime baskın düzenleyen polisler, daha

açmama fırsat vermeden kapıyı kırarak içeri girdiler. Yüzleri maskeli polisler, bana ve babama silah doğrulttular.

1980 darbesi döneminde çocuktum, evimize baskın düzenleyen askerler üzerime silah doğrultmuştu. 1991'de HEP Diyarbakır İl Başkanı Vedat Aydın'ın cenaze töreninde aynı durumu yaşamıştım. 2011'de Belediye Başkanı, 2016'da da milletvekili olarak üzerime silah doğrultuldu.

Derik'te gözaltına alındığımda halk belediyenin önünde toplanmış, protesto ediyordu. Mardin'e kadar arabalarla bizi takip ettiler. Direnerek kazandıkları, oylarıyla seçtikleri belediye yine ellerinden alınmak isteniyordu. Dört gün Diyarbakır'da gözaltında kaldım. Tutuklanarak Diyarbakır E Tipi Cezaevi'ne götürüldüm. Yargılanma nedenim kadın çalışmalarımdı. Dosyada tutuklu sayısı çok olduğu için, savunma yapma sırası bana gelmeden, 2014 yılı temmuz ayında tahliye oldum. Ben cezaevinden çıktığımda yerel yönetimler seçimi yapılmış, belediyelerde de eşbaşkanlık sistemi uygulanmıştı. Bizi tutuklamışlardı ama kadınlar şimdi yüz belediyede yönetim görevi almıştı.

7 Haziran ve 1 Kasım'da kazandığımız için cezaevindeyiz

Kürt kadınlar "eşit temsiliyet" iddiasını 7 Haziran 2015'te genel siyasete taşıdılar. Kadınların bu güçlü çıkışı HDP'nin bir kadın partisi olduğunu gösterdi. Ben de Diyarbakır'dan milletvekili adayıydım. Seçime iki gün kala 5 Haziran'da Diyarbakır'da yaptığımız mitingde yaşanan bombalı saldırıda 5 kişi yaşamını yitirdi. Dört yüzü aşkın kişi de yaralandı. Hastaneler yaralı doluydu. Bilinci açık olanlar, seçim günü mutlaka oylarını kullanmak istediklerini söylüyordu. Öyle de yaptılar, doktorların izin verdiği yaralılar oylarını kullanıp hastaneye döndüler. Birlikte seçim çalışması yürüttüğümüz kadınlardan kolunu, baca-

ğını, gözünü kaybedenler vardı. Ziyaret ettiğimizde seçim sonuçlarını soruyorlardı. Bu vahşete rağmen Amed tarih yazdı, on bir milletvekilinden onunu HDP kazandı. Türkiye genelinde yüzde 13,2 oyla seksen milletvekili kazanmıştık, bunun 32'si kadındı. Bu bir rekordu, kadın mücadelesinin başarısıydı.

7 Haziran'da ortaya çıkan halkın iradesini kabul etmediler, "tekrar seçim" kararı aldılar. 1 Kasım seçimleri öncesinde 10 Ekim'de bu kez Ankara'da bombalar patladı. Barış mitingine yönelik IŞİD saldırısında yaşanan katliam bir insanlık suçu olarak tarihteki yerini aldı. Bu vahşet demokratik siyaseti devre dışı bırakma çabasının bir parçasıydı. Kadınların özgürlük yürüyüşünü hazmedemeyenlerin saldırısıydı. Katliamlara rağmen 1 Kasım seçimlerinden de mecliste kadın grubu kuracak sayıda kadın seçimleri kazanarak meclise girdi. Kürt kadın hareketinin mücadele deneyimi ile Türkiye kadın hareketinin deneyimleri birleşince güçlü bir sinerji açığa çıktı. Mecliste kadın grubumuzu kurduk, özgün toplantılarımızı yapmaya başladık. 4 Kasım 2016'da başlayan siyasi operasyonla, genel olarak demokratik siyaset, özel olarak da kadınların bu başarısı hedef alındı. Ama bu yürüyüş durdurulamaz...

ÇÖZÜM İÇİN ELİNİ ÇABUK TUT, BİZİ KOCALARIMIZA MAHCUP ETME

Diba Keskin*

Vanlıyım. Muhafazakâr bir ailede büyüdüm. Babam imamdı. Politik duruşundan dolayı 90'lı yıllarda gözaltına alındı. İşkence ve cezaevi ile tanıştı. Aile olarak pek rahat yüzü görmedik. Ve ailem Avrupa'ya göç etmek zorunda kaldı. Ben Van'da yaşamaya devam ettim. Çocuklarım büyüdükten sonra BDP il örgütünde çalışmaya başladım. Mahalle, köy komisyonlarında yer aldım. Daha sonra HDP'nin Van çalışmalarına katıldım. Parti çalışmalarına muhafazakâr kimliğimle katılıyordum. İnanç Komisyonunda yer aldım. Tutuklanıncaya kadar Demokratik İslam Kongresi'nde aktif olarak çalıştım.

2014 seçimlerinde STK'ların ve çevremin önerilerini dikkate alarak HDP'ye adaylık başvurusu yaptım. Ailemden özellikle eşimden büyük destek gördüm. Ki eşim de benim gibi muhafa-

---

* Van Erciş Belediye Eşbaşkanı. 30 Mart 2014 Seçimlerinde yüzde 49.5 oy alarak seçildi. 12 Ekim 2015'te gözaltına alındı. 13 Ekim 2015'te tutuklandı.

zakâr bir yapıya sahip. Bu durumu yıllardır verilen mücadelenin toplumda ciddi bir değişime, gelişmeye yol açtığının bir göstergesi olarak ele almak gerekir. Erciş'te daha önce HEP çizgisindeki partiler yerel seçimleri kazanamamışlardı. Doksan yıllık belediye olan Erciş'te 2014'te hem siyasi çizgi olarak hem de kadın olarak bir ilki başardık. Seçim kampanyası döneminde AKP'ye yakın kişi ve gruplar "Bir kadın nasıl bu şehrin başkanı olur. Dinde bunun yeri yok," diye kara propaganda yapıyorlardı. Ben de halkın içinde aldım mikrofonu elime, çağrı yaptım. "Gelin bu konuyu tartışalım. Bakalım Kuran-ı Kerim'de kadın yönetici olmaz diye bir ayet var mı? Tabii ki yok." Bunu her yerde açık açık konuştuk, anlattık.

Kadın mücadelesi, sadece eve kapatılan kadın için değil, tüm toplum için olmazsa olmaz bir mücadeledir. Maalesef, gelenekler ve inanç, erkek egemen zihniyet tarafından, kadınları karanlığa mahkûm etmek için kullanılıyor. 2014 yerel seçimlerine kadar Erciş'te hiçbir kadın belediye başkanlığına seçilmediği gibi, dört yüz çalışanı olan belediyede sadece iki kadın çalışıyordu. Ve o güne kadar belediyenin kadınlara dair bir çalışması da olmamıştı.

Kadınlar sevinçten ağladı

Bizimle birlikte belediyede yönetim anlayışı da değişti. Teknik ekipten tutalım, sosyal politikalara, muhasebeden zabıtaya, otobüs şoförlüğüne kadar her bölümde işe alımlarda kadınlara öncelik verdik. Eğitim, seminer, konferans, müzik, tiyatro gibi çalışmalardan da öncelikle kadınların yararlanması için çaba sarf ettik.

Belediye yönetimi olarak, 2015 projelerini netleştirmeden, kadınlarla bir toplantı yaptık. Toplantıya tüm kadınları davet ettik. Projeleri hazırlayan mühendisler, mimarlar, projelerimizi,

Kürtçe ve Türkçe anlattılar. Kadınların önerilerini aldık. O gün o toplantıya katılan kadınlardan birçoğu sevinçten ağladı. İlk kez böyle bir şey yaşadıklarını, daha önce kendilerine fikirlerini soran hiç kimse olmadığını söylediler. Oysa yaptığımız çok normaldi. Kadınların da yaşam alanı olan kentte, bir iş yapılacaksa kadınlara sormak, görüşlerini almak o güne kadar hiçbir belediye başkanının aklına gelmemişti.

Bir anımı daha anlatmak istiyorum. Bir gün sabah erken saatte bir grup kadın belediyeye geldi. "Biz Salihiye mahallesinden geldik. Yıllardır sorunlarımız olduğu zaman erkekler ya belediyeye ya da kaymakama gider, çözüm ister, eve geldiklerinde de 'Biz belediye başkanıyla, kaymakamla konuştuk,' diye böbürlenirlerdi. Bu defa kadınlar olarak biz geldik. Hem sorunlarımızı anlatır hem de başkanın bir çayını içeriz dedik," dediler. Mahallenin sorunlarını anlatıp, çaylarını içip, "Çözüm için elini çabuk tut, bizi kocalarımıza mahcup etme," diyerek ayrıldılar. Zaten mahalle toplantılarına kadınların da katılması için çaba sarf ediyorduk. Başlangıçta çekiniyorlardı ama zamanla alıştılar. Toplantılarda kadınlar, kalkıp mahallenin sorunlarını, önerilerini paylaşmaya başladılar. Kadınların öneri sunması bazı yerlerde erkekler tarafından garip karşılandı. Fakat giderek kadınların özgüveni gelişti, gençler de kadınlara destek vermeye başladı. Kadınlar "Ben de bu mahallede yaşıyorum, bu kentte yaşıyorum, tabii ki benim de önerilerim olacak," demeye başladı.

Kadını dışlamanın dinde yeri yoktur

Erciş'te ilk kez seçimi kazanmış olmamızın hem avantajları hem de dezavantajları vardı. Yeni bir sistem oturtmak hiç kolay değildi. Erciş ilk kez farklı bir siyasi anlayış ve kadın eşbaşkanla karşılaştı. Biz de ilk kez eşbaşkanlık deneyimi yaşıyorduk. De-

mokratik siyaset, demokratik toplum, demokratik yönetim ilkelerinin yerleşmesi zaman alacaktı.

Yalnız değildim, 8 kadın meclis üyesi arkadaş da vardı. Hep beraber eşbaşkanlık sistemini oturtmaya çalışıyorduk. Evet, daha önce STK'larda, siyasi partide çalışmıştık, ama yerel yönetimler çok farklıydı. Belediyeler, "iktidarın" inanılmaz ince ayarlarla yerleştiği, kurumsallaştığı bir alan.

Çalışmalarımız kadın ve gençlik tarafından benimsense de toplumsal ilişkileri eril zihniyet ve "güç" ekseninde yönlendirmek isteyen kişi ve yapılar bizi epeyce zorladı diyebilirim. Bu çevreler, halk içinde bizim, "Erkeği ve aşiretleri benimsemediğimiz ve erkekleri dışladığımız" şeklinde, kara propaganda yapıyordu. Can sıkıcı tarafı bunların içinde bizi destekleyen, seçimlerde bize oy verenlerin de olmasıydı. Maalesef duygu olarak bize yakın olan gruplar zihniyet olarak bizden uzaktı. Onlara göre güç, söz ve karar verme yetkisi ve hakkı tümüyle erkeğe aitti. Kadın evde oturmalıydı.

Aşiret, toplumumuzun bir gerçeğidir, fakat aşiretçilik başka bir durumdur. Aşiretçilik hem bütünlüklü bir halk iradesinin açığa çıkmasının önünde, hem de güç ve iktidar ilişkilerini ön plana çıkarttığı için demokratik gelişimin önünde bir engeldi. Kabul etmediğimiz buydu. Yoksa kültürel değerlerimizi yaşatan, dayanışmayı, paylaşımı esas alan, tarihimize sahip çıkan aşiret olgusunun önemini biliyorduk. "Aşirete evet, aşiretçiliğe hayır" yaklaşımımız bu kara propagandanın önünü kesti.

Zorlandığımız konulardan biri de taziyelerde erkeklerin olduğu tarafa geçmekti. İşin ilginç tarafı ben muhafazakâr, dindar bir kadınım, fakat ne hikmetse benim bu yönüm görmezden geliniyordu. Seçimlerden hemen sonraydı, belediye eşbaşkanı olarak ilk kez taziyeye gidecektim. Meclis üyeleri, parti yöneticileri ve 80 yaşındaki Melle Kemal'le birlikte taziyeye gittik. Taziye çadırının kapısında duran bir genç "Burası erkeklerin çadırı,

kadınların çadırı diğeri," dedi. Melle Kemal gülerek, "Sen bunun kim olduğunu biliyor musun?" diye sordu. Genç, yüzüme bakınca tanıdı. Ve ikilemde kaldı; şaşkın bir ifadeyle "Ama başkan burası erkeklerin çadırı," dedi. Ben de "Fatiha'yı kadınlar farklı, erkekler farklı mı okuyor?" deyip çadıra yöneldim. Bu ara çadırdaki tüm erkekler ayağa kalkmış, bazıları tebessüm ederek bazıları da hayretle bizi dinliyordu. Yanımda kadın arkadaşlar da vardı. Beraber çadıra girdik. Fatiha okuduk, başsağlığı diledik. Bizimle gelen erkek arkadaşlar bir an önce kadınlar tarafına geçmemizi bekliyorlardı. "Çayımızı da içip sonra geçeceğiz," dedim. Bu arada sohbet etmeye başladık. Bir süre sonra, yüzlerdeki hayret ve şaşkınlık ifadeleri kayboldu. Birçok kişi sohbete katıldı.

Bu bir ilkti ve böyle devam etti. Hatta bazen taziyelerde Hz. Hatice, Hz. Ayşe ve Hz. Fatma örnekleri üzerinden, dinimizde kadının yerini ve önemini anlatıyordum. Kadının toplumdan dışlanmasının dinle alakasının olmadığını, hadislerden örnekler vererek izah ediyordum. İlk bir ay bu taziye meselesi kentte bayağı gündem oldu. Sonra taşlar yerli yerine oturdu.

Kadın sistemi şeffaftır

Erciş tarihinin en şeffaf, katılımcı ve halkçı belediyeciliğini yaptığımıza inanıyorum. Belediyeyi 184 milyon borçla devraldık. Resmî kurumlar hemen belediyeden borçlarını istemeye başladılar. Hatta doğrudan, ödenekten kesilmesi yoluna gittiler. 2-3 ay içerisinde belediyenin mali durumu ile ilgili bir rapor hazırlayarak halkla paylaştık. Halk hem çok mutlu oluyor hem de çok şaşırıyordu. Belediyeye her ay ne kadar para geliyor, nerelere harcanıyor, halka hesap veriyorduk. Hani "gizli saklı kalması gereken" ya da ancak "önemli kişilerin bilmesi gereken" her şeyden halk haberdar oluyordu! İktidara ait sırlar sıradanla-

şıyor, güç odaklarının kurduğu büyülü dünyanın kirlilikleri görüldükçe halk mutlu oluyordu. Yalandan talandan bıkan halk temiz bir sayfa istiyordu.

173 bin nüfusu olan bir kentin belediyesi hiçbir proje yapmamıştı. Depremin üzerinden üç yıl geçmişti ama hala depremi yaşayan bir şehirdi Erciş.

Önceki yönetimler hakkındaki şaibelerin araştırılması için İçişleri Bakanlığı'na müracaat ettik. Tahmin edeceğiniz gibi bir sonuç alamadık. Bir taraftan borç ödedik, bir taraftan projelerimizi hayata geçirdik. Erciş'te kasap ve peynirci esnafın belli bir satış yeri yoktu. Dağınık ve çok da sağlıklı olmayan koşullarda satış yapıyorlardı. Kasap ve peynirci esnafla toplantılar yaparak önerilerini aldık, onların ihtiyaçlarına uygun hazırladığımız projenin temelini de birlikte attık. Kent merkezinde iki büyük park yaptık. Urartular döneminden kalma bağcılığı geliştirmek için on iki dönüm bağ ektik, etrafını da ceviz ağaçlarıyla çevirdik. "Barış Bağları" adını vermiştik.

Maalesef, kayyum atandıktan sonra bütün projelerimiz tarumar edildi. Biten projelerimizin ismini değiştirerek "Biz yaptık," dediler, birçok projemizi iptal ettiler. Basından takip ettiğim kadarıyla "Barış Bağları" adını da değiştirmişler. Kadın Müdürlüğü kaldırıldı. Birçok çalışan işten çıkartıldı. Başta kadın çalışmaları olmak üzere toplumsal çalışmaların tümü durduruldu. Tek renk, tek cinsiyete dayalı iktidar erkini yeniden hortlattılar.

O gün (12 Ekim 2015) belediyenin aylık meclis toplantısı vardı. Saat 16 gibi toplantı bitti. Meclis üyeleri salondan ayrılıyordu. Bir meclis üyemiz yanıma geldi. "Başkan belediyenin etrafını polis sarmış, kapıda da polis bekliyor," dedi. Gidip kapıyı açtım. Beni gözaltına almaya geldiklerini söylediler. Ben de bir soruşturma varsa gidip savcılığa ifade vereceğimi anlatmaya çalıştım. İlçe emniyet müdürü zaten talimatı savcılığın verdiği-

ni, zor kullanma hakları olduğunu belirterek kendileriyle gitmem gerektiğini söyledi. Yanlarında kadın görevli yoktu. Bu koşullarda kendileriyle gitmeyeceğimi ifade ettim. Bir süre tartıştık, ısrar edince meclis üyemiz Güler Avcı da benimle birlikte emniyete kadar geldi.

Gözaltı gerekçesi o gün Erciş'te yapılan demokratik özyönetim konulu bir basın açıklamasıydı. Oysa mensubu bulunduğum siyasi partinin (DBP) programında bu konu yer alıyordu. Ayrıca "kentimizi de kendimizi de biz yöneteceğiz" sloganıyla seçim propagandası yürütülmüştü. Senelerdir her mitingde her basın açıklamasında bu konuya dair konuşmalar yapılıyordu. TBMM'de bu konu gündeme getiriliyordu. Ne hikmetse 2015'e kadar bu konuda hiç sorun çıkmazken birden fırtına koparılması insana manidar geliyor. Bence belediyelerimizin hizmetleriyle halk tarafından benimsenmesi iktidarı rahatsız etti. Ve olmayan suçlar icat edip bizi halktan koparmak istediler. O geceyi emniyette geçirdim. Bir gün sonra saat 23.30'da mahkemeye çıkarttılar ve tutuklama kararı verdiler. Dışarıdan protesto sesleri, ıslık ve alkış sesleri geliyordu. Polis telaşla beni adliyeden çıkarmak istedi. "Çocuklarımı görmek istiyorum," diye ısrar ettim. Hâkim uygun görünce çocuklarımın yanıma gelmesine izin verdiler. Küçük kızım ağlıyordu. Onun büyüğü de kızarmış, sinirli, ağladı ağlayacak. İkisini de kucakladım. "Sakın ağlamayın, biz hırsızlık yaptığımız için değil, halkın değerlerini koruduğumuz için tutuklandık," dedim. Çocuklarım da "Anne biz seninle ve yaptıklarınla gurur duyuyoruz," dediler. Vedalaştık. Onlar gitti. Biz o geceyi de emniyette geçirdik.

Son görevini yapamamanın acısı

14 Ekim sabahı saat 6.00'da ben ve HDP ilçe eşbaşkanımız Seval Çadırcı, panzer eşliğinde sivil bir araçla yola çıkarıldık. Nereye

götürüldüğümüzü bize söylemediler. Yoldaki tabelalardan Bitlis Cezaevi'ne götürüldüğümüzü anladık.

Bitlis Cezaevi'nde resmi prosedürler tamamlanıp bizi koğuşa aldıklarında hemen başörtümü, pardösümü çıkartıp biraz rahatladım. Üç günden beri pardösü üstümde, bone ve başörtüsü başımda, sinir stres, uykusuzluk perişan haldeydim. Elimizi yüzümüzü yıkadık. Koğuşta on dört adli kadın tutuklu varmış, onları geçici olarak başka yere almışlar. O nedenle koğuşta kap kacak, buzdolabı vardı. İkimiz de ilk defa cezaevine giriyorduk. Bizim dışımızda siyasi tutsak da yoktu. Orada bir hafta kaldıktan sonra Sincan'a getirdiler.

Sincan'da yirmi gün tecritte kaldık. Kimseyle görüştürülmedik. Daha sonra peyderpey arkadaşlarla sohbet, spor, kurs gibi etkinliklerde görüşme imkânımız oldu. Sur Belediyesi Eşbaşkanı Fatma Şık Barut, Silvan Belediyesi Eşbaşkanı Yüksel Boğdakçı, Batman Belediyesi Eşbaşkanı Gülistan Akel, Edremit Belediyesi Eşbaşkanı Rojbin Çetin ve Hakkâri Belediyesi Eşbaşkanı Dilek Hatipoğlu da Sincan Cezaevi'ndeydi.

15 Temmuz darbe girişiminden sonra cezaevinde sosyal aktiviteler kaldırıldı. Avukat görüş yerlerine kamera konuldu, görüntülü ve sesli kayıtlar yapılmaya başlandı. Bu uygulamaları protesto etmek için 3 ay avukat görüşüne çıkmadık. Bir süre sonra avukat görüşlerinde kamera kaydı ve gardiyan takibi kaldırıldı. Ama sohbet hariç kütüphane, kurs, spor vb. sosyal aktiviteler üzerindeki kısıtlama devam ediyor. Haftada bir olan telefon görüşme hakkı, on beş günde bire düşürüldü. Birinci derece akrabalar dışında kimseyle görüşemiyoruz. Kapalı görüş hakkı iki haftada bire indirildi. Kısacası zaten kısıtlı olan haklarımız daha da kısıtlandı.

Cezaevinin farklı bir duygu ve düşünce atmosferi var. Bir yandan esirlik yaşıyorsunuz, öte yandan fikir ve zihin olarak müthiş bir özgürlük duygusu söz konusu. Ama Sur, Cizre ve

Gever'deki yıkımı, halkımızın yaşadıklarını, acılarını, direnişlerini, özellikle Cizre'de yaşananları cezaevinde dört duvar arasında takip etmeyi ömür boyu unutamayacağım. Anemin vefatını ve Rojbin hevalin babasının vefatını da acı anılarım olarak hiç unutmayacağım. Ben, Rojbin Çetin, Dilek Hatipoğlu, Sabahat Çetinkaya aynı koğuşta kalıyorduk. Rojbin'in babası hastaneye kaldırılmıştı, durumu kritikti. Ama Rojbin'den saklıyorduk. Telefon açma günümüzdü. Önce Rojbin telefona gitti. Biz "İnşallah kötü bir haberle dönmez," diye kendi aramızda konuştuk. Rojbin geldi, odaya gitti, diğer arkadaşlar da yanına toplandı. Ben de yanlarına gideyim derken, hepsi birden benim yanıma geldiler. Bir tuhaflık vardı. Rojbin, annemin o gün (10 Ağustos 2016) sabah namazından sonra vefat ettiğini söyledi. Elbette bir yakınını kaybetmek büyük bir acı ama cezaevinde olmanın verdiği çaresizlik, yanında olamama, son görevlerini yerine getirememe insanın acısını kat kat arttırıyor. Ne yazık ki ben de yirmi üç gün sonra Rojbin'e babasının vefat haberini vermek durumunda kaldım.

16 Mart 2017 tarihinde Erciş 2. Ağır Ceza Mahkemesi hakkımda 13 yıl 9 ay hapis cezası verdi. Dosyam halen Erzurum İstinaf Mahkemesinde bekliyor. Bu ceza bana değil, asıl beni ve belediye meclisini seçen Erciş halkına verildi. Erciş halkının iradesi hiçe sayılarak, seçme, yerel yöneticilerini belirleme hakları gasp edildi.

ÇOK ZORLANDIM AMA İSTİFA EDİP KAÇMADIM

Dilek Hatipoğlu*

1975 yılında Adana'da doğduğumda bir kâhin çıkıp "Bu çocuk büyüyüp Hakkari'de Belediye Başkanı olacak" deseydi her halde en fazla "Dünya yuvarlaktır" diyen Galileo kadar inandırıcı olurdu. Bu anlamda kadınların başarısı, kat edilen mesafe, gerçek anlamda bir mucize.

Aslen Vartoluyum. Açık Öğretim Fakültesi İşletme Bölümü mezunuyum. İki çocuğum var. Eşim Çukurcalı. O Sünni, ben de Alevi olunca payımıza kaçma usulü evlilik yapmak düştü. 2014 yıllına kadar aktif siyasi çalışma içerisinde değildim. Evimiz Van'daydı, partiye gidip geliyordum. Seçim dönemlerinde çalışmalara katılıyor, destek oluyordum. 2014 yerel seçimleri öncesinde mahalle çalışmalarına katılıyordum. Belediye başkanı adayı olmak aklımın ucundan geçmezdi. Kadın arkadaşlar Hakkari'den aday olmamı önerdiler. Siyasi tecrübem olmadığı

---

* Hakkari Belediye Eşbaşkanı. 30 Mart 2014 seçimlerinde yüzde 60.83 oy alarak seçildi. 20 Ağustos 2015'te tutuklandı.

için öneriyi reddettim. "Tüm belediyelerde eşbaşkanlık uygulanacak, kadın adaylara ihtiyacımız var. Sen de görev alsan, kadın mücadelesine katkı sunsan olmaz mı?" diye ısrar ediyordulardı. "Bir düşüneyim," dedim. Önce babamın sonra eşimin fikrini aldım. Eşim işyerindeydi. Telefonda bana "Sen yapamazsın, belediyecilik zor, Hakkâri daha da zor," deyince kızdım. Erkekler yapabiliyor da kadınlar neden belediye başkanlığı yapmasın. Bu yaklaşıma tepki olarak "Sen eve gel çocuklara bak, ben Hakkari'ye gidip adaylık başvurusu yapacağım," dedim. Çünkü başvuruların son günüydü. Eşbaşkanlık süreci "Kadın yapamaz" yaklaşımına karşı bir tutum olarak başladı.

Kamyonun üstünde, mikrofon elimde

O gün Hakkari'ye gidip adaylık başvurusu yaptım. 20 Aralık 2013'te yapılan ön seçimleri kazanınca adaylığım kesinleşti. Sıra aday tanıtım toplantılarına gelmişti. Gever'de (Yüksekova) halkın karşısına çıkıp konuşma yapacağım. "Aman Allah'ım, bu kalabalığın karşısında ben mi konuşacağım. İnşallah arkadaşlar konuşur, bana konuş demezler," diye içimden geçiriyordum. Ama nafile, tek konuşmacı var o da ben... Bir kamyonun üzerinde, mikrofon elimde... Çekiniyorum heyecanlıyım "Nasıl yapacağım?" diyorum... Çare yok başlıyorum. Önceden hazırladığım konuşma metni elimde, kaşlarım çatık, suratım asık, gergin bir şekilde konuşmayı yaptım hızla kamyondan indim. İşin ilginç tarafı elimdeki kâğıda bağlı kalmadan konuşmuştum, meğerse heyecandan metnin tamamını ezberlemişim.

Aynı heyecanı 8 Mart konuşmasında da yaşadım. 8 Mart haftasında gündüz köylere gidip kutlama yapıyorduk. Bu köylerdeki kadınlar için yepyeni bir durumdu, çok mutlu oluyorlardı. Hele bir de belediyede eşbaşkanlık sisteminin uygulanacağını anlattığımda ve karşılarında bir kadın belediye başkan

adayı gördüklerinde büyük bir coşku yaşanıyordu. Köylerdeki 8 Mart kutlamaları, kadın toplantıları çok keyifli geçiyordu. Ama mitingde konuşma yapmaya henüz alışamamıştım. Hakkâri merkezde yaptığımız 8 Mart mitinginde program başladığında beni yine müthiş bir heyecan sardı. Yerimde duramıyorum, bir o tarafa bir bu tarafa yürüyorum. Saadet Becerikli arkadaş da gelmişti. O da konuşma yapacaktı. Benim gerginliğim Saadet arkadaşa da yansımıştı. "Bende böyle bir heyecan yoktu, beni de heyecanlandırdın," dedi. Hala 8 Mart'ta yaptığım konuşmanın heyecanını yaşıyorum desem abartı olmaz. E ne yapayım. Sen evinden çık gel, belediye başkanı ol. Elbette tecrübesizlikten kaynaklanan böyle heyecanlar yaşayacaksın. Kadın kimliğinle toplumsal alanda görev almanın hem zorluğu hem de zorunluluğu açısından ilk adım… Heyecanlı da olsa, çekingen de olsa, tecrübesiz de olsa bu yaşam bizim. Tecrübe etmeden "tecrübeli" olunmuyor. İyi ki "sen yapamazsın" sözüne karşı, bu yolculuğa çıkmışım.

Seçimleri kazanmıştık. Asıl zorluk şimdi başlıyordu. Hele bir de kadınsan, yaşamın tüm zorlukları senin içindi. "Saçı uzun, aklı kısa" anlayışıyla yoğrulmuş bir düzende, bir kadın olarak kent yönetiminde görev üstlenmenin zorluğu bir yanda, "eşbaşkanlık" gibi daha önce hiç denenmemiş kolektif yönetim anlayışını hayata geçirmeye çalışmanın zorlukları bir yanda. Tüm alışkanlıklara, tekçi yönetim anlayışına karşı kadın-erkek ortak yöntemiyle ibreyi tersine çeviriyorsun. Tabii ki zorlanmalar, eskide ısrar olacak.

Evet, tecrübe sorunlarım vardı ama hayatım boyunca hep doğruluk, dürüstlük ve vicdani sorumluluk çerçevesinde yaşamımı sürdürmüş ve bu özellikleri ilke edinmiştim. Bu ahlaki öz çerçevesinde çalışmaya başladım. Eşbaşkanlık sistemi konu-

sunda önümüzde bir tecrübe yoktu. Siyasi partide bir deneyim vardı ama, belediyede durum epeyce farklıydı.

Toplumsal yaşam ancak "eşitlik" üzerinde gelişirse anlamlı olabilir. Mevcut sistemde ayrımcı-ayrıştırıcı bir anlayış ve uygulama söz konusu. Bu durum ancak demokratik siyaset ve kadın özgürlüğü ile değişebilir. Eşbaşkanlık uygulamasıyla, toplumsal yaşamda da eşitliği hedefledik. Belediye çalışmalarını da bu yaklaşımla yürüttük, projelerimizi kadın-erkek ortak aklıyla oluşturduk. Belediyede kadın müdürlüğü birimi oluşturduk. Daha önce kurulan Binevş Kadın Danışma Merkezi'ni kadın müdürlüğüne bağlayarak, idari açıdan kadın çalışmalarını güçlendirdik. Mahallelerde kadınlara yönelik saha çalışmaları, farkındalık eğitimleri yaparak kadına yönelik şiddeti önlemeye çalıştık.

Kaygı yerini güvene bıraktı

Kadınlar belediyeye fazla gelmezdi. Sorunlar, talepler daha çok erkekler tarafından dile getirilirdi. İlk kez bir mahallemizden on beş yirmi kadın toplanarak belediyeye geldiler ve "Kadın başkan bizi anlar diye geldik. Yollarımız toprak, evlerimiz toz içinde kalıyor, asfalt dökülmesini istiyoruz," dediler. Eskiden eşleri belediyeye gelen kadınlar, ilk kez toplu bir şekilde gelerek taleplerini ifade etmiş. Mahallenin yollarını asfaltladık. Kadınlar çok memnun oldular. Talep eden de kadın, talebi karşılayan da kadındı. Kadınların bir talebi de Biçer ve Kıran mahallelerine yol açılmasıydı. Ambulans ulaşamadığı için yaşamını yitiren hastalar olmuştu. Yol olmadığı için kadınlar çocuklarını sırtlarında taşıyarak okula, hastaneye götürüyorlardı. Biçer'in yolunu açtık.

Ancak Kıran mahallesine yapılacak yolun bir bölümü eski bir mezarlıktan geçiyordu. Halk bu yolun açılmasını istiyordu,

ama bir taraftan da mezarlık olduğu için tereddütler vardı. Müftüye soruldu, açılabileceğini söyledi. Karar verildi. Yolu açmasına açacağız da personel her gün bir bahane ile çalışmayı başlatmıyor. Sonunda "Her şey hazır olsun, yarın hep birlikte gideceğiz yolu açmaya," dedim. Sabah saat sekizde gittik. Söz konusu mezarlık olduğu için, imam olan meclis üyemizi görevlendirmiştim. Her şey hazırdı. İş makinesi çalışmaya başlamadan önce şoför ellerini havaya kaldırıp "Allahım beni affet. Vallahi benim suçum değil, burayı kazmak. Bütün suç eşbaşkanların," diyerek dua etti. Tabii asıl duayı biz kadınlardan aldık. Mahalledeki kadınlar beni her gördüklerinde "Başkanım Allah senden razı olsun, bizi eziyetten kurtardın," diyerek dua ediyorlardı.

Hakkâri alt yapı hizmetleri açısından çok zorluk yaşayan bir ilimiz. Su şebekesi, kanalizasyon, atık su arıtma tesisi, düzenli çöp depolama sahası gibi hizmetler büyük bütçe gerektiriyordu. Bu projeler için belediyenin kredi ya da hibe programlarından yararlanması yıllarca engellenmişti. 7 yıl önce hazırlanan içme suyu şebekesi projesi nihayet 2014'te onaylandı. Hemen ihalesini yaparak çalışmaya başladık. 2017 Mart ayında bitmesi gerekiyordu. Şu anda ne durumdalar bilmiyorum. Kanalizasyon ve arıtma tesisi projelerimizi de hayata geçirmeye başlamıştık. Uzun uzun belediye hizmetlerini anlatmayacağım ama bu örnekleri şu nedenle verdim. Uzun yıllar çözümünden umut kesilmiş konuların üzerine gidip, sonuç almaya başlayınca "Kadın yapabilir mi" kaygısı yerini güvene bıraktı. Halktaki yansıma "Bu kadın başkan sorunları çözüyor" şeklinde oldu. Tabii ki 16 ay gibi kısa görev süresinde birçok çalışmalarımızı sonuçlandıramadık. Ama demokratik yerel yönetim ve kadınların yerel yönetime katılımı konusunda iyi bir başlangıç yaptığımıza inanıyorum.

Kadındır, duygusaldır, tepkileri normaldir

Kadınlar olarak eşbaşkanlık ile önemli bir kazanım elde etmiştik. Bu büyük bir başarıydı. Ancak erkek egemen zihniyetin ve sistemin kolay kabul edeceği bir durum değildi. Görevimin daha ilk aylarında büyük bir aşiret kavgasıyla karşılaştım. Karışıklık üzerinden beslenen kirli zihniyet devreye girmişti. Bir genç kıza laf atma gerekçesiyle başlayan gerginlik aşiretler arası kavgaya dönüştürüldü. Karşılıklı birbirlerinin dükkanlarının camlarını kırıp, eşyalarına zarar verdiler. Belediye eşbaşkanları, vekiller, STK'lar araya girip, sorunu çözdük derken, bilinçli bir şekilde yeniden kavgaya dönüştürülüyordu. Her iki taraftan da silahla yaralananlar vardı. Bunun bir provokasyon olduğunu söylüyorduk ama nafile. Birileri sinsice kışkırtmaya devam ediyordu. İlçelerden gelen araçlar durduruluyor, karşı tarafın adamları öldüresiye dövülüyordu. Hastane önünde birikenler kışkırtılıyor, arbede ve taşkınlık tüm kente yayılıyordu. Birkaç kişiyle yapılan basın açıklamalarına bile gaz bombasıyla TOMA'yla müdahale eden polis, olup bileni adeta seyrediyordu. Hepimiz koşturuyor bir yandan da valiye, emniyet müdürüne, aşiret reislerine telefon açıyoruz. Bir türlü sonuç alamıyoruz. İş iyice çığırından çıkmıştı; evler rastgele taranıyor, kimse dışarıya çıkamıyor, telefonum hiç durmuyor, halk "Başkan ne olur durdurun, kötü şeyler olacak," diyordu. Valiyle görüşmek istediğimde, polisevinde iftarda olduklarını öğrendim. Vali, jandarma komutanı, AKP il başkanı, müftü, aşiret reisleri, iftarda bu konuyu görüşeceklermiş. Vekilimiz Esat Canan da valiyi yerinde bulamayınca, polisevine gitmiş. Ben de yerimde duramadım. Polisevine davetsiz misafir olarak gittim. "Şu an mahallelerde rastgele ateş açılıyor. Bunu durdurmak hepimizin görevi. Bir ölüm yaşanırsa sorumlusu sizsiniz," dedim ve çıktım. Arkam-

dan vali "Kadındır, duygusaldır, tepkileri normaldir," demiş. Sonra belediyeye gittim. Aradan beş dakika geçmeden yaşlı bir kişinin öldüğü, oğlunun da yaralı olduğu haberi geldi. Fırından ekmek alıp iftarını açacakmış. Maalesef bu kavganın kurbanı oldu. Bu haber üzerine, ne yapacağımı bilmez bir halde hıçkıra hıçkıra ağladım.

Ölüm yaşandıktan sonra vali üç gün sokağa çıkma yasağı ilan etti. Biz de parti genel merkezinden gelen bir heyetle taraflarla görüşmeleri sürdürdük. Heyette Osman Baydemir, Aysel Tuğluk, Kamuran Yüksek, Fadıl Bedirhanoğlu vardı. On gün süren görüşmeler sonucunda barış sağlanmıştı. Anlamsız boş bir öfkeyle kışkırtılan halk, aşiret kavgası, onlarca yaralı ve bir ölüm. İki gencin bir kıza laf atması, kardeş kanı dökmek için gerçekten yeterli bir sebep miydi? Elbette ki değildi. Halkın seçilmiş belediye başkanıydım. Evet, kadındım. Anneydim, duygusaldım, siyasette yeniydim. Çok zorlandım ama istifa edip kaçmadım. Ki beklentiler bu yönlüydü…

On altı ay başkanlık, on beş yıl ceza

Hakkâri'de hakkımdaki gözaltı kararı nedeniyle 20 Ağustos 2015'te adliyeye gidip savcıya ifade vermek istedim. Savcı yaklaşık iki saat kapısında bekletip görüşmeden beni polise teslim etti. Dört günlük gözaltı sonrasında formalite icabı bir mahkeme ve tutuklama kararıyla cezaevi süreci başladı. Cezaevine gittiğimde merak içerisindeydim. Nasıl olacak kaygısı ile koğuşa doğru yol aldık. Duvarlar, demirin soğukluğu ve bir labirente sığdırılan yaşam… Şaşkındım, bir o kadar da öfkeli. Ne yapmıştım? Suçum görevim süresince dürüstçe çalışmak mıydı? İnsan olmak mıydı? Makamda içtiğim her yudum suda altmış bin kişinin, halkın hakkı olduğu düşüncesiyle vicdanımı sorgulayıp bu bilinçle hareket etmem miydi? Yalansız dolansız halkın çıka-

rına uygun hizmetler yapmak mıydı? Halkın zor gününde yanında olup acısını paylaşmak mıydı? Mutluluğuna sevincine ortak olmak mıydı? Neydi suç olan. Bu duygu ve düşüncelerle cezaevi yaşantım başlamış oldu. Kabullenmemem o kadar kolay olmadı.

Van M Tipi Cezaevi'nde bir hafta kaldım. 30 Ağustos 2015 sabahı gardiyan, benim ve Edremit Belediye Eşbaşkanı Rojbin Sevil Çetin'in Ankara'ya götürüleceğimizi söyledi. Kısa bir süre sonra koğuştan aldılar.

Yeni mekanımız Sincan Cezaevi'ydi. Ben ve Rojbin arkadaş koğuşa girdiğimizde önce havalandırmanın iki basamaklı merdivenine oturup birer sigara içtik. Temizlik yapmak gerekiyordu, ancak temizlik malzememiz yoktu. Ne yapacağımızı kara kara düşünürken birinin bize seslendiğini duyduk. Böylece cezaevinin tek iletişim yöntemi olan seslenmeyle tanıştık. İhtiyaçlarımızı söyledik. Bir süre sonra arkadaşlar televizyon, buzdolabıyla birlikte ellerinde bulunan fazla eşyaları bize gönderdiler. Çok duygulandık.

Bizi apar topar Van'dan Ankara'ya getirenler hesabımdaki parayı aynı hızla Ankara'ya aktarmadıkları için ihtiyaçlarımızı kantinden karşılayamadık. Üç gün çay içemedik. Üç gün sonra ailelerimiz görüşe geldiğinde para sorunu çözüldü. Bu defa da "Kantinde istediğiniz yok," denilince, iki hafta daha epeyce sıkıntı yaşadık. Bulaşık süngeri bile yoktu. İnsan Hakları Vakfı'ndan bir heyet gelmişti. Sıkıntıları anlatınca idare bize dört adet bulaşık süngeri gönderdi. Üçüncü haftada ise Bakanlarımız Ali Haydar Gonca ve Müslüm Doğan'ın bizi ziyareti sonrasında plastik yemek tabaklarımıza kavuştuk. Çay demliği yoktu. Salça kabının içinde çay demleyip içiyorduk. Ta ki bir ay sonra kantine semaver gelinceye kadar böyle devam ettik. Kırk gün boyunca tecritteydik. Telefon ve açık-kapalı görüş dışında; hakkımız olan spor, sohbet ve kütüphane gibi ortak alan etkin-

liklerinden yoksun bırakıldık. Cezaevindeki diğer kadın arkadaşlar bizi çıkartamazlarsa kendilerinin de faaliyetlere çıkmayacaklarını söylediler. Ve bizi çıkartıncaya kadar hiçbiri faaliyetlere çıkmadı. Sonunda idare bu tutumundan vazgeçti. Ya da gelen talimatla bizi de faaliyetlere çıkardılar.

İlk defa sohbete çıkacağımız gün çok heyecanlıydım. Sadece seslerini duyabildiğimiz kadın arkadaşlarla tanışacaktık... Gerçekten de o ilk karşılaşmanın içtenliği samimiyeti anlatılmaz. Aralarında yirmi-yirmi beş yıldan beri cezaevinde olan arkadaşlar vardı. Her yeni gelene emek vermeleri beni çok etkiledi. Arkadaşların duruşuna bakarak ben de cezaevi yaşamımı anlamlandırmaya başladım.

Üç ayda dosya hazırlandı ve 4 Aralık 2016'da ilk duruşma yapıldı. Mahkemeye götürmediler. SEGBİS ile ifademi almak istediler. Reddettim. 3. duruşmaya Hakkâri'ye götürüldüm. İlk savunmamı yaptım. 4. mahkemede mütalaa okundu. 5. duruşmaya da Van Cezaevi'nde olduğum halde götürülmedim. Benim olmadığım, mütalaaya karşı savunmamı yapmadığım bir ortamda on beş yıl hapis cezası verildi. Yargıtay cezanın beş yılını onayladı, on yılı bozarak 2. Ağır Ceza Mahkemesine gönderdi.

Genel olarak yaşanan hukuksuzluklara bakarak, cezaevine ilk girdiğimde sorduğum "Ne yapmıştım?" sorusuna şimdi daha anlamlı bir cevap verebiliyordum. Biz kadınlar erkek egemen zihniyetin tekerine çomak sokmuştuk. Bizi engellemek için cezaevine koyanlar, yanıldıklarını görecekler. Kadınlar kafesten çıktı. Kanatlarını özgürce çırpmaya başladı bir kere. Dört duvarın kadınları hapsetmeye gücü yetmez...

ANAHTARLARINIZ BİZDE, GELİN TESLİM EDELİM

Edibe Şahin*

16 Kasım 2016'da akşamüzeri İstanbul'daki evim basılarak gözaltına alındım. Aynı gün sabahın erken saatlerinde Dersim'deki evimiz de basılmış. Evde kimse yoktu, on gün önce de basılmış, arama yapılmıştı. O zaman da evde kimse yoktu. Ben tedavi olmak için İstanbul'daydım. Uzun zamandır ertelediğim sağlık sorunlarım nedeniyle tedavi oluyordum. Sindirim sistemi başta olmak üzere birçok sağlık sorunlarım vardı.

Tunceli jandarmadan aradılar. "Evinizi aradık, anahtarlarınız bizde, gelin teslim edelim," dediler. Dersim'de beş yıl belediye başkanlığı görevi yürütmüştüm. 7 Haziran 2015 tarihinde yapılan genel seçimlerde milletvekili seçilmiştim. Dolayısıyla bütün kamu kurumlarında telefonum vardı. Beni arayıp, ifadem olduğunu söyleyebilirlerdi. Ama onlar, evimin kapı kilidini kırıyor, arama yapıyor, sonra da çilingir getirip eve kilit takıyorlar. İşleri bittikten sonra da beni arayarak, "Anahtarın bizde

* 2009-2014 Dönemi Dersim Belediye Başkanı. Dersim'in ilk kadın milletvekili (25. Dönem [Haziran 2015 seçimi]). 17 Kasım 2016 tarihinde tutuklandı.

gel al," diyorlardı. Hasta halimle kalkıp Dersim'e gittim, anahtarları askeriyeden aldım. Daha sonra savcılığa gittim, tamamı basın açıklamalarından oluşan on bir ayrı soruşturma için ifade verdim. Hatta ifade vermek için bir hafta savcıyı bekledim, çok yoğundu. Tedavime devam etmek için İstanbul'a döndüm, hemen hastaneye yatırıldım. Hastaneden çıktıktan iki gün sonra da gözaltına alındım.

Vatan caddesindeki Emniyet Müdürlüğüne götürdüler. Bir odaya koydular. İçeride iki çarşaflı genç kadın vardı. IŞİD operasyonundan alınmışlar. Geceyi onlarla aynı odada geçirmek zorunda kaldım.

Sirenlerin eşliğinde Dersim'e giriyorum

Sabah erkenden, biri kadın iki sivil giyimli polis eşliğinde uçakla Elazığ'a, oradan da araçla Dersim'e götürüldüm. Dersim'in girişinde zırhlı araçlarla bizi karşıladılar. O küçücük kentte tüm yolları trafiğe kapatmışlardı. Zırhlı araçlardan oluşan konvoydaki tüm araçlar sirenlerini çalarak olağanüstü bir hava yaratmaya, kendilerince halka gözdağı vermeye çalışıyorlardı. "Seçtiğiniz belediye başkanı ve milletvekili artık elimizde bir rehinedir" havası vardı hallerinde. Gözaltına alınmamı kutluyorlardı sanki. Bu şekilde Emniyet Müdürlüğüne götürüldüm.

Savcının odasına girince bir hafta önce ifade verdiğim soruşturmayı yürüten savcı olduğunu gördüm. "Geçen hafta yarım kalan işinizi tamamlayacaksınız?" dedim. HDP Eş genel başkanları gözaltına alındığında yaptığımız basın açıklaması gerekçe gösterilerek tutuklandım. Aynı günün gecesi Elazığ'a götürüldüm. Elazığ E Tipi Cezaevi'ne vardığımızda gece saat 22.00 gibiydi. Giriş formaliteleri, arama vs. Sonra beni bir odaya aldılar. İçeri girdiğimde Dersim Belediye Eşbaşkanı Nurhayat Altun, Meclis Üyesi Cemile Ataş ve DİSK Dersim temsilcisi

Şükran Yılmaz'ı gördüm. Bu arkadaşlar da benimle aynı gün Dersim'de gözaltına alınmışlardı. Burası bizim için acele hazırlanmış bir yerdi. Duvarları yarıya kadar fayanslarla kaplıydı. Sadece ranza, yatak ve birer battaniye vardı. Şükran'la aynı yatağı paylaşmak zorunda kaldık. Hava çok soğuktu. Çok yorgundum, hasta halimle, yirmi dört saatten beri sürekli yollardaydım. Ertesi gün, kadın tutsakların kaldığı koğuşa geçtik.

Yıllar sonra yine Elazığ'da cezaevindeydim. Değişmeyen şey arkadaşlarla buluştuğumda duyduğum mutluluktu. Hava çok soğuk, arkadaşların karşılaması çok sıcaktı. On üç kişi olmuştuk. Hemen sıcacık çay ve kahvaltı hazırlamışlardı. Genç kadınların yanı sıra bir de benimle yaşıt bir anne vardı. Batman'ın Koçerlerindendi. Bütün ailesi tutukluydu ama her birini farklı cezaevine koymuşlardı. 12 Eylül darbesinde de cezaevinde kaldığım için cezaevi deneyimim vardı, fazla zorlanmadım.

Bir hafta sonra, sabah erken saatte gardiyanlar benim ve Nurhayat Başkan'ın yarım saat içinde sevke gideceğimizi söylediler. Arkadaşlar telaşla hazırlık yapmaya başladılar. Bir yandan bize sarılıyor, bir yandan da tabak, kaşık, bardak, peçete vb. eşyalar hazırlıyorlardı. Kitap vermek istediler, asıl ihtiyaç kitaptı ama alamazdım, çünkü çok az kitapları vardı, kıyamadım. Hep beraber havalandırmaya indik. Bizi alkışlarla, zılgıtlarla uğurladılar.

Kapının önünde kelepçe taktılar, ringin içinde kapalı bir bölmeye aldılar. Tepemizde bir kamera vardı. Ringde arka tarafımızda bir bölme daha vardı. Biz ringde yalnız olduğumuzu sanıyorduk. Ring tuvalet ihtiyacı için mola verdiğinde, araçtan birinin daha indirildiğini fark ettik. Dersim Belediyesi Eşbaşkanı Mehmet Ali Bul da bizimle birlikte sevk ediliyordu.

Saatler süren kelepçeli bir yolculuktan sonra akşam Ankara Sincan Kadın Kapalı Cezaevi'ne geldik. Bizi misafirhane dedik-

leri bir odaya aldılar. Geceyi burada geçireceğimizi, sabah yine yola devam edeceğimizi söylediler. Odada üç ranza vardı. Çok yorgunduk, montlarımızı yastık yapıp uyumaya çalıştık. Sabah erken yeniden yola çıktık. Öğlen saatlerinde Kocaeli 1 No'lu F Tipi Cezaevi'ne getirdiler. Girişinde "Erkek Misafirhanesi" tabelası olan bir odaya aldılar. Oldukça kirliydi, yedikleri yemek artıkları masanın üstünde duruyordu hâlâ. Birkaç saat burada bekletildik. Sonra işlemler yapıldı. Başka bir cezaevinden geldiğimiz halde bazı eşyalarımızı vermediler. İtiraz ettiğimizde "Burası yüksek güvenlikli" diyorlardı. Nurhayat'la beni farklı odalara götürdüler. Odaya girdim, kapı kapandı. Ama odada hiç ses yoktu. Yalnız kalacağım hiç aklıma gelmemişti. Sürekli oda arkadaşlarımı merak etmiştim oysa. Girişte plastik bir masa ve sandalye, eski bir mutfak eviyesi, pastan çürümüş her tarafı dökülen küçük bir dolap, yerde eski tarihli birkaç sayfa gazete. Tuvalette plastik bir su şişesi. Hızla üst kata çıktım. Üç tane boş ranza ve dolap; duvarlar nemden kabarmış. Burada kalacaktım.

Su mu lazım, o zaman dilekçe yaz

Çok susuzdum. Sağlık sorunumdan dolayı musluk suyu içemiyordum. Bir süre sonra kapıdaki mazgalı açtılar. Su istedim, "Musluktan iç, hafta başına kadar kantin kapalı," dediler. Sonra kirli bir yatak getirdiler. Çok yorgundum, banyo yapmak istiyordum ama sıcak su yoktu. Haftanın belli günlerinde birkaç saat sıcak su veriliyormuş. En çok da çay içmek istiyordum. Üç günden beri yollardaydık, hiç çay içmemiştik. En iyisi yatmak dedim. Çünkü görevliler hiçbir sorunu çözmüyor, sürekli "Dilekçe yaz," diyorlardı.

TV, gazete dışarıdan haber alabileceğim hiç bir şey yoktu. Odada çıt ses çıkmıyordu. Yanımda saat de yok. Günün belli saatlerinde slogan atılıyordu. O sloganlardan saati tahmin et-

meye çalışıyordum. İlk Gültan Başkan'ın sesini duydum. Meğer odalarımız sırt sırtaymış. Duvarı vurarak çağırdı, sesinden tanıdım. Zor da olsa merhabalaştık. Cuma günü iç posta geldi Gültan "hoş geldin mektubu" yazmıştı. Ayla'nın yan tarafımda olduğunu öğrendim, ama sesimi duyuramıyordum. En büyük sıkıntım sesimin kısık olmasıydı. Ses tellerimde problem vardı ve konuşmadığım zamanlar sesim tamamen kısılıyordu. Bu durum, tecritte kaldığım sürece beni çok zorladı. Görüş günü yakınlarımla konuştuğum için sesim kısmen açılıyordu, görüşten bir süre sonra tekrar kısılıyordu.

F tipi cezaeviyle ilk defa tanışmıyordum. 80'de tutuklanan ağabeyim 1991 yılında Eskişehir F Tipi Cezaevi'ne sevk edilenler arasındaydı. Aileler olarak bu durumu protesto etmiş, günlerce cezaevinin önünde kalmıştık. Tutuklular açlık grevindeydi. Onlardan hiçbir haber alamıyorduk. Günlerce içeride ve dışarıda devam eden protesto eylemleri sonucu tutuklular buradan çıkarılıp eski cezaevlerine geri götürüldüler.

Şimdi ise ben F tipi bir cezaevinde tecritteydim. Tecrit tek tip demekti. Onun için ilk iş olarak odamı renklendirmeye başladım. Gelen doğa manzaralı kartları panoya astım. Paslı dolap ve eviyeyi çöp poşetleriyle kapattım. Havalandırmadaki kamera yaşam alanımızın içindeydi, kantinden satın aldığım çarşaftan perde dikmeye karar verdim. Makas yok, küçücük bir bıçakla kestim ve perdeyi diktim. Hücreme canlılık getirmiş, aynı zamanda soğuğu da kısmen kesmişti. Hücre o kadar rutubetliydi ki bir köşesinde resmen su birikiyor, yerde günlük küf mantarları bitiyordu. Çamaşır kurutmak ise tam bir zulümdü.

Kantin listesi tamamen erkeklerin ihtiyaçlarına göreydi. Bu cezaevine kadınlar yeni gelmişti. En küçük terlik numarası 40-41. En basit saç tokası bile yok. Kantine bir türlü saç tokası gelmeyince saçımı kısa kesmek zorunda kaldım.

Yılbaşı geldi, aslında benim için farklı bir gün değildi. Yeğenim Başak'ı çok genç yaşta, yılbaşı arifesinde kaybettiğimiz için yılbaşı yapmıyorduk uzun yıllardır. Akşam ranzaya oturup kitap okumaya başladım. Gültan başkan duvara vurarak, "Yeni yılın kutlu olsun," dedi. Cevap verdim tabii ki, duvara vurmayı ihmal etmedim. Dışarıdan kadın arkadaşların sesleri geliyordu, "Sersala we pîroz be" diye. Bu beni yıllar önce sorguda geçirdiğim 1981 yılbaşına götürdü. Yine çok karanlık yıllardı.

Bir ay sonra ilk kez Gültan, Ayla, Nurhayat, Figen ve Gülser ile ortak alanda biraraya geldik. İki buçuk saat birlikte kaldık, sohbet ettik. Uzun zaman tecritte kalınca, bir an yorucu gelmişti. Ama çok güzeldi. Konuşmayı özlemiştik.

Özgürlüğe uçan serçe

2017'nin Şubat ayında tecrit kalktı, hücrelerde ikişer üçer kişi kalmaya başladık. Ben de Ayla'nın kaldığı odaya geçtim. Havalandırmamızda üç tane kırlangıç yuvası vardı. Serçe kuşları burayı keşfettiler. Çok sağlam yuvalardı. Resmen harç kullanmış gibiydiler. Yuvalardan birine serçeler yerleşti. Bu arada arkadaşlar bize bir muhabbet kuşu gönderdi. Adı Jîr, müthiş bir şeydi. Kafese girmeyi hiç sevmiyor, tepemizde oturmayı çok seviyor, tabaktan ve elden yemek yemeye, musluktan su içmeye bayılıyordu. Bir de bizimle volta atmayı çok seviyordu. İlgilenmediğimiz zaman çok kızıyor, eğer kitap okuyorsak, gelip kitabı gagalıyordu. Bir gün havalandırmaya gelen serçelerle birlikte özgürlüğe uçtu. Çok etkilendik ama özgürlüğe uçtu diye de sevindik.

2017'nin Nisan ayından itibaren üç kişi bir arada kalmaya başladık. Bu sefer ben, Nurhayat ve Gültan bir aradaydık. Üç kişi olunca hayatımız daha da renklendi.

Türkçeyi İstanbul'da öğrendim

Dersim'in Nazimiye ilçesinin Xaltan mezrasında doğdum. Beşi kız, yedi kardeşiz. Erkek çocuk beklerken peş peşe kızlar doğunca kalabalık bir aile olduk. Küçükken, hatırlıyorum, annem hamile olduğunda "Yine bir kız doğurur," diye konuşurlardı çevrede. Küçük yaşta İstanbul'a gittik. Türkçeyi orada öğrendim. Annem hep geri dönmemizi istedi. Memur olan babam tayinini istedi, geri döndük. Yine dil sorununu yaşadım. Bu sefer anadilimi unutmuştum. Konuşmak istiyordum, ancak hata yapıyordum, onun için herkes bana gülüyordu. Mesela bir gün, "Bu köpek beni yiyecek" diyebilmek için, "Mi nû kutik werd" yani, "Ben bu köpeği yedim," demişim. Bunun gibi hatalar yapıyordum. Ama hata da yapsam konuşmaya devam ettim ve kısa sürede anadilimi hatırladım.

Ortaokuldan sonra sınavlara girerek Ağrı Öğretmen Okulu'nu kazandım. Yatılı olarak okuyacaktım. Annem istemedi ama ben kafaya koymuştum, ayaklarım üzerine durmak istiyordum. Okulda, Dersim'li kızlar olarak sayımız epey fazlaydı. Tatil dönemlerinde Dersim'e giderken araç kiralıyorduk ama Erzurum'dan geçmek pek kolay değildi. 70'li yıllar sağ-sol çatışmaları var. Erzurum'u geçinceye kadar, bizi taşıyan araca POL-DER'li polisler eşlik ediyordu.

Yine ilk kez bu okulda Alevilere yönelik "mum söndürme" hakaretini duydum. Bir sınıf arkadaşım "Yanlış anlama ama böyle söylüyorlar," dediğinde şok olmuştum. Tabii bende bir sorgulama başladı bu yaklaşımlara karşı.

Lise yıllarım politikleşmenin de başladığı dönem oldu. Sanırım ikinci sınıftaydım, okulda 1 Mayıs'ı kutladığımızda. Askerler okulu ablukaya aldı. Bizi dışarıda karın üstünde beklettiler. Okulumuz şehrin dışında ve askeriyenin tam karşısındaydı. O gün 1 Mayıs bildirisini ben okumuştum, başka da bir şey yap-

mamıştık. Ama bu eylemimiz çok ses getirmişti. Şehirde, "Okulu komünistler basmış" diye haber yayılmıştı. Söylentiyi duyan şok içinde okula geldi. Okula kadar gelip hiç bilmedikleri, hiç görmedikleri "komünistler" yerine bizi gören halk, "Bunlar bizim kızlar ya, ne komünisti!" diye tepki gösterdi. Halkın bu tepkisi üzerine, askerler ablukayı kaldırdı, sınıflara girmemize izin verildi.

Liseyi bitirdikten sonra Dersim'de önce vekil öğretmenlik yaptım. Daha sonra defterdarlıkta çalışmaya başladım. 80 darbesi olduğunda Dersim'deydim. 12 Eylül sabahı evden çıktım, işe gideceğim. Olağanüstü bir durum var. Her yerde askeri cemseler; bütün dükkanlar kapalı. Asker durdurdu, eve dönmemi istedi, "Darbe oldu," dedi. Sokağa çıkma yasağı vardı. Kent giriş çıkışlarında kimlik kontrolleri, ev baskınları başladı. Artık hayat çok farklıydı. Her gün insanlar gözaltına alınıyordu. Bir gün beni de işyerinden gözaltına aldılar. Neden gözaltına alındığımı bilmiyordum. İşkence sırasında ağabeyimin arandığını, onu bulamayınca beni gözaltına aldıklarını öğrendim. On gün gözaltında kaldıktan sonra serbest bırakıldım ama bir hafta sonra yeniden gözaltına aldılar. Bu kez Elazığ'a, Bin Sekiz Yüz Evler olarak bilinen işkence merkezine götürdüler. İlk gözaltına alındığımda üzerimde etek vardı, çok zorluk çekmiştim. O günden sonra hep pantolon giyinmeye başlamıştım. Bu sefer de "memur pantolon giyer mi" diye işkence yapıyorlardı. Bir ay gözaltında kaldım, ağır işkenceler gördüm. Altı ay tutuklu kaldım, ağabeyim tutuklandığı gün beni serbest bıraktılar, açıkça rehine olarak tutulmuştum.

Bir süre işime dönebilmek için hukuk mücadelesi verdim ama en sonunda 1402 ile işime son verildiği için işe geri dönmemin bütün yolları kapandı. İstanbul'a gitmek istediğimde annem ayrılacağımız için çok üzülmüştü, babam ise kızgın. Çünkü nişanlıydım; bu, toplumda iyi karşılanmazdı. Bir kez

daha kendi yolumu çizmek için ısrarcı olmak durumunda kalmıştım. Kararımı verdim ve İstanbul'a akrabalarımızın yanına geldim. Bir taraftan çalışıyor, bir taraftan da tutuklu olan ağabeyimi görebilmek için cezaevi kapıları önünde yapılan eylemlere katılıyordum. Cezaevinde "tek tip elbise" dayatmasına karşı açlık grevleri, ölüm orucu başlamıştı. Çok sıkıntılı günlerdi. Tutukluların durumu iyi değildi. Aileleri olarak bizler de yetkililerle görüşebilmek, sorunu çözebilmek için sürekli sokaklarda, eylemlerdeydik. Sonunda "tek tip" kararı iptal edildi, ben de cezaevleri kapısında politikleşen kadınlardan biri olarak yoluma devam ettim.

90'lı yıllarda köy yakmalar nedeniyle İstanbul'a yoğun bir göç vardı. Kürt kültürünü yaşatmak ve geliştirmek amacıyla kurulan Yukarı Mezopotamya Kültür Merkezi'nde çalışmaya başladım. Kütüphane ve arşiv bölümüne bakıyordum. Bir bağış kampanyası başlattık. Kısa sürede bin kitap geldi. Kürt yazar ve şairlerle düzenlediğimiz imza günlerine büyük ilgi oluyordu. Kültür merkezinin yönetim kurulunda tek kadın vardı, Filiz Uğuz. Ama MKM'nin tüm çalışmalarına kadınların aktif katılması, kursiyerler arasında kadınların güçlenmesi için bir çaba içerisindeydik. Kulîlkên Mezra Botan çocuk korosu kısa sürede büyük ilgi görmüştü. Çocuklarını MKM'ye getiren anneler müzik çalışması bitinceye kadar çocuklarını bekliyordu. Bu kadınlar arasında bir dayanışma kurduk. Bir taraftan çocukların ihtiyaçlarını ortaklaşa karşılıyorduk, bir taraftan da kadın sorunlarını tartışıyorduk. Bu kadınların birçoğu daha sonra aktif olarak siyasete katıldılar. Aralarından ilçe başkanlığı, il yöneticiliği, belediye başkanlığı yapanlar çıktı.

Kürt Enstitüsü'nün kuruluş çalışmalarına da katkı sundum. İki dönem de tek kadın olarak yönetim kurulunda yer aldım. MKM bünyesinde Kürt dili, kültürü ve tarihi konularında yazı-

ların, öykülerin, söyleşilerin yer aldığı *Rewşen* isimli Kürtçe bir dergi çıkarıyorduk. Derginin sorumlu yazı işleri müdürüydüm. Derginin editörlük, baskı işleri, dağıtımı gibi hemen hemen tüm işleriyle ben ilgileniyordum. Daha sonra Enstitü daha çok akademik çalışmaların, araştırmaların yer aldığı *Zend* adında bir dergi çıkardı. *Rewşen* ekibi olarak orada da yer aldık. Kürt dilini günümüze kadar yaşatılmasında, nesilden nesle aktarılmasında kadınların emeğini kimse inkar etmiyor ama yazma, araştırma yapma daha çok erkek işi olarak kalmıştı. Enstitüde erkeklerin bariz bir etkinliği vardı. Kadın olarak hem sayımız azdı, hem de yazım konusunda erkekler kadar etkin değildik.

Anadilde babaların işi ne

MKM ve Enstitü'de çalıştığım dönem epeyce zorlandım. Evim çok uzaktı, çocuklarım küçüktü, her gün kuruma gidip gelmek zor oluyordu. Bir de kadın çalışmalarına katılmak istiyordum. Partinin mahallede kadın komisyonu vardı, ben de çalışmalarına katılmaya başladım. Mahalledeki ev ziyaretlerine, Kadıköy ilçe örgütünün kadın toplantılarına katılıyordum. İlçe başkanımız da kadındı. Bu dönem ilçe yürütmesinde yer aldım. Ardından da Kadıköy İlçe Başkanı seçildim. Kongrede, ilçe yönetiminin yarısının kadın olması için çok çaba sarf ettik, başarılı da olduk. O dönem genel olarak İstanbul'da kadın çalışmaları oldukça güçlüydü. Dokuz ilçenin başkanı kadındı. Kadın çalışmalarının bütçesini oluşturabilmek için kadın üyelerin, aidatlarını kadın kollarına vermesi yönünde merkezi bir karar alındı. Böylelikle kadın üyelerimizle daha sık görüşmeye başladık. Kadın örgütlenmesini geliştirmemize çok katkısı oldu bu yöntemin; mali olarak da rahatlamıştık. Mahallelerdeki çalışmalarımız çok boyutluydu, sadece genel siyaset değildi. Kadın der-

gisinin toplu okunup tartışıldığı toplantılar, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için eğitimler yapıyorduk.

1999 yerel seçimleri geldiğinde Kadıköy Belediye Başkanlığı'na kadın aday gösterdik. Mahallelerde çok güçlü bir çalışma yürüttük. Öyle ki artık partide bir kültür olarak yer etti, mahalle çalışmalarına gitmek için kurulan tüm komisyonlarda mutlaka kadınlar yer alıyordu. Kadın olmadan kimse çalışmaya çıkmıyordu. Kadınların tüm sorunlarıyla ilgileniyorduk. Yoksulluk, işsizlik ve barınma gibi sorunların yanı sıra sosyal sorunlarla da ilgileniyorduk. Kan davalarını çözmek, aileler arasındaki husumeti önlemek gibi çalışmalarımız oluyordu. Aile içinde kadına yönelik varsa bir zorlama ya da şiddet, kadınlar mutlaka bize anlatıyorlardı. Parti olarak, hele ki kadınlar olarak asla kabul etmediğimizi belirtiyor, sorunları çözmeye çalışıyorduk. Tabii o zaman sığınma evi gibi imkanlar yok denecek kadar azdı. Şiddet gören kadın çok zor durumdaysa, sorunu çözünceye kadar, kendi evimize götürüyorduk. Tabii kadınlarla kurduğumuz ilişkide de en önemli etken yurtseverlikti. Zorunlu göçle gelen, ağır sorunlar yaşayan bir toplumsal yapımız vardı. Kadınlar mahalle çalışmalarında yer alıyordu ama koşulları uygun olmadığı için parti yönetiminde yer almaya çok sıcak bakmıyordu.

Kadınlarla tanışmak, partimizi, kadın mücadelesini anlatmak için ev ziyaretleri yapıyorduk. Çalışmalara başladığımızda sayımız azdı. Partiyle yeni tanışan kadınlar da çalışmalara çıkmak zorunda kalıyordu. Bir gün iki yeni arkadaşımız ev ziyaretine gitmiş. Evdeki kadın eşinin uyguladığı şiddeti anlatıyor, tabii bizimkiler dinliyorlar. Kadın anlattıkça ağlıyor, arkadaşın biri de kadınla birlikte ağlıyor. Diğer arkadaş ne yapacağını bilemiyor, alıyor eline partinin tüzüğünü karıştırıyor. Sonra dönüp, "Bizim tüzükte böyle bir şey yok," diyor. Bunu partide bi-

ze anlattıklarında önce gülmüştük. Sonra da bu gibi durumlarda neler yapmaları gerektiğini anlattık. Aslında hep birlikte, pratikte sorunlar çıktıkça öğreniyorduk.

2000'lerde üniversite öğrencileri "Anadilimde eğitim istiyorum" talebiyle dilekçe eylemi başlatmıştı. İlkokulda çocukları olan kadın üyelerimiz de kampanyaya destek amacıyla, ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne dilekçe verdi. Akşam bu kadınların hepsinin evleri basıldı ve gözaltına alındılar. Hemen mahallelerde kadınlar arsında dayanışma başlattık. Gözaltına alınan kadınların küçük çocuklarına bakmak için kadınlar gönüllü oldular. İlçe kadın kolları başkanımız da tutuklanmıştı. Mahkemeleri başladı, kadınların çoğu Türkçe bilmiyordu, tercüman istediler. Orada, yeni DGM'de (Devlet Güvenlik Mahkemesi) temizlik yapan birini tercüman olarak getirdiler. Ama doğru düzgün Türkçeye çeviremiyor, kadınlar müdahale ediyordu. Mahkeme başkanı bir ara, "Yahu bu mahkemede hep kadınlar var, bu çocukların babası yok mu? Niye anneler dilekçe vermiş?" dedi. Tabii kadınlar cevabı anında verdiler; "Başkan, hem anadil diyorsun, hem de babaları soruyorsun. Anadilde babaların işi ne?" Duruşma sonunda serbest bırakıldılar.

O dönem yoğun bir baskı altındaydık. Her basın açıklamasından sonra gözaltılar yaşıyorduk. Kadınlar, özellikle de yaşlı anneler "başkanı almadan gitmiyoruz" diye karakolun önünde oturuyorlardı. Kadın dayanışması çok güçlüydü. Gözaltına alındığımızda polisler sürekli, "Ya dağa gidin ya da evde oturun," diyorlardı. Bu yaklaşım, Kürt kadınları başta olmak üzere kadınlara biçilen rolü en iyi biçimde özetliyor.

Kadınlar için sadece sorunlar bu değildi. Her ne kadar erkek arkadaşlar "Biz bu sorunu aştık" deseler de evde cinsiyetçi rollerine devam ediyorlardı. Partide bu kadar yoğun çalışma temposu olmasına rağmen kadınlar eve gidince evdir, temizliktir, çocuktur, hastadır, bu işler bizi bekliyordu. Ayrıca akşam eve

arkadaşlarımız gelirdi, onlar oturup haberleri izler, tartışmalara bakar, biz ise evin işlerini toparlamakla uğraşır, onlardan erken kalkar, bütün işlerimizi yapar, sonra toplantıya, çalışmalara yetişirdik. Partide aktif çalışan evli kadınlar olarak bunları kendi aramızda tartıştık. İstanbul'da, il kadın toplantısında, evli kadınlar olarak gündem maddesi açtık, bu aynı zamanda bekar, aktif olan kadın arkadaşların bizim sorunlarımızı da görmesini sağladı. Çünkü her gün birçok kadın sorununun çözümüyle uğraşan kadın arkadaşlarımız, bizim yaşadıklarımızı göremeyebiliyorlardı. O dönem oldukça güçlü bir kadın yapısı vardı. Artık başta toplantı saatleri olmak üzere planlama yapılırken bizim koşullarımız da göz önünde bulunduruluyordu. Genç kadın arkadaşlarla aramızda dayanışma daha da güçlendi, kadınlar birbirlerine dokundular.

Dışarıdan bize bakanlar ise "Sizin tuzunuz kuru," diyorlardı. Genç evli bir kadın arkadaş çalışmalara katılmak istiyor, eşiyle konuşuyor. Eşi de "Çocukların var, sen yapamazsın," diyor. O da bizleri örnek gösteriyor, çocuklarımız olduğunu, buna rağmen yöneticilik yaptığımızı söylüyor. Eşi de "Onların bakıcıları var," diyor. Arkadaş ertesi gün eve geldi, durumu gördü ve sonra, o da çalışmalara daha aktif başladı.

Kadıköy İlçe Başkanlığı'ndan sonra İstanbul İl Disiplin Kurulu Üyeliği yaptım. Kısa süre sonra da parti meclisine seçildim. Ağırlıklı olarak Marmara Bölgesi'nde görev yaptım. 2004 yerel seçimlerinde, İstanbul'da belediye meclis üyeliği listelerinde kadınları seçilebilecek yerlerden aday gösterebilmek için çok mücadele ettik. Sultanbeyli'de Çiçek Ariç'i seçilebilecek bir sıradan aday listesine yazdırmayı başardık. Tabii yoğun tartışmalar sonucunda. Listeleri düzenledik ama erkekler son anda değişiklik yaparlar diye korkuyoruz. YSK'ya teslim edilinceye kadar listenin korunması lazım. Dilber diye bir arkadaşımız vardı,

o sıra gözünden ameliyat olmuştu, çalışmalara aktif katılamıyordu. "Ben nöbetçi olarak kalayım," dedi. Sabaha kadar partide nöbet tutmuş. Erkek arkadaşlar takılıyorlardı "Bu bize tek gözüyle göz açtırmadı, iki gözle ne yapmaz ki?" diye. Çiçek seçimleri kazandı ve belediye meclis üyesi oldu. O dönem İstanbul için önemliydi. PM üyesi olarak partide çalıştığım dönemde, göçle gelen çocuk ve gençlere destek olmak için çalışan Başak Kültür ve Sanat Vakfı'nın projelerine de katkı sunuyordum.

Ön seçimle aday oldum

2009 yerel seçimleri öncesinde kadın meclisi olarak hazırlık toplantısı yaptık. Kadın arkadaşların saha çalışması yaparak hazırladıkları fizibilite raporu doğrultusunda nerelerde kadın kotası uygulanabileceğini tartıştık. Seçim komisyonunda çalışmak için görev aldım. Marmara bölgesinde çalışmalara katılacaktım. Bir süre sonra merkezi kadın seçim komisyonu Dersim'de aday olmamı istedi. Önce kabul etmedim. Kadın arkadaşlar teşvik etti. Aday adaylığı sürecinde üç kadın başvurmuştuk. Aday adayları bir araya geldik, yoldaşça rekabet edeceğimizi konuştuk. Tanıtım toplantılarına birlikte gidiyorduk. Ön seçim yapıldığı gün delegelerin dışında diğer partilerden de izlemeye çok insan gelmişti. Yapılan ön seçimden ben çıktım, adaylar olarak birbirimizi tebrik ettik. Adaylık kesinleşince heyecanım arttı. Biraz korku, biraz endişe vardı, başarabilir miyim diye. Bağımsız adaya az bir fark atarak seçimi kazandık. Mazbatalarımızı aldık, göreve başladık.

Dersim Belediye Başkanı Songül Erol Abdil, 2004-2009 yılları arasında Türkiye'nin tek il kadın belediye başkanı olarak görev yapmıştı. Şimdi görevi bana devrediyordu, çıtayı daha yükseltmek gerekiyordu. Hızla çalışmalara başladık. Güneydoğu Anadolu Belediyeler Birliği (GABB) üyesiydik. GABB üyesi ka-

dın belediye başkanları ile Van'da bir eğitim toplantısı yapıldı. Kadın belediyeciliğini ve kentlerimizin özgünlüklerini ve önceliklerini tartıştık. Dersim demokratik katılımcılık, ekoloji ve kadın çalışmalarına öncelik verecekti.

Dersim, Türkiye genelinde, oransal olarak en fazla kadın belediye meclis üyesine sahip ildi. Seçilmiş üç encümen üyesinden ikisi kadındı. Belediye meclisinde Kadın Erkek Eşitlik Komisyonu kurduk. Meclis gündemindeki her konu ile ilgili rapor sunuyorlardı. Kadın dayanışma evi açtık. Belediyedeki kadınların yönetime katılımlarını güçlendirmek için kadın kurulu oluşturduk. Kadınları yönetici olmaları için teşvik ettik.

Tüm projelerimizi, bütçeyi yapmadan önce kentteki tüm DKÖ, sendika ve halkla tartışıyor, kadın toplantıları yaparak önerilerini alıyorduk. Mecliste neredeyse her kesimi temsilen üyemiz vardı. Bu kadar farklı kesimler olunca başlangıçta biraz zorlandık. Daha sonra bu avantaja dönüştü. Meclis gündemini en ayrıntısına kadar tartışıyorduk, şeffaf çalışma hakimdi. Artık kararlar oy birliğiyle alınıyordu, böylece her meclis üyesi halka kararları çok rahat anlatıyordu. Halkın denetimi çok iyi ve güçlüydü. Bu bizim önümüzü açıyordu ve çalışmalarımızdan sonuç alıyorduk.

Haftada iki gün kapıları açıyorduk. Görüşmeye gelenlerin yüzde sekseni kadındı. Gelenlerin çoğu, belediye başkanı kadın olduğu için belediyeye geldiklerini belirtiyordu. Yine böyle bir günde orta yaşlı bir kadın içeri ağlayarak girdi. Hepimiz çok şaşırdık. Biraz sakinleştikten sonra boynuma sarıldı ve "Bugünleri de gördüm ya, ölsem de gam yemem," dedi. Nedenini sorduğumda, yıllar sonra Dersim'e geldiğini, kapıdan içeri girdiğinde bizim Kirmanckî (Zazakî) konuştuğumuzu duyunca çok etkilendiğini söyledi. Aslında mücadelemizin geldiği yeri özetlemişti...

Göreve başladığım yıl, kent girişinde yapılan Uzunçayır barajının kapakları kapatıldı ve su tutulmaya başlandı. Su hızla kent içine doğru yayılarak göl olmaya başladı. Kent içinden kıvrılarak akan Munzur ve Harçîk Çayı, Gola Çeto dediğimiz ziyaret yerinde birleşerek yoluna devam ediyordu. Gola Çeto bir ziyaret yeriydi. En fazla da kadınların gidip çıla yaktıkları bir yerdi. Özellikle her sene Qere Çarşeme Marte (Newroz haftasına denk geliyor) denilen günde halk yoğun olarak burayı ziyaret ediyordu. Baraj tamamen dolduğunda bu ziyaret yeri de su altında kalacaktı. Su yükseldikçe artık Munzur'un sesini duymaz olmuştuk. Kentte neredeyse bir yas havası vardı. Kadınlar her gün gidip Gola Çeto'da nöbet tutup ağıtlar yakıyordu. Burayı kurtarmamız için bize geliyorlardı. Bütün imkanlarımızı seferber ettik, göl suyunun önüne dolgu yaparak set çektik. Dolgu yapılan alanı da park yaptık. Gola Çeto ziyaretinin kurtarılması kadınların talebiydi. Projeyi kadınlar yaptı ve bugün Dersim'in en gözde yerlerinden biri oldu.

Belediye hizmetleriyle ilgili kadınların talepleri farklı olabiliyordu, biz de kadınların taleplerini önceleyen projeler yapıyorduk. Örneğin, erkekler park yapılmasına karşı çıkıyor, "Dersim doğal park alanı, ne gereği var park yapmaya," diyorlardı. Evet, Dersim doğal parktı, ama pikniğe gitmek için araç gerekiyordu ve araba erkeklerindi. Kadınlar mahallelerinde rahatlıkla ulaşabildikleri yeşil alanlar istiyordu. Kadınların taleplerini dikkate alarak, "Her Mahalleye Park" projesini hayata geçirdik. Dersim'in bitki örtüsüne uygun ağaçlandırma yaptık, büyük bir memnuniyet yarattı.

Her yıl yaptığımız doğa ve kültür festivalinin bir gününü kadınlara ayırıyorduk. O gün konuşmacılar, sanatçılar, sergiler, etkinlikler kadınlara aitti. Festival organizasyonu öncesinde kadınların, halkın önerilerini alıyorduk. Bir festival alanı düzenlenmesi ve Seyit Rıza anıtı yapılması en çok gelen öneriydi. 2010

yılı festivalini yeni düzenlediğimiz alanda yaptık. Seyit Rıza anıtının açılışında çok duygusal anlar yaşandı. Bu meydan yıllarca Kışla Meydanı olarak biliniyordu, artık Seyit Rıza Meydanı olmuştu.

Bilindiği gibi tüm belediyeler Türkiye Belediyeler Birliği'nin (TBB) üyesi. Ve her parti kaç belediye kazanmışsa, ona göre birliğin encümeninde temsil ediliyor. Böyle bir konsensüs var. Bizim partimiz de encümende bir üye ile temsil edilecekti. Partimiz bir kadın olmasını istedi ve beni önerdiler. On beş kişilik encümenin tek kadın üyesiydim. Encümenden, kadın belediye başkanları ve kadın meclis üyelerine yönelik eğitim toplantıları kararları çıkartarak, iki defa ikişer günlük kadın toplantıları yaptık. Belediyelerde uygulanabilecek toplumsal cinsiyet politikalarını tartıştık.

Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nde de bir kadın üye (Viranşehir Belediye Başkanı Leyla Güven) ile temsil ediliyorduk. Leyla Başkan tutuklanınca, yerine ben devam ettim. Bütün bunlar partideki kadın örgütlülüğünün bir sonucuydu. Geleneksel siyasette bu gibi yerlere kadın üye göndermek pek görülmüş şeyler değildi.

Belediye başkanlığı görevim 2014'te bitti. 7 Haziran 2015'te yapılan genel seçimlerde Dersim milletvekili seçildim. Dersim ilk kez kadın milletvekili çıkarmıştı. Tekrar seçim kararı verilerek halkın iradesi hiçe sayıldı. 1 Kasım seçimlerinde seçilemedim. Tutuklandığımda ise HDP PM üyesiydim.

Kürt kadınları olarak nerede olursak olalım cinsiyetçi yaklaşımlara ve politikalara karşı mücadelemizden vazgeçmedik, tali görmedik, ötelemedik. Her koşulda egemen eril zihniyete karşı mücadelemizi sürdürdük. Burada yazılanlar yaşadıklarımızın bin de biri. Hepsini anlatmak mümkün değildi. Bu kitapla önemli bir kapı aralandı.

BİR İHTİLAL TUTUKLAMASI, BİR KAYYUM TUTUKLAMASI

Evin Keve*

Kış ayları belediye hizmetleri açısından epeyce zorlandığımız aylardı. O gün de (3 Ocak 2016) çok fazla kar yağmış, birçok yerde çığ düşmüştü. Telefonum susmuyordu; muhtarlar, halk arayıp yolların açılmasını istiyordu. Hastası olanlar, yolda kalanlar acil yardım istiyordu. İlgili personel ve meclis üyelerimizle koordinasyon toplantısı yaptık, çalışmalar başladı. Kısıtlı imkanlarla her yere yetişmeye çalışıyorduk. Çok yoğun ve yorucu bir gün geçirmiştim.

Gece yarısı kapı çalındı. Çok sayıda özel harekât polisi gelmişti. İlçe emniyet binası evime elli metre uzaklıkta olmasına rağmen, sabahı beklemeden gece yarısı gelmişlerdi. Bu gece yarısı baskının nedeni iki kelimeydi: İfadeniz var. Savcılığa götürdüklerinde, Jinha'ya vermiş olduğum bir demeç nedeniyle,

---

* Van Çatak Belediye Eşbaşkanı. 30 Mart 2014 seçimlerinde yüzde 68 oy alarak seçildi. 3 Ocak 2016'da tutuklandı, 28 Mart 2016'da tahliye oldu. 3 Şubat 2017'de yeniden tutuklandı.

apar topar, gece yarısı gözaltına alındığımı öğrendim. "Özyönetim ilan etme olasılığı" gerekçesiyle tutuklandım.

Van M Tipi Cezaevi'nde dört gün kaldım. Dördüncü gün sevke gideceğimi söylediler. Aileme ve avukatıma Ankara-Sincan Cezaevi'ne götürüleceğimi söylemişler. Ankara havaalanında bilet aldıklarında, görevli kadın askere sordum nereye götürüyorsunuz diye. Erzurum, dedi. Kaçırırcasına, bana bile doğru bilgi vermeden, Erzurum Oltu Cezaevi'ne götürüldüm. Hem hüzünlü hem de heyecanlıydım. İlk cezaevi tecrübem olacaktı. Gece saat 24.00 gibi Oltu'ya vardık. Sabah 9.00'da Van'dan yola çıkmıştık. Çok yorgundum. Asıl sürprizle Oltu'da karşılaştım. Siyasi koğuş olmadığı için adlilerin koğuşuna götürüleceğime söylediler. Çok direndim, gardiyanların hakaretine maruz kaldım. Gece saat üçe kadar tartıştık, ama değişen bir şey olmadı. Benden önce de Van-Özalp Belediye Eşbaşkanımız Handan Bağcı üç ay adli koğuşta tutulmuştu. Bir gün önce Erzurum E Tipi'ne sevk etmişlerdi.

Kendilerine tecavüz edenleri öldürmekle suçlanan iki kadının kaldığı koğuşa geçtim. Hafta sonuydu. Pazartesine kadar ailem, hangi cezaevine götürüldüğümü öğrenememişti. Pazartesi, cezaevi ailemi arayarak haber verdi. Adli koğuşta kalmak kabul edilemezdi. Herkese, aileme, avukatıma, Pervin vekilimize mektup yazdım. Cezaevi yönetimi ve savcısıyla görüşerek siyasi koğuşta kalmak istediğimi söyledim. İki hafta boyunca bir şey değişmedi. Üçüncü hafta, Bingöl'den iki siyasi tutuklu sürgün geldi. Üç gün sonra Bayburt M Tipi'ne sevk edildik. 28 Mart 2016'da o dosya üzerinden tahliye edildim.

Sağlık sorunlarım vardı, tedavi için Ankara'daydım. Göz ameliyatı olmuştum, kontrollerim vardı. 3 Ocak 2017'de ilçede, diğer eşbaşkan, başkan yardımcısı ve meclis üyelerinin de aralarında olduğu birçok kişi gözaltına alındı. Beş kişi tutuklandı, diğerleri serbest bırakıldı. Beni de şubat ayında Ankara'da gö-

zaltına aldılar. SEGBİS ile Çatak savcılığı ile irtibat kuruldu ve tutuklandım. Bu kez tutuklanma gerekçesi "örgüt üyeliği" oldu. 2013-2014 dönemine ait basın açıklamaları, katıldığım cenaze törenleri, HES baraj protestoları toparlanarak bir dosya oluşturulmuştu. Kayyum atayabilmek için böyle uydurma bir dosyadava oluşturuldu, açıkçası sekiz aydır (Eylül 2017 itibariyle) Sincan Cezaevi'nde tutukluyum. İki ay önce savcı bir iddianame hazırladı ama mahkeme delil yetersizliğinden, iddianameyi kabul etmedi. Savcı hala delil topluyordu, "suç uydurmaya çalışıyorlar" desek daha doğru olacak.

Kızımı değil, oğlumu işe alsanız olmaz mı?

Çatak 1923'te ilçe olmuş. O tarihten seçildiğim güne kadar (30 Mart 2014) bir tek kadın yönetici görmemiş. Bırakın kadın belediye başkanı, belediyeye kadın bir çalışan bile alınmamıştı. 2014 seçimlerinde eşbaşkan olmam için teklif geldiğinde doğrusu biraz tereddüt ettim. Yedi kardeş, annem ve babamla birlikte Çatak'ta yaşıyordum. 1987 doğumluyum. Öğrenimimi Çatak ve Van'da tamamladım. Çocuk gelişimi bölümü mezunuyum. Bir yıl anasınıfı öğretmenliği yaptım. Siyasi parti deneyimim yoktu. Tereddüttüm bundan kaynaklıydı.

Küçük ve geleneksel yaşamın hâkim olduğu bir ilçede belediye başkanlığı için bir kadının aday olması pek kolay değildi. Eşbaşkanlık, kadınların da yerel yönetime eşit düzeyde katılması çok önemliydi. İlçede önemli bir atmosfer hakimdi. Kadın arkadaşların desteği ve teşvikiyle, ben eşbaşkanlık, dört kadın da belediye meclis üyeliği için aday olduk. Seçim kampanyasını da kadınlarla birlikte yürüttük. Son derece güçlü ve morali yüksek bir kampanya oldu. Belediyede kadın eşbaşkan veya meclis üyesi olmanın zorluğunu zamanla öğrendim. Biz kadınlar

epeyce zorlandık. Şimdi geriye dönüp baktığımda, "Seçilmeden önce keşke kadın çalışmaları içinde olsaymışım," diyorum.

Zorluklar daha seçim sürecinde başladı. Erkek arkadaşlar genellikle toplantı yapıyordu. Biz beş kadın ise kapı kapı dolaşarak halka yerel yönetim politikalarımızı, eşbaşkanlığın kadınlar için önemini anlatıyorduk. Kadınlara biraz da partinin emekçileri gözüyle bakılıyordu. Buna itiraz ettik. "Toplantıları birlikte yapacağız, planlama toplantılarına biz de katılacağız, mahalle çalışmalarına da beraber gideceğiz," dedik.

Bir süre sonra "İlçe feodaldir, kaldırmaz," diyerek bizi bazı kalıplara girmeye teşvik ettiler. Oysa doğma büyüme Çataklıyım, halk beni yakından tanıyor ve beni olduğum gibi kabul ediyor. Feodal olan halk değil, kadına müdahale etmek, yön vermek isteyen erkek egemen zihniyetti. Başarılı bir kampanya yürüttük ve %68 gibi yüksek bir oyla seçimi kazandık. Doksan bir yıl sonra Çatak'ta bir kadın belediye eşbaşkanı seçilmiş oldu. Dört kadın arkadaş da belediye meclis üyesi oldu.

Seçimi kazanmıştık ancak "başkan", "eşbaşkan" ayrımı hiç bitmedi. Erkek başkan, kadın ise başkan yardımcısı gibi algılanıyordu. Daha doğrusu eril zihniyet sürekli bu algıyı yaratacak bir tutum içinde oluyordu. Buna fazla takılmadan, halkın oylarıyla seçilen beş kadın kolları sıvadık, çalışmalara başladık. Belediyede kadın kimliğini temsil ediyorduk, güçlü olmamız gerekiyordu. Önce kendi toplantımızı yapıp kadın gündemini oluşturuyor, sonra genel toplantıya katılarak gündemlerimizi sunuyorduk.

Belediyede hiç kadın yoktu. Öncelikle kadın çalışmalarını yürütebilmek için kadın personel alımı gerekiyordu. Kadın müdürlüğü kurmak, çalışmaları yürütecek ekibi oluşturmak neredeyse bir yılımızı aldı. Belediyenin kadın personel alacağını duyunca gelip "Kızımı değil, oğlumu işe alsan olmaz mı?" diyen aileler bile oldu. Kadın çalışmalarına "boş işler" gözüyle

bakılıyordu. Belediye dediğin çöpleri toplar, su ve kanal işlerine bakar. Yaklaşım buydu. Oysa çok ciddi toplumsal sorunlar vardı.

Belediyeye kadınlar gelmiyordu ilk zamanlar, hatta kadınlar belediyenin önünden geçerken utanıyorlardı. Kadın birimi kurulduktan sonra kadınlar rahatlıkla belediyeye gelip sorunlarını anlatıyor, taleplerini dile getiriyordu. Halkla iletişimde de başlangıçta, kadını geri planda tutma yaklaşımı vardı. Bazen haberimiz olmadan erkekler köylere gidip, kadın katılımı olmadan halk toplantıları yapıyorlardı. Zamanla bu tutum şekil değiştirdi. Eleştiri alacağımız yerlere biz kadınları gönderiyorlardı. Ya da bütçe sıkıntısı nedeniyle yerine getiremeyeceğimiz bir talep varsa bana yönlendiriyorlardı. Şimdi yazmaya başlayınca hatırladım, meğer o günlerde ne çok zorlanmışım. Hatta çok zorlandığım zamanlarda eve gidip odaya kapanıp ağlıyor, içimi rahatlattıktan sonra kendimi toparlayıp işimin başına dönüyordum.

Bazen de komik durumlar yaşanıyordu. Örneğin 8 Mart haftasında, belediye meclisini kadınlar yönetsin dedik. Erkek arkadaşlar bir türlü kabullenmiyorlardı. Çünkü o divan erkeğe aitti. Biraz tartıştık sonuçta kadınlar divana geçti. Ertesi gün basında çıkan fotoğraflara baktık: Kimisi önüne bakmış, kimisi eliyle yüzünü kapatmış. Fotoğraflara bakıp epeyce güldük.

SEN DE ERKEKLERLE Mİ YEMEK YİYECEKSİN?

Fatma Doğan*

Urfa'nın Bozova ilçesinin bir köyünde, on çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğu olarak 1974 yılında dünyaya geldim. Muhafazakâr bir ailede büyüdüm. İmam Hatip Lisesi birinci sınıftayken küçük yaşta evlendirildim. Dört çocuğum var, biri liseye, üçü üniversiteye gidiyor. Küçük yaşta yüklendiğim sorumluluklar beni hem yordu hem de birçok tecrübe kattı hayatıma.

Eşimin melle olmasından kaynaklı, muhafazakâr dindar bir çevremiz vardı. Kadınlarla haftada bir dini sohbetlerimiz oluyordu. Sohbetlerde Kürtlerle ilgili konuları gündeme getirdiğimde doyurucu bir cevap alamıyordum. "Kürtler de ümmetin içinde, niye en doğal haklarını kullanamıyorlar? Dinimiz bunu emretmiyor mu?" sorusuna verilen cevaplar yeterli değildi. Bir süre sonra bu sohbetlere katılmayı bıraktım. Birkaç yıl da Mazlum-Der'e gidip geldim.

---

* Urfa Bozova Belediye Eşbaşkanı. 30 Mart 2014 seçimlerinde 12 bin 800 oyla seçildi. 20 Aralık 2016'da gözaltına alındı. 5 Ocak 2017'de tutuklandı. 3 Ocak 2018 tarihinde tahliye oldu.

2009 yerel seçimlerinde DTP seçim bürosuna giderek seçim çalışmalarına destek sundum. Seçimden sonra da parti çalışmalarına katıldım. 2010 yılında Urfa BDP il yönetimine seçildim. Başkan yardımcısı olarak aktif çalışmaya başladım. Urfa feodal ve muhafazakâr yapısından dolayı hem genel siyaset hem de kadın açısından zor bir alandı. Eril zihniyetin her alanda olduğu gibi siyasette de kadınlar için zorlayıcı olduğu bir gerçek. İçimizdeki eril zihniyetle de mücadele kaçınılmazdı. Bu nedenle mücadelemizin Kürt sorunu ve kadın özgürlüğü temelinde eşgüdümlü gitmesi gerekiyordu. İki yıl ilde başkan yardımcısı olarak çalıştıktan sonra 2013 yılında yapılan Haliliye ilçe kongresinde ilçe eşbaşkanı olarak seçildim.

2014 Yerel Seçimlerinde Haliliye İlçe Meclis üyeliği için başvurdum. Kadın arkadaşlar ve seçim komisyonu ise Bozova Belediye Eşbaşkanlığı için aday olmamı önerdiler. Bu öneriyi büyük bir heyecanla karşıladım ancak Bozova'nın yapısı beni endişelendiriyordu. Büyük bir kısmı köylerde bulunan 57 bin nüfuslu bir ilçe. Sürekli göç vermesi, yoksulluğun boyutlarını gösteriyor. Yoksulluk ve işsizlik nedeniyle her yıl yüzlerce aile mevsimlik işçi olarak batıya gidiyor. İnşaat ve garsonluk gibi geçici işlerde çalışmak üzere batı illerine giden gençlerin sayısı da bir hayli yüksek. Yurt dışına gidenler de var. Devlet politikaları ve ağalık sistemi ile beraber, yoksulluğun ve kadın sorunlarının had safhada olduğu Bozova'da yükleneceğimiz sorumluluk oldukça büyüktü.

İlçede kadınların da yaşadığı fark edildi

Seçim çalışmalarına ilçe merkezinde kadın seçim bürosu açarak başladık. Bu adım, kadınlara ait hiçbir mekânın olmadığı ilçede coşkuyla karşılandı. Böylece kadınların seçim çalışmalarına daha rahat dahil olmalarını sağladık. Köylerde çalmadık kapı bı-

rakmamaya özen gösterdik. 8 Mart'ın seçim sürecine denk gelmesi kadınlar için bir şans oldu. İlçede daha önce hiç 8 Mart kutlaması yapılmamıştı. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü meydanda kadınlarla birlikte coşkuyla kutlamak hepimize güç ve moral verdi. Meydanda, kadınların yıllarca hasret kaldıkları halaylar, zılgıtlar, "Jin jiyan azadî" sloganları zirveye ulaştı. Bozova'da ilk kez kadın etkinliği yapılması, kadınların meydana inmesi ve özgürlük taleplerini haykırmasının yarattığı heyecanı tarif etmek imkânsız.

30 Mart 2014'te gerçekleşen yerel seçimlerde 12.800 oyla AKP'ye bin yüz oy fark atarak seçimleri kazandık. Yerel seçimlerin gerçekleştiği gün Bozova halkının adliyenin önünden ayrılmayarak iradesine sahip çıkması dikkat çekiciydi. İlk iki üç ay boyunca belediye büyük bir ziyaretçi akınına uğradı. Halkın sevinci göze çarpıyordu. Seksen yıllık korku kırılmış, hasret bitmişti.

Seçimlerle, Kobane sürecinin başlaması arasında kısa bir zaman dilimi vardı. Bilindiği üzere Kobane sürecinin başlamasıyla savaşın ve soykırımın etkileri en çok Urfa'da hissedildi. Kobane'den Urfa ilçelerine büyük bir göç yaşandı. Bu süreçte halkın gösterdiği dayanışma ile birçok zorluk aşıldı.

Böylesi zorlu bir süreçte Bozova'nın bizden büyük beklentileri vardı. Bunun farkındaydık, bizler de büyük bir özveriyle çalışmalara başladık. İlk faaliyetlerimizden biri Bozova Kadın Dinlenme Evi'ni açmak oldu. Köylerden hastalık, alışveriş vs. nedenlerle ilçeye gelen kadınların, gün içinde dinlenebilecekleri, çocuklarını emzirecekleri, tuvalete gidebilecekleri hiçbir yer yoktu. İlk açtığımız yer pratik olarak bu acil ihtiyaca cevap olabilmek içindi.

Daha sonra Kadın Dayanışma Merkezi'nin ekibini oluşturduk, binasını hazırladık ve kadınlara yönelik danışmanlık hiz-

metleri vermeye başladık. Kadınlar için büyük bir müjdeydi bu çalışma, adına da Mizgin Kadın Dayanışma Merkezi dedik. Açılışı 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele gününde yapacaktık. Açılışa bir ay kala belediyeye fiili olarak kayyum atandı. Daha biz görevden alınmadan, bir talimatla belediyenin tüm çalışmaları kaymakamlığa bağlandı.

Kadın merkezi çalışmalarını belediye bünyesinde kurduğumuz kadın müdürlüğüne bağlı olarak yürütülüyordu. Kadın müdürlüğünde on iki kadın çalışmaya başladı. İlk kez Bozova belediyesinde bu kadar çok kadın çalışıyordu. Ataerkil yapının çok güçlü olduğu Bozova'da bu kadar çok kadının belediyede çalışması bile başlı başına önemli bir gelişmeydi. Urfa merkezde bulunan ve kapanmak üzere olan Mezopotamya Kadın Kooperatifi'ni de Bozova'ya taşıdık. Dört beş kadının öncülüğünde kadınlar çok güzel çalışmalara imza attılar. Kadınlar maddi anlamda fazla bir kazanç elde etmeseler de özgüvenleri gelişti, kadın dayanışmasının önemi ortaya çıktı, kadınların sosyalleştikleri bir mekân oldu.

Kadın müdürlüğümüzün çalışmaları köylerde de büyük yankı uyandırmıştı. Köylerde kadınlarla toplantılar yaparak sorunlarını dinliyor, ortaklaşa çözüm önerileri geliştiriyorduk. Kadına yönelik şiddetle mücadele, kadın sağlığı, cins bilinci gibi konularda köylerde seminer ve etkinlikler düzenledik. Deneyimlerimizi paylaşmak hepimize güç verdi. Bozova'ya bağlı yedi köyde ve ilçe merkezinde kültür merkezleri açtık. Bu merkezlerde, taziye evi olarak kadınların da erkeklerin de kullanabileceği bölümler; seminer, toplantı yapılabilecek, kültürel çalışmalar yürütülebilecek yerler vardı. Kadınların da kullanımına açık, mahallenin ortak mekanıydı buralar. İlçe merkezinde belediye ait ancak harabeye dönüşmüş bir bina vardı, onu onardık, içinde kütüphane, eğitim odaları ve sinema, konferans salonu olan bir kültür merkezi olarak halkın hizmetine sunduk.

Yazarken kolay gibi görünen birçok şeyi büyük bir mücadele ve zorlukla hayata geçiriyorduk. Bozova'da belediye meclisinde iki kadındık ve çalışmaları belediye eşbaşkan yardımcımız olan annemiz Bedriye Kılıç'la birlikte yürütüyorduk. Bir kadını belediyede işe almak, erkek belediye meclis üyelerini ikna etmek oldukça yorucu oluyordu. Erkek personel işe alınacağı zaman gündeme gelmeyen birçok kriter kadınlar için gündeme getiriliyordu. Tüm bu zorluklara rağmen kadınlar açısından önemli çalışmalar yürütüldü ve Bozova'da kadınların da yaşadığını herkes fark etmeye başladı. Kadınlar hayatın her alanında görünür oldu.

Belediyeye kayyum atanmasıyla birlikte kadınlara yönelik tüm çalışmalar durduruldu, kadın merkezi kapatıldı.

Sen kadınsın, karışma

Siyasi parti çalışmalarında yer aldığım için birçok zorlukla karşılaştım. Ailem sisteme entegre olmuş bir aile. Asimilasyona uğramış, etliye sütlüye bulaşmamamız gerektiğini öğütleyip duruyorlar. İki yıl partide çalıştıktan sonra bir gerilla taziyesinde gözaltına alınarak tutuklanmıştım. Tabii tutuklanmam ailede şok etkisi yarattı. Nasıl bir kadın cezaevine girer, mantıkları almıyordu. Hiçbir şey yapmadığımı, sadece bir taziyeye gittiğim için bu baskıları yaşadığımı anlatmaya çalıştım. Siyaset yapmayı ve hapse girmeyi sadece erkeklere mahsus gören bir anlayışla mücadele ediyordum. Ben cezaevindeyken, babam eşimi arayıp "Hep senin yüzünden, kızım cezaevine girdi, neden partiye gitmesine müsaade ettin? Ayaklarını kırıp evde oturtsaydın," gibi şeyler söylemiş. Aileme kendi isteğimle siyasi parti çalışmalarına katıldığımı söylüyordum ama ikna edemiyordum. Zamanla saygı göstermeye başladılar. Ama belediye eşbaşkanlığı adaylık sürecinde bana destek olmadılar.

Bozova'da daha önce ANAP ilçe başkanlığı ve belde belediye başkanlığı yapmış bir dayım vardı. O da "Bu kadının Ankara'da Diyarbakır'da ne işi var? Kongrelere niye gidiyor," diye tepki gösteriyordu. Yine de adaylığım açıklandığında sadece dayım telefonla arayıp tebrik etti ve seçim çalışmalarına dahil oldu. Bir gün bir köyde yemekli bir toplantı vardı. Dayım da bizimle birlikteydi. Bana "Sen de bizimle birlikte mi oturup yemek yiyeceksin?" dedi. "Evet," dedim. Kalabalığın içinde tepki göstermedi. "O zaman gel benim yanımda otur," dedi. Ben de onu kırmadım, yanına oturdum. Hem benimle gururlanıyor hem de feodal yapısını saklayamıyordu. Bir kadın tek başına nasıl erkeklerle oturur, toplantı yapar, yemek yer? Tuhaf karşılıyordu. Oysa kendisi de siyasetle uğraşan biriydi. Ama kendi ailesinde bunu kabullenmesi biraz zor oluyordu.

Benim de seçildiğim 2014 yerel seçimlerinde Bozova'da belediye meclis üyeliği için çok sayıda erkek adaylık başvurusu yapmıştı. Ama sadece bir kadın müracaat etmişti. O da altmış yaşlarında yurtsever bir annemizdi. Kadın başvuru sayısını artırmak için Bozova'da kadın toplantıları yaptım. Kadınlar meclis üyeliği için başvurmak istediklerini fakat eşleri ve aileleri tarafından engellendiklerini söylediler. Bu yüzden Bozova'da birçok sıkıntı yaşadık. En önemlisi de kadına siyaset hakkı tanımayan eril zihniyetin bizim partide de olmasıydı. Parti yönetiminde yer aldığım dönemde de birçok kez "Sen kadınsın karışma" tavrıyla karşılaştığımı belirtebilirim.

Benzer sorunlar birçok bölgede yaşanıyor ama bazı bölgeler feodal yapının etkisiyle daha zorlayıcı oluyor. Bir de 2013'te Halfeti'de yaptığımız bir kadın toplantısından bahsetmek istiyorum. Yaklaşık yüz kadın toplantıya katılmıştı. Kadınlar nasıl çalıştıklarını nasıl mücadele ettiklerini anlattıklarında çok heyecanlanmıştım. Halfeti'de kadın mücadelesinin geldiği düzey ve kadınların kendilerine güveni bana güç vermişti.

Evliliğin simsarı olur mu?

Bozova'da kız çocuklarının okutulmaması ve küçük yaşta evlendirilmeleri de büyük bir sorun. Hatta daha derin bir sorun var ki o da kız çocuklarının özellikle batı illerinde hiç görmedikleri köylerdeki hiç tanımadıkları erkeklerle simsar denilen kişiler aracılığı ile evlendirilmeleri. Tabii buna evlilik bile demek doğru değil. Modern köleler mi desek, asimilasyon politikaları mı?

Partide çalıştığım dönem de belediye eşbaşkanı olduğum zaman da bu konuda bir şeyler yapabilmek için çok uğraştım. İddiaların peşine düştüm. Kimi inkâr ediyor, kimisi de konuşmak istemiyordu. Bozova'nın bir köyünden yirmiden fazla kız çocuğunun simsar aracılığıyla Kütahya, Afyon, Amasya, Tokat vb. illere gönderildiği söyleniyordu. Köye gittik. Bu yöntemle evlenip boşanmış bir kadınla görüştük. Kadın yaşadıklarını anlattı. Kendisine çok baskı yapıldığını, köyde ağır işlerde çalıştırıldığını, en yakın akrabası bile öldüğünde taziyeye gönderilmediğini ve kendi anadilinde konuşamadığını söyledi. Bu iddialar üzerine Jinha'dan bir muhabir Bozova'ya geldi. İlçe merkezinde bir aileye gitti. Bu yöntemle batıya gönderilen yaşadığı sorunlar nedeniyle geri dönen bir kız vardı. Kızın annesiyle röportaj yapıldı. Kızının boşandığını ve başka birine verdiklerini, torununa da kendisinin bakacağını söyledi. Kadının bir yaşında bir de çocuğu vardı. Tabii birçok kız çocuğu bunu basınla paylaşmak istemiyordu. Ataerkil bir toplumda kendilerini ifade edemiyorlardı. Aileler de gerekçelendirmeye çalışıyordu. Hatta kızlarının kendi isteğiyle evlendiğini söylüyorlardı. Bu tür vakalar yüzleri iki yüzleri, aştığı için sosyolojik bir çalışmanın yapılması, nedenleri ve sonuçlarının açığa çıkarılması gerekiyor. Aynı zamanda bir sistem politikası olup olmadığının da araştırılması lazım. Biz köylere gittiğimizde yaptığımız kadın toplan-

tılarında bilinçli hareket etmeleri gerektiğini söylüyorduk. Bu konularda uyanık olmaları gerektiğini ve yaşamlarının sahibi olmaları gerektiğini anlatıyorduk. Özgür iradenin önemini vurguluyorduk.

Emeğimiz boşa gitmeyecek

Bozova Belediyesi'ne kayyum atanmasından üç ay sonra 20 Aralık 2016'da bir ifade için gittiğim Urfa Emniyet Müdürlüğünde gözaltına alındım. On yedi gün gözaltında kaldım. OHAL ile meşrulaştırılan hak ihlalleri, gözaltında yoğun yaşanıyordu. Sorguya götürülen kadınlar işkenceye maruz kalıyor, darp ediliyor, hakarete uğruyorlardı. Urfa'da bir günde üç yüzden fazla kişi gözaltına alınmıştı. Emniyet Müdürlüğü ve güvenlik şubede yer kalmadığı için insanlar spor salonuna götürülüyordu. Böylesi bir ortamda on altı gün tutulduktan sonra, 5 Ocak 2017'de çıkarıldığım mahkemede tutuklanarak Hilvan'da bulunan Urfa 2 Nolu T Tipi Cezaevi'ne gönderildim.

2011 yılında da dokuz ay cezaevinde kalmıştım. O dönemle şimdiyi karşılaştırdığımda OHAL bahanesiyle baskının daha da arttığı aşikâr. Aynı koğuşta kaldığım yirmi kadının toplumun çok farklı kesimlerinde olması iktidarın tüm muhalif kesimlere yönelik baskı politikalarını gösteriyor. 55-60 yaşındaki dayelerden (anneler) tutalım doktor, avukat, hemşire, gazeteci, belediye başkanı, siyasetçi, öğrenci tüm kesimlerden tutuklanan kadınlarla aynı koğuşta kalıyorum. İki belediye eşbaşkanımız Özlem Kutlu (Şırnak-Kumçatı Belde Belediye Başkanı), Rabia Takas (Silopi-Başverimli Beldesi Belediye Eşbaşkanı) tahliye oldu. Şimdi benimle beraber koğuşta üç belediye eşbaşkanı var. Artuklu Belediye Eşbaşkanı Sevinç Bozan, Kulp Belediye Eşbaşkanı Sadiye Süer Baran. Yeni tutuklamalar tahliye ve sevkler

nedeniyle sayımız sürekli değişirken, aynı koğuşta bulunan kadınlar olarak birbirimize güç vermeye çalışıyoruz.

Davayla ilgili ilk duruşma 12 Ekim 2017'de yapıldı. Dava 4 Ocak 2018'e ertelendi.* Siyaseten tutuklu olduğumuzu biliyorum. Yaptığımız hizmetlerin, emeğimizin, ödenen bedellerin boşa gitmeyeceğine inanıyor tüm kadınlara özgürlük yolunda mücadeleye devam diyorum.

---

* Duruşmada tahliye edildi.

TARİH DURAN VE SUSAN KADINI HİÇ SEVMİYOR

Figen Yüksekdağ*

Benim hikâyem de birçok kadınınkiyle aynı yerlerde, durumlarda kesişiyor. Başka hayatlarda aynı hikâyeleri yaşıyoruz çoğu zaman. Aynı engellere takılıyor, aynı dertlerle hemhal oluyor, aynı yollardan geçerek engelleri aşıyoruz. Bir tür hikâyelerin kardeşliği durumu oluşuyor.

Çoğu kadın gibi özgürlük isteği beni harekete geçiren temel itilim kaynağı oldu ilk gençlik döneminde. Sanırım ilk "bilinçli eylemim" on üç on dört yaşlarında, sokağa çıkma sınırlamasına karşıydı. O zamana kadar özgür, hareketli, meraklı, gözü kara, eğlenceli bir çocukluğun neden tutsak edilmek istendiğini anlamıyor ve kabullenmiyordum. On yedi on sekiz yaşına kadar "geleneksel hanımefendi rolüne hazırlık" dersleriyle, her fırsatta kirişi kırıp, sokağa kaçma eylemlerim arasındaki mücadele yaşamıma damga vurmuştu. Tüm kadınlar gibi benim de "öğ-

---

* 2015 Haziran ve Kasım seçimlerinde Van milletvekili seçildi. 4 Kasım 2016 tarihinde gözaltına alındı ve tutuklandı. Tutuklandığı tarihte HDP Eş Genel Başkanıydı.

retilmiş kadınlık derslerimin" başöğretmeni annemdi. Çok okursam deli olacağımı öğütleyen, kimi zamanlar elinde nar ağacı sopasıyla beni dışarıdan toplayan ve erkekler divanı karşısında her suçumun kefaretini ödemek zorunda kalan annem... Bu ağır kefareti ve annelere biçilen zorunlu yazgıyı bilen hiçbir kadın annesine kızıp, isyan etmez. Onu bu role mahkûm edenlere karşı aynı zamanda annesine vekaleten bir isyandan söz edebiliriz. Bilinçli olarak tanımlanmasa da çoğu hikâye buradan başlar. Benimki gibi... Politik mücadeleye atılmamın çıkış noktasında, kadın olarak kapatılmışlığa isyan, kimlik ve kişiliğimin erkek egemen, muhafazakâr, ayrımcı yaşam düzeni tarafından öğütülmesine itiraz vardı diyebilirim.

Aynı zamanda gerçek hayata karışma, yapan-eden birey olma isteği de belirgindi. Haksızlıklara karşı mücadele etmek gerekir, iyi insanlar ve iyi bir dünya için bir şeyler yapmak gerekir duygusunun gittikçe politik bilince ve bilinçli eyleme dönüştüğü bir süreçten bahsediyorum. Bölük pörçük düşünsel birikim temel bir duyguyla birleşince, kaçınılmaz olarak daha ilerisini arıyorsun. Ben de daha ileriyi, devrim ve sosyalizm fikrinde ve hareketinde gördüm. Tabii böylece köklü bir kopuşa yönelmek zorunda kaldım. Zira benimki gibi, egemen erkek ve devlet ideolojisinin çok yerleşik ve hakim olduğu bir aile ve çevre içerisinden devrimci, dönüşümcü bir yolda ilerlemek imkansızdı. Kaçınılmaz olarak ilk kırılma ve kopmayı hem çok erken hem de şiddetli yaşamış oldum. Sanki sonraki yaşamımda daha dayanıklı olmam için, geçilmesi mecburi bir test gibiydi ilk özgürlük günlerim.

Geleneksel işbölümünün sol siyaset saflarındaki yansımaları, benim mücadeleye atıldığım 90'lı yıllarda pratikte kısmen aşılmış olsa da genel ve temel olarak sürüyordu. Bu süreçlerde birçok kadın, işbölümü statükosunu değiştirmek için çok çetin kavgalara girişti. 80'li yılların sonunda gelişen feminist hareke-

tin –adı konulmasa da– sosyalist hareketler ve kadınlar üzerinde olumlu ilerici etkisi olduğunu söylemeliyim.

Sözünü ettiğim dönemde halk mücadelesi ve ezilen sınıf hareketi bakımından da ciddi gelişmeler, yeniden başlangıç ve atılımlar yaşanıyordu. Kürt özgürlük hareketinin sıçrama kaydettiği, işçi grevleri ve hareketlerinin gündemi sarstığı, öğrenci gençlik mücadelesinin atılım yaptığı bir atmosferde, kadınlar da kitlesel ve sürükleyici olarak sürece katılıyor ama bununla eşdeğer bir ezilen cins sıçraması yaşanmıyordu. Feminist kampanyalar ve Kürt kadınlarının kitleler halinde devrimcileşerek egemen algıyı alt-üst edişi batıda, sol demokratik kadın hareketiyle tamamlanamıyordu. Aslına bakılırsa, sosyalist cenahta aşılması zorunlu bir eşiğe gelinmişti ve örgütlü, bilinçli, sistematik kadın özgürlük eksenine giriş bu eşikte başladı. 1992 yılında hazırlığı başlayan Emekçi Kadınlar Kurultayı ve birliği süreci, 93-94 yıllarında çeşitli sol-sosyalist yapıların birleşik kadın örgütlenmesi olarak kayda değer bir gelişim sağladı. Ben de bu gelişmeyle birlikte kadın politikası ve kitle çalışmasında somut bir eşiği geçmiş oldum.

Hayatın politik mücadeleyle bezeli yürüyüş yolu da elbette kolay bir mecradan geçmiyordu. Karşılaşacağın zorluklara hazır olmak tek başına yeterli olmuyor. Denemek, yürümek, tökezleyip düştüğünde kalkmayı becermek gerektiğini yaşayarak öğrendim. Kadın olarak politik mücadele vermenin, kadın olarak geleneksel buyruğa mahkûm edilmek kadar sancılı olduğunu öğrenmek de hikâyemizin gelişim bölümünü oluşturuyor. İki kat fazla ezilmenin, iki kat fazla mücadele etmenin ne demek olduğunu bu gelişme sürecinde anlıyorsun.

Tabii benim içerisinde geliştiğim sol politik cenahta bu sorunu anlamakla anlamlandırmak aynı şey değildi. Daha sonraları "inceltilmiş erkek egemenliği" diye tanımladığımız ama

birçok yanıyla da kaba ve düpedüz egemen erkek yaklaşımı, kadınların düşünce ve bilinç dünyasına yön veriyor, temel çelişkinin, eşitsizliğin üstünü örtüyordu. Bütün işçi, emekçi, ezilen sınıfların kurtuluşuyla, kadın kurtuluşunun gelişebileceği önermesi, olası gelişmeleri peşinen sınırlıyordu.

Ben de dahil olmak üzere, sosyalist hareketle birlikte gelişen kadınlar, birçok kavram ve pratikle gecikmeli, sancılı olarak tanıştık böylece. Geri toplumsal yapı ve devletin katı erkek egemen karakteri karşısında, bir kadın için olabilecek en özgür alandaydık ama buradaki görece özgürlüğün de sınırları vardı.

Bu dönemde başkaca ve "asıl" görevlerimin yanında kadın faaliyetine dahil oldum. Bugün bana "nereden tamamlanamadın" diye sorsanız, "buradan" derim. Tüm enerjim ve bilincimle kadın örgütlenmesi ve özgürleşmesi yolunda yürüyememek bir tarafımı eksik bırakmıştır. Sözünü ettiğim dönem, neresinden bakarsak bakalım, kendimi yeniden yaptığım, bir kadın olarak eskiye giden gemileri yakıp kendimi yeniden oluşturma sancısını yaşadığım bir aşama oldu. Kendimi yeniden kurarken, temel parçayı eksik bırakmanın gerçeğiyle de hep burun buruna geldim. Kadın devrimi fikri ve pratiği, temelin ayrılmaz yarısıydı.

Sadece kadınlarla da 8 Mart mitingi olabiliyor

Kadın gündemli politik faaliyet ve hareket içerisinde somut olarak yer almak, gelişimim açısından tayin edici bir rol oynadı. Birçok kampanyanın örgütlemesinde birinci dereceden rol oynamak, özgün komisyon ve komitelerde çalışmak ve bir dönem Adana'da EKB temsilciliği yapmak, kadın olarak gelişimimin nirengi noktaları olmuştur. Aslında yaygın kanı tersiydi. Genel siyaset-karma örgütlemelerde kadının yetkinleşmesi, en hızlı ve

nitelikli gelişme sayılıyordu. Sözünü dinletebilmek, irade olabilmek için kadınlar, bu alanda iki üç kat fazla çalışmak zorundaydı. Pozitif ayrımcılık talep edilmezdi; olur da adı konulmadan gündeme gelirse, liyakat, uygunluk, erkeklerle kıyaslanma bariyerleri dikilirdi karşısına. Bizler de ezilen cins görüş açısıyla bu erkek menşeli eşitlikçiliği güçlü şekilde sorgulama, hayatta her şeyi dişiyle tırnağıyla kazanan gururlu kadınlar olarak sadece faşizme ve iktidara karşı değil, kendi parti ve kurumlarımız içinde de amansız bir hak etme mücadelesi verirdik.

Bu zorluklar ve açmazlar içerisinde kadın özgürlük hareketi, bazen aşamalı, bazen sıçramalı olarak yoluna devam etti. Ben hem genel siyasi hareket hem de politik kadın hareketi içerisinde belli bir düzeyde yer aldığım için açmazları çelişki ve çatışmaları daha fazla hissediyordum. Ama dediğim gibi bu durum benim şansım olmuştur. Her zaman kadın alanındaki emeğimi, bütün iğneyle kuyu kazmalara, gerilim ve yalnızlaşmalara rağmen, daha değerli görmüşümdür. Hayata, değişime, devrime, kadın bilinciyle bakmadan bütün kişisel gelişmelerin yarım, bütün toplumsal ilerleme ve devrimlerin özden yoksun olduğunu anlamak, çok değerli bir dersti.

Türkiye kadın hareketinin gelişiminde 90'ların ikinci yarısı ve 2000'lerin ilk yılları önemli dönemeçleri içerir. Feminist yapılanmaların ve eylem birliklerinin yanı sıra kadın platformlarının kurulmaya başlandığı, 8 Martların esaslı bir şekilde kadın mücadele günü haline geldiği dönem, bu tarihlere denk gelir. 8 Mart'ın tarihselliğinin ve güncelliğinin bütün toplumsal kesimlerin gündemine girmesinde, birleşik kadın eyleminin ve kadın platformlarının yeri tartışma götürmez. 8 Mart Kadınlar Günü'nün resmen kabul edilmesinde, kadınların bu ortak mücadelesi var. 8 Mart süreçleri, farklı kadın örgütlerinin birbiriyle ta-

nışması, yer yer çelişki ve gerilimler yaşansa da karşılıklı deneyimlerin paylaşılması açısından önemli olanaklar sundu.

Sonradan sosyalist kadınlar cephesinden dönüp baktığımda, bu süreçlerden daha verimli ve kadın hareketi yararına kazanımlar sağlayabileceğimizi, kadınlar arasındaki grupsal ayrımların, en başta bizi eksilttiğini düşünüyorum. Ama sözünü ettiğim dönemde, bir taraftan kadın özgürlük hareketi kendi ayakları üzerinde durmaya çalışırken, diğer tarafta politik alanı önemli ölçüde erkek aklı yönetiyordu. Ben de bu akıl ve hegemonyanın basınç ve mücadelesini yaşayan kadınlardan biri olarak, sorunu öncelikli hesaplaşma konusu görmeyerek, içimizdeki erkeklik belasının bir süre daha etkin olmasına izin verenlerdendim. Sonuçta toplumsal mücadele ve devrimleri, salt sınıflardan ibaret gören, ötekileştirilen cins olarak kadının tarihte ilk köleleştirilen, sınıflandırılan toplumun yarısı olduğunu, yüzeysel bir kabulün ötesinde, dikkate almayan ve bana göre okuduğu sosyalizm teorisini de kendine göre eğip büken bir erkek egemen yaklaşım, maalesef bizi uzun süre yönetti.

En basit ve bilinen örneğiyle, sadece kadınların katıldığı mitingler yapma noktasına gelmek kolay olmadı. Her defasında, karma katılım için kavgalar koptu. Bu süreçte kendi parti saflarımızda yaşanan direnci aşmak için bulduğumuz yöntem, karma 8 Mart mitingine de kadın platformunun mitingine de katılmayarak, EKB ve bazı sosyalist siyasetlerin katılımıyla, bağımsız kadın mitingi düzenlemek olmuştu. Bizi bu mecburiyete iten "Bakın salt kadın katılımıyla miting yapmakla bir şey olmuyor" demekti. Evet, maalesef buralardan da geçtik. Ama sonuçta direnç kırıldı ve kadınlar gününde ya da kadın gündemlerinde kadınlar eylem yapar, karar verir ilkesi yerleşmeye başladı.

Yaşadığımız önemli bir deneyim eşiği de cinsel taciz ve tecavüze karşı kampanya, kurultay sürecidir. 2000-2001 yıllarında

özelde politik kadınlara karşı yoğunlaştırılan bu saldırı, bizi tepki vermeye yöneltmiş ama bu eksenden başlayan kampanya giderek yaygınlaşmış ve cins aidiyetinin gelişmesinde, kadın özgünlüğüne odaklanmamızda, hem kendimizle, hem de her türden erkek egemenliğiyle sarsıcı yüzleşmeler yaşamamızda bir dönüm noktası olmuştur. Bu deneyim hakkında çok şey söylenebilir ama sanırım en özet ifade, en zayıf noktasından en güçlü noktasına kadınlığımızı yeni bir gözle keşfetmek olabilir.

Tamam yapıyorsun, bari önde durma

Yıllar önce siyasi mücadele kararlılığımı kıramayacağına emin olan annem, klasik anne nasihatini vermiş "Tamam yapıyorsun, bari önde durma," demişti. Ben de o zamanların evlat şakasını patlatıp "Durmuyorum anne, ama öndekiler çekilince ben önde kalıyorum," cevabı vermiştim. Politik mücadele, yaşamı devrimci bir ruhla değiştirme amacı bir şaka değildi tabii. Ama önde olup olmamak benim için bir ikilem değildi "Nerede olman gerekiyorsa orada olursun," diyordum kendime. Ağır ve derinlikli bir yaşam felsefesi sayılmaz ama bana hep yardımcı oldu. İnsan nerede durması gerektiğine her zaman kendisi karar veremiyor. Önde durmak bizde çoğu zaman hareketin doğası, işbölümünün parçası olarak yaşanıyor.

Benim önde durma eylemimi de hep ihtiyaçlar, hatta çoğu zaman zorunluluklar yönetti. Bu ihtiyaç ve zorunlulukları bir amaca bağlı olarak peşinen kabul ettiğim için öndeki pozisyonu bir zül, bir yük gibi yaşamadım. Ama bütün bu faktörlerden bağımsız davranma şansım olsa hiç düşünmeden annemin dediğini yapardım. Bugün de karşısında hasmının nefretini, yanında ve arkadan dostunun, yoldaşının beklentisini bütün ağırlığıyla hissetmeden, yapılması gerekeni görünmeden yapmak isterdim. Ne var ki öyle olmadı. Yaşam ve hareketin rüzgârı be-

ni eylemlerde, yürüyüşlerde önde durmaktan, politik bir çizginin temsiliyetinde önde durma eşiğine itti

Kadınlar çoğu erkek gibi iki yıl sonraki pozisyonu için hazırlık ve hesap yapmıyor. Erkeklere benzememek iyi bir şey ama kadının kendi gelişimini bilinçli bir şekilde yönetmesi de önemli. Zira erkeklerin reel politika cangılına yalınkılıç dalmak da fazla naif kalabiliyor. Denediğim için biliyorum.

2004'te Ezilenlerin Sosyalist Platformu Temsilciliği'nden, 2010'da Ezilenlerin Sosyalist Partisi Genel Başkanlığı'na ve son olarak 2014'te Halkların Demokratik Partisi Eş Genel Başkanlığı'na uzanan bir süreç yaşadım. ESP genel başkanlığı görevini aldığım dönem, içinde yer aldığım siyasi yapı bakımından inişli çıkışlı ama kesintisiz gelişme sürecinin devrimci sonuçlarını verdiği bir dönem oldu. Kadın çalışması ve gündeminin kısmi demokratik alan çalışması olmaktan çıkarak, parti siyaseti ve örgütlenmesinin merkezine taşındığı bir aşamaya geçildi. Merkezden yerele kadar bütün düzeylerde, parti yönetimlerine paralel olarak, kadın yönetimleri ve kadın meclisleri kuruldu. Bütün parti yapısını ve zihniyetini radikal olarak değiştiren bir gelişmeydi bu, ama aynı zamanda parti yönetimleri ve kitlesinde ciddi bir direnç, yeni düzeye uyum sağlayamama ve geriye çekme sorun ve krizlerini de beraberinde getirdi.

Bu dönemde yaşanan ve dahası da olan erkek egemen direnç ve krizlerin üstesinden gelebilmek için yeni kurduğumuz partinin ilk genel başkanı da kadın oldu. Tabii oldukça zorlu aşamalardan geçerek, hem parti birliğini sağlayıp onu ileriye taşıma hem de kaybetmeye hiç tahammüllü olmadığımız kadın kazanımlarını bütün müdahalelere ve tehlikelere karşı kollayıp önünü açma görevi bana düştü. Cezaevinden çıktıktan sonra genel başkan seçildim. Ve sonraki süreçte sosyalist kadın meclisleriyle birlikte çok çetin bir mücadeleye giriştik. Şimdi geri dönüp baktığımda biz kadınlardan ve çalışmamızın düzeyin-

den kaynaklanan eksiklik ve sorunlar dışında başardık diyebiliyorum. Elbette erkek egemen kapitalist düzen bütün boyutlarıyla aşılmadıkça, hatta sosyalist bir düzende de, yaşamın tüm hücrelerini kapsayan bir mücadeleden söz ediyoruz yine de. Sonuçta kadın aklı ve iradesiyle siyasetin merkezine yerleşen, sadece özgün örgütlenmesiyle değil partinin tamamını kadın görüş açısıyla örgütleyerek bir sıçrama noktası oluşturan süreç benim gelişimimde de tarihsel bir yere sahip.

HDP Eşbaşkanlığı ise şüphesiz apayrı bir deneyim. Bu yolda benden önce yürüyen kadınların ayak izlerine basarak ilerlediğim, çok değerli bir deneyim. Kadın olarak eşbaşkanlığın ne demek olduğunu benden önce ve daha iyi anlatacaklar var. Aslına bakılırsa tek başına eşbaşkanlık olayı ayrı bir kitabın konusu. Ama kadın özgürlüğü, eşitlik ve eş yaşam mücadelesinde esaslı bir devrim olduğu kesin. Bu devrimci düzeyi bizlere Kürt kadın hareketinin kazandırdığı da ayrı bir gerçek. Aynı zamanda gelişim ve kazanım parametreleri de yükseldi. Mecliste kadın grubu kurma düzeyine geldik. Girdiğin yol doğruysa, mutlaka seni hedefine götürür. Eşbaşkanlık sistemi doğru yoldu ve geriye sağa sola bakmamıza lüzum kalmadan bizleri ileriye götürdü.

Kendi tarihim bakımından çok özgün, sancılı, bir o kadar da onurlu bir görevdi HDP Eş Genel Başkanlığı. Aynı zamanda, "birer birer ve hep beraber" yaşadığımız bir maceraydı, bitmeyen bir mücadele... Çünkü eşbaşkanlık hala var olan eşitliğin aynası değil, eşitliği her haliyle var etme mücadelesi. Bu mücadelenin bazen ne kadar beter olduğunu da sadece kadınlar bilebilir. Ama eşbaşkanlığın hiçbir zorluğu, bu mücadeleyi vermemekten daha beter olamaz.

Tasfiyeye kadınlardan başlandı

Tutuklanmadan önce HDP Eş Genel Başkanlığı görevini yürütüyordum. Tabii tutuklanmamdan dört ay sonra milletvekilliğim, ardından parti üyeliğim ve eş genel başkanlığım düşürüldü. Partime yönelik tasfiye saldırısına kadından başlamak anlamına geliyordu bu. Hala bu tasfiye, kadın siyasi iradesini güçten düşürme saldırısı devam ediyor. Ama bizler için halkın verdiği görev ve biçtiği değer esastır. Bu nedenle halklarımız ve kadınlar adına üstlendiğim görev ve siyasi hakların gasp edilmiş olmasının pek bir hükmü, karşılığı yok. Hak ve görevlerimize sahip çıkarken hiçbir zaman muktedirin mührüne ihtiyaç duymadığımıza göre, bizleri asla istedikleri gibi düzenleyemezler. En fazlasından bugün olduğu gibi yerimizi düzenlerler. Dışarıda değil de içeride oluruz, hepsi o kadar. HDP ve kadınlar karışındaki teslimiyet ve mücadele görevimi şimdi hapishanede sürdürüyorum. Buradaki bütün tutsak kadın siyasetçiler gibi...

2014 Haziran'da HDP Eş Genel Başkanlığı görevini Sebahat Tuncel'den devraldım. 7 Haziran 2015'te Van'dan milletvekili seçildim. O dönem oy patlaması yaptığımız illerden biriydi Van. Sekiz milletvekilliğinin yedisini yüzde yetmişi aşan oy oranıyla aldık. AKP iktidarı on üç yılın ardından ilk seçim yenilgisini bu dönemde yaşadı ve ardından uğradıkları siyasi bozgunun faturasını halka ve bizlere kesmeye karar verdiler. "Biz yoksak, kaos var" tehdit naraları eşliğinde kitle katliamları, provokasyonlar, partimizi hedefleyen linç hareketleri, ablukalar, çözüm ve barış umudunu "buzdolabına" kaldırmalar ve nihayetinde, AKP-Erdoğan darbesi eşliğinde zoraki 1 Kasım seçimleri.. Akıl almaz saldırılar, derin eşitsizlikler ortasında partimiz ve halklarımız ikinci bir mucize daha gerçekleştirdi ve HDP'yi baraj altına itme planı çöktü. Yüzde on bir oy oranı ve elli dokuz milletvekiliyle HDP yine meclisin üçüncü büyük par-

tisi olarak siyasetteki yerini pekiştirdi. Ben 1 Kasım'da da Van adayıydım ve halkımız büyük bir cesaret ve erdemle kendilerini "Beyaz Torosları sokağa salmakla" tehdit eden iktidara tarihi bir cevap verdi. Yüzde altmış oy oranıyla altı milletvekili çıkararak, Van'daki temsiliyetimizi önemli oranda koruduk.

Ankara'da 4 Kasım 2016'da gözaltına alındım. Meclis'te meşru siyasete ve Anayasaya aykırı biçimde dokunulmazlıklarımızın kaldırılmasının ardından, partinin eşbaşkanları ve milletvekilleri olarak toplam on bir siyasetçi eşzamanlı gözaltına alındık. Gözaltına alınmamız da dokunulmazlıkların kaldırılmasında olduğu gibi, her tür hukuk kriterinin çiğnendiği bir süreç olarak yaşandı. Belediyelere kayyum atanması ve belediye başkanlarının tutuklanmasıyla başlayan demokratik siyasete darbe operasyonu, bizlerin gözaltına alınması ve tutuklanmasıyla daha geniş ve merkezi bir düzeye ulaştı.

Böyle bir siyasi darbe ve OHAL koşullarında gözaltına alınmamız siyasi iktidarın artık hiçbir parlamenter, demokratik siyaset kriterine riayet etmeyeceğinin, Türkiye'de açık ve doğrudan faşizme, dahası tekçi dikta yönetimine geçildiğinin ilanı oldu. AKP'nin sivil seçilmiş yönetim rolünde oynadığı reklam arası zaten çoktan bitmişti. Bizim gözaltına alınmamız, asıl acı gerçeklerin yüze çarpması bakımından oldukça çarpıcıydı. Mesela Türkiye'nin üçüncü büyük partisinin eş genel başkanı, evinin kapısı kırılarak gözaltına alınmıştı.

F tipinde kadınların sesinden firari türküler dinlemek

Tabii ilk kez cezaevine girmediğim için çok yadırgadığımı söyleyemem. Ama bu kez benim nezdimde halklarımızın seçme ve seçilme hürriyetini hapsetmek için tutuklamışlardı beni. Kabullenmediğim ve kabullenemeyeceğim en önemli şey bu. Hapis-

haneler insanın bedeni yoluyla, iradesini, ruhunu hapsetmek için kurulmuş mekanlar. Ama bazen iradenin ve ruhun büyüklüğü karşısında hapisler, cezaevleri de kifayetsiz kalıyor. Altı milyon insanın iradesini, ruhunu nereye sığdıracaksınız? Bunları hissettiğim için ilk girdiğim andan itibaren yalnızlık seçeneğine peşinen bir çarpı çekmiştim zaten.

Ama fiziki ve politik gerçeklere bakınca, oldukça katı bir tecritle karşılaştık. Biz gelmeden önce zaten F tipinde yerimiz hazırlanmıştı. Hepimiz tek tek ve birbirinden uzak noktalarda tecrit edildik. Uzun süre birbirimizin uzaktan sesini dahi duyamadık. Sesini duyabildiğim ve konuşmayı başarabildiğim arkadaşlar Parti-Cephe davasından yargılanan kadın arkadaşlardı. F tipleri ağır tecridin olduğu kadar devrimci dayanışmanın da mekanları. Bu dayanışmayı hissetmek güzel tabii.

Bu tutukluluk benim de ilk F tipi deneyimim oldu. Mimarisinden tut, yönetmeliğine kadar her şey tecrit ve zamana yayılmış işkence mantığı üzerine kurulu buralarda. OHAL gerekçesiyle gasp edilen haklar da cabası. Aslında hapishanelerde siyasi tutsaklara dönük bu kadar ağır baskı ve işkence varken, benim ve seçilmiş arkadaşlarımın yaşadığı zorlukların lafını etmeye değmez. Ama şahsımızın ötesinde halkların temsiliyetine ve dokunulmaz demokratik haklarına yönelik bir saldırı olması nedeniyle bizim hapsedilmiş olmamız ve yaşadığımız her hukuksuzluk özgün hale geliyor.

Biraz da iyi taraflarından bahsedeyim. Başını eğmediğin müddetçe daima gökyüzünü görüyorsun. "Bir ağaç gibi tek ve hür" lafının şiir dizesi değil, hayatın ta kendisi olduğunu ruhunun derinliklerinde kavrıyorsun. Ses tellerin gelişiyor, giderek daha ustaca bağırıyorsun. Aynı zamanda çok iyi bir dinleyici oluyorsun. Kim seslendi, ne söyledi dalında kendi çapında ihtisas geliştiriyorsun. Dokunmatik akıllı telefonlardan sonra "bağırmatik", "kalemmatik", "havamatik" gibi daha akıllı iletişim

araçları kullanıyorsun. Bir havalandırmadan diğerine top atarken (bazen de bayram şekeri, pasta, biber vb.) havayollarını sadece uçak firmalarının kullanması tekelini kırmanın haklı gururunu yaşıyorsun. Akşamları kadınların sesinden firari türküler dinliyorsun. Sonra tek tek ağaçların türküsünden bir ormanın gümbürtüsünü duyuyorsun. İşin şakası ve kötü kısımları bir yana, ben de dahil buradaki tüm tutsak kadınlar için çok farklı ve değerli bir deneyim yaşıyoruz. Hiçbir zaman çok ayrı yürümedik ama tarihin bıçak sırtı gibi keskin bir anında yollarımız burada başka türlü kesişti. Orman dedim ama biraz da derya-deniz oldu buralar. Her kadının kendi nehir yatağından akıp geldiği, kendi özsuyunu karıştırdığı, birbiriyle buluşturduğu bir deniz. Bazen ormanı da denizi de dört duvara sığdırırsın; dahası dört duvara sığmaz, derya deniz olursun. Buradaki ve memleketin her bir yanındaki hapishanelerde yolları kesişen siyasetçi kadınların varlığını, birikimini, zenginliğini ve en hayati bir andaki direnişini işte buna benzetiyorum.

Bir taraftan da kendimizi ve birbirimizi yeniden keşfediyoruz. Hepimiz dışarıdayken hep koşan kadınlardık; burada ise hepimiz ve birimiz hakkında konuşan kadınlar olduk aynı zamanda.

Bu kitap çalışmasını ilk duyduğumda durmadan koşan ve konuşan kadınların öykülerini anlatacağı için sevindim. Kendi adıma ne kadar iyi anlatabilirim, bilmiyorum. Ama bildiğim bir şey var, tarih duranı da susanı da sevmiyor. Duran ve susan kadını hiç sevmiyor. Bu çalışmanın özgür kadınların çoğul sesi ve her biri tarihe çentik atan kadın siyasetçilerin yaşayan hikâyesi olacağına eminim.

Sonuçta bu memlekette her fani bir gün ölümle tanışacağı gibi hapishaneyle de tanışabilir. Bu nedenle yerimi pek yadırgadığımı söyleyemem. Burayı da mecburi görev yeri saydın mı

mesele baştan çözülüyor. 4 Kasım 2016'da başlayan cezaevi sürecinin benim açımdan en özgün ve değerini hissettiğim yanı, her kuşaktan her zorlu virajdan çıkıp gelmiş kadınlarla kurduğum daha yakın ve derin ilişki oldu.

Kadın yoldaşlığının sınır tanımayan, duvar, engel dinlemeyen gücünü yaşattı. Diyarbakır zindanından Kocaeli F Tipi'ne, tutsaklıkta özgürlüğü çoğaltan, çoğalttığı özgürlüğü sevgi ve adaletle paylaştıran kadınların hikâyesinde bir cümle olmak yeterince güzel. Cezaevi çirkinliği gölgeleyemez bu güzelliği. Son söz olarak, hikâyesi bu kitaba giren ve hikâyesi bu kitaba giremeyecek kadar büyük olan bütün kadınları, en içten saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

ÜÇ KEZ VEKİL OLDUM, MECLİS'TE ÜÇ YIL BİLE ÇALIŞAMADIM

Gülser Yıldırım*

Gece saat 01.30 sıralarıydı. Evimin kapısı adeta kırmak istercesine şiddetle çalınıyordu. Polis olduklarını söyleyerek kapıyı açmamı istediler. "Polis olduğunuzu nereden bileyim?" deyince, komşumu getirdiler, o seslendikten sonra kapıyı açtım. Çok sayıda özel harekât polisi ve sivil polis evi sarmıştı. Aceleyle, panik halinde beni evden çıkardılar. Nereye götürdüklerini eşime ve avukatıma bile söylemediler. Mardin havaalanına götürdüler ama araç içinde beklettiler. Bir süre sonra Selma Irmak ve Leyla Birlik vekillerimizi de getirdiler. Üçümüzü helikopterle Diyarbakır'a götürdüler.

Helikopterden iner inmez bizi ayırdılar. Beni emniyet müdürlüğündeki hücrelere aldıklarında, Selahattin Başkan seslendi: "Gülser vekilim, seni de mi getirdiler?" Artık genel bir ope-

---

* 2015 yılı Haziran ve Kasım seçimlerinde Mardin Milletvekili seçildi. 4 Kasım 2016'da gözaltına alınarak tutuklandı.

rasyon olduğunu anlamıştım. Figen Başkan, vekillerimizden Ziya Pir, Nursel Aydoğan, İmam Taşçıer ve Sırrı Süreyya Önder de gözaltındaydı. Sabah erkenden bizleri ayrı ayrı adliyeye götürdüler. O gün akşama kadar adliyede bekletildik, formaliteler tamamlandı. Bunun siyasi bir operasyon olduğunu belirterek ifade vermedik. Ayrı ayrı mahkemelerde tutuklama kararları verildi. Ben, Nursel, Leyla ve Ferhat Encü'yü gece yarısı özel bir uçakla Diyarbakır'dan çıkardılar. Uçak bilmediğimiz bir havaalanına indi. Ben ve Ferhat'ı bir araca, Nursel ve Leyla'yı da başka bir araca aldılar. Farklı cezaevlerine götürülmek üzere o gecenin ikinci yolculuğu başladı.

Kocaeli 1 No'lu F Tipi Cezaevi'nin A4-11 No'lu odasından içeri girdiğimde, ilk defa tanıştığım F Tipinin o soğuk yalnızlığıyla baş başaydım artık. Sabaha karşıydı bomboş koğuşa girdiğimde. İşte böyle meşakkatli bir gecenin ilk sabahında saat 8'de havalandırma kapısını açtılar. Havalandırmaya çıkmamla birlikte "Hoş geldin heval" sesleriyle yankılandı dört bir yanım. Böylece daha ilk günümde yıkıldı benim ilk ve son yalnızlığım. Bizden bir hafta önce bu ruhsuz ve iktidar yüzlü mekâna getirilen Gültan Başkan'ın payına da bizleri karşılamak düşmüştü. Demir kapılar tel örgülerle kaplı yüksek duvarlar çoktan hükmünü yitirmişti. Hatta DHKP-C davasından tutuklu kadınlar "Hoş geldin pastası" bile yapmışlardı. Bu dayanışma ruhu ve arkadaşlık ilişkileridir cezaevlerini katlanır kılan. Bir de inandığımız insanlık değerleri ile halkımıza olan derin bağlılığımız... Diğer arkadaşlar gibi ben de üç ay tecritte tutuldum. Avukat görüşmelerim kamerayla kaydedildi.

Ben 1963 yılında Nusaybin'in Çalê (Çalı Kuyular) köyünde doğdum. Bu köyün Serêkaniyê (Pınarbaşı) mezrasında büyüdüm. Etrafı dağlarla, meşe ağaçlarıyla çevrili, yeşil bahçeleri, güzel pınarları olan on üç on dört haneli bir yerdi. Yaşam hikâyemde babamın apayrı bir yeri vardı. Sık sık atlı askerler

evi basıp "Zübeyir nerede?" diye anneme bağırıyor, evi darmadağın ediyorlardı. Hatta bir defasında "Babamı bulmazlarsa annemi götürecekler" diye bir söylenti çıkınca, annem köyü terk etmiş, bir hafta ilçede anneannemin yanında kalmıştı. Babamın Kürtlüğünden dolayı "kaçak" olmasına daha çocukluğumda şahit olmuştum. Gizli saklı buluşmalarla, özlem gideriyorduk babamla. Çocukluğum böyle bir atmosferde geçti.

Köyde okul yoktu, ilkokulu Nusaybin'de ninemin yanında okudum. Köye döndüğümde, babam tutuklanmış, bir süre cezaevinde kaldıktan sonra genel afla serbest bırakılmıştı. Evin en büyük çocuğu bendim. Bağ bahçe işlerinde babama, ev işlerinde anneme yardım ediyordum. Hiç unutmam, erkek kardeşim doğduğunda sevinçten silah sıkılmış, müjdeli haber her tarafa yayılmıştı. Oysa babam kendi dönemine göre demokrat bir kişiydi. Bana ve kız kardeşime, kız-erkek çocuk ayrımcılığı duygusu hissettirmedi. Ama ailenin genel bakışı toplumun gelenekçi bakışıyla örtüşüyordu ve erkek çocuklar daha kıymetliydi.

Yoğun ve büyük emekle geçen her günün ardından geceler bizimdi. Adına "şevbihêrk" dediğimiz akşamlar, bir araya gelip oyun oynardık. En güzeli çekişmeli satranç "kışıle" oyunuydu. "Listika guslikê-hingulîsk" de (yüzük oyunu) gecelerin baş tacıydı. Cigerxwin'un şiirleri eşlik ediyordu oyunlarımıza. Anadilime bağlılığımın temeli de o günlere dayanıyor.

Yirmi günlük bebekle gözaltı

Tabii bu güzel anıların yanı sıra, gençlik yıllarıma bir de 12 Eylül darbesiyle birlikte başlayan baskılar damgasını vurdu. Gözaltılar, işkenceler artık yaşamın bir parçası olmuştu. 1984 yılında amcamın oğluyla evlenerek yeni bir yaşam yolculuğuna çıktım. Eşim üniversiteye başladığı için Adana'ya taşındık. Eşi-

min iki erkek kardeşi, yengem, üniversite sınavlarına hazırlanan yakın akraba birkaç genç hep birlikte oturuyorduk. Evimiz bir öğrenci eviydi. Bu genç erkek öğrencilerin payına okumak, üniversiteye hazırlanmak, bana, yengeme düşen de onlara hizmet etmekti.

İki yıl sonra yaz tatilinde köye gittiğimde köyde durum daha kötüleşmişti. Babamın, amcamın, bütün ailenin üzerinde büyük bir baskı vardı. Aranan bir amcam vardı. Bu kez de aileden onu bulup teslim etmelerini istiyorlardı. Babam 1986'da gözaltında gördüğü ağır işkencelerden bir hafta sonra yaşamını yitirdi. Bu acının yüküyle ayrıldım köyden. Ama 1988'de köye gittiğimde bu kez beni gözaltına almaya geldiler. Daha yirmi günlük bebeğim vardı. Annemin o günkü isyanını hiç unutamıyorum. Onun için bıçak kemiğe dayanmıştı, adeta delirmiş gibiydi. Beni araca aldıklarında, kundaktaki bebeği, yüreğindeki isyanla birlikte getirip kucağıma verdi. Babaannemi de getirdi araca oturttu. Askerler şaşkındı. Elinde olsa bütün köyü benimle yollayacaktı. Çünkü "götürmenin" ne demek olduğunu babamdan biliyordu. Mardin emniyetinde çocuğu benden aldılar. Gözlerim bağlı bir bodrum kata indirip sorguladılar. Yan taraftan çocuğumun ağlama sesi geliyordu. Birini getirip "Tanıyor musun?" diye sordular, tanımadığını söyledi. Bebeğimle birlikte gözaltına alınmam dışarıda gündem olmuş. Bir gün sonra bıraktılar.

Neredeyse on yıl süren ve birkaç il değiştirmemize neden olan eşimin öğrencilik yılları bittikten sonra Mardin'e döndük. Köyde geçirdiğimiz bütün güzel anılar, zor günlerin hatıraları artık sadece hafızamızda kalmıştı. Anılarımızın mekânı yoktu. Benim için maneviyatı çok büyük olan köyümüz de diğer dört bin köy gibi zorla boşaltılmıştı. Geçmişi, artık kimliği olan dört çocuklu bir kadın olarak bir şeyler yapmamın zamanı gelmişti. 1999'da parti çalışmalarına katılmaya karar verdim. HADEP

Mardin İl Kadın Kollarını kurmak için bir grup kadın bir araya geldik. Heyecanla, coşkuyla, güzel çalışmalar yürüttük. Kadın bilinci ve dayanışmasını kendimizden başlayarak geliştirmeye çalıştık. Benim de diğer kadın arkadaşlarım gibi cins kimliğim üzerindeki derin çelişkiyi anlamam kadın kollarıyla başladı ve partideki kadın çalışmalarıyla devam etti. Partide yöneticilik görevi üstlendiğim dönemlerde önceliğim hep kadın çalışması oldu. İlde başlattığımız kadın kol çalışmasını ilçelere de taşıdık. Bu çalışma kadınlar tarafından coşkuyla karşılanıyordu. Kadın çalışmalarında öyle bir noktaya gelmiştik ki, bütün toplumsal gelişmelere dair bizim de bir duruşumuz ve sözümüz vardı.

Ben her ne kadar önce Kürt kimliğimle ve bu kimlikten dolayı daha küçük yaşlarda yaşadıklarımın bende bıraktığı etkiyle yola çıkmış olsam da kadın özgürlük mücadelesinin verdiği bilinç, yaşama ve tarihe başka bir pencereden bakmamı sağladı. Eğer etrafımıza ve yaşadığımız toplumsal çevreye kadın bakış açısıyla bakmaya başlarsak işte o zaman soru işaretlerimiz de başlıyor. O zamana kadar bize çok normal görülen alıştırılmış rol ve görevlerin ne kadar yanlış ve yersiz olduğunu görebiliyoruz. Gördükçe de yaratılan bu erkek egemen zihniyete karşı ve bu zihniyetin yol açtığı sorun ve sıkıntılara karşı mücadele azmimiz daha da gelişiyor.

Cins bilincimiz geliştikçe, kadına yönelik her türlü baskı, şiddet, taciz, tecavüz ve cinayete karşı tutum belirliyor, tüm kadınlara yapılmış bir suç olarak görüyor, örgütlü duruşumuzu sergiliyorduk. Mahallelerde özgün kadın toplantıları yapıyorduk yaptığımız her etkinlikte yüzlerce, binlerce kadın bir araya geliyordu. Çevremde olup bitenleri kadın bakış açısıyla sorgulamaya iten şeylerden biri de toplumsal yapımızda bir övgü sözü olan "Filan jin wekî mêra ye" sözüydü. Türkçesi, "Falanca kadın erkek gibidir." Övgüyle değer olabilmek için "erkek" ol-

mak gerekiyor sanki. Bu söze ve anlayışa karşı çok durmuşumdur. Ama bu söze ben de muhatap oluyordum. Parti çalışmalarında gösterdiğim çabayı takdir eden yönetimdeki erkek arkadaşlar bu takdirlerini göstermek için bana bazen "birê min" diye hitap ediyorlardı. Türkçesi, "erkek kardeşim" Kürtçede kardeşlerin cinsiyetine göre hitap şekli değişiyor. Bana, "birê min" diye hitap ettiklerinde bunun bir hakaret olduğunu ve kabul etmediğimi belirtmek durumunda kalıyordum. İyi şeyler yapan, doğru duruşlar sergileyen, düşünen, mücadele eden kadını gördüklerinde, onları cins kimliğinden kopararak takdir ediyorlardı. Bu erkeğin kadına bakış açısıydı. Kadına, erkek kimliği üzerinden saygı göstermeyi, övmeyi ifade ediyordu. Bu gibi durumlarda erkek arkadaşlara, "Xwişka min (kız kardeşim) desem bu sizin için ne ifade ediyorsa, inanın biz kadınlar için birê min aynı şeyi ifade ediyor," diyordum. Bu izahattan sonra bu hitabı, bu övgü şeklini bıraktılar.

Partinin aldığı "kadın kotası" kararı yerellerde epeyce tartışıldı. Bazı erkek arkadaşlar, "Hakkını veren kadın olsun buna itirazımız yok, ama sırf kadındır diye niye bize kotayı dayatıyorsunuz," diyorlardı. Doğrusu, 2002'de Diyarbakır'da yapılan bir kadın konferansına gidinceye kadar ikna edici bir açıklama yapamıyordum. Konferansta "kota" konusu da gündem oldu, yereldeki zorlamalar dile getirildi, kotanını mantığı, gerekçeleri, etraflıca tartışıldı. Mardin'e döndüğümde artık güçlü bir cevabım vardı: "Kız ve erkek çocukları eşit koşullarda yetiştirmiyoruz, toplum olarak her ikisine aynı olanakları sunmuyoruz. Birinin ayağını bağlayıp, diğerini özgür bırakıp, haydi koşun diyoruz. Peki bu şartlarda bu koşuyu kim kazanır?" Bu birkaç cümle bile, "Tamam Gülser heval, ikna olduk," demelerine yetiyordu.

Buna benzer birçok konuda mücadele ediyorduk. Hiçbir değişim kendiliğinden olmuyordu. Kadınlar emekleriyle, duruşla-

rıyla, cesaretleriyle toplumdaki önyargıları yıkıyordu. Erkeğin gösterdiği çabanın iki misli daha fazla çalışarak kadınlar zihniyet değişimine öncülük ediyordu. Bu değişimin yaşandığı yerlerden biri de Nusaybin'di. 2004'te yaşanan bazı sorun ve sıkıntılar nedeniyle kota uygulanmamıştı ama 2009'da Ayşe Gökkan yüzde 80'in üzerinde oy alarak belediye başkanı seçildi. Tabii genel çalışmaların yanı sıra seçim kampanyalarında kadınlar olarak olağanüstü bir çaba gösteriyorduk. Ev ev dolaşıp hem partinin genel politikalarını hem de kadın bakış açısını anlatıyorduk. Tabii partide aktif çalışan kadınların işi zordu. Bir yandan evin, çocukların sorumluluğu, diğer yandan parti çalışmaları büyük bir emek ve çaba gerektiriyordu. Bana evden-ailemden yapılan destek benim çalışmalarıma saygı duymakla sınırlıydı.

Bütün bu zorlukların yanı sıra devletin baskıları da hiç eksik olmuyordu. Yaptığımız her basın açıklamasına, protestoya, soruşturma açılıyordu. Sürekli savcılığa ifadeye çağrılıyordum. Birkaç kez de gözaltına alındım. 2006'da dört buçuk ay cezaevinde kaldım. "Kadın da olsa çocuk da olsa gereği yapılacak"* sözünün gereğini yerine getirmişlerdi. Cezaevinden çıkınca partideki çalışmalarıma devam ettim. DTP Mardin merkez Artuklu ilçe başkan yardımcısı olarak çalışıyordum. 2010'da şubat ayında bir gece evlerimize baskın düzenleyerek il, ilçe başkanlarımız da dahil yaklaşık otuz kişiyi gözaltına aldılar. İki-üç kişi dışında hepimizi tutuklayarak cezaevine gönderdiler. Mardin cezaevi kadınlar koğuşunda yetmiş beş kişi vardı. Bazen yeni tutuklamalarla sayı daha da artıyordu. Sadece bir tuvalet ve bir lavabo vardı. Gün boyu lavabonun önünde sıra oluyordu. Yataklarda 2-3 kişi yatıyordu.

---

* Tayyip Erdoğan'ın sözü (2006 Mart).

Havalandırmadan iyi sosyal faaliyet mi olur?

2011 yılı seçimlerinde, cezaevinden aday gösterilen arkadaşlar arasında ben de vardım. Seçim kampanyasını benim adıma Nusaybin Belediye Başkanımız Ayşe Gökkan yürüttü. Tabii ki genel kampanyayı partimiz yürütüyor, birçok arkadaş emek ve çaba sarf ediyordu. Ama tutuklu adayların her birini, dışarıda biri temsil ediyordu. Ayşe de beni temsilen büyük bir özveriyle, emek ve çabayla güçlü bir kampanya yürütülmesine katkı sunmuştu. Elli dört binin üzerinde oy olarak cezaevinde milletvekili seçildim. Ama tutukluluğum 2014 yılına kadar devam etti.

Cezaevinin koşullarıyla ilgili sürekli yetkili makamlara dilekçeler yazıyorduk. Genel seçimlerden sonra Meclis İnsan Hakları Komisyonu adına bir heyet geldi. Nihayet sesimizi duymuşlardı. Heyette HDP Milletvekili Ertuğrul Kürkçü'nün yanı sıra CHP ve AKP vekilleri de vardı. Koğuşta yer olmadığı için sandalyeleri havalandırmaya dizdik. Havalandırma, seçim zamanı göremediğim miting alanlarına dönmüştü. Heyet görevlilere birlikte yüz kişiyi bulmuştuk. "Hoş geldiniz" faslını kısa tutup, hemen sıkıntılarımızı anlatmaya başladık. AKP'li komisyon başkanı, haklı taleplerimize karşı, üstten bir dille cevap vermeye çalışıyordu. Arkadaşlarımızdan biri "Bu kadar kadın burada, hiçbir sosyal faaliyet yok," deyince, komisyon başkanı havalandırmayı göstererek, "Bundan iyi sosyal faaliyet mi olur?" cevabı verdi. Bu sosyal faaliyetlerimizden çok rahatsız olmuş olmalılar ki heyetten hemen sonra, gruplar halinde sürgün edildi birçok arkadaş.

Biz heyete sorunlarımızı anlatmaya çalışırken, komisyon başkanı adeta bize sıra vermiyor, her fırsata sözü alıp hükümetin propagandasını yapıyordu. Ben de "Biz her gün sizi televiz-

yonlardan dinliyoruz. Ama ben de milletvekili seçilmeme rağmen, henüz kimse benim sesimi duymadı. Bir dur da biz konuşalım, biraz da siz dinleyin," dedim. Dinlemek zorunda kaldı. Hem sorunlarımızı anlattım hem de hükümete yönelik eleştirilerimi sıraladım. Heyet gittikten sonra koğuştaki yetmiş altı yaşındaki Cemile Ana yanıma geldi, "Ben bugün ölsem de gam yemem. Çok düşünüyordum, acaba sen bir gün çıkıp o meclise gitsen, kendini nasıl ifade edersin. Bu halkın haklarını nasıl savunursun diye çok merak ediyordum," dedikten sonra alnımdan öptü.

O gün bir kez daha anladım ki "Kadın yapamaz, onun işi değil, erkek mi yok ki kadınlar siyaset yapıyor," gibi toplumdaki yanlış algılarla baş etmenin en iyi yolu, pratik. Yoğun bir emek ve pratikte, erkek egemenliğinin yarattığı yanlış toplumsal yargıları değiştirmek mümkün. Tabii bunun için örgütlü bir mücadele de şart. Bugün bile düşündüğümde, acaba diyorum kadın özgürlük hareketi olmasaydı, bu toplumun öncülük eden yol gösteren bu felsefe olmasaydı, büyük bir emekle toplumda ahlaki ve politik değerleri yeniden ayağı kaldırılmasaydı, kendi canımızdan kanımızdan olan ailelerimiz, erkek evlatları dururken siyasi temsiliyet rolünü kızlarına verirler miydi? Onların anlayışında siyaset, yöneticilik yapmak, toplumun sorunları hakkında fikir sahibi olmak, söz söylemek, irade olmak kadının yapacağı şeyler değildi. Kürt kadınları, bu zihniyet değişiminin emektarları olarak mücadeleye devam ediyorlar.

Ben de tutuklu olan diğer dört vekilimiz gibi seçildikten iki buçuk yıl sonra Anayasa Mahkemesi'nin, "Balbay kararı" üzerine cezaevinden çıktım. Yerel seçim çalışmaları başlamıştı. Hemen çalışmalara dahil oldum. Arkasından cumhurbaşkanlığı seçimi. Yoğun bir çalışma temposuyla her iki seçimden de başarıyla çıktık. Sonrasında DAİŞ'in Şengal ve Kobane saldırıları,

katledilen kaçırılan kadınlar, köle pazarlarından satılan kadınlar, tüm kadınların büyük acısı ve mücadele gerekçesi olmuştu.

Bu atmosferde 7 Haziran 2015 seçimi yapılacaktı. Seçimlere parti olarak girme kararı alındı. Benim de aday olduğum Mardin'in altı vekilinden beşini HDP kazandı. Mardin'den iki kadın seçilmiştik. Türkiye genelinde de büyük bir başarı elde etmiştik. Halkın iradesi kabul edilmedi. 1 Kasım'da yapılan tekrar seçimde, yine barajı aşarak parlamentonun üçüncü büyük partisi oldu HDP. Ben de bir kez daha milletvekili seçildim. Üç kez üst üste milletvekili seçildim ama üç yıl bile meclis çalışmalarına katılamadım. İlk vekillik döneminin iki buçuk yılını cezaevinde geçirdim. Üçüncü kez seçildiğimde de bir yıl sonra tekrar tutuklandım. Halkın ve kadınların iradesine saygı gösterilmedi.

Son olarak tutuklanmadan bir hafta öncesinden yaptığım çalışmayı da kısaca paylaşmak istiyorum. Muş ve Iğdır'da kadın çalışmalarına katılmak üzere bir program yapılmıştı. Önce Muş'a gittim. Burcu Çelik vekillimizle iki gün boyunca mahallelerde kadın çalışması yaptık. Oradan Iğdır'a geçtik ve beş gün de orada yoğun bir çalışma yürüttük. Iğdır'ın köylerini ziyaret ettik, kadın toplantıları yaptık, çok güzel anılarımız oldu. Ev ziyaretlerinde kadınlarla buluştum, yere gömülü tandırlarda pişirilen o nefis tandır ekmeklerinden yeme şansına sahip oldum. Bu anıyı yazarken bile orada geçirdiğim birkaç gün gözümün önünde canlanıyor. Evlerinde kaldığımız güzel insanların derin dostluğu unutulur gibi değil.

Iğdır'a gittiğim ilk gün akşam televizyondan Amed Büyükşehir Belediye Başkanı Gültan Kışanak'ın gözaltına alındığını duyduk. Doğal olarak bu durum çalışmalarımıza yansıdı. Amed halkının iradesine yapılan bu müdahaleyi kınayan basın açıklamaları yaptık. Iğdır'dan Mardin'e döndükten birkaç gün sonra gözaltına alınarak tutuklandım. Yaptığımız bu basın açık-

lamaları nedeniyle hazırlanan üç fezleke de birkaç ay önce bana gönderildi.

Bir kadın olarak, deneyimlerim, hayatın içinden öğrendiklerim, kadın özgürlük çizgisine bağlı bir yaşamın asla dört duvar arasına hapsedilemeyeceğini gösterdi. Fiziki olarak cezaevinde olsak da milyonlarca kadının özgürlük yolunda yürüdüğünü görmek, bir parça da olsa bunda emeğin olduğunu bilmek, dört duvarı da demir parmaklıkları da anlamsız kılıyor.

KADIN OLMAK ZOR... HATTA TEHLİKELİ

Gültan Kışanak*

Mecliste 15 Temmuz darbe girişimi hakkında bir araştırma komisyonu kurulmuştu. Komisyon beni de dinlemek üzere davet etmişti. 25 Ekim 2016'da Ankara'ya giderek, komisyon toplantısına katıldım. Milletvekili ve parti eş genel başkanı olduğum dönemde yaşadıklarımızı anlatarak, Kürt sorununun demokratik barışçıl yolla çözülebilme imkanlarının nasıl boşa çıkartıldığını izah ettim. Darbeci zihniyeti anlayabilmek için diyalog ve çözüm sürecinin önüne kurulan tuzakların araştırılması gerektiğini anlattım. Komisyon toplantısı bitti, HDP grubuna geçtim. Arkadaşlar, biraz şaka biraz ciddi, "Bu konuşmadan sonra seni kesin alırlar, istersen gitme, bu akşam burada kal," dediler. Ben de "Biliyorum, beni de alacaklar, bari son bir kez gelip mecliste içimi dökeyim istedim. Ama dönmem gerek, yurtdışındaydım yeni geldim, işlerimiz birikmiş," dedim. Telaşla bir çay içip, akşam uçağına yetişerek Diyarbakır'a döndüm. Uçağın merdiven-

---

* Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı.

lerinden iner inmez gözaltına alındım ve Emniyet Müdürlüğü-ne götürüldüm. Aynı saatlerde Eşbaşkan Fırat Anlı da gözaltına alınmış, evlerimiz ve belediye binası basılmış.

HDP ve DBP'nin Diyarbakır il ve ilçe eşbaşkanlarının tamamı gözaltındaydı. Parti yöneticileri bizden 15 gün önce gözaltına alınmıştı. Bizi de o zaman gözaltına alacaklarmış ama ben yurt dışında olduğum için beklemek zorunda kalmışlar. Soruşturmayı yürütmek için özel olarak gönderildiğini belirten polis, "Siz alındığınızda ortalığı karıştırmasınlar diye hepsini topladık," diyerek yaptığı hukuksuzlukla övünüyordu. Parti yöneticileri sorgusuz sualsiz hücrelerde tutuluyordu, biz tutuklandıktan sonra savcılığa dahi çıkartılmadan serbest bırakıldılar.

Gözaltında, tuvaletin tam karşısındaki hücrede tutuldum. Çoğunluğu erkek, yaklaşık elli kişi gözaltındaydı. Hücreleri sırayla tuvalete çıkarıyorlardı. Yani yirmi dört saat tuvalet ve lavabo kullanılıyordu. Gözaltında neredeyse hiç uyumadım. Beş gün sonra savcılığa çıkartıldık. Adliyede epeyce bekletildik. Tüm yolları trafiğe kapattıkları için avukatlar yürüyerek adliyeye gelmek zorunda kalmıştı. Adliye bomboştu, polisler, birkaç adliye çalışanı, avukatlar ve biz. Ben, Fırat Anlı ve Ayla Akat Ata, her birimizi ayrı bir koridorda bekletiyorlardı.

Kadınlar F tipi ile tanışıyor

Formaliteler tamamlandı, karar için mahkeme ara verdiğinde televizyonlar "Kışanak tutuklandı" diye haber geçmeye başlamıştı bile. Gece saat 01.00 sıraları Emniyet Müdürlüğü'ne ait bir uçakla Kocaeli'ne getirildik. Uçağın indiği yer neresiydi bilmiyorum, bir süre de araçla yol aldık ve sabaha karşı Kocaeli Cezaevi'ne geldik. Fırat başkanı 2 No'luya, ben ve Ayla'yı da 1 No'lu F Tipi'ne götürdüler. Ayla ile ayrı koğuşlara konulduk.

Koğuş dediğime bakmayın, alt katta tuvalet-banyo, mutfak evyesi, üst katta üç demir ranza, küçücük boş bir odaydı. Böylece kadınlar F tipi cezaeviyle tanışmış oldu. Şimdiye kadar kadınlar F tipi cezaevlerine konulmamıştı. Daha sonra öğrendik, bizden iki hafta önce farklı cezaevlerinden yedi sekiz kadın tutsak getirilmiş, açılışı onlar yapmıştı.

Oda çok kirliydi, yer toz toprak içindeydi. Bir yatak, bir çarşaf verdiler. Tutuklanacağımı bildiğim için, ailemin gözaltında getirdiği battaniyelerden birini "cezaevi buradan beterdir" diyerek yanıma almıştım. Onu üzerime örttüm ve hemen uyudum. Temizlik yapacak ne malzeme vardı ne de benim gücüm kalmıştı. Günlerce uyumamıştım. Hemen uykuya daldım. Bir süre sonra bana seslendiklerini duydum. "Hoş geldin, biliyoruz yorgunsun ama birazdan sıcak su akacak, belki banyo yapmak istersin," dediler. Seslenenler yan koğuşta kalan kadın mahkumlardı. Duvardan biraz şampuan ve sabun da atmışlardı. Çok sevindim. Teşekkür ettim ve banyoya koştum. Çünkü sıcak su sadece bir saat akıyormuş. Üç aylık tecrit böyle başladı. F tipinin anlamsız kısıtlamalarına ve formalitelerine alışmak biraz zaman aldı. Beş gün sonra tutuklanan kadın milletvekillerini, ardından Dersim Belediye Eşbaşkanı Nurhayat Altun ve bir önceki dönem Dersim Belediye Başkanı Edibe Şahin'i de getirip ayrı odalara koydular. Avukat görüşlerine gidip gelirken bile birbirimizi görmememiz için tedbir alıyorlardı. Tecrit bir yana, şansımıza Kocaeli'de o kış, daha önce görülmemiş bir soğuk yaşandı. İki ay boyunca kar yerden kalkmadı. Bina çok eski, rutubetli, her taraf demir ve beton, kapı pencere doğru dürüst kapanmıyor, içeride ısıyı tutacak fazla bir eşya yok, velhasıl en büyük şikâyetimiz soğuktandı. Şubat ayında odalarda üçer kişi kalmaya başladık. Tecrit de bitmişti, soğuk da... Koğuş artık

daha sıcaktı, arkadaş sıcaklığı... Bahar henüz gelmemişti ama dost sohbeti koğuşlarımızı ısıtmaya yetmişti.

Aile ortamında ve çevremde kadınlara yönelik ayrımcılığı idrak etmeden büyüdüm. Oysa benim ailem de klasik bir aileydi. Erkekler dışarıda çalışır, kadınlar evde bütün işleri yapar, çocuklara, yaşlılara, hastalara bakar, daha fazlasını da hayal etmezlerdi. Kaba şiddet yoktu ama eve hapsedilmiş bir yaşama kadınlar razı olmuştu. Sadece aile değil bütün bir mahalle, herkes demokrat, solcu, sosyalistti. Böyle bir ortamda, kadınların evden ibaret hayatını kimse sorgulamıyordu. Gençlik yıllarım Elazığ'da böyle bir ortamda geçti.

Liseden sonra üniversite eğitimi için Diyarbakır'a gittim. Eğitim Fakültesi ikinci sınıf öğrencisi iken 1980'de gözaltına alınarak tutuklandım. Hilvan Belediye Meclis Üyeleri Duriye Kaya ve Emine Hacıyusufoğlu ile Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi'nin en çetin döneminde (1980-1982) acıları, direnişi, dayanışmayı birlikte yaşadık. Belediye meclis üyesi nedir, pek farkında değildik. Bizim için onlar Duriye ve Emine Analardı. Altmış yetmiş kişilik koğuşun neredeyse tamamı 16-25 yaş arası genç kadınlardan oluşuyordu. Duriye ve Emine Anaları mümkün olduğu kadar dayaktan, işkenceden korumaya çalışıyorduk. Ama pek mümkün olmuyordu. Hatta, bizim zorumuza gittiğini bildikleri için özellikle onlara hakaret ettikleri, işkence yaptıkları da oluyordu. Bir ara "Burası askeri cezaevi, sizler de askeri kurallara uymak zorundasınız, askerlerin her hafta saçları kesilir," diyerek, zorla, işkenceyle saçlarımızı kesmeye çalıştılar. Başlangıçta üç dört hafta onlara karışmadılar. Ama her iki ana da bizi askerlerin elinden alabilmek için çırpınırken bazen bizden daha fazla dayak yedikleri oluyordu. Aslında saç kesmek dayak için bahaneydi. Bir gün blok çavuşu Duriye ve Emine Anaların da saçlarının kesilmesi için emir verdi. İşte o gün kıyamet koptu. Günlerce bütün koğuş anaların etrafında kenetlendik, dayağı-

mızı yedik ama anaların saçlarını kesmelerine izin vermedik. Bu kez "Tamam, saçlarınızı kesmeyeceğiz, ama asker yemek duası okurken kep çıkartıyor, siz de başınızı açacaksınız," diye tutturdular. Duriye ve Emine Analar başörtülüydü. Duriye Ana Kürtçe ağıtlar yakarak dövünüyor, kıyametleri koparıyordu. Koğuşta bu uygulamaya karşı günlerce direniş sürdü. Sonuçta işkenceciler pes etti.

Diyarbakır Cezaevi ile ilgili kitaplar yazıldı, ama kadınlar yazmadı. Bana da yıllarca neden yazmıyorsun diye hep sordular? Belki de bu durum da bir kadın hali... Kadınlar yaşadıklarını kolay kolay anlatmıyor, yazmıyor. Ama tüm kadınların şunu bilmeye hakkı var. Diyarbakır Cezaevi'nde yaşanan vahşete rağmen, kadınlar koğuşundan itirafçı çıkmadı. Kadınlar çok kahraman oldukları ya da daha az işkence gördükleri için değil; kadın dayanışmasının sağaltıcı etkisi vardı bunda. Tüm kadınlar birbirlerine öylesine sıkı kenetlenmişlerdi ki buradan birilerini söküp almadılar. Bu dayanışmada Sakine'nin belirleyici bir rolü ve emeği vardı. O yıllarda Diyarbakır Cezaevi'nde yaşadıklarımıza kadın perspektifi ile bakmıyor, kaba bir faşizm ve sömürgecilik değerlendirmesiyle durumu izah etmeye çalışıyorduk. Ama teorik olarak başka türlü değerlendirsek de aslında koruduğumuz kadın kimliğimiz, bedenimiz ve onurumuzdu.

Kadın olmak zor, hatta tehlikeli

Benim için kadın sorunları ile sarsıcı bir şekilde yüzleştiğim yer ise Diyarbakır'dan sonra kaldığım Elâzığ Kapalı Cezaevi oldu. Bu cezaevinde tek siyasi tutuklu bendim. Başlangıçta epeyce tedirgindim, onlar da mesafeli... Hemen hemen her gün sudan bir sebeple kavga çıkıyor, tava tencereler havada uçuşuyor, hakaret tehdit gırla gidiyordu. Bütün bu hengâme içinde bir yolu-

nu bulup kadınların dostluğunu kazandığımda –ki bu bir kaç ayımı aldı– koğuş kısmen sakinleşti. Hatta bazen beni korkutmak için "danışıklı kavgalar" çıkardıklarını bile itiraf ettiler. Malatyalı bir anne vardı, oğlu cezaevinde yatmasın diye onun cinayet suçunu üstlenmişti. Erkekler koğuşundan gelen çamaşırları yıkayıp harçlık çıkartıyordu. Bitlisli Sebahat'ı da kocası yakmıştı. Evde esrar yakalanınca kadını gözaltına almışlar. Eşi haber göndermiş, "Kadınlara ceza vermezler, 'esrar benim de,'" diye. Sebahat, Türkçe bilmeyen, 17 yaşında bir kadın, inanmış. "Esrarlar benim" deyince yıllarca ceza almış. Eşi iki yıl sonra başka bir kadınla evlenmiş. Tokatlı Nermin'in yaşadıkları ise anlatılacak gibi değil. Babası evli bir kadını kaçırınca, o kadının akrabaları da Nermin'e tecavüz etmişler, sonrası tam bir trajedi. Bunları dinledikçe kadın olmanın ne kadar zor, hatta "tehlikeli" olduğunu anladım diyebilirim. Kadın sorununa bakışımı, bu yıllarda yaşadıklarım derinden etkiledi.

Cezaevinden çıktıktan sonra Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne gittim. Gazeteci olmak istiyordum. Diyarbakır'da kimse sesimizi duymamıştı, gazeteci olacak, gerçekleri yazacaktım. Üçüncü yılda *Güneş* gazetesinde staj yapmaya başladım. Bir gün Konak meydanında kadınlara ücretsiz makyaj ve cilt bakımı yapılacaktı. Bu habere beni gönderdiler. Makyaj yaptırmak için kadınlar sıraya girmişti. Sıradaki kadınları da alacak şekilde, ama objektifimi makyaj yapılan kadına odaklayarak bir fotoğraf çektim. Haberi de yazıp verdim. Haberim birinci sayfadan yayınlandı. "Güzel bir kadın fotoğrafı sayesinde." Servis şefimiz, böyle demiş, örnek göstermişti.

Genel olarak basının kadına bakış açısı tam bir faciaydı. Elâzığ cezaevindeki kadınlardan dinlediklerimle, gazetelerin üçüncü sayfalarında yazılanları karşılaştırınca "objektif" haberciliğin, cinayet haberlerinde bile, nasıl erkek egemen zihniyeti aklayan bir "taraflılığa" büründüğünü görüyordum.

1990'da okulu bitirip İstanbul'a geldim. Haftalık *Yeni Ülke* gazetesinde çalışmaya başladım. 1992'de "Gerçekler karanlıkta kalmayacak" sloganıyla yayın hayatına başlayan *Özgür Gündem* gazetesinin kuruluş çalışmalarına katıldım. İstanbul'da epeyce deneyimli bir kadro vardı. Ben de Adana temsilcisi olarak görev aldım. Adana'da tüm gazetelerin temsilciliği vardı, aralarında tek kadın bendim. Bazen Çukurova Gazeteciler Cemiyeti'nde bir araya geliyorduk. Erkeklere ait bir alana girmiş gibi hissediyordum kendimi. Özgüvenim vardı ama yine de rahat değildim. Sorunlarımızla ilgili söylemem gereken bir şey varsa söyleyip, hemen ayrılıyordum. Onlar da memnun oluyordu. Bir yıl sonra İstanbul'a döndüm. *Özgür Gündem* kadınların yönetim mekanizmalarında yer aldığı bir gazeteydi. Gurbetelli Ersöz genel yayın yönetmeni, ben yazı işleri müdürü, Yurdusev Özsökmenler istihbarat servisi şefiydi. Gazetede çalışan kadın sayısını artırma, önemli haberlere kadınları gönderme, kadın muhabirlerle ayrıca ilgilenme yaklaşımlarımız vardı. Bu çabalar, özgür basın geleneğinde, kadın gazeteciliğinin temel taşları oldu.

90'lı yıllarda gazeteye çok sayıda "vahşet" görüntüleri içeren fotoğraflar gönderiliyordu. Bir kısmı, yaşanan vahşeti teşhir etmek amacıyla gönderiliyordu. Bir kısmı ise korku ve dehşet salmak, bizleri de tehdit etmek için bizzat failler tarafından gönderiliyordu. Bu fotoğraflar arasında kadınlara yönelik, cinsel şiddet ve işkenceyi gösteren fotoğraflar da vardı. Erkeklere ait olan bazı fotoğrafları yayınladık ama kadınlara ait fotoğrafları yayınlamayı hiç düşünmedik. 94'te gazete bombalandığında bu fotoğraflar da tüm arşivle birlikte yok oldu. Gözaltı süreçlerinde yaşanan cinsel şiddet işkencelerinin de çok az kısmının gazeteye yansıdığını düşünüyorum. İnsan Hakları Derneği ve bazı kadın avukatların çabasıyla açığa çıkartılan gözaltında ta-

ciz ve tecavüz işkencelerine ilişkin daha çok hukuki süreç haberleri yapıyorduk. Genellikle kadınlar kamuoyuna konuşmak istemiyordu. Biz de mağduru koruma, teşhir etmeme anlayışıyla hareket ediyorduk. Ama şimdi düşünüyorum da, galiba geleneksel "namus" anlayışının da bunda payı vardı.

Kadınlara harcanan boşa giden para

Özgür basın geleneğinin takipçisi gazetelerde 2002 yılına kadar çalıştım. Bu süre içerisinde fırsat buldukça kadın çalışmalarına da katılıyordum. 2000'den sonra kadın çalışmalarına daha fazla katılmaya başladım. Feminizm ve dünya kadın hareketi ile ilgili daha fazla okumaya, anlamaya çalışıyordum. Amargi'de söyleşiler, tartışmalar oluyordu. Fırsat buldukça bu söyleşileri takip ettim ve tartışmalara katıldım. DEHAP Kadın Kolları da o dönemde kurulan kadın kurumlarıyla birlikte yoğun bir ideolojik tartışma yürütüyordu. Ben de bu tartışmaların bir parçası olmaya gayret ediyordum.

2004'te seçilen kadın belediye başkanlarına destek olmak, örnek projeler hayata geçirmek için kadınlar seferber oldu. Ben de Diyarbakır'a giderek Bağlar Belediyesi'ndeki çalışmalara katkı sundum. Bağlar Belediye Başkanı Yurdusev Özsökmenler kadın konusunda birikimi olan bir arkadaşımızdı. Hemen işe koyulduk. Bağlar Belediyesi bir önceki dönem de aynı siyasi gelenek tarafından yönetilmişti ama kadın konusunda fazlaca bir çalışma yapılmamıştı. Geleneksel belediyecilik anlayışını kırmak, yeni politikalara uygun bir yapılanma kurmak kolay değildi. Belediyenin idari yapısı, personeli, bütçesi, zihniyeti, öncelikleri, tercihleri her şey eril zihniyete göre şekillenmişti. Önce kadın çalışmalarını yürütecek bir ekip kurmak gerekiyordu. Belediye meclis üyesi Rojda Balkaş başkan yardımcılığı görevine getirildi. Çağlar Demirel Kardelen Kadın Evi'nin çalışmalarını

koordine etmeyi üstlendi. Yurdusev Başkan'ın sorumluluğunda el ele verip büyük bir heyecanla, epeyce iş yaptık. Kardelen'in yanı sıra kadın girişimciliğini teşvik etmek için Bağlar Kadın Kooperatifi'ni kurduk. Mahalle toplantıları, toplumsal cinsiyet eğitimleri, kültürel etkinlikler, mesleki kurslar, sağlık taramaları derken, bir yılda on bin kadına ulaşmıştık. Yılın sonunda yaptığımız kadın şöleninde salon tıklım tıklımdı, tüm kadınların yüzü gülüyordu.

Kolay olmadı tabii ki. En çok sıkıntıyı bütçede ve mevcut çalışanların yaklaşımlarını değiştirmekte yaşadık. Kadınlar için harcanan paraya "boşa giden para" gözüyle bakılıyordu. Belediye dediğin çöp toplar, kaldırım taşı döşer, park yapar, hepsi bu... İnsanı, özellikle de kadını ve dezavantajlı grupları yok sayan çarpık bir belediyecilik anlayışı yer etmişti. Çalışmaların bazıları için fon bulduk, bazılarını belediye bütçesinden karşıladık.

Bin Umut kadın milletvekili adayı olmak istiyorum

2007 genel seçim hazırlıkları başladığında, kadın arkadaşların önerisiyle ben de Diyarbakır'dan aday oldum. Seçim süreci epeyce heyecanlı geçti. Kampanya boyunca yanımda hep kadın arkadaşlar oldu. Onlardan güç ve moral alıyordum. Kadın seçim bürolarında, kadın toplantılarında kendimi daha rahat ifade ediyordum. Gittiğimiz her mahallede, her köyde bizi karşılayan kadınlar da en az benim kadar heyecanlıydı. Kürt halkı on üç yıl sonra bir kez daha parlamentoya temsilci göndermenin heyecanını yaşıyordu. Kadınlar ise bunun yanı sıra, kadın adaylarla buluşmanın coşkusunu yaşıyordu. Lice'de bir köy ziyaretinde kadınlarla sohbet ederken bir çocuğa "Büyüyünce ne olmak istiyorsun?" diye sorduğumda, "Bin Umut kadın millet-

vekili adayı olmak istiyorum," cevabı almıştım. Çok heyecan vericiydi, şimdiye kadar erkeklerin istediği partiye oy veren kadının yerine, gelecekte milletvekili olma hayali kuran kız çocukları yetişiyordu. Halkın ve kadınların yoğun emeği sonuç alıcı oldu. Yirmi iki milletvekilliği kazandık, bunlardan sekizi kadındı. Seçimden sonra mecliste grup kurduk. Mecliste kadın milletvekili oranı en yüksek olan parti DTP'ydi.

Meclise ilk gittiğimiz günlerde, medya kadınları daha çok giyim kuşamıyla ele aldı. Hatta "Bunlar da şık giyinmeyi biliyormuş" manasına gelen haberler yapıldı. Bir anlamda layık görmeme vardı. Benim ise başım dertteydi. Uzun yıllardan beri etek giyinmemiştim. Meclis iç tüzüğünde "koyu renk döpiyes" giyinme zorunluluğu vardı. Meclisin ilk gününde penguenler gibi minik minik adımlarla yürüdüğümü hatırladıkça hala gülüyorum. Epeyce mücadele ettikten sonra bu iç tüzük maddesi değişti. "Etek" meselesi dert olmaktan çıktı.

DTP'nin milletvekili sayısına göre, iki grup başkanvekili hakkı vardı. Parti tüzüğü gereği birinin kadın olması gerekiyordu. Van Milletvekili Fatma Kurtulan'ı grup başkan vekili olarak seçtik. Yanılmıyorsam Fatma, meclis tarihinde ilk kadın grup başkan vekiliydi.

Kadınlar, meclis daimî komisyonlarında da etkin görevler aldılar. Ben Plan Bütçe Komisyonu'na seçildim. İlk komisyon toplantısında gördüm ki 25 kişilik komisyonda, tek kadın üye benim. Görüşülen konu ne olursa olsun, genel değerlendirmeyle birlikte, mutlaka kadınlara etkisini, kadınların taleplerini de anlatmaya çalışıyordum. Başlangıçta bunu çok garipsediler. Hatta "Araya mutlaka kadını katıyorsun," diye espri yapmaya çalışıyorlardı. Ben de bunun, "araya katmakla" değil, "hesaba katılmakla" ilgili olduğunu belirtiyordum.

O komisyonda tek kadın olmanın epeyce zorluğunu yaşadım. "Susturmaya çalışma, söz sırasını en sonra bırakma, 'bitir artık' uyarılarına maruz kalma, anlattıklarını dinlememe" gibi

bildik erkek egemen yaklaşımlara maruz kaldım. Ama her defasında, "Kadınlar adına buradayım, mutlaka sözümüzü söylemeliyim" diye mücadele ettim. Gece sabahlara kadar devam eden komisyon toplantılarında tek kadın olarak sonuna kadar kalıp sözümüzü söyledim.

Kadın milletvekilleri olarak meclis kürsüsünü de etkin kullanmaya kararlıydık. Kadınlar dış politikadan ekonomiye, enerji ve çevre politikalardan, insan haklarına kadar her konuda kürsüye çıkıyor, konuşma yapıyordu. Bu da pek alışkın oldukları bir durum değildi. Milletvekili bile olsa politik alanda kadınlara çizilen sınırlar var. Biz bu sınırları zorladık. "Kadın anlamaz" denilen her alanda sözümüzü söyledik.

Mecliste Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu kurulması kadınların öncelikli talepleri arasından yer alıyordu. Nihayet iktidar partisi, komisyon kurulmasına ikna oldu. Her partiden kadın vekiller bir araya gelerek komisyonun adının "kadın erkek eşitliği komisyonu" olması konusunda ortaklaştı. Ama yasa tasarısı mecliste görüşülürken AKP'nin erkek milletvekillerinin imzasıyla bir değişiklik önergesi verilerek komisyonun isminin Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK) olarak değiştirilmesi istendi. İtiraz ettik. DTP Grup Başkanvekili olarak Bakan Nimet Çubukçu'nun yanına gittim. "Siz de 'eşitlik olsun' demiştiniz. Neden şimdi değişiyor?" dedim. Nimet Çubukçu'nun yanında oturan bir erkek vekil, "Bunlar ne istiyorlar?" deyince, Anayasa Komisyonu Başkanı sıfatıyla orada oturan Burhan Kuzu, "Şimdiye kadar, çocukları biz doğurduk, biraz da erkekler doğursun diyorlar. Başka türlü nasıl eşit olacağız?" dedi. Kendince espri yapmıştı, ama hiç komik değildi. İnsana, "pes" dedirten noktaydı. Kadın üzerinde egemenlik kurmayı hak gören eril zihniyet, egemenlik hiyerarşisini de peşinen kabul etmiş oluyordu aslında. Zira talimat, en tepeden gelmişti, "eşitlik fıtrata aykırı" diye.

Ona oy vermek günahtır

2011'de seçim komisyonu fizibilite yapmış, il il yerel dinamiklerin önerilerini almıştı. Siirt, tek adayla seçime gireceğimiz bir ildi. Tek adayla seçime girilecek yerlerde kadın kotası uygulamak zor oluyordu. Siirt'ten de "Eğer kadın kotası uygulanacaksa, biz eş genel başkanımızı aday olarak istiyoruz," şeklinde rapor gelmişti. Siirt'ten milletvekili adayı oldum. Seçim sürecinde kent merkezi ve ilçelerin yanı sıra tüm köyleri tek tek dolaştık, halkla buluştuk. Halkta siyasal bilinç çok güçlüydü. Bir AKP'li vekil, Siirt'te bir hafta kadar seçim çalışması yaptı. "Hem kadın hem Alevi, ona oy vermek günahtır" gibi son derece çirkin bir propaganda yürüttü. Ama halk bu söyleme itibar etmedi.

Bütün olanaksızlıklar, engellemeler bir yana, yarışa bağımsız adayla katılmış olmak en büyük problemdi. Oy pusulasında bağımsız adayın ismini bulmak, okuryazarlığı olmayan kişiler için ciddi bir sorundu. Koçerler yaylaya çıkmıştı, gelip oy kullanmaları kolay değildi. Yine de seçim sonuçları çok çarpıcı oldu. 2007 seçimlerinde 24 bin oy aldığımız Siirt'ten, bu kez 54 bini aşkın oy aldık.

Alevi bir kadının, memur olarak gelenler dışında hiçbir alevinin yaşamadığı Siirt'ten rekor düzeyde bir oyla seçilmiş olması, toplumsal dönüşümün açık bir göstergesiydi. Bu başarının sahibi, kadın hareketi ve kampanyayı büyük fedakarlıkla yürüten halkımızdı.

Bu noktada bir tespitin altını çizmek istiyorum. Kadınlar siyasi olarak önemli bir konuma geldiklerinde, toplum onları artık "cinsiyetsiz" kabul ediyor. Kadınlara uygulanan "kısıtlamalar" artık sana uygulanmıyor. Örneğin köyün tüm ileri gelenleriyle, erkeklerle sen toplantı yapabilirsin, pür dikkat seni dinlerler, ama evdeki kadını dinlemezler. Sen, erkeklerle birlikte sofraya oturabilirsin, hatta başköşeyi sana verirler ama diğer ka-

dınlar oturamaz. Sen başı açık olabilirsin, evdeki gelin başını açmak istese tepkiyle karşılanır vs. Bu aslında siyasi partilerde özellikle milletvekili, belediye başkanı gibi görevler alan bütün kadın arkadaşların yaşadığı bir paradokstur. Bir anlamda kadın kimliğini değil, siyasi statüyü kabullenme var. Kadın bunu anlayamazsa siyasette elitleşme başlar. "Kadınlar engellendiği için ben bu konumda yalnızım" diye düşünmek yerine, "Ben başarılı olduğum için buradayım" gibi yanılgılı bir ruh hali oluşabilir. Bu bir tuzaktır. Kadın bu tuzağa düşerse, bir adım ötesi "erkek gibi" siyasetçi olmaktır.

2009 yılı demokratik siyasetin ve kadın kazanımlarının hedef alındığı bir yıl oldu. Gözaltı ve tutuklama operasyonları ile fiilen çalışamaz duruma getirilmek istenen DTP, Aralık 2009'da kapatıldı. Siyasi geleneği devralan Barış ve Demokrasi Partisi'nin (BDP) Şubat 2010'da yapılan kongresinde Selahattin Demirtaş ve ben eşbaşkanlık görevine seçildik. Mart 2014'te Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na seçilinceye kadar BDP Eş Genel Başkanlığı görevini sürdürdüm.

Bizden önceki kadın arkadaşlar, uzun yıllar mücadele ederek, eril zihniyetin kaba yönlerini epeyce törpülemiş, ciddi kazanımlar elde etmişti. Bu kazanımlar, benim için büyük bir destekti. Eşbaşkanlık gibi zor bir görevi sürdürürken bu desteği hep hissettim.

Parti içinde erkek egemen zihniyet önemli ölçüde geriletilmişti ancak siyaset, eril zihniyete göre şekillenmiş tüm kurum ve kuruluşlarla muhataplık içerisinde sürdürülen bir çalışma. Bu nedenle haliyle partide bunun yansımaları çokça görülüyordu. Medya ısrarla, bana "başkan yardımcısı" muamelesi yapıyor, hükümet de "resmiyet" bahanesine sığınarak, muhatap almak istemiyordu.

Eşbaşkanlık uygulaması özellikle uluslararası alanda ilgiyle karşılanıyordu. İsveç'ten bir heyet gelmişti Diyarbakır'a. Heyeti, iki eşbaşkan birlikte kabul ettik. Türkiye'deki siyasal gelişmelere, partimizin politikalarına dair kısa bir konuşma yaptıktan sonra sözü Selahattin Başkan'a bıraktım. Selahattin Başkan, biraz uzun bir değerlendirme yaptı. Heyet adına söz alan bir kadın politikacı, "Eşbaşkanlık var diyorsunuz, neden konuşma süresini eşit paylaşmadınız," dedi. Kadınların söz hakkı ve eşit temsiliyet önemli konulardı. Bu açıdan bakıldığında haklılık payı vardı. Ama her şeyi "pay ederek" ortak bir yönetim anlayışı geliştirilemezdi. Asıl önemli olan demokratik bir zihinsel dönüşüm yaşanması ve kadın örgütünün toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini koruyacak kadar güçlü olmasıydı. Eşbaşkanlık da ancak böyle bir zeminde rolünü oynayabilirdi.

Büyükşehir zordur, bir kadın yapabilir mi?

2014 yerel seçimlerinde üç büyük şehirden (Diyarbakır, Van, Mardin) birinde kadın aday olması yönünde karar alındığında, partide fazla bir tartışma çıkmadı. Parti tüzüğünde yer alan kota bunu gerektiriyordu. Belki dışarıdan yeterince anlaşılmıyor ama kota kadınların elini çok güçlendiriyor. "Parti hukuku bunu gerektiriyor," denildiği zaman kimse açıktan karşı çıkamıyor. Çeşitli bahanelerle kadın adayın önünü kesme denemeleri ise her zaman yapılıyor. Yine böyle oldu, kimse açıktan karşı çıkmadı ama "Uygun aday var mı? Büyükşehir zordur, bir kadın yapabilir mi?" gibi klasik sorular ortaya atıldı. Fakat güçlü bir itiraz sesi duyulmadı; kadınların kotadan vazgeçmeyeceğini biliyorlardı. Daha sonra eşbaşkanlık kararı alınmasıyla, tartışmaların önü tümden kesildi. Daha önce kota yeri olarak belirlenen yerlerde eşbaşkanlık memnuniyetle karşılanırken, diğer yerlerde, "Eşbaşkanlık da nereden çıktı, ne gereği var, çift başlı-

lık olur" gibi söylemler gelişti. Parti içinde siyasal bir eğilimden ziyade, bireysel olarak aday olmaya hazırlanan kişiler bu tartışmaları yapıyordu. Parti yönetiminin, özellikle de kadın örgütünün kararlı duruşu kısa sürede bu tartışmaları bitirdi.

Benim Diyarbakır adaylığım açıklandığında eril zihniyetin tepkileri doğrudan bana yönelmedi. Yine de alttan alta Diyarbakırlı olmamam ve Alevi kimliğim gündemde tutuldu. Bunlar aslında eril zihniyetin bahaneleriydi.

Başta kadınlar olmak üzere halk büyük bir emek ve fedakârlıkla seçim kampanyasını yürüttü. Seçimi büyük bir farkla kazanarak ben ve Fırat Anlı Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanları olarak seçildik. 12 Eylül faşist darbesinde Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi'ni yaşamış bir kadının, otuz dört yıl sonra Diyarbakır Belediye Eşbaşkanı seçilmesi tarihi bir rövanştı. Demokratik siyaset adına, kadın özgürlük mücadelesi adına çok büyük bir başarıydı. Hiçbir egemen kimliğe –erkek, sunni– dayanmayan, arkasında ekonomik bir güç, ya da aşiret vb. sosyal statü bulunmayan bir kadının Kürt siyasetinin merkezi olarak kabul edilen Diyarbakır'dan belediye eşbaşkanı seçilmesi alışagelmiş tüm siyasi kriterlerin değiştiğini göstermekteydi. Bu durum, örgütlü kadın iradesinin gücünün ve toplumdaki demokratik değişimin somut ifadesiydi.

Seçimlerden hemen sonra beş yıllık stratejik plan ve 2015 yılı bütçe hazırlıklarına başladık. Hem kadınlara yönelik hedeflerin belirlenmesi hem de tüm çalışmaların kadın bakış açısıyla ele alınabilmesi için iki şeye ihtiyacımız vardı. Biri tüm halk toplantılarına, formlara kadınların güçlü katılım göstermesi, kadın taleplerinin ön plana çıkması, diğeri de belediyede kadın çalışmalarını yürütecek güçlü idari bir mekanizma kurulması. Ayrı bütçesi olan, kendi çalışmalarını planlama ve yürütme yetkisi olan bir idari birim olmadan, öngördüğümüz kadın çalışmalarını yapamazdık. Belediyede kadın çalışmaları Sosyal Hizmetler

Daire Başkanlığı'na bağlı olarak yürütülüyordu. Kadın Politikaları Daire Başkanlığı kurarak tüm kadın çalışmalarını bu daire başkanlığı altında topladık. Daire Başkanlığı Kadına Yönelik Şiddeti Önleme, Kadın Ekonomisi ve Kadın Eğitim ve Araştırmaları Şube Müdürlükleri eliyle çalışmalarını yürütecekti. Böylece büyükşehir belediyeleri için model olabilecek bir idari yapı kurmuş olduk. Belediyeye bağlı Kadın Yaşam Evi-Sığınak vardı, bir de sığınak öncesi süreçler için İlk Adım İstasyonu açtık. Şiddet mağdurlarının belediyeye erişimini kolaylaştırmak için "Alo Şiddet" hattı kurduk.

Belediyenin genel idari yapısında, yönetim kademesindeki kadınların sayısını arttırmak için uğraştık ama istediğimiz düzeye getiremedik. Bunda eril zihniyet kadar kadınların özgüven sorunu da etkili oldu. Tabii yasal-bürokratik engeller de vardı. Belediye hizmetlerinin neredeyse tamamı "erkek işi" olarak görülüyordu. Cinsiyetçi işbölümünü kırmak için de epeyce uğraştık ama pek başarılı olduğumuz söylenemez. Toplu taşıma araçlarında kadın şoför uygulamasını teşvik etmeye çalıştık, ama sınırlı kaldı. İtfaiyede çalışan kadınlar bir süre sonra sekreterlik gibi büro işlerine dönmek için ısrar etti. Temizlik birimindeki kadınlar daha çok bina içi görevlere talip oldu. Park bahçede kadınları fidanlıktan çıkartamadık. Cinsiyetçi işbölümünü kırabilmek için daha uzun süreli kapsamlı, özellikle de kadınların özgüvenini geliştirecek, bakış açılarını değiştirecek çalışmalara ihtiyaç vardı. Kadın teknik eleman, mühendis tekniker bulmakta hiç sıkıntı çekmediğimizin de altını çizmek isterim. Ama kadınların teknik kadro içerisinde biraz daha emeklerine sahip çıkmaya ve sorumluluk almada cesur davranmaya, bu yönlü teşvik edilmeye ihtiyaçları olduğu da bir gerçek.

Yaşadığımız deneyimler, kentsel hizmetlerin kadın bakış açısıyla yürütülebilmesi, kentleşme sorunlarına demokratik-ekolojik çözümler bulunabilmesi için kadınların belediyelerde

büro hizmetlerinden kurtulup sahaya inmeleri ve yönetim birimlerinde sorumluluk almaları gerektiğini gösterdi.

Hem kadın dayanışmasını güçlendirmek hem de çalışan kadınlarla, seçilmiş temsilciler (eşbaşkan, meclis üyeleri) arasında güçlü bir iletişim kurabilmek için belediyedeki tüm kadınların bir araya geldiği toplantılar yaptık. Bu yapı bir kadın meclisine dönüştü. Kadınlar sorunlarını ve eril zihniyetin işe yansımalarını konuşarak çözüm önerileri geliştiriyordu. Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlamak, verileri cinsiyet temelli toplamak, toplumsal cinsiyet duyarlı bütçe yapmak da hedeflerimiz arasındaydı. Ne yazık ki toplam on dokuz ay görevde kalabildim. Sonrası malum "kayyum" dönemi başladı.

2014 seçimlerinden hemen sonra Ortadoğu ve Türkiye'de çok farklı bir siyasal sürece girildi. Bu sürede yaşanan savaş, çatışma ve göçler yerel yönetimleri de derinde etkiledi. Seçimden hemen sonra IŞİD'in Şengal saldırısı üzerine yerini yurdunu terk etmek zorunda kalan Ezidîlerin yoğun olarak göç ettiği illerden biri de Diyarbakır oldu. Ezidî kadınların trajedisine tanık olmak, yaşadıkları vahşeti dinlemek benim için çok sarsıcı oldu. Bütün imkanlarımızı kullanarak, yaşadıkları travmayı atlatmaları için destek olmaya çalıştık. Arkasından Kobanê'de yaşanan savaş ve göçün etkilerini yaşadı Diyarbakır. 2015'te ise sokağa çıkma yasakları, çatışmalar can kayıpları, göç ve yıkımla sarsılan illerden biri de Diyarbakır'dı. Sur ve Silvan ilçelerimizde yaşananlar her birimizi derinden yaraladı. Yaşananlara dair çok şey söylenebilir ama "Savaş en çok kadınları ve çocukları vuruyor" sözünü bir kez daha yaşayarak öğrenmenin ağırlığı tarif edilemez. Hele ki böylesi bir süreçte belediye eşbaşkanlığı gibi toplumsal sorumluluğu ağır bir görevin yükü omuzlarındaysa...

İnsan olmak, insan kalmak kolay değil. Binlerce kez sınanacaksın...

SİZ BİR KADININ ARKASINDAN MI YÜRÜYECEKSİNİZ?

Leyla Güven*

Siyasi soykırım operasyonlarının devam ettiği bir süreçte, 24 Mart 2016'da yapılan kongrede tüm delegelerin oylarıyla Demokratik Toplum Kongresi (DTK) Eşbaşkanı olarak seçildim. Bu yazıyı yazdığımda bir de Hakkari milletvekili görevim ve sorumluluğum vardı ama ben cezaevindeydim. 24 Ocak 2018'de DTK'nın merkezinden eve gittiğim sırada binanın giriş kapısında tanımadığım bir kişi bana "İyi akşamlar Leyla Hanım," dedi. Ben de siteden bir komşu olabileceğini düşündüm, "İyi akşamlar," diyerek kapıya yöneldim. Tekrar bana "Ben TEM Şube'denim, sizi almaya geldik," dedi. Ben de "Siz teksiniz ve aracınız da yok," dedim. O da bana "Arkadaşlar yolda geliyorlar," diye cevap verdi. Kapıda yarım saat bekledik, zırhlı

---

* DTK Eşbaşkanı. 31 Ocak 2018'de tutuklandı. 24 Haziran 2018'de Hakkari milletvekili seçildi.

Ranger tipi bir araç geldi. İki kadın polis eşliğinde önce sağlık kontrolüne, oradan emniyet müdürlüğüne götürdüler.

Nezarethane bayağı hareketliydi. Sevgili Nurcan Baysal ile aynı hücrede kaldık. Nurcan iki gün sonra bırakıldı. On gün sonra ben de savcılığa çıkarılmak üzere adliyeye götürüldüm. İfademi anadilimde vereceğimi söyleyince savcı yüzümü bile görmek istemedi ve tutuklanma talebiyle mahkemeye sevk etti.

Konu Afrin olduğu için tutuklama kararı verecekleri kesindi. Mahkeme, klişe birkaç sorudan sonra tutukluluğuma karar verdi. Akşam saat sekiz civarında nam-ı diğer Amed zindanına götürüldüm. Daha önce dört buçuk yıl kaldığım bir mekân olduğu için hiç yabancılık çekmedim. Otuz kadın beni karşıladı. Hepsi de pırıl pırıl, neşe dolu "ıslah edilemeyen" kadınlardı. Ne onlar benim gelişime şaşırmıştı ne de ben orada oluşuma. Dolayısıyla hiç kimse "keşke tutuklanmasaydın" diyemiyordu. "Biz seni daha erken bekliyorduk, nasıl oldu da seni bu kadar dışarıda bıraktılar?" diyorlardı. Ben bir yandan onlarla sohbet ederken bir yandan da oturduğumuz koğuşun mutfak, banyo ve tuvaletten oluşan üçü bir arada durumuna göz atıyordum. Aradan geçen üç buçuk yıla rağmen hiçbir şey değişmemişti. Çöp kovası, banyo kovaları, ekmek kovaları ve benzeri her şey eski yerinde duruyordu. Sadece içerdeki arkadaşların değişmiş olması benim için yeniydi. Tabii bir de cezaevine her yeni gelene yapılan şey devreye konuldu. Dur bakalım, anlayacak mı beklentisi hakimdi. İkinci kez cezaevine gelmeme rağmen şakanın tuzağına düştüm. Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde yan yana iki koğuşta yaklaşık kırk beş-elli kadın kalıyoruz. Bulunduğum koğuşta otuza yakın kadın var. Geçmişe oranla hükümlü sayısı daha fazla. En yaşlı ben olduğuma göre yaş ortalamamız oldukça genç. Üç kuşak Kürt kadın bir aradayız. Bizi bir araya getiren nedenler de aynı.

Siyasi tutsakların bulunduğu her cezaevinde olduğu gibi burada da düzenli bir yaşam tarzımız var. Moralliyiz, coşkuluyuz, hareketliyiz, enerji doluyuz. Zindanın yegâne faaliyeti olan okumalarımızı hiç aksatmıyoruz. "Her mekânı anlamlandıran, içinde yaşayanlardır" sözünü hep aklımızda tutarak, hapsedilmek istendiğimiz yaşama anlam katmaya çalışıyoruz.

Tutuklandıktan kısa bir süre sonra elime iddianame ulaştı. DTK'de yürüttüğüm tüm çalışmalar, açıklamalar suç unsuru sayılarak iddianameye konulmuştu. Tamamı demokratik sivil toplum çalışması sayılabilecek faaliyetlerimizden ve açıklamalardan ibaret iddianame beş klasörden oluşuyordu. Doğrusu ben de onları okuyunca yürüttüğümüz çalışmaların hiç de az olmadığını gördüm. Yani pratiğimiz fena değilmiş.

Parti çalışmalarına gidersen kendimi pencereden atarım

Yüzyıllar önce köklerinden kopartılmış ve İç Anadolu'nun çorak topraklarına sürgün edilmiş, her şeye rağmen asimile edilememiş, geçmişinin peşine düşen, köklerinin arayışını ve mücadelesini verirken kadınların özgürlük yolculuğu ile buluşan bir Kürt kadınıyım.

1964'te Konya'nın Cihanbeyli ilçesinde doğdum. Yedi kardeşin en küçüğüyüm. Beş yüz haneli köyde ekonomik durumu iyi olan bir aileydik. Evde annemin sözü geçerdi, aslında annem yaptıkları kadar konuşurdu. Çok bilge bir kadındı. Doğum yaptırır, iğne yapar, kırık çıkık tedavisi yapar, çok iyi dikiş dikerdi, yemekleri dillere destandı, dokuduğu halılar elden ele dolaşırdı. Hayvanlar konusunda tam bir veterinerdi. Civar köylerden akın akın anneme gelirlerdi. Neolitik toplum dönemindeki yöntemleri kullanan annem çok başarılıydı. Tam anlamıyla bir doğal yaşam taşıyıcısıydı. Şimdi düşünüyorum da, aslında annem

filozof gibi kadındı. Annem artık çok yaşlı (94 yaşında) ama biz onun yeteneklerine sahip değiliz.

Ailem beni on yedi yaşında görücü usulü ile teyzemin oğluyla evlendirdi. Almanya'ya gittik, bir süre orada kaldım. İki çocuğum oldu. Daha sonra boşandım ve memlekete dönüp çocuklarımı kendim büyüttüm.

Konya'da yeni bir yaşama başlamıştım. Partiye (HADEP) gidip geliyordum, 1994'te yapılan kongrede il yönetimine seçildim ve daha aktif çalışmaya başladım. Partide iki kadındık, diğer arkadaş evliydi ve çok zaman ayıramıyordu. Ben ise inanılmaz bir enerjiyle çalışıyordum. Ayrıca evin geçimi için bir işte çalışmak zorundaydım ve iş bulmak hiç de kolay değildi. Bir anket şirketinde Konya bölge sorumlusu olarak çalışmaya başladım. İki çocuk büyütüyor okutuyor ve aynı zamanda parti çalışmalarını yürütüyordum.

Tabii partide ailemin itirazlarına rağmen çalışıyordum. Ailemde geleneksel bakış açısı hakimdi. "Sen bir kadınsın, partide işin ne, çocukların var, boşanmışsın, dedikodu olur, tutuklanırsan biz ne yaparız" gibi birçok geleneksel gerekçe üretiyor, parti çalışmalarından vazgeçmem için ısrar ediyorlardı. Hiç unutmuyorum, bir gün büyük ablam, "Parti çalışmalarına gidersen kendimi pencereden atarım," dedi. Ben de "O zaman hemen şimdi atla," dedim. Çalışmakta kararlıydım, vazgeçmeyecektim. Tek başıma direniyordum. Amacım bir kadın olarak ayaklarım üzerinde durabilmek ve herkese kadınlar da başarır diyebilmekti.

Parti çalışmalarına daha çok Kürt halkının yaşadığı haksızlık ve hukuksuzluk karşısında bir şeyler yapabilmek için katılıyordum. Aslında "Ben Kürdüm ama ezilmiyorum, doğu ve güneydoğuda insanlar çok mağdurlar, onlara destek olmamız gerekir," gibi bir düşünceyle çalışmalara başlamıştım. 2000 yılında

Diyarbakır'a ilk geldiğimde yol boyunca ağlamıştım. Bu kadar güzel bir coğrafyadan bizi neden koparmışlar, diyordum.

Benim için çok özel bir yeri olan Selma Irmak'la 1996 yılında tanıştım. Heval Selma parti çalışmaları konusunda benim ilk öğreticimdi, büyük bir özveriyle bize bildiklerini anlatıyordu. Biz de onun desteğiyle partide, kadın komisyonu kurduk ve daha çok çalışır olduk. Birlikte, Konya'da parti çalışmalarında daha başka ne yapabiliriz diye ciddi yoğunlaşmalarımız oluyordu. Sabahtan akşama kadar partide akşamları da evde planlar yapıyorduk. Komisyondaki kadınlar olarak bir gün ehliyet sınavına girme kararı aldık. Fakat birçok arkadaşımız okul okumamıştı, nasıl yaparız diye kaygılarımız vardı. Sınavdan on kişi geçtik ve ehliyetlerimizi aldık. Demek ki isteyince oluyormuş, diyerek hep kendimizi aşmayı hedefledik.

2001 yılında parti çalışmalarına profesyonel olarak katılma kararı aldım. Artık çocuklar büyümüştü ve beni Konya'ya bağlayan bir şey kalmamıştı. Almanya'dan getirdiğim tüm ev eşyalarımı ihtiyaç sahiplerine dağıttım, valizimi alıp Ankara'ya, Balgat'taki genel merkeze gittim. Aynı yıl yapılan kongrede kadın kolları genel merkez yönetimine seçildim. Aynı zamanda HADEP Parti Meclisi üyesiydim. Konya'dan sonra ilk çalışma alanım Adana oldu. Adana'da üç yıl çalıştım, bir dönem tüm Çukurova bölgesindeki parti çalışmalarını da yürüttüm. O dönem kadın kolları başkanlığı yapan Fatma Kurtulan nerede sorun varsa Leyla'yı oraya gönderelim, gider çözer, diyordu.

Şiddet doğuda var, batıda olmaz

Kadınlar olarak yerel seçimleri çok önemsiyorduk. 2004 yerel seçimlerinde kadın kotası olarak belirlediğimiz Adana'nın Seyhan ilçesi Küçükdikili beldesinde aday gösterildim. Küçükdikili

belediye başkanı ve DYP adayı bir erkeği geride bırakarak belediye başkanlığı seçimini kazanmak büyük bir başarıydı.

Bu seçimde bizim partiden dokuz kadın belediye başkanı seçildi. Tüm kamuoyunun ve halkın gözü üzerimizdeydi. Kadınlar yapabilecek mi, başaracaklar mı, diyorlardı. O dönem parlamentoda milletvekillerimiz olmadığı için belediye başkanları yeri geldiğinde genel siyaseti de temsil ediyordu. Hem yurt içinde hem de yurt dışında toplantılara katılıyorduk. Avrupa Parlamentosu Türkiye'de seçilen kadın belediye başkanlarını davet etmişti. Hatırladığım kadarıyla toplam on sekiz kadın belediye başkanı vardı ve bunların dokuzu partimizden seçilmişti. Yaptığımız çalışmalara dair sunumlarımızı yaptık. AP yetkilileri biraz da inanmakta zorluk çeken bir edayla paranız mı çok, yoksa aşiretiniz mi var, diye soruyorlardı. O dönem Bağlar Belediye Başkanı olan Yurdusev Özsökmenler "Ne paramız ne de aşiretimiz var" yanıtı verdiğinde epeyce şaşırdılar. Parası ve aşireti olmayan birinin, hele de kadınsa, belediye başkanı seçilemeyeceğini sanıyorlardı.

KADER de yeni seçilen belediye başkanları ve meclis üyeleri ile çalışma yürütüyordu. Onlardan da bu tarz sorular alıyorduk. Biz de onlara, kadın kurtuluş ideolojimizden bahsediyor, özgün örgütlenme sistemimizden deneyimlerimizden örnekler veriyorduk. Kadınlara dair kararlara genel başkan dahil erkeklerin karışmayacağını anlattığımızda pek inanmak istemiyorlardı. Kadına yönelik şiddetle mücadele çabalarımızı anlattığımızda CHP'li bir belediye başkanı "Benim beldemde şiddet yok, olamaz böyle bir şey, kadınlarımız çok özgür," demişti. Aynı gün kendisine gelen telefonla beldesinde bir erkeğin eşinin başına piknik tüpüyle vurduğunu duyunca şok olmuştu. Aslında kadınların yaşadıklarından bihaberdiler. Sanki kadınların şiddet sorunu sadece doğuda var, batıda böyle şeyler olmaz algısı hakimdi. Bunlar ciddi yanılgılardı.

KADER'in yürüttüğü çalışmaya bizimle beraber katılan Atatürkçü Düşünce Derneği Başkanı şaşkınlığını gizleyemiyordu. Yıllarca nasıl da önyargılarla bize baktıklarını itiraf ediyordu. Bu toplantılar vesilesi ile bir araya geldiğimizde yaşadıklarımızın ve mücadelemizin batıda yaşayan kadınlar tarafından görülmediğini, belki de görülmek istenmediğini fark ediyorduk. Onların seçildiğimiz kentlere davet ettik. Birçok şeyi kendi gözleriyle görmelerini sağladık. Yerel yönetimler üzerinden bir araya gelişlerin önyargıların azalmasına katkısı oluyordu.

Kuma getiren yandı

Hem mahallelerde hem de belediye personeline toplumsal cinsiyet eğitimleri veriyor, kadına yönelik şiddeti önlemeye çalışıyorduk. 2005 yılında Küçükdikili Belediyesi'nde çalışan işçilerin örgütlü olduğu Genel İş Sendikası ile belediye arasında toplu sözleşme yapılacaktı. Ben derin bir arayış içerisindeydim. Bu sözleşmeye kadınlarla ilgili ne koyabilirim diye düşünüyordum. Belediye meclis üyelerinin arasında bir tek kadın bile yoktu. Bu konuyu kiminle konuşacağımı bilemiyordum. Bu nedenle yalnız başıma kendi düşüncelerimi dört madde olarak hazırladım. Sabah sendika yetkilileri geldi, kendileriyle paylaştım, önerilerimi kabul ettiler, toplu sözleşme metnine ekledik. Bir basın toplantısıyla imzalarımızı attık.

Ben maddeleri okuyunca başta belediye personeli olmak üzere herkes büyük bir şaşkınlık yaşadı. Maddeler şöyleydi:

1- Eşinin üzerine kuma getiren, ikinci evlilik yapan personel tazminatsız işten atılır.

2- Eşine şiddet uygulayan personelin maaşı eşine verilir.

3- Kız çocuklarını okula göndermeyen personelin erkek çocuğuna verilen eğitim yardımı kesilir

4- Belediye çalışanları Newroz ve 8 Mart'ta ücretli izinli sayılır.

Beldede günlerce bu konu tartışıldı. AKP ve CHP'nin Adana kadın milletvekilleri bir basın ordusuyla belediyeye geldiler, "Sen iyi ki varsın, bizim mecliste yapamadığımızı sen yapmışsın," dediler. Anaakım medya beni arayıp programlarına konuk etmek istedi. Gazeteler, "kuma getiren yandı" manşetleri atıyordu. Doğrusu ben de bu kadar ses getireceğini tahmin etmemiştim. Basının soruları genellikle, bunlar nereden aklınıza geldi, tarzında oluyordu. Ben de bu ve benzeri konularda kadın hareketi olarak güçlü bir perspektif sahibi olduğumuzu, kadın bakış açısı kazanmayan kadınların bu tür görevlere önerilmediğini, Kürt kadınların ağır bedellerle çok önemli kazanımlar elde ettiğini belirtiyordum. Kadına şiddet uygulayan personele ilişkin yaptırım öngören maddeler daha sonra diğer belediyelerimizde de toplu sözleşmelere eklendi.

Tabii bütün bunları yaparken epeyce zorlandık. Kadınlara karşı öylesine derin önyargılar vardı ki kırmak kolay olmuyordu. Beldemizin çıkışında demiryolu hemzemini vardı. Belediye personeli orada nöbet tutuyor, tren gelince bariyeri indiriyor bir kaza yaşanmasını önlüyordu. Bir gün bir araç sürücüsü kapalı bariyerin altından geçmeye çalışmış ve kaza olmuştu. Kaza yerine gelen karakol komutanı ise görgü tanıklarını dinlerken belediye başkanı kadın olursa bunlar kaçınılmazdır, demiş. Orada çalışan arkadaş gelip anlattığında, kapalı bariyerin altından geçmeye çalışan erkek aklını sorgulamak yerine kadın belediye başkanını suçlamanın nasıl bir şey olduğunu bir türlü anlayamadık; fıkra gibiydi.

Belediye çalışanları da otoriter, her şeye tek başına karar veren, eril zihniyete öylesine alışkın insanlardı ki onların düşüncesini dinlemek istediğimde şaşkınlık yaşıyorlardı. Küçükdikili Belediyesi'nin bir greyderi vardı ama beldenin ana yolları Adana Büyükşehir Belediyesi'nin sorumluluk alanında olduğu için pek kullanmıyorduk. Dersim Belediyesi'ni de yeni kazanmıştık ve başkan da bir kadındı. Başkan kışın kar temizliği için greyde-

re ihtiyaçları olduğunu söyleyince bu konuyu belediye meclis üyeleriyle paylaştım. Ve meclis kararıyla geçici bir süre gönderebileceğimizi söylediler. Aracı kullanan operatörü çağırdım. Kendisinin kullandığı aracı geçici bir süre Dersim Belediyesi'ne göndermek istediğimizi, kendisinin başa bir araç kullanabileceğini söyledim. Tabii istediği bir şey olup olmadığını da sordum. Şok olmuş bir şekilde bana baktı ve tamam deyip odadan çıktı. Hemen şantiyeye gitmiş "Arkadaşlar bu başkan, nasıl başkanlık yapacak, ben bir personelim bana niye soruyor, sen başkansın, istediğini yaparsın, kadın olduğu için bu işi bilmiyor," demiş.

Küçükdikili Belediye Başkanlığı'ndan sonra kadın arkadaşların önerisiyle 2009 yerel seçimlerinde Urfa'nın Viranşehir ilçesinde aday oldum. AKP'nin adayı ise büyük bir aşiretten ve korucuydu. Propagandasını kadın aday üzerinden oluşturmuştu. "Siz bir kadının arkasından mı yürüyeceksiniz, bunu asla kabul etmiyoruz" gibi söylemlerle çalışma yürütüyorlardı. Bizim kampanyamızı ise ağırlıklı olarak kadınlar yürütüyordu. Bu durum hem Viranşehir'de hem Urfa'da bir ilkti. Seçimleri büyük bir farkla kazandık. Adeta bir devrim gerçekleşti. Erkek kültürünün feodal değer yargılarının hakim olduğu Urfa kadınlarla beraber adeta yeniden doğuyordu. Seçimlerden sekiz ay sonra başlayan ve KCK operasyonları adı verilen siyasi soykırım operasyonlarında yirmiden fazla eski ve yeni belediye başkanı arkadaşlarla birlikte 24 Aralık 2009'da tutuklandık. Dört buçuk yıl cezaevinde kaldım. 2014 Temmuz ayında tahliye oldum. Partinin yerel yönetimler komisyonunda çalışmaya başladım. Belediye başkanlığından edindiğim tecrübe ile bu alanda verimli olacağımı düşünüyordum. Yerel yönetimlerde kadınlara dair neler yapılabilir diye ciddi arayışlarımız vardı. Çok farklı projeler hayata geçirildi. Kadınlar için önemli birçok karar alındı ama bize yetmiyordu, daha fazlasını yapmak istiyorduk. Kadınlar yerel yönetimlerde çok büyük başarılara imza attılar.

Urfa'da eşit temsili yakalamıştık

7 Haziran 2015 genel seçimlerinde Urfa'dan milletvekilliğine aday gösterildim. Kadın adaylar olarak seçim kampanyamızı mümkün olan en fazla kadına ulaşmak üzerine kurmuştuk. Parti olarak kadın hareketi olarak hep ihmal ettiğimizi düşündüğümüz Urfa'da seçim vesilesi ile gidilmedik bir tek köy, mahalle bırakmayacaktık ve öyle de yaptık. Arap ve Kürt halklarının birlikte yaşadığı bu kentte kadınların ne iradesini ne de kendisini görmek mümkündü. Dışarıya çıksalar dahi genellikle başına geçirdikleri abasıyla erkeğin üç dört adım gerisinde yürüyorlardı.

Toplantılarımıza hem Kürt hem de Arap kadınların ilgisi yoğundu. Kadınların en çok hoşuna giden toplantı başlamadan bizim, "Erkekler geriye çekilsin kadınlar öne geçsin," dememiz oluyordu. Hem utanıyor hem de gururla öne geçiyorlardı. Urfa'da kadınlar bizden özellikle, kuma, berdel, çocuk yaşta zorla evlendirilme, başlık parası, kadına yönelik şiddete karşı mücadele gibi konularda sonuç alıcı çalışmalar yapmamızı bekliyordu. Ağalara ve aşiretlere gücünüz yetecek mi, diye sormaktan da geri kalmıyorlardı. Bir toplantıda bir kadın "Leyla Hanım, bizim erkekler Suriye savaşından dolayı kente gelen kadınlarla ilgileniyorlar. Artık ikinci değil, üçüncü dördüncü kumalarımız var. Para vererek küçük kızları satın alıp evleniyorlar. Siz seçilirseniz bu konuda ne yapacaksınız?" diye sorduğunda ne kadar trajik bir durumla karşı karşıya olduğumuz bir kez daha görünür olmuştu. Savaşın korkunç yüzü kadınlara büyük acılar yaşatıyordu.

Seçimlerden başarıyla çıktık. Urfa'dan dört vekillik kazandık bunun ikisi kadındı. Kadınların bu kadar baskılandığı bir kentte eşit temsil düzeyinde bir sonuç almak inanılmaz bir başarıydı. Ama halkın ve kadınların iradesi hiçe sayılarak tekrar seçim kararı alındı. 1 Kasım seçilerinde hepimizin bildiği süreçler ya-

şandı ve Urfa'daki milletvekili sayımız üçe düştü ben de az bir oy farkıyla seçilemedim.

1994 yılından bu yana bir kadın, bir anne, bir Kürt, bir feminist ve daha çok kimlikle yaşamda var olmaya çalıştım. Erkekle özdeşleşen siyaset alanına girmek hiç de kolay olmadı. Ben de "kadın olmak" "dul kalmak" dezavantajlarını avantaja dönüştürmek için bütün arkadaşlarımdan daha fazla çalışıyordum. Bir kadın olarak kendi başıma ayakta durabileceğimi, kurtlar sofrası olan siyasete girebileceğimi, yerel yönetimlerde erkek başkanlardan daha başarılı olabileceğimi, rant alanı olan belediyecilikte tertemiz kalabileceğimi bir şekilde kanıtlamam gerekiyordu. Tüm bunları yapmaya çalışırken çok ciddi sıkıntılar da yaşadım. Bendeki mücadeleye ve değerlere olan inanç tüm zorluklar karşısından güçlü durmayı ve başarıya daha fazla koşmayı bir yaşam biçimi haline getirdi. Ben de bu alanda ortaya çıkan başarılara emek veren birçok kadın arkadaşım gibi esas olanın kadın özgürlüğü, bir halkın inkâr edilen dili, kimliği ve kültürü olduğu bilinciyle hareket ettim. Kadınların seçim çalışmalarına aktif katılması, kadınların adaylara projelerini sorması, belediye binalarına gelen ziyaretçilerin yüzde doksanının kadın olması, işçi alımlarında kadınlara öncelik tanınması, belediyede yönetim kademelerinde kadınların ön plana çıkması, belediyeler bünyesinde kadın kurumlarının açılması, kadınların yönetime katılması ve kentsel hizmetlerden yararlanması vb. Kürt kadın hareketinin çok kısa bir zaman dilimi içerisinde elde ettiği başarılardı. Kadın kurtuluş ideolojisine inandık, "kadın özgürleşmeden toplum özgürleşmez" gerçeğini bütün toplumla paylaşmaya çalıştık, kazanımlarımızı buna borçluyuz.

BAŞKAN, ARTIK KADINLARA BİR ŞEY DİYEMİYORUZ

Mukaddes Kubilay*

Ağrı'nın Bazîd (Doğubayazıt) ilçesinde 1955 yılında doğdum. On üç kardeşten beşincisiyim. İlk, orta ve lise eğitimimi Bazîd'de yaptım. 1974 yılında evlenerek İzmir'e gittim. Eşim İzmir'de öğretmenlik yapıyordu. Ben de aile bütçesine katkı sağlamak için ticaretle uğraştım. 90'lı yılların başı, DEP'in kurulduğu süreç, siyasi parti çalışmalarına ilgi duyduğum yıllardı. O dönem DEP, daha sonra HADEP Bornova İlçe Örgütünde çalışmaya başladım. İki dönem İzmir il yöneticiliği yaptım.

1999 yılında belediye seçimlerinde Doğubayazıt'tan (Bazîd) aday oldum. HADEP'ten üç kadın (Doğubayazıt – Mukaddes Kubilay, Derik – Ayşe Karadağ, Kızıltepe – Cihan Sincar) belediye başkanı seçildik. Bu bir ilkti Kürdistan'da. Önemli bir gelişmeydi. Bölgede o güne kadar hiç kadın belediye başkanı olmamıştı. Seçimlerde kadınlar harıl harıl çalışmıştı. Bu başarının

* Ağrı Belediyesi Eşbaşkanı. 2014 yerel seçimlerinde oyların yüzde 50.91'ini alarak seçildi. 22 Aralık 2016 tarihinde gözaltına alındı, sonrasında tutuklandı.

arkasında kadın gücü vardı. Kadınlar yönetime katılmak, projelerini hayata geçirmek istiyorlardı. Bizler de açığa çıkan bu kadın iradesini doğru temsil etmekle görevliydik.

Kadın toplantılarımız iki yüz üç yüz kadının katıldığı kitlesel toplantılara dönüşüyordu. O güne kadar hep susturulan, düşünceleri dikkate alınmayan, taleplerini dile getiremeyen kadınlar seçim başarısından büyük bir güç ve moral almıştı. Sık sık mahallelerde ya da belediyede kadın toplantıları yapıyorduk. Gönül rahatlığıyla, seçilmiş kadın temsilcileri belediye başkanı ve meclis üyeleriyle düşüncelerini, duygularını, sorunlarını, önerilerini paylaşıyorlardı. Düşüncelerini kendi ana dillerinde ifade etmeleri de önemliydi kadınlar için. İlk kez dikkate alındıklarını, önemsendiklerini hissediyorlardı. Tüm çalışmalarımıza bunu coşkusu yansıyordu.

Toplantılarda kadınların öncelikli talepleri, ihtiyaçları da açığa çıkıyordu. Bazîdli kadınlar, aile-akraba ziyaretleri dışında neredeyse evden çıkmıyorlardı. Yaşam eve, dört duvar arasına sıkıştırılmıştı. Eğitim ve sağlıkla ilgili ciddi sorunlar vardı. Bu konularda çözüm olanakları sunmak için projeler hayata geçirmeliydik. Belediyenin bütçesi kısıtlıydı. Acaba bir destek bulabilir miyiz diye araştırıyorduk.

Van'da yapılan bir bölge belediye başkanları toplantısına katılmıştım. Onlarca erkek belediye başkanı arasında tek kadın belediye başkanı bendim. Bu toplantıya İtalya'nın Ancona Belediyesi'nden gelen bir belediye heyeti de katılmıştı. Ancona Belediye Başkan Yardımcısı bir kadın da heyette vardı. Benim belediye başkanı olduğumu duyunca hem şaşırdı hem de sevindi. Kendilerince, feodal yapının hâkim olduğu bir ilçede, kadının belediye başkanı seçilmesi şaşırtıcıydı. İlçedeki kadınların durumunu ve belediyenin kadın çalışmaları-projeleriyle ilgili sorular sordu. Epeyce sohbet ettik. "Kadınlara yönelik bir proje hazırlayın, biz Ancona Belediyesi olarak destek sunmak istiyo-

ruz," dedi. Kısa sürede projemizi hazırlayıp sunduk. Projemiz kabul edildi, protokoller imzalandı. Bir sene içerisinde Kadın Sağlık ve Eğitim Merkezi binasını inşa ettik. Kadın ve insan hakları mücadelesinde büyük emeği olan Ayşenur Zarakolu'nun adını verdiğimiz merkezin açılışı kentte büyük bir memnuniyet yarattı. Hem kadın danışmanlık merkezi olarak çalışıyor, hem de kadınlara eğitim ve sağlık konularında hizmet sunuyordu. Günde yüz elli iki yüz kadının geldiği bu bina, kentte kadınlara hizmet sunan ilk kamusal alandı. Bu projeyle kadınların hayalleri gerçek olmuştu. Artık kadınların ikinci bir adresi vardı.

Daha sonra mahallelerde yaptığımız kadın toplantılarında farklı talepler açığa çıktı. Çalışmak, ekonomik hayata katılmak istiyorlardı. Uzun uğraşılar sonucunda Kadın Kooperatifi'ni kurduk. Önemli bir çalışmaydı. Kooperatif bünyesinde kilim atölyesi, yöresel yemek evi, tekstil atölyesi, kuaför gibi çalışmalar vardı. Bu atölyelerde altmış yetmiş kadın çalışıyordu. Tüm birimlerde sadece kadınlar çalışıyordu. Kadınlar atölyelerin hem yöneticisi hem de emekçisiydi, geliri de kadınlar arasında paylaşılıyordu. Toplumda takdirle karşılanan bu çalışmalar, kadınların özgüvenlerinin gelişmesine de katkı sundu.

Kadınların bir talebi de çocuklara yönelik bir eğitim destek evinin açılmasıydı. Orhan Doğan Eğitim Destek Evi'ni açtık. Yaklaşık beş yüz çocuğa ders desteği veriliyordu. Üniversite sınavlarına hazırlanan öğrenciler için çok önemliydi bu çalışma. Ayrıca ekonomik olarak zor durumda olan üniversite öğrencilerine de burs veriyorduk.

Bazîd'de her yıl Ahmedê Xanî Festivali düzenliyorduk. Kadınlar hem festivalin organizasyonunda etkin bir rol alıyordu hem de festivalin hiçbir etkinliğini kaçırmıyordu. Kadın temalı etkinlikler de programda yer alıyordu. Ayrıca kadın kooperatifi

için de festival, ürünlerini sergilemek ve gelir elde etmek için iyi bir fırsat oluyordu. Yöresel yemekler, yöresel kıyafetler, el işleri sergileri festivale anlam ve renk katıyordu. Paneller, söyleşiler gerçekleştiriliyor, sinema, tiyatro, konser etkinlikleri yapılıyordu. Kadınlar bu etkinlikleri de hiç kaçırmıyorlardı. Bazîd'de kadınlar gece pek sokağa çıkmazdı. Ama festival zamanı, kadınlar konserler bitip evin yolunu tutuklarında, eve geç geldikleri için eşleri sitem etmeye başlıyordu. Kadınlar da "Mukaddes Başkan da oradaydı," diyerek bu sitemlere fırsat vermiyordu. Erkekler bazen belediyeye geliyor, şaka yollu, "Başkan artık kadınlara bir şey diyemiyoruz," diyerek sitemlerini bana yöneltiyorlardı. Ben de kadınların arkasında olduğumu, haksızlığı asla kabul etmeyeceğimizi söylüyordum. Sohbet, espri, derken, çaylarını içip evlerine dönüyorlardı.

Erkeklerle toplantı

Kadınlarla mahallelerde yaptığımız toplantılarda aile içi şiddet konusunu da tartışıyorduk. Bu toplantılardan birinde yine kadınlar yaşadıklarını anlattılar. O kadar doluydular ki toplantı saatlerce sürdü. Kimi çalışmak istiyordu ama izin verilmiyordu, kimisi siyasi parti çalışmalarına katılmak istiyordu ama izin yoktu. Ev işlerinden bunalan kadınlar, okula gitmesine izin verilmeyenler, ailelerin kararıyla evlilik vs. Bildiğimiz tüm sorunlar. Kadınlar bunların da baskı ve şiddet olduğunun farkındaydı. Toplantı sonunda kadınlar dedi ki, "Evet, biz farkındayız ama bu sorunu çözmüyor. Başkan siz bir toplantı da erkeklerle yapın."

Güzel bir öneriydi. Haber gönderdik, erkekler de bir evde toplandı. Bir grup kadınla beraber gidip erkeklerle de bir toplantı yaptık. Kadına yönelik şiddeti asla kabul etmeyeceğimizi söyledik. Karşılıklı epeyce tartıştık. Yaptıklarının şiddet olma-

dığını ileri sürüyorlardı. Ne kadar ikna oldular bilmem ama en azından ikna olduklarını söylediler toplantının sonunda. Bazı yanlışları düzeltmeye başlamıştık. Bu bir zihniyet dönüşümüydü.

Nereden nereye geldiğimiz konusunda bir anımı daha anlatmak istiyorum. Belediye seçimlerini büyük bir farkla kazanmıştık. Ancak bazı aşiret reisleri bunu bir türlü kabullenmek istemiyordu. "Biz bu kadına nasıl reis hanım diyeceğiz. Bir kadın belediyeyi yönetemez, gitsin evinde otursun," diyorlardı. Biz bu söylemlere aldırış etmeden çalışmalarımızı yürüttük, projelerimizi hayata geçirdik. Tabii ki sadece kadın çalışmaları değil, ilk kez Bazîd kentsel hizmetlerle tanıştı. Bize oy vermeyen mahalleler de dahil tüm kentte altyapı çalışmaları yaptık, hizmetlerin eşit dağılımına dikkat ettik. Tüm çalışmalarımız açık ve şeffaftı. Daha önce, "Kadından başkan olmaz," diyen aşiretler belediyeyi ziyaret etti ve özür dilediler. Kürtçe bir söz var, "Şê şêr e, çi jin e çi mêr e." Bu sözü de söyleyip hizmetlerden dolayı teşekkür ettiler.

Beş yıl boyunca yaptığımız hizmetlerle Bazîd'in çehresi değişmişti. 2004 yılında yapılan seçimlerde asıl rekabet ön seçimde yaşandı. Kadınların yoğun talebi üzerine aday adayı olmuştum. Benim dışımda sekiz erkek arkadaş aday adayı olmuştu. Parti genel merkezi adayları ön seçimle belirleme kararı aldı. Bir de ön seçim çalışmalarının ortaklaşa yürütülmesi gerektiği yönünde ilkesel bir karar vardı. Yarışın, siyasi nezaket ve etik kurallara göre yapılması gerekiyordu. Erkekler bu karara pek uymadılar. Tek tek evlere gidip, kendilerini örgütlüyorlardı. Bir gün bir grup kadın arkadaş evime geldi. Beni eleştirdiler, "Sen neden çalışma yapmıyorsun?" diye. Ben de "Kural gereği aday adayları hep beraber mahallelere gidiyoruz, bu daha doğru," dedim. Mahalle toplantılarında kadınların tavrı çok netti: "Biz kadın aday istiyoruz. Mukaddes Başkanı tekrar seçmek istiyo-

ruz. Zor dönemde geldi, bizi yalnız bırakmadı. Her gün bizim aramızda. Çalışmalarından da memnunuz. Ondan başkasını istemiyoruz." Ön seçimi açık ara kazandım. Bu sonuç kadınların tercihiydi. Kürt kadını artık ne istediğini biliyordu. Kadın mücadelesi geliştikçe daha bilinçli bir konuma geldiler.

2004 seçimlerini de güçlü bir oy oranıyla kazanarak ikinci kez belediye başkanı seçildim. 2009'da görevim bitti. İzmir'e döndüm. Bir dönem İzmir İl Başkanlığı yaptım, daha sonra da PM üyeliğine seçildim.

Seçimi iki kez kazandık

Ağrı Doğubayazıt'ta (Bazîd) iki dönem belediye başkanlığı yapmıştım. 2014 yerel seçim çalışmaları başladığında BDP PM üyesiydim. Özellikle kadın arkadaşların önerisiyle Ağrı Belediyesi eşbaşkanlığına aday oldum.

Ağrı seçimleri kritikti. Daha önce 1999'da belediye başkanlığını kazanmıştık. Kentte ciddi bir oy potansiyelimiz vardı. Ancak bir süre sonra belediye başkanı tutuklanmış, yönetim el değiştirmişti. Sonraki iki seçimde ise seçimlere hile karıştırıldığı yönündeki iddialar üzerine epeyce sıkıntı yaşanmıştı. Bu seçimde bir sorun, sıkıntı yaşanmaması için olağanüstü bir çaba gösterdik. Oy kullanma işlemi bitti, sandıklar açıldı, oylar sayıldı. Seçimi kazandık. AKP sonuçlara itiraz etti. Oylar yeniden sayıldı. Sonuç değişmedi. Bir itiraz, bir itiraz daha derken, bir hafta geçti, her yerin sonuçları netleşti, Ağrı'nın sonuçları açıklanmıyor bir türlü. Oylar tam 8 kez sayıldı. Sonuç değişmedi, biz öndeydik. Ama bir türlü sonucu kabullenmiyorlardı. Sonuçta İl Seçim Kurulu seçimlerin yenilenmesine karar verdi.

1 Haziran 2014'te yeniden yapılan seçimler için halk seferber oldu. Daha önce bize oy vermeyenler bile bu haksızlığı kabul etmeyerek bu kez bize oy verdiler. Sandıkta oyumuzu artırarak çıktık. 31 meclis üyesinin 19'unu BDP kazandı.

Belediyede şeffaf, katılımcı, demokratik bir yönetim anlayışı geliştirme, belediye hizmetlerini kadın bakış açısıyla üretme, projelerimizi kentteki tüm yurttaşları, kadınları da gözeterek hazırlama gibi bir görev ve sorumluluğumuz vardı. Bu ciddi bir değişiklikti. İlk kez bir kadın belediye yönetiminde yer alacaktı. Ağrı, kadınların hayata katılım düzeyi açısından önemli sorunlar yaşanan kentlerden biriydi. Eşbaşkanlık sistemi ise kadınların yaşamın tüm alanlarına eşit düzeyde katılımını esas alan anlayışın yerel yönetim düzeyindeki yansımasıydı.

Kadın politikalarını ve çalışmalarını yürütürken karşılaştığımız sorunlar oldu. Eşbaşkanlık siteminin yeterince anlaşıldığını söyleyemeyiz. Eril zihniyet kentsel hizmetler üretilirken kadınların taleplerini de dikkate almanın önünde bir engeldi. Bu zihniyetle mücadele ederek, projelerimizi hayata geçirdik. Belediyede Kadın Çalışmaları Birimi oluşturduk. Kadınların belediyeye gelmesi, taleplerini dile getirmesi, sorunların rahat tartışılabilmesi için kadın birimi önemli bir mekanizmaydı. Tüm toplumsal kesimler gibi, kadınların iradesinin de yönetime yansıdığı, katılımcı, şeffaf bir belediyecilik hedefimizdi.

Ancak sandıktan çıkan iradeye tahammül edilmedi. Belediyeye atanan kayyumun yaptığı ilk icraat kadın birimini kapatıp bu birimde çalışan kadınları görevden uzaklaştırmak oldu. Bu birimler, kadınların nefes aldığı alanlardı, adeta kadınlar nefessiz kaldı.

Gözaltında psikolojik baskı

İzmir'in Torbalı ilçesinde kızımın evinde gözaltına alındım. 22 Aralık 2016 tarihinde sabah saat 06.30 gibi kapı çalındı. Kapıyı açtım, polis olduklarını, beni gözaltına alacaklarını, evde arama yapacaklarını söylediler. Kızımın evinde misafir olduğumu, bu evde arama yapamayacaklarını ifade ettim. Evin arama izini ol-

duğunu iddia ettiler, fakat gösterdikleri belgede böyle bir şey yazmıyordu. Bir saat kadar kapının önünde beklediler. Bu arada savcılıktan arama kararı çıkardılar. Kızımın evi aranırken, aynı saatlerde Ağrı'daki evimde de arama yapılıyordu. Arama öğlen saat 14.00'te bitti. Beni gözaltına aldılar. Bir gün Torbalı Emniyeti'nde kaldım. Ertesi gün Ağrı'ya götürdüler. Beş gün gözaltında kaldım. Kaldığım yer hem çok soğuk hem de çok kirliydi. Rahatsızdım, üşüyordum; battaniye istedim, vermediler. Daha önce bir battaniye vardı hücrede, onu da geri aldılar. Beşinci günün sonunda avukatımla görüştürüldüm. Polis ifademi almak istedi. Susma hakkımı kullanacağımı, savcılıkta ifade vereceğimi söyledim. Gözaltındayken polisler psikolojik baskı uyguladılar. Eşimin kalp ameliyatı geçirdiğini, iyi olduğunu söylediler. Eşimin kalpla ilgili bir hastalığı yoktu. Amaçları kapalı alanda moral bozup, baskı uygulamaktı.

26 Aralık'ta mahkemeye çıkartıldım, tutuklanarak Ağrı Cezaevi'ne götürüldüm. Siyasi koğuş yoktu, adlilerin olduğu koğuşa götürmek istediler, kabul etmedim. Ertesi gün Sincan Cezaevi'ne sevk ettiler. Beni karşılayan arkadaşlar o kadar güçlü ve güler yüzlüydüler ki, adeta cezaevine geldiğimi unuttum. Kadınlar her koşulda yaşam alanı yaratıyorlar. Ben de kısa sürede arkadaşlara adapte oldum. Dışarıda kitap okuma zamanı bulamıyordum. Okumaya yoğunlaştım. Çok sayıda kitap okudum.

Dava dosyasında siyasi parti faaliyetleri var. İlk duruşma 25 Nisan 2017'de yapıldı. Siyasi parti faaliyetlerine katılmak benim anayasal hakkım. Savunmamda bunu anlattım. Demokratik siyasetin ancak güçlü yerel yönetimlerle, kadının yönetime katılmasıyla mümkün olacağını ifade ettim. Dava devam ediyor. Kadınlar demokratik siyasetin ve demokratik toplumun temel dinamiği. Cezaevlerine atsalar da kadınlar aynı azim ve kararlılıkla mücadeleye devam ediyor. Her şeyden önce kadın kendisine güvenmeli. Zorlukları kadın örgütlenmesiyle aşacağız.

İL İL GEZİLECEK, KADINLAR YAPAMAZ

Nurhayat Altun*

Hemen yatağımı düzeltip uyumak istedim. İki günden beri yollardaydık, yorulmuştum. Hemen uyudum. Bir süre sonra slogan sesleriyle uyandım. Kapılara da vuruluyordu. Öğleden sonra aynı şey tekrarlanınca, protesto olduğunu anladım. Gün boyu sıcak bir çay içmenin imkanını aradım. Gardiyanlara sordum, "Çay veriyor musunuz?" "Yok." "Sıcak su?" "O da yok." "Kantinden semaver alabilir miyim?" "Kantin kapalı." "İçme suyu?" Bu defa, "Musluktan iç," dediler.

Cevaplar kısa ve netti: Yok. Sevk gelirken yanıma yüz lira almama izin vermişlerdi. Paranın geri kalanını banka aracılığıyla göndereceklerini söylemişlerdi. Kantin açıldığında yüz liralık ancak acil temizlik malzemelerini alabildim. Birkaç gün sıcak bir çay içemedim.

---

* Dersim Belediyesi Eşbaşkanı. 16 Kasım 2016 tarihinde gözaltına alındı. 17 Kasım 2016 tarihinde tutuklandı.

Gardiyanlar sorduğum sorulara doğru düzgün cevap vermiyordu. Hiçbir sorun çözülmüyordu. İçimden, "Bizi tanımıyorsunuz, önyargılısınız. Tanıyınca tavrınız değişecek," diyordum. Haklı çıktım, bir süre sonra tutumları değişti.

Yalnızdım. Sürekli kapı dinledim, koridordan gelen seslere kulak kabarttım. Tanıdık birinin sesini duyarım diye. Yemek dağıtırken gardiyanın, "Gültan" diye seslendiğini duydum. Demek ki aynı koridordayız, diye düşündüm. İkinci gün avukat görüşünden dönerken, önünden geçtiğim kapıdan biri seslendi. "Nurhayat hoş geldin. Nasılsın?" Sesi tanıdım, "Gültan Abla biz geldik. Edibe de diğer koridordaki koğuşta," dedim. Tanıdığım bir kişi ile aynı koridordaki odalarda kaldığımızı bilmem bile çok iyi geldi. Havalandırmaya çıkarak, kim seslenecek diye dinliyordum. Ayla'nın da sesini duydum. Arkadaşların sesini duymak yalnızlığımı unutturuyordu.

Girişte saatimi de almışlardı. Radyo, tv, gazete, kitap, saat, hiçbir şeyim yoktu. Dolabın içinde iki sayfalık kitap tanıtım eki kalmıştı. Döne döne onu okudum. Gültan bir gün, "Dersim'de çok kar yağmış, yollar kapanmış," diye seslendi. Dış dünyaya dair duyduğum tek cümle buydu. Belki bizi bir araya getiriler diye televizyon satın almamıştım. Bir süre sonra, bu tecrit uzayacak galiba diyerek televizyon aldım. Tecridin bilinçli bir politika olduğunu biliyorsun. Kendini ona göre konumlandırıyorsun. Yine de "Keşke yanımda bir arkadaş olsa, sohbet etsek," diyordum.

Bir de zamanı bilmemek çok kötüydü. Duvardaki gölgeyi takip ederek, sayım zamanını, yemek saatini tahminen düşünerek, zamanı anlamaya çalışıyordum. Bir hafta sonra Elazığ'dan getirdiğim kitapları verdiler. Kitapları görünce çok sevindim. Sanki koğuşa bir arkadaş gelmişti. Saatimi de verdiler. O gün çifte sevinç yaşadım. Kitap ve saat, bunlar bile hayatımı çok değiştirdi.

Bir de tecrit günlerinde yaşadığım soğuğu ömrümün sonuna kadar unutmayacağım. İçerisi hem çok nemli hem de çok soğuktu. Havalandırma karla kaplıydı. Havalandırma kapısı bir gün buz tutmuştu, sabah sayıma geldiklerinde açamadılar. Sıcak su kaynatıp döktüm, öyle açıldı. Avukat görüş yeri, koğuşa göre bayağı sıcaktı. Sağ olsunlar avukatlar sık sık geliyordu. Avukatlarla görüşürken biraz ısınıyordum. Kış bu koşullarda geçti. Şubat ayı sonlarına doğru koğuşlarımızı birleştirdiler. Ben de Gültan'ın kaldığı odaya geçtim. İki kişi olunca koğuş biraz ısındı, zaten havalar da ısınmaya başlamıştı.

Tuzluçayır anılarla dolu

Dersim sürgünü bir ailenin en küçük çocuğuyum. Kayseri'ye sürgün edilmiş ailem. Ben 1964 yılında Kayseri'de dünyaya geldikten bir süre sonra ailem Ankara'ya göç etmiş. Ankara Tuzluçayır'da büyüdüm. Alevilerin yoğunlukta olduğu bir mahalleydi. Benim ailem de sol görüşlü, demokrat bir aileydi. Hüseyin İnan'la büyük abim aynı lisede okumuşlar, hatta bir süre aynı evde kalmışlar. Ailede biraz Hüseyin İnan'dan etkilenme vardı. Denizlerin idamı, Mahirlerin katledildiği zamanı hatırlıyorum, mahallede herkes çok üzgündü, gazeteden haberleri okuyup ağlıyorlardı.

Böyle bir ortamda geçti çocukluk yıllarım. Daha ilkokul 5'te siyasi konularla tanışmaya başladım. Sadece aile değil, bütün mahalle politikti. Devrimcilerin olduğu bir mahalleydi. İbrahim Kaypakkaya'nın ailesi bizim komşumuzdu. Aileler birbirleriyle görüşüyordu. İbrahim'in yakalandığını, çok yoğun işkence yapıldığını, karda çıplak ayakla yürütüldüğünü anlatıyorlardı. Bunlardan çok etkilenmişim galiba. Bir sabah kalktım kar yağmış. Evimizin önünde geniş bir balkon vardı. Kar diz boyu ol-

muştu. Ayağımdaki çorabı çıkararak yalın ayak karda yürümeye başladım. Annem fark edince beni içeriye aldı.

Ortaokulu Tuzluçayır Lisesi'nde okudum. Okulda öğrenci boykotları oluyordu. Maraş katliamını protesto etmek için de boykot yapılmıştı okulda. Lise öğrencileri sıralarla kapının önüne barikat kurmuşlardı. Asker gerçek mermilerle taradı. Duvarlarda kocaman delikler açılmış, camlar kırılmıştı. Biz sınıflarda yere yatarak kendimizi korumaya çalıştık. Sonra asker, polis okula girdi, aileler toplandı, öğretmenler araya girdi, bizi eve gönderdiler. Lise ikinci sınıftayken 12 Eylül darbesi oldu. Mahallemizden, çevremizden, ailemden birçok kişi tutuklandı. Ben de okulu bırakmak zorunda kaldım.

Kadın komisyonu erkek yöneticiye bağlı

Darbe yıllarını büyük zorluklarla, cezaevi kapılarında geçirdik. 1990'da Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde çalışmaya başladım. Bir taraftan da Halkın Emek Partisi'ne gidip geliyordum. İstanbul'da Yurtsever Kadınlar Derneği kurulmuştu. Biz bir grup kadın Ankara şubesini açmak için tartışırken dernek kapatıldı. Biz de HEP'e gidip gelmeye başladık. Bir dönem HEP Ankara İl Yönetimi'nde çalıştım. Bir süre sonra HEP de kapatıldı. DEP'te Ankara İl Yönetimi'nde çalışmalara katıldım.

DEP'in tüzüğünde kadın komisyonu partinin organlarından biri olarak yer alıyordu. Bizler de ilde kadın komisyonu şeklinde çalışıyorduk. Ama gündemimizde özgün bir kadın çalışması yoktu. Daha çok partinin programı çerçevesinde, genel siyasi gündemlere bağlı bir çalışma yürütüyorduk. Kadın komisyonları, genel merkez yöneticilerinden bir erkeğe bağlı olarak çalışıyordu. Çünkü genel merkezde bir kadın komisyonu yoktu. Kadın milletvekili olarak sadece Leyla Zana vardı. MYK'da sadece iki kadın vardı. Biri Aynur Gürbüz, diğeri de Diyarba-

kır'dan çalışmalara katılan Melike Alp'ti. O dönem genel merkezde kadın azdı ama illerde, ilçelerde örgütlüydük, kadın komisyonları vardı. Birçok ilçede mahallelerde yaptığımız toplantılara katılanların çoğu kadındı. Genel merkezde kadın komisyonu çalışmalarıyla ilgilenen erkek arkadaş bir ilçede yapılan toplantıda, "Biz kadınlar" diye bir cümle kurmak zorunda kalmıştı. İllerde çalışan kadınlar olarak bu duruma itiraz ediyorduk, "Neden kadın çalışmaları bir erkeğe bağlı," diyorduk. Cevap, "Merkezi düzeyde kadın yok," oluyordu. Aslında biz kadınlar da kadın kimliğimizden daha çok, parti yöneticisi kimliğimizle çalışmaları yürütüyorduk.

DEP döneminde hem belediyede çalışıyor, hem de parti çalışmalarına katılıyordum. 1994'te Melih Gökçek gelince birçok kişiyle birlikte ben de işten çıkartıldım. 4 Aralık 1994'te *Özgür Ülke* bombalanmıştı ve yeni bir gazete çıkarma hazırlıkları yapılıyordu. Muhasebe ve idare bölümünde katkım olacağını düşündüm ve gazetede çalışmaya başladım.

Gazeteye dair anılarım daha çok, yokluk üzerinedir. Gazete bombalanmış, tüm ekipmanı, bilgisayarları, ofis mobilyaları, her şey yok olmuştu. Yeni gazete, halkın, okurların yardımlarıyla kurulmuştu ve ciddi mali sıkıntılar vardı. Ben de muhasebe bölümünde çalışıyordum. Muhabirlere günlük ihtiyaçlarını karşılayacak kadar bile para veremiyorduk. Yol parası dahi veremediğimiz günler oluyordu, muhabirler habere yürüyerek gidiyordu. Genellikle kasada para olmuyordu, ben de suratımı asıyordum ki kimse para istemesin. Aslında suratsız biri değildim, parasızlıktandı. Zülküf idareye bakıyordu. İhtiyaç listesini alıp geliyordu. Hep kavga ediyorduk. Ben, "Para yok, ne çabuk tonerler bitti?" diyordum. O da "Tonerleri ben mi yedim," diyordu. Kâğıt, matbaa, baskı, yakıt giderleri, faks, kira, mutfak masrafları derken ihtiyaçlar bitmiyordu. Gazete her gün çıkmak

zorunda, Zülküf borçla işleri hal ediyordu. Ama bu defa alacaklılar geliyordu. Bazen "Yerinde yok, dışarda," dedirtiyordum. Yıllar sonra bir kadın konferansında, gazetede aynı dönemde birlikte çalıştığımız bir kadın arkadaşla, Mukaddes Alataş'la yan yana geldik. "Bu mendebur kadının, böyle güldüğüne bakmayın, eskiden yüzü hiç gülmezdi," dedi. Gülüştük hep beraber. "Gazetenin çıkması her şeyden önemliydi," dedik.

Gazetede çalışırken partinin kadın etkinliklerine katılıyordum. Kadın kimliğimize dair bilinç gelişmişti, giderek kadın çalışmaları güçlenmişti. Bir kadın dergisi ihtiyacı için Taksim'de tek odalı bir yer tuttuk. Bir bilgisayarımız vardı. Sanırım 1998'di. Dergiyi çıkarmaya başladık. *Özgür Kadın* dergisi, aylık çıkıyordu. HADEP Kadın Kolları, derginin satış ve dağıtımında yardımcı oluyordu. İki yıl kadar dergide çalıştım.

Kızım sen kimin gelinisin?

Kadınların giderek güç kazanması üzerine HADEP'te kadın örgütlenmesini yeniden yapılandırma çalışması başladı. % 25 kadın kotası tüzükte yer aldı. Ben de PM'de görev alarak Ankara'ya döndüm. Partili yıllar başladı yine. Marmara bölgesinde çalışıyordum. 1999'da PKK Lideri Öcalan'ın uluslararası bir komployla Türkiye'ye getirilmesi nedeniyle her yerde protestolar, eylemler vardı. Tekirdağ İl binasında da halktan insanlar açlık grevi başlatmıştı. İl binasına baskın yapan polis, ben dahil 16 kişiyi gözaltına aldı. Mahkemede tutuklama kararı verilince Ümraniye Cezaevi'ne getirdiler. Bütün cezaevleri doluydu, o kadar çok tutuklama vardı ki Ümraniye Cezaevi'nin çatı katı da koğuşa dönüştürülmüştü. Kırk altı kadın vardı koğuşta. Mutfakla yatakların olduğu bölüm bir perdeyle ayrılmıştı. Burada üç hafta kaldıktan sonra tahliye oldum, daha sonra da beraat ettim.

Cezaevinden çıkınca parti çalışmalarına devam ettim. Kadın kolları kurulması kararı alınmıştı. Parti Meclisi'nde yer alan kadınlar, aynı zamanda Merkezi Kadın Kol çalışması yürütüyordu. İlk Kadın Kolları Başkanımız Fatma Kurtulan'dı. Merkezi kadın kollarındaki arkadaşlardan Handan Çağlayan, Ayşe Gökkan, Emine Ayna, Fatma Nevin Vargün, Yasemin Andan, Filiz Oğuz, Sevahir Bayındır'ı hatırlıyorum. Tabii bir de Merkez Yürütme Kurulu'na (MYK) daha fazla kadının seçilmesi ve etkin görevler almasına sıra gelmişti. Tüzük gereği dört kadının (Fatma, Ben, Sevahir ve Filiz) MYK'ya seçilmesine erkekler fazla itiraz edemedi. Ama MYK'daki görev dağılımına ilişkin toplantı sabaha kadar devam etti. Aydın, demokrat, devrimci erkek arkadaşlarımız, "İl il gezilecek, zor bir görev, kadınlar yapamaz" diyerek MYK'daki etkin görevlere kadınların getirilmesine karşı çıkıyorlardı. Zorlu bir mücadele sonucunda Filiz Oğuz sayman, Sevahir Bayındır genel sekreter yardımcısı, ben de halkla ilişkilerden sorumlu genel başkan yardımcılığı görevlerine seçildik. Fatma da zaten kadın kolları başkanı olarak MYK'da yer alıyordu.

Kadınların, genel merkezde etkin olmasına alışmaları da pek kolay olmadı. Programlar için planlama, görevlendirme yapılırken, kitlenin çok olduğu yerlere erkekleri, kitlenin az olduğu yerlere kadınları gönderiyorlardı. Genel başkanın programlarında hemen bir erkek halkası oluşuyor, kadınlara yer verilmiyordu. Kadın kolları başkanımızın ve bizlerin ısrarı sonucunda kadınlar da programlara dahil ediliyordu. Hatta zaman zaman erkek arkadaşlar, kadın programlarına müdahale etmek istiyordu. Genel planlamalar gerekçesiyle, kadın programlarının ertelenmesini istiyorlardı. Genel merkezde bir denge oluşuncaya, kadınlar kabul görünceye kadar epeyce zorlandık ama biz de az ısrarcı değildik. Genel saymanın kadın olması da kadın

çalışmalarını epeyce kolaylaştırdı. Çünkü tüm çalışmalara para bulunuyor, sıra kadın çalışmalarına gelince "Para yok, kadınlar kendi bütçesini oluştursun," deniyordu. Bu engel de aşılmış oldu, ayrıca tüzük gereği, parti gelirlerinin, bütçesinin bir bölümünün kadın ve gençlik kollarına ayrılması da gerekiyordu.

Pratik birçok sorunu aştık, ancak zihniyet-yaklaşım değişimi zaman alacaktı. PM'de, MYK'da kadın katliamları ile ilgili bir gündem açtığımızda, "Ne katliamı, kaç kadın öldürülmüş?" diyenler bile çıkıyordu. Bir defasında Genel Başkan Murat Bozlak yurt dışına gittiğinde vekaleti bana bıraktığı için erkekler isyan etmişti. Erkekler dururken neden bir kadına vekalet bırakılmış diye.

Urfa kadınların en zorlandığı illerden biriydi. İl kongresi yapılacak, genel merkezden birinin gidip, kongre hazırlıklarını yürütmesi gerekiyordu. Arkadaşlar beni uygun gördüler. İl başkanına haber verdim. İl başkanımız Ziya Çalışkan da ilçe yönetimlerine, aktif parti çalışanlarına haber vermiş; "Genel başkan yardımcımız geliyor, toplantıya gelin," diye. Ben toplantı saatinden önce parti binasına gittim. İnsanlar yavaş yavaş gelmeye başladılar. Yaşlı bir amca da gelip benim yanımda oturdu. Ben toplantı hazırlıklarının bitmesini bekliyorum. Amca bir ara bana döndü, "Kızım sen kimin gelinisin?" diye sordu. Ben de kısaca, "Kimsenin gelini değilim," dedim. Salon epeyce doldu, toplantı başlamak üzere. Aynı amca il başkanına seslendi, "Hani genel başkan yardımcısı gelecek demiştin," diye sorması üzerine Ziya Başkan, "Geldi, işte yanında oturuyor," deyince amca heyecanla ayağa kalktı, bana bir kez daha baktı, "Tew, kadından da olur mu?" dedi kendinden gayet emin bir şekilde. Salonda bir gülüşme oldu. Benzer yaklaşımlarla bütün kadınlar karşılaşıyordu. Bir süre sonra kadın yöneticiye alıştılar.

Listenin başında kadınlar var

Kadınların bu emeği, mücadelesi 2002 genel seçimlerine yansıdı. Daha önce partinin aday listeleri yapılırken, genellikle seçilebilecek sıralara erkek adaylar, seçilemeyecek yerlere de kadın adaylar gösterilirdi. Birinci sırada erkek adayların yer alması da yazılı olmayan bir kural gibiydi. İlk kez 2002 seçimlerinde bu yaklaşımlar değiştirildi. Seçilebilecek yerlerden çok sayıda kadın aday gösterildi, bunların bir kısmı da birinci sıra adayıydı. Hatırladığım kadarıyla, Aysel Tuğluk-Siirt, Sevcan Bozlak-Diyarbakır, Sevil Erol-Mersin, Yurdusev Özsökmenler-Antep, Filiz Oğuz-Van, Handan Çağlayan-Urfa, Ferah Diba Ergül-Ağrı ve ben Batman'dan birinci sıra adayı olduk. Bu arkadaşların tamamı da seçilebilecek kadar, hatta daha fazla oy aldılar, ancak yüzde 10'luk ülke barajı aşılamadığı için aday olduğumuz illerde başka partilerdeki çok az oy alan erkekler milletvekili olarak parlamentoya gitti. Benim aday olduğum Batman'da yüzde 76 oy aldık, ancak meclise gidemedik.

Bu kadar çok kadın aday göstermek, kadınları listelerin başına koymak epeyce zor oldu. Alışkın oldukları erkek öncelikli siyaset anlayışını değiştirmek istemeyenler, halkı bahane ediyordu. "Kadın adaya oy vermezler, seçimi kaybederiz," sözü çok tekrarlanmıştı. Ama halka gittiğimizde, hiçbir sorunla karşılaşmadık. Tam tersine, yaşadığımız seçimlerin en coşkulusuydu. DEHAP Genel Başkanı Mehmet Abbasoğlu ile birlikte bölgedeki bütün illere ben de gittim. Halk parti otobüsünün önünü kesiyor, konvoyu beldelere, köylere götürüyordu. Genel başkan yeniydi. Seçim kampanyasını biz eski parti kadroları yürüttük. Genel kampanya nedeniyle seçim bölgem olan Batman'a son iki haftada gidebildim. Halkta büyük bir coşku ve moral vardı. Alevi kadın aday olarak Batman'da hiç yadırganmadım.

Bu durumda kadın emeği belirleyiciydi. Adaylar tanınan, bilinen kadınlardı. Daha önce kadınlar illere, ilçelere gitmiş, kongreler yapmış, örgütlenme çalışmalarına büyük emek vermişlerdi. Kadınlarla halk arasında güçlü bir bağ kurulmuştu. Daha önce "Kadınla kaybederiz," diyenler, "Eyvah artık kadınların önüne geçmek mümkün değil," diye espri yapıyorlardı.

2002 seçimlerinden sonra bir arkadaş şöyle bir değerlendirme yaptı: "Her şey çok iyiydi, kadınların birinci sıradan aday olması… Kampanya çok coşkuluydu, hepiniz çok güzel konuşmalar yaptınız. Seçim otobüsünün üstünde kadınları görmek çok iyiydi, tüm kadınlara moral oldu. Alınan sonuçlar da güzeldi. Ancak neden hepiniz tüm kadın adaylar, kampanya boyunca siyah takım elbise giyindiniz?"

Gerçekten de hepimiz siyah, lacivert, kahverengi renklerde pantolon-ceket giyinmiştik, kampanya süresince. Bu da bizim siyasetin biçimsel yönünü, eril görünümünü fazla sorgulamadığımızı gösteriyordu.

Barajı aşamamanın faturasını kadınlara çıkartmak isteyenler oldu. Parti resmiyeti içerisinde kimse böyle bir değerlendirme yapmadı. Ama söylenti düzeyinde bu tür yorumlar yapıldı. Adaylar belirlenirken, "Beni aday yapmazsanız kaybederiz," diyenler ile seçim sonrasında kadınları tartışmak isteyenler aynı kişilerdi. Siyaseti kendisini bir yere taşımanın aracı gören eril-iktidar anlayışının bir yansımasıydı. Bu söyleme parti de halk da itibar etmedi. Kadınların birinci sıra adayı olduğu illerde çok yüksek oylar alması da bu tartışmanın önünü kesti.

2002 seçimlerinden sonra yapılan kongrede partide görev değişimleri oldu. Ben genel sayman olarak seçildim. Filiz Oğuz'dan saymanlık görevini devraldım. Parti büyümüş, çalışmalar, programlar çoğalmıştı, devasa bir seçim kampanyası geride bırakılmıştı. Ama hazine yardımı alamıyorduk. Mali ola-

rak partinin zorlandığı bir dönemdi. İlk iş olarak bir genelge yayınladım. Araç yakıtlarından, mutfak masraflarına kadar harcamaların azaltılmasını, yakın mesafelere, karayoluyla sekiz saattin altında gidilebilen yerlere uçak yerine otobüsle gidilmesini istedim. Bir gün erkek genel başkan yardımcılarımızdan birinin İzmir'e gitmesi gerekiyormuş. İdari işlere bakan arkadaştan kendisi için bir uçak bileti almasını istemiş. O da "Saymanlığın talimatı var, otobüs bileti alalım," demiş. Bana geldi, "İzmir dokuz saat çekiyor otobüsle," dedi. Ben de "Hayır sekiz saat," dedim. "O zaman otobüs parası versinler, üstünü ben tamamlarım," dedi. Genel başkan yardımcımıza uçak bileti parasını vermemiştim. Bu pek alışkın olunan bir durum değildi. Bir kural varsa herkesin uyması gerekir, kadın yaklaşımı buydu. Yaklaşık iki yıl saymanlık yaptıktan sonra, epeyce de zor bir görevdi, siyasi parti çalışmasına biraz ara vermek istedim.

Uzun süre siyasetin yoğun olduğu bir alanda çalışmıştım. Biraz da sivil toplum deneyimi edinmek istedim. Dersim kökenli olmam nedeniyle, kökenimle bir bağ kurmak, sosyal ve kültürel olarak Dersim'i yaşamak istiyordum. Ankara'da Dersim Derneği vardı. Bu dernekte çalışmaya başladım. "Yöneticilik deneyimin var," diyerek beni dernek başkan yardımcısı yaptılar. Dersim Derneği'ndeki çalışmalar benim için çok önemli ve anlamlıydı. Farklı çevrelerden birçok kişi Dersimli olma ortak paydasında bir araya gelmişti. Bu çalışma bana çok şey kattı.

Aynı yıllar, barış talebinin yükseldiği, Barış Meclisi kurma çalışmalarının da yapıldığı bir dönemdi. Barış Meclisi çalışmalarına katıldım. Sekretaryasında yer aldım. Bir dönem de Demokratik Toplum Kongresi'nde çalıştım.

Belediyeye gidip başkanın bir çayını içeyim

2014 yerel seçimlerinde tüm il ve ilçelerde eşbaşkanlık sistemi uygulanacaktı. Bu yeni bir durumdu. Çok sayıda kadın adaya ihtiyaç vardı. Bu nedenle siyasi parti deneyimi olan, kamuoyu tarafından bilinen çok sayıda kadın aday çıkarmak gerekiyordu. Kadın arkadaşlar ve parti, Dersim'den eşbaşkan adayı olmamı istediler. Daha önce iki dönem Dersim'de kadın kotası gereği kadın adaylar gösterilmiş, seçimler kazanılmıştı. Arkadaşlarımız başarılı hizmetler yapmışlardı. Halkın kadınlara güveni vardı. "Kadınlar ranta bulaşmaz," şeklinde bir güven oluşmuştu. İki dönem kadın belediye başkanı olduğu için halk alışkındı. Kadın eşbaşkan adayı olarak zorlanmadım. Ama eşbaşkanlığın yeterince kavrandığını söyleyemem. Bir mahalle çalışmasında, bir grup kadın "Hep bu partiye oy verdik ama bu seçim vermeyeceğiz," dediler. "Neden?" diye sorunca, "Erkek aday göstermişsiniz ondan. Biz kadın aday istiyoruz," dediler. Eşbaşkanlığı anlatarak ikna etmeye çalıştım. "Kim resmi başkan olacak" konusunda kafaları karışıktı. Kolektif bir yönetim anlayışının, demokratik tutumu güçlendireceğini söyleyerek, eşbaşkanlığı izah ettim.

Yine bir gün pazarda bildiri dağıtırken benzer bir yaklaşımla karşılaştık. Bir kadın "Şimdiye kadar size oy verdim ama bu seçim vermeyeceğim. Neden kadın aday göstermediniz?" dedi. İl başkanımız Engin Doğru da yanımızdaydı, kadını tanıyordu. Gerçekten de hep bizim partiye oy veriyormuş. Kendimi tanıttım, bu seçime bir kadın, bir erkek olmak üzere eşbaşkan adayları olarak katıldığımızı, ortak bir yönetimin daha güçlü olacağını anlattım. Teşekkür etti, bildiriyi aldı ayrıldık. Birkaç adım sonra seslendi "Tam anlayamadım, sen mi adaysın, eşin mi

aday?" diye sordu. Bizi bir gülme tuttu. "Partiye gel konuşalım," diyerek çalışmaya devam ettik.

Eril ve bürokratik bakış açısının izleri derindi, kolay silinmiyordu. "Resmi başkan kim?" sorusu sıkça soruluyordu. Ama seçimden sonra çalışmalara başlayıp halkla kaynaşınca bakış açısı hızla değişti. Dersim fazla kalabalık olmayan bir il, belediye ile halk hep iç içeydi. Bir gün yaşlı bir amca gelmişti. "Hayrola amca, bir talebin mi var?" diye sordum. Gayet rahat "Hayır, buradan geçiyordum, gidip başkanın bir çayını içeyim dedim," cevabını verdi. Ne sorun olursa olsun "belediye çözer" diyerek belediyeye geliyorlardı. Çözüm yeri olarak görüyorlardı. İşsizlik, yoksulluk, eğitim, kalacak yer, her konuda ilk başvurulan yer belediye oluyordu.

Daha önce iki dönem kadın belediye başkanlarının görev yaptığı Dersim'de kadın çalışmalarının bir geçmişi vardı. Kadınlara yönelik çalışmaları Kadın Danışma Merkezi yürütüyordu. Bu çalışmaların idari olarak kurumsallaşması amacıyla belediyede Kadın Müdürlüğü birimi oluşturduk. Kadınların merkeze gelmesini beklemek yerine çalışmalarını ağırlıklı olarak mahallerde sürdürüyorlardı. Sağlık ekibi ambulansla sürekli sahadaydı. Hem kadın sağlığı ile ilgili bilgilendirme yapılıyor hem de tansiyon-şeker ölçümü gibi destek hizmetleri sunuluyordu. Düzenli olarak mahallerde yapılan kadın toplantılarına ben de katılıyordum. Mahallenin ihtiyaçlarını, kadınların taleplerini konuşuyorduk. Bazen erkekler "Bu başkan sadece kadınların başkanı mı, bizi niye toplantıya almıyorsunuz?" diye sitem ediyorlardı.

Dersim geçmişte tarım, hayvancılık, arıcılık yapılan, ekonomik olarak üreten bir yerdi. İnancı gereği lokmasını paylaşan bir sosyal dokusu var. Ancak köy boşaltmalar nedeniyle insanların yerinden yurdundan edilmesi ekonomiyi de çökertmişti.

Belediyede çalışan tüm kadınların katılımıyla kadın meclisi olarak birkaç toplantı yaptık, önerileri aldık. Hep beraber bir bostan yetiştirmek istiyorlardı kadınlar. Merkeze yakın bir mahallede boş bir tarla vardı. Kadınlar gidip görüştüler ve tarla sahibinin rızasını aldılar. Köylerden orijinal tohum topladık. Tamamen doğal ürün elde etmek istiyorduk. Bostandaki tüm işleri kadınlar yaptı. Erkekler "Kadınlar beceremez, birkaç gün sonra bostanı bize bırakır," diyorlarmış. Bunu duyunca kadınlar daha fazla sarıldılar işlere. Haklarını yememek gerekir, birkaç genç arkadaş erkeklerin yaklaşımını eleştirerek bazen yardıma geliyorlardı. Ekimden çapasına sulamasına kadar her işini kadınlar yaptı. Kadınlar sabah erkenden bostandaki işleri yapıp, saat 8'de işlerinin başında oluyorlardı. Bütün bu çalışmalarda Kadın Müdürü'müz Ayten Kordu'nun epeyce emeği oldu. Kadınlar, toprakla buluşmanın, ortaklaşa bir iş yapmanın ve doğal ürün elde etmenin mutluluğunu yaşadı. Başlangıçta " belediye bize de yer versin" ya da "belediye sebze yetiştirip bize dağıtsın" gibi yanlış yaklaşımlar vardı. Anlatarak ve birlikte deneyimleyerek bu yanılgılı yaklaşımları aştık. Kadınlar arasında güçlü dostluk bağları gelişti. Geçimlik ekonomiye dair iyi bir örnek yaşandı.

Bütün bunları yapmamızdan birileri rahatsız oldu. Bizi tutuklayıp, belediyeye kayyum atadılar. Halkın, kadınların iradesini hiçe saydılar. Adeta halkı nefessiz bıraktılar.

Ayrıldığın eşinin ev adresi ne?

16 Kasım 2016 günü sabah saat 6.00 gibi kapı zili çaldı. Kalkıp kapıyı açtım. Geleceklerini biliyordum. Büyükşehir belediye eşbaşkanlarını aldıklarında, sıranın bize de geleceğini tahmin ediyordum. Kapıda haklarımı okudular. İçeri girdiler ev araması yaptılar. Evden iki dergi aldılar. Biri *Demokratik Modernite*, diğe-

ri de kadın dergisi *Rewşen*. Bir de küçük bir teyp vardı onu aldılar. O teybi İsmail Beşikçi bana hediye etmişti. Bursa Cezaevi'ndeyken ziyaretine gitmiştim. Ben o zaman kadın dergisinde çalışıyordum. "Röportaj yaparsın," diyerek bana küçük bir teyp vermişti. Benim için manevi değeri olan önemli bir hatıraydı. Durumu izah etmeye çalıştım ama dinlemediler.

Saat 8.00'de emniyete götürdüler. O zamana kadar gözaltı operasyonunun DBP'ye yönelik olduğunu düşünüyordum. Emniyete gidince Dersim'deki tüm demokratik kurumların başkanlarını, yöneticilerini gözaltına aldıklarını gördüm. EMEP, ESP, HDP, DBP il başkanları, belediye meclis üyeleri, sendika temsilcileri... Tüm demokrasi güçlerine yönelik toplu bir gözaltı yapmışlardı. Anlaşılan belediye eşbaşkanlarını aldıklarında kentte hiçbir demokratik tepki gelişmesin diye kim var kim yok herkesi gözaltına almışlardı.

Önceden hazırlık yapmışlar. Sağlık kontrolü için hastaneye götürmediler, doktor emniyete geldi. "Bir sağlık sorununuz var mı?" deyip gitti. Formalite yerine getirilmişti. Nezarete aldılar. Öğlen saatlerine kadar nezarette kaldık. Emniyette ifade vermeyeceğimizi söyledik. Onlar da "Zaten sizin ifadenizi savcı alacak," dediler. Bir minibüsle adliyeye götürüldük. Savcı herkesin ifadesini tek tek aldı. Benim ifademi alırken, "Birkaç konu daha var ama, SEGBİS üzerinden de alabilirim gerçi," dedi. Bu cümleyi duyuncaya kadar belki savcılıktan bırakırlar diye düşünüyordum. Anlaşılan tutuklama kararı önceden verilmiş. Nezarete döndüğümde "Arkadaşlar hazırlanın, hepimiz Elâzığ yolcusuyuz," dedim. Durum netleşmişti, artık hâkimin kararını beklemeye gerek yoktu. Zaten savcılık ifadeleri sürerken bizi Elazığ'a götürecek otobüs de getirilip hazır edilmişti. Adliyenin bahçesindeydi, görüyorduk.

İfadeler gece boyunca devam etti. Sabah erkenden Elazığ Cezaevi'ne götürüldük. Ben, belediye meclis üyemiz Cemile Altaş ve Tüm-Bel-Sen Eşbaşkanı Şükran Yılmaz. Üst araması yaptıktan sonra bir odaya aldılar. Duvarları fayans, içinde tuvaleti, duşu olan bir odaydı. Eskiden banyo imiş, koğuşa çevirmişler. İki ranza, iki eski yatak, her taraf kir içinde. Burada kalamayacağımızı söyledik. Başka yer olmadığını, temiz yatak, battaniye olmadığını söylediler. Çay yoktu, sıcak su yoktu. Kasım ayının 17'si, hava soğuktu. Gece çok üşüdük, defalarca istedikten sonra iki battaniye getirdiler. Gece saat 10.00 gibi Edibe arkadaşı da yanımıza getirdiler. Dört kadın, iki yatak, iki battaniye; nevresim yastık hiç bir şey yok, sabaha kadar yarı uyur yarı uyanık, geceyi geçirdik.

Sabah olduğunda, diğer koğuşlardaki kadın tutsaklar bizden haberdar olmuşlar. Bağırarak haberleştik. Kâğıt kalem isteyip idareye dilekçe yazdık. "Kadın koğuşuna geçmek istiyoruz," diye. İdare yok da demiyordu, koğuşa da götürmüyordu. Oyalama taktiği izliyordu. Akşama doğru koğuştaki kadın arkadaşlar kapılara vurarak, "Başkanlarımızı istiyoruz," diye slogan atmaya başladılar. Biz de "Jin jiyan azadî" diye slogan attık. Akşam bizi kadın koğuşuna götürdüler.

Koğuş kalabalıktı, yeterli ranza yoktu. Yere yatak yaptılar, kendileri yerde yattılar, ranzadaki yataklarını bize verdiler. İtiraz ettik ama "Siz yorgunsunuz," diye kabul etmediler. Bir hafta kadar Elazığ'da kaldık. Bir gün sabah erkenden havalandırma kapısı açıldı, bir erkek sesi geldi. Sevk sözü geçiyordu. Benimle Edibe Başkanın sevk edildiğini söylediler. Arkadaşlar itiraz etti ama karar kesindi. Acele etmemizi istediler. Arkadaşlar hemen telaşla acil ihtiyaçlarımızı karşılayacak bir hazırlık yaptılar. Saat 6.30 gibi bizi koğuştan çıkardılar. Kadınlar bizi, "Jin jiyan azadî" sloganlarıyla uğurladı.

Nereye götürüleceğimizi bilmiyorduk. Her iki yanına robokop polisler dizilmiş, ortada dar bir koridor bırakmışlardı. Adeta müdahaleye hazırlardı, kasklarını takmış, kalkanlarını ellerine almışlardı. Biz iki kadın, onların arasından, başımız dik, elimizde eşyalarımız, torbaların ağırlığını hissettirmemeye özen göstererek yürüdük. İnsanın içinden, "Bu kadar tedbir niye, neden korkuyorsunuz, yoksa bir güç gösterisi mi? Kime karşı? Belediye başkanlığı ve milletvekilliği yapmış iki kadın için mi bütün bunlar, yoksa bizim şahsımızda tüm kadınlara ve halka mı?" diyesi geliyor. Ama talimatın yükseklerden geldiğini bildiğimiz için bunu söyleme ihtiyacı duymadık.

Cezaevi kapısından çıktık. Kapının önünde bir ring aracı, ringe biner binmez ellerimize kelepçe taktılar. Nereye gideceğimizi halen bilmiyorduk.

"Artık ringe de bindik, nereye gideceğimizi söyleyin artık," dedik.

Ring sorumlusu yaşlı bir asker, "Kandıra Cezaevi'ne," dedi.

Kahvaltı yapmadan çıkmıştık. Birer paket bisküvi ve meyve suyu verdiler. "Kumanyanız" dedi asker. Bir süre sonra benzinlik gibi bir yerde durduk. Askerler ihtiyaçlarını karşılayacaklardı.

Cezaevi hesabımızda paramız vardı ama her birimize sadece 100 lira vermişlerdi. "Paramız var, biz de kahvaltı yapabilir miyiz?" dedik.

"Sizi indirmeyiz," dediler. Ringin içinde bekledik. Döndüklerinde sorumlu asker iki poğaçayı bize uzattı. "Baktım çok sıcak, size de aldım," dedi. "Paramız var, verelim," dedik. Almadı. Çok acıkmıştık galiba, poğaça çok lezzetli geldi. Uzun bir yolculuk oldu. Ankara'ya kadar iki kez tuvalete gidebildik. Akşam saatlerinde Ankara Sincan Cezaevi'ne götürdüler. Geçici bekleme odası denilen bir odaya koydular.

Sabah saat 7.00'de tekrar ringle yola çıktık. Saat 11.00'de Kocaeli Kandıra Cezaevi'ne geldik. Kelepçelerimizi söktüler, eşyalarımızı indirdik, kapıdan içeri girdik. Hemen ayrı ayrı odalara aldılar. Üst araması yaptılar. Cezaevine giriş işlemleri yapıldı. Bir form dolduruluyordu. Ayrıntılı sorular vardı, annenin kızlık soyadına kadar.

"Evli-bekâr?"

"Ayrıldım."

"Kaç çocuk var?"

"Bir çocuk."

"Ayrıldığın eşinin ev adresi..."

Ne diyeceğimi şaşırdım. Ayrıldığım kişinin ev adresini nereden bileyim. İşi şakaya vurdum. "Ben vazgeçtim, siz niye vazgeçmiyorsunuz," dedim.

Bir anda herkesin yüzünde bir tebessüm belirdi. Ben de uzun ring yolculuğunun yorgunluğunu bir parça unuttum. Edibe Başkan'la beni ayırdılar. Koridoru geçtik bomboş bir koğuşa getirdiler Demir kapıyı kapatıp gittiler. Odada sadece bir yatak vardı. Tecritte tutulacağımı anladım. Daha önce Sincan Cezaevi'nde bir hafta tecritte kalmıştım. Bu ikinci tecritti. Çok yorgundum. Duvarlar, demir parmaklıklar, demir kapılar ve ben "Demek ki yaşam alanın burası olacak," dedim kendi kendime. Bir de, "Sen ne kadar soğuk olursan ol, ben seni yeneceğim," dedim.

PARA İŞLERİNİ KADINLARA TESLİM ETMEK LÂZIM

Sara Kaya*

Aslında 2015 Ağustos'undan beri bu benim üçüncü tutuklanmam. Seçimlerden yaklaşık bir buçuk yıl sonra, 28 Ağustos 2015 tarihinde gözaltına alındım. Bir gece gözaltında kaldım, ertesi gün çıkartıldığım mahkemede serbest bırakıldım. Savcının itirazı üzerine, iki gün sonra tutuklandım. Hukuki olarak tutuklanmamı gerektirecek hiçbir şey söz konusu değildi, tamamen siyasi bir kararla Mardin Cezaevi'ne gönderildim.

Bu benim ilk cezaevi tecrübemdi. Kapı açılıp koğuşa girdiğimde, o güzel ve her yaştan kadını bir arada görmek beni çok heyecanlandırmıştı. Sanki cezaevi değil, bir kadın kurumuna gelmiştim.

Kısa bir süre sonra sevkle Sincan Kadın Kapalı Cezaevi'ne götürüldüm. Koğuşta yatak ve battaniye dışında hiçbir malze-

---

* Mardin Nusaybin Belediye Eşbaşkanı. 30 Mart 2014 tarihinde oyların yüzde 80'ini alarak seçildi. 28 Ağustos 2015 tarihinde gözaltına alınarak tutuklandı. 3 ay sonra serbest bırakıldı. 13 Ocak 2017 tarihinde ikinci kez gözaltına alındı. 26 Ocak 2017 tarihinde yeniden tutuklandı.

me yoktu. Çayı bile plastik kaplarda demliyorduk. Diğer tutuklularla hiçbir temasımız yoktu. Kırk gün boyunca katı bir tecrit uygulandı. Daha sonra diğer koğuşlardaki kadınlarla haberleştik. İhtiyaçlarımızı gönderdiler. Depoda bulunan kendi eşyalardan bize eşya gönderdiler. Bu dayanışmayı görünce bayağı duygulanmıştık. Toplam üç ay tutuklu kaldıktan sonra tahliye oldum.

2016 yılı zor bir yıldı. Hakkımda açılan dava devam ediyordu. Bu gerekçeyle İçişler Bakanlığı tarafından belediye başkanlığı görevimden alınmıştım. Sokağa çıkma yasaklarının, çatışmaların yaşandığı diğer kentler gibi Nusaybin de zor günler geçiriyordu. Ev baskınları, gözaltılar eksik olmuyordu. 13 Ocak 2017 tarihinde benim evime de baskın yapılmıştı, ancak ben o gece babamın rahatsızlığından dolayı ablamın evindeydim. Beni ablamın evinde gözaltına aldılar. Emniyette yer olmasına rağmen, beni karakola götürdüler. Bilindiği gibi karakol, sürekli adli vakaların geldiği, sabaha kadar bağrış-çağırışların olduğu bir yer. Tuvalet ve lavabo kaldığım odanın tam karşısındaydı. Ne gündüz ne gece uyumak mümkündü. Ayrıca kaldığım nezarethanenin hem camları kırıktı hem de kalorifer yoktu. On dört gün boyunca orada kaldım. Dört beş çorap giyerek, mont ve kazakla yattım ve gözaltı boyunca giysilerimi hiç değiştirmedim. O süre içerisinde sadece parmak izi almak için emniyete götürüldüm.

Mahkemeye götürüleceğim gün ellerim arkadan kelepçelendi. Önce TEM şubeye götürüldüm. Binanın girişinde on-on beş basamaklı bir merdiven var. Binadan dışarı çıkarken bir baktım karşımda kamera ve fotoğraf makinalarının flaşları patlamaya başladı. Adeta bir film sahnesi hazırlamışlardı. Belediye Başkanı elleri ters kelepçeli, koluna bir kadın polis girmiş, merdivenleri iniyor. Yüzümde acı bir tebessüm belirdi. Adliye bina-

sına da aynı şekilde götürüldüm. Savcılıkta bu yaklaşımı ve yaşadıklarımı anlatarak tutanaklara geçirdim.

Kendilerince bir taraftan seçilmişleri küçük düşürürken, bir taraftan da halkın gözünü korkutmak istiyorlardı. Emniyet Müdürlüğü'nde değil de karakolda gözaltında tutulmam da aynı amaca yönelikti. Ayrıca karakolun penceresi tam belediye binasına bakıyordu. "Seni oradan alıp buraya hapsedebiliriz" mesajını güçlendiren bir konumdaydı karakol. Anlaşılan bizim koltukla, makamla işimizin olmadığını hala anlamamışlardı.

Cezaevindeki morg odası

26 Ocak 2017 tarihinde çıkarıldığım mahkeme, beklediğimiz gibi, tutuklama kararı verdi. Gözaltında soğuk iliklerime kadar işlemişti. Bir an önce cezaevine gitmek istiyordum. Bir yıl önce Mardin Cezaevi'nde yaşadığım sıcak, dost karşılamayı hatırladım. Mardin Cezaevi çok eski bir yer. Fiziki koşulları çok kötü bir yer. O soğuk günlerin ardından, yoldaşların sıcaklığı, ilgisi, insanın içini ısıtıyor. Gece saat 11.00 gibi cezaevine getirildim. Sohbet, çay, sigara derken epeyce geç oldu. Arkadaşlar "Yatağın hazır," dediler. Hemen kalktım, zaten çok yorgundum. Mardin'in çok büyük ve soğuk bir odası var, adına da "Morg Odası" diyorlardı. Girdiğin gibi buz tutuyorsun. Baktım benim yatağımı da morg odasına hazırlamışlar. Tabii yeni gelmişsin, çekingensin, bir şey de diyemiyorsun. Yaşlı analar genellikle bu odada kalıyordu. Malum, menopoz sıkıntısına serin oda iyi geliyor. Analar, "Başkan, vallahi bu odaya gelenler, bir iki güne kalmadan gidiyorlar. İnşallah sen gitmezsin," dediler. Ben de "Olur mu hiç, ben gider miyim," falan dedim ama pencereler açık, kar içeriye giriyor. Sanki dışarda yatıyorum. Dört battaniye, üç dört çorap, mont, başımda bere, ama nafile, ısınmak mümkün değil. Altı yedi gün sonra arkadaşlar yatağımı diğer

odaya taşıdılar. Böylece morg maceram da sona erdi. Bazen o odaya gittiğimde anneler, "Yazın seni buraya almayacağız," diye şaka yapıyordu. Yirmi gün sonra Van T Tipi Cezaevi'ne sevk edildim.

Sevk demek, yorgunluk ve eziyet demek, daha önceki sevklerden biliyordum. Yine yol görünmüştü. Ben pencere tarafında, yanımda iki asker, yolcu gibi bindik uçağa. 14 Şubat "Sevgililer Günü" diye kalpli çikolata dağıttılar. "Her şey ne kadar sahte," diye düşündüm; hakikat arayışının bedeli, bu nedenle bu kadar ağır oluyor...

Yorucu bir günün sonunda Van T Tipi Cezaevi'ne geldik. Sabah saat 5.00'den beri ayaktaydım. Akşam saat 21.00'de cezaevine giriş işlemleri yapıldı. Sekiz dokuz kadın infaz memuru etrafımı sardı. İnce arama konusunda bayağı tartıştık. Uzun bir tartışmadan sonra koğuşa götürüldüm. Mardin Cezaevi'nin kötü fiziki koşullarından sonra, yeni yapılmış bir cezaevine gelmek tuhaftı. Bina yeni, eşyalar yeni, her şey yeni ama soğuk başımın belası, burada da karşıma çıktı. Hem de Serhat soğuğu... Havalandırmaya baktım, yerde bir metre kar var, havalandırma küçük, pencereler basık. Mardin Cezaevi'nin hiç olmasa çok büyük bir havalandırması vardı ve bu kadar kar yoktu.

Kar bir türlü erimedi. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü yaklaşıyor, havalandırma kar dolu, bir de buzlanmış. O karı kaldırmaya karar verdik. İdareden kürek istedik, vermediler, tuz da yok... Yapılacak tek şey özgücüne güvenmek. Ya Allah, dedik işe koyulduk. Buzları yavaş yavaş kırdık ve kütleler halinde kaldırdık. 8 Mart'ı havalandırmada kutladık.

Sert bir iklim değişikliği yaşayan ben hala da ısınmış değildim. Umarım önümüzdeki kışı da bu zemheri soğuğunda geçirmem, tahliye olurum. Bir kadın, bir anne olarak tabii ki zorluklar yaşıyorum. Bırakalım cezaevini, özgür denilen alanların dahi bir kadın için ne kadar zor olduğu biliniyor. İnsan cezaevi-

ne girince yaşamın, özgürlüğün, mücadelenin anlamını daha derin hissediyor, anlamlandırıyor. Bu nedenle cezaevinde kaldığım süreci bir kayıp olarak görmüyorum. Sadece içimi acıtan çocuklardır. İki kız, iki erkek çocuğum var. Ve onlar daha küçükler. Ama bana yazdıkları mektupları okuduğumda bazen şaşırıyorum. O kadar derin ve olgun yazıyorlar ki. Bir kez daha anlıyorum ki, "bu coğrafyanın çocukları, çok erken büyüyor" Sadece kendi çocuklarımı değil, benzer şeyleri yaşamak zorunda bırakılan tüm çocukları düşünüyorum. Kendime klasik annelik rolünü dayatmıyorum. Çocuklarımıza, yaşanabilir, özgür bir gelecek bırakmanın ağır yükünü, sorumluluğunu omuzlarımda hissediyorum daha çok.

Belediyenin tek kadın çalışanı

"Sara Kaya buraya nasıl geldi?" derseniz, benim hikâyem de diğer kadın arkadaşlardan pek farklı değil. Bizimkisi bir hakikat ve özgürlük yolculuğu. Nusaybin'de sekiz çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğu olarak dünyaya geldim. Altı kız, iki erkek kardeştik. İlk, orta ve liseyi Nusaybin'de okudum. Nusaybin ve Mardin'de dershane olmadığından üniversite sınavlarına hazırlanmak için Diyarbakır'da 1992-93 döneminde dershaneye gittim. Dört arkadaşla birlikte ev tutuk. Aileden bağımsız ilk hayat deneyimimdi. Daha sonra Dicle Üniversitesi'nde İnşaat Bölümünü bitirdim. Kendi ayaklarım üzerinde durma çabam devam etti. Nusaybin Belediyesinde işe başladığımda çalışanların tamamı erkekti. İlk kez bir kadın belediyede çalışmaya başlamıştı. Tamamen erkek zihniyetinin hâkim olduğu bir ortamda, bir kadın olarak emeğimle var olmaya gayret ettim. Belediyenin en zor birimlerinden biri muhasebe birimiydi ve ben bu birimde çalışıyordum. Parayı "güç" olarak gören erkek zihniyetinin, kadına karşı kullandığı en büyük silah da yine paraydı. Böyle bir

alanda parayı öne sürüp kadını kendi hakimiyeti altına almayı amaçlayan bir tarz ortaya çıkmıştı. Bu nedenle, kadın olarak beni en çok zorlayan alan oldu. Ama kadın duruşu ile ve taviz vermeyen bir tarz ile eril zihniyeti boşa çıkartan ve kendimi başarılı olarak gördüğüm bir alan oldu. Hesap İşleri Müdürlüğü (daha sonra ismi Mali Hizmetler Müdürlüğü olarak değişti) görevini üstlendim. Bu arada Açık Öğretim Fakültesi İşletme Bölümü'ne kayıt yaptırdım. Mesleki bilgimi geliştirdim. Kadınlar belediyeye gelmiyordu, kadınların belediyeye gelmesi için çaba sarf ettim. Kadınlar belediyeye geldiklerinde karşılarında bir kadın görünce, kendilerini daha rahat gelip gitmeye başladılar. Zamanla muhasebe, neredeyse sadece kadınların geldiği bir birime dönüştü. Erkekler ailenin işlerini takip etmek için eşlerini gönderiyorlardı.

Unutamadığım anılarımdan birini paylaşmak istiyorum. Bir gün belediyeden emekli olan bir amca geldi; "İçerideki tazminatının yarısını verirsen sana bir burma bilezik alacağım," dedi. "Kadınların burma bilezik hassasiyetini biliyorsun," diye espri yaptım. Tabii ki bu duruma çok üzüldüm. Emeğine sahip çıkması ve hakkı olanı her zaman her koşulda koruması gerektiğini anlattım. "Yıllarca bu kuruma emek verdin, o tazminat senin hakkın," dedim. O ay belediye bütçesinde çok az para olmasına rağmen, amcanın tazminatının tamamını ödedim. On beş yıl boyunca muhasebede çalıştım. Paranın insanı kirletemeyeceğini bir kadın olarak yaşadım, yaşattım. "Zorlanmadın mı?" diyecek olursanız, tabii ki çok zorlandım. "Kadınlar para işinden anlamaz" yaklaşımından "Para işlerini kadınlara teslim etmek lazım" anlayışına gelinmesi kolay olmadı.

Projeler yarım kaldı

2014 yerel seçimlerinde halkın ısrarı ile aday oldum ve Belediye Eşbaşkanlığı'na seçildim. 2009 seçimlerinde de Nusaybin'den Ayşe Gökkan belediye başkanı seçilmişti. Nusaybin kadın yöneticiye alışkındı. Seçimlerde zorlanmadan kampanyayı yaptık ve yüzde 80 oy alarak kazandık. Belediye bildiğim bir çalışma alanıydı. Eşbaşkanlık benim için bir makam değil, görevdi. Yapabileceğime inandım.

Seçimden hemen sonra çalışmalara başladık. Kadınların kendilerini ifade edebileceği, yaşama katılacakları, ekonomik özgürlüklerini kazanacakları çalışmalara öncelik verdik. Bu anlamda Nusaybin, kadının kendisini güçlü hissettiği bir kent olmuştur her zaman. Bir önceki dönemde kadın kooperatifi kurulmuş, birçok kadın kooperatif çalışmalarına katılarak ekonomik özgürlüğünü kazanmıştı. Komün-kooperatif çalışmalarını güçlendirerek ilerletmeye çalıştık. "Jiyana Bê Sînor" adıyla bir proje başlattık. Sürekli önlerine sınırlar, engeller çıkartılan kadınların en büyük özlemi "Sınırsız bir yaşam"dır. Ayrıca Nusaybin'in Kamişlo'ya sıfır noktasında olmasından dolayı çekilen tel örgüler de "Sınırsız bir yaşam" özleminin kaynağıydı. Projeye otuz sekiz kadın başvurdu. Kadınlar için ahşap mekanlar yaptık. Ama kadınlar çalışmaya başlayamadı. Nedeni ise iradeye el koyma…

Anlamlı olacağını düşündüğümüz bir diğer proje de Beyaz Gül Parkı'ydı. Nusaybin ile Kamışlo arasında tel örgüler, mayınlar yokken halk kayıklarla gezinti yapıyormuş. Kıyı ise beyaz güllerle meşhur olduğu için Nusaybin'e, "Beyaz Güller Kenti" de deniliyormuş. Tel örgülü ve mayınlı alanın bir kısmı daha önce temizlenmişti. Bu alan kullanılmadığı için adeta çöplüğe dönüşmüştü. Kaymakamlığa ve ilgili tüm kurumlara yazı yazarak, bu alandaki çöpleri temizleyerek, kentin tarihi kimliği-

ne uygun olarak beyaz gül dikmek istediğimizi bildirdik. "Mayın Değil Gül, Ölüm Değil Yaşam Ekiyoruz" adıyla hayata geçirmek istediğimiz projemiz de maalesef başvurularımıza olumsuz yanıt verildiği için gerçekleşmedi. Beyaz güllerimizi de evlerinin bahçelerine dikmeleri için ailelere dağıttık.

Fakat bilindiği gibi çok zorlu ve çetin süreçlerden geçtik. Demokratik, modern bir kent oluşturalım derken, sokağa çıkma yasakları başladı. Uzun süren yasaklardan sonra, doğup büyüdüğüm, çocukluk, gençlik yıllarımın geçtiği sokak ve mahallelerin yok olmasına tanıklık etmek çok zordu. Adeta nefessiz kaldım yok olan geçmişimle.

Sonuç: Cezaevi.

Yani Apê Mûsa'nın dediği gibi yıkımın, "Tanığıyken sanığı oldum". Ne de olsa Apê Mûsa'nın ardıllarıyız.

Anlatacak, söyleyecek çok şey var ama hangi birini sığdırabiliriz kağıtlara. Yürekler bile doldu, taştı, kâğıt yeter mi anlatmaya... Çocuklarımıza, yaşanabilir, özgür bir gelecek bırakmanın ağır yükünü, sorumluluğunu omuzlarımda hissediyorum daha çok.

BU KADIN DEMİRİ SOĞUK ÇİĞNİYOR

Sadiye Süer Baran*

Birimizin hikâyesi hepimizin hikâyesidir. Ben de hepimizi anlatmaya bir nebze katkım olsun diye kendi hikâyemi anlatmaya çalışacağım.

1968 yılında Mardin Kızıltepe'de doğdum. Aslen Mardin Avinalıyım (Sürgüç). Babamın sürgün edilmesi nedeniyle çocukluğumun bir kısmı Erzurum'un Şenkaya ilçesinde geçti. Sonra Mazıdağı'na yerleştik. Aile kararıyla küçük yaşta evlendirildim. Bismil'e gelin gittim. Eşim 1995 yılında tutuklandı. İki ay sonra ben de gözaltına alındım. Ağır işkencelere maruz kaldım. Gözaltında tutulduktan sonra serbest bırakıldım, ama aile ve toplum baskısı karşıma duvar gibi dikildi. Eşimin ailesi artık onlarla birlikte oturmam gerektiğini bir karar alarak önüme koydu. Dört çocuğumla birlikte, onların yanına yerleştim.

Bu sırada eşim on iki yıl altı ay ceza aldı. Benim cezaevlerine gidiş gelişlerim böylece başladı. Cezaevindeki tutsaklar, özellik-

---

* Diyarbakır Kulp Belediye Eşbaşkanı. 30 Mart 2014 seçimlerinde yüzde 60 oyla seçildi. 24 Aralık 2016'da gözaltına alındı. 5 Ocak 2017'de tutuklandı.

le Midyat cezaevindekiler kadınlara güç ve moral vermeye çalışıyordu. Eşimin ve arkadaşlarının çabalarıyla yavaş yavaş toparlandım. Gözaltında yaşadıklarımın etkisini üzerimden atmam kolay olmadı. Sürekli yoğunlaşıyordum. Kendime sorduğum temel soru şuydu: "Kadın neden hep kadınlığıyla tehdit ediliyor?" Hem devletin baskıları hem de ailenin sürekli benim hakkımda kararlar alması, beni özgürlük arayışına yöneltti.

1997 yılında Bismil'de HADEP ilçe örgütünün kurulduğunu duydum. Aileden ve çevreden gizlice ilçe binasına gittim. Kapı açıldığında ben de tedirgindim kapıyı açan da... Ben başıma bir şey gelir ve aynı işkenceleri yaşarım diye. Kapıyı açan ise, baskılardan kaynaklı partiye pek gidip gelen özellikle kadın olmadığı için. Beni karşılayan Mehmet Kaplan adında, çok değerli bir amcaydı. Beni tanımaya çalıştı, sorular sordu. Kendimi tanıtmamla birlikte sevinçle "Ooo! Sen Melle Veysi'nin, yani komünist müftünün kızısın. Baban da kayınbaban da benim dostumdur," dedi. Koyu bir sohbete daldık. Partiden çıktığımda meşhur "Beyaz Toros" ile karşılaştım. Takibe alınmıştım. Nefes nefese, kendimi en yakın yere, ablamın evine attım. Partiden geldiğimi, takip edildiğimi söyleyince ablam, "Sen ne yapıyorsun? Kocan cezaevinde, dört çocuğun var," diyerek partiye gitmemem gerektiğini söyledi. Akşamüzeri eve geçtim. İlk adımı atmıştım. Yaşanan bu haksızlıkları çocuklarımın yaşamaması için parti çalışmalarına katılacaktım. Kararımı vermiştim.

Çawa jinik qiloçê xwe li qiloçê mêra xe?

O günden sonra partiye gidip, kadın çalışmalarına katıldım. Kadın komisyonu oluşturduk. Komisyon ve kol başkanlığı yaptım.

Eşimin annesinin bir sözü vardı, "Çawa jinik qiloçê xwe li qiloçê mêra xe?" (Bir kadın boynuzlarını nasıl erkeğin boynuz-

larına vurur?) uzun bir süre, partiye gittiğimi evden gizledim. Ancak kadının boynuzlarını erkeğin boynuzuna vurma cüreti göstermesi halinde her şeyin değiştiğini gördüm. Bismil'de geniş bir aile ortamında yaşadım. Özellikle eşimin annesinin ve iki eltimin hayatımda oldukça fazla yeri vardı. Eşimin annesinin geleneksel korumacı bir yaklaşımı vardı. Bu nedenle sık sık tartışıyorduk. "Hayho, hayho! Ev jinik hesin bi sarî dicû" (Bu kadın demiri soğuk çiğniyor) diye haykırması hala kulaklarımda. Eltilerim ise siyasi çalışmalara katılmam için yardımcı oluyorlardı. Akşam eve geç geldiğimde kapıyı çalmazdım. Eltilerimin kaldığı odanın penceresini tıklatırdım. Kalkıp gizlice kapıyı açarlardı. Eve getirdiğim gazete ve dergileri onlar da okurdu. Aile ve çevrem zamanla çalışmalarımı taktir eder duruma geldi. 2004 yılında yapılan yerel seçimlerde Bismil'de meclis üyeliğine seçildim. Bir basın toplantısında PKK lideri Abdullah Öcalan için "sayın" dediğim gerekçesiyle tutuklandım. Bir ay sonra serbest bırakıldım. Ardından İstanbul'da DTP Kağıthane İlçe Başkanlığı yaptım. HDP ve HDK'de çalışmalarımı sürdürdüm.

Pasur'un Mirabel'i

2014 yerel seçimlerinde Amed'in Pasur (Kulp) ilçesinde belediye eşbaşkanlığına aday oldum. Pasur 90'lı yıllarda iki kez yakılıp yıkılmış bir ilçe. Zorunlu göçün ve faili meçhul cinayetlerin en yoğun yaşandığı yerlerden biri. İlçe merkezinde hala 2 bin 500 korucu var. Siyasi çalışmalar güçlükle yürütülüyor. Buna karşın çalışmalara dört elle sarıldık. Yoğun bir program çıkarttık. Ailelere tek tek gittik. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü vesilesiyle bir program yaptık. Ancak yıllarca ilçede bu tür etkinlikler yapılmamıştı. Kadınlar acaba gelir mi diye bir kaygım vardı. 8 Mart günü kadınlar tüm renkleriyle buluşma alanındaydılar. Kitlesel katılım ve coşku moralimizi güçlendirdi. İçle-

rindeki çığlığı yıllarca bastıran Pasurlu kadınlar o gün alanlardaydı.

Bu enerji tüm kentte yansıdı. 30 Mart 2014'de yapılan seçimleri yüzde 60 oyla kazandık. Tabii bir kadının, belediye eşbaşkanı olarak kenti yönetmesi alışılmış bir durum değildi. Şimdiye kadar böyle bir şey yaşanmamıştı. Başlangıçta belediyeye gelenler, sorunların çözümüne dair benimle bir görüşme yapmıyorlardı. Zamanla çalışmaların içerisinde bire bir bulunmam bu durumu değiştirdi. Özellikle kadınlar belediyeye gelmeye aile sorunları dahil birçok sorunu benimle paylaşmaya taleplerini dile getirmeye başladılar.

İlçede kadınların gidebileceği, kadın çalışması yürütebilecek bir mekan yoktu. Belediyedeki ilk ve öncelikli çalışmalarımız, bir kadın merkezi kurmak oldu. Konferans solonu, köyden gelen kadınların dinlenebileceği bir oturma salonu, çocuk oyun odası, danışmanlık hizmeti verilecek bir odanın olduğu güzel bir kadın merkezi yaptık. 90'lı yıllarda büyük açılar çekmiş ilçemizin hafızasını mekanlarda canlı tutmak istiyorduk. Zozan Eren isimli bir hemşire ve eşi Amed'den Pasur'a gelirken araçtan indirilerek katledilmişlerdi. Her ikisinin de cenazeleri bulunamadı. Kadın merkezine Zozan Eren'in ismini verdik. Zozan, Pasur'un Mirabel'iydi. Çalışan kadınların çocuklarını bırakabileceği bir kreş yaptık. Kreşte yaklaşık otuz çocuğa hizmet veriliyordu. Selma Yavuz isimli çocuk yaylada bulduğu bir cismin patlaması sonucu yaşamını yitirmişti. Kreşe Selma'nın adını verdik. Yine yaylada mayına basıp yaşamını yitiren Mazlum ve Mahsun kardeşlerin adını da bir parkta yaşatmak istedik. (İlçenin yakın çevresi de dahil kırsal kesimde, yaylalarda bulanan savaş artığı askeri malzemeler ciddi bir tehlike. Bu durum Pasur'da birçok çocuğun yaşamına mal oldu.)

Gençlerin de belediyeden beklentileri vardı. 90'lı yıllarda yakılan bir otel vardı. Öylece duruyordu. Harabe halinde. Bu

binanın yerine içinde kütüphanesi, eğitim odaları, tiyatro, sinema salonu olan güzel bir gençlik merkezi yaptık. Otel yakılırken öldürülen Vahit Narin'in anısını da gençlik merkezinde yaşattık. Tabii kayyumla birlikte ne kentin hafızası kaldı ne de kadınlara, çocuk ve gençlere yönelik belediye hizmetleri.

Anneler günü hediyesi: tutuklanmak

Belediyelere yönelik baskılar başladığında Pasurda bundan payını aldı. Ağustos 2016'da gözaltına alındım. Denetimli serbestlik ve yurtdışı yasağı getirilerek serbest bırakıldım. İki meclis üyemiz Zeycan Zengin ve Zülküf Zengin ise tutuklandı. Tutuklanan meclis üyelerinin yerine, İçişleri Bakanlığı tarafından atama yapıldı. Meclis üyelerinin yerine kayyum olarak atananlardan biri de koruculuk yapan Muhsin Çiçek'ti.

Denetimli serbestlik kararı nedeniyle her hafta emniyet müdürlüğüne imza veriyordum. Buna rağmen 24 Aralık 2016'da evime ve belediyeye baskın yaparak beni gözaltına aldılar. On bir gün gözaltına tutuldum. Kaldığım hücrenin tam karşısındaki hücreye de uyuşturucu kullanmak ve tecavüzle suçlanan bir kişiyi koymuşlardı. İki gün yemek ve su verilmedi. İki gün sonra yemek verdiler, bu defa tepki olarak ben beş gün yemek almadım. Sağlık ve temizlik açısından şartlar çok kötüydü. Lavaboya gitmek istediğimde saatler sonra götürülüyordum.

5 Ocak 2017'de mahkemeye çıkartıldım. Tutuklanmam sürpriz olmadı. Çünkü siyasi operasyonlar tüm hızıyla devam ediyordu. Mahkemede "İçeride de dışarıda da demokrasi ve barış mücadelesini sürdüreceğim," dedim. Mahkeme tutuklama kararı verdi. Güvenlik gerekçesiyle o gece Pasur'da tutuldum. Ertesi gün helikopter ile Amed'e götürüldüm. Helikopterde onlarca asker vardı, sıkış sıkıştı. Bir nevi tacizdi yaşanan. Diyarbakır E Tipi Cezaevi'ne götürüldüm. Koğuş kapısı açıldı-

ğında, yaşları yirmi-yirmi beş arası onlarca kadın beni karşıladı. Hepsiyle sımsıkı sarıldık. Bu dostluk havası bütün gerginliğimi almıştı, rahatlamıştım. Gerçi koğuşa yeni gelene şaka yapmak bir gelenekmiş. Bana da "Hoş geldin şakası" yaptılar. Şaka olduğunu anlayıncaya kadar epeyce sinirlendiğimi itiraf etmeliyim. Ben gerginleşince, şakayı uzatmadılar.

19 Ocak'ta Urfa 2 No'lu T Tipi Cezaevi'ne sürgün edildim. Cezaevi girişinde işlemler yapılırken görevlilerin yaklaşımı problemliydi. Ayakkabılarımı çıkarmaya çalıştılar, üzerimdeki montu çıkardılar, elime tabak kaşık tutuşturarak, "Bu devletin malıdır, buradan gittiğin gün iade edersin" dediler. Parmak izi alınırken de bazı sıkıntılar yaşadım. Tepki gösterince tutum ve yaklaşımlarını değiştirdiler.

Urfa'da kaldığım koğuşta yirmi yedi kişiyiz. Zaman zaman yeni gelenler, gidenler oluyor ancak sayımız yirmi otuz arasında oldu hep. Anneler günü haftasında bir gün kapı açıldı, masmavi gözlü, başında mor puşisi ile yaşlı bir ana içeriye girdi. Altmış beş yaşındaki Daye'nin ciddi sağlık sorunları da vardı. Tutuklanmak anneler günü hediyesi olmuştu. Yaşlı ve hastaydı ama çok güçlüydü, ağrıları son raddeye gelene kadar hiç sesini çıkarmıyordu.

Koğuşumuz çok renkliydi. Bir yıldan beri devam eden kesintisiz gözaltı tutuklama furyası, toplumun tüm kesimlerini cezaevi ile tanıştırıyordu. Barış analarından doktora, öğrenciden hemşireye, gazeteciden avukata, belediye başkanından parti yöneticisine her kesimden kadın var koğuşumuzda. Dinlediğim her kadının hikâyesinden "Mücadele edecek ne çok şey var" sonucunu çıkarıyorum. Aslında hikâyelerimizin ortak noktası "kadın olmak" ve "demokratik siyasete inanmak" Zindanda aynı lokmayı paylaşmak bizi birbirimize daha da kenetliyor. Farklı kimliklerimize dil, din, etnik kimlikliğe rağmen ne çok ortak yanımız var. Aynı koğuşta birlikte kaldığımız Türkiye

Devrimci hareketinden Çiğdem, Dilek ve Ceren'in bende bıraktığı etki bu. Birbirimizi tanıdıkça aramıza örülmek istenen duvarlar sökülüp atılıyor.

7 Nisan günü açık görüşüme gelen oğlum Azad bütün işlemlerden geçip görüş salonun kapısına kadar gelmişti, buradan gözaltına alındı. Daha önce verilen 5 yıllık hapis cezası onaylandığı gerekçesiyle tutuklanarak Siverek Cezaevi'ne gönderildi. Böylece iç görüş yapma imkânımız da elimizden alındı.

Herne Pêş

Hakkımda açılmış beş ayrı dava var. Tutuklu olduğum davanın ilk duruşmasında Kürtçe savunma yapmak istedim. Tercüman olmadığı gerekçesiyle, duruşmayı 20 Eylül 2017'ye ertelediler. Duruşmada AKP'li meclis üyeleri ve meclis üyeliğine kayyum olarak atanan Muhsin Çiçek de tanık olarak dinlenecek. Zira tutuklanmamın bir gerekçesi de AKP Meclis üyelerinin ve kayyumun şikayeti. Ne yapsaydım yani, kayyımı çiçekle mi karşılasaydım? Hakkımda açılan siyasi davalara mücadelemizi engellemeye halkın iradesini kırmaya yönelik baskılara karşı küçük yaşta söylediğim bir marş hep dilimde Herne Pêş!

CEZAEVİNDEN MECLİS'E

Sebahat Tuncel*

1975 yılında Malatya'da dünyaya geldim. Ben daha dört beş yaşındayken babam Almanya'ya gittiği için biz de Sivas Gürün'de Konakpınar köyünde yaşayan anneannemlerin yanına taşındık. Çocukluk anılarımın mekânı bu güzel köydür. Fırsat bulursam bir gün büyüdüğüm, anneannemle birlikte kenger sakızı kaynattığımız, ışkın, çiğdem, kuzukulağı, madımak, tellice topladığımız, kuzularla oynadığımız köyümüzü, yaz aylarında çıktığımız Behram Yaylası'nı yeniden görmek istiyorum.

Babam Almanya'dan döndüğünde dokuz yaşındaydım. Malatya'ya gitmek istemedim. Yaz tatili geçtikten sonra dedem gelip beni aldı, yol boyunca ağladım. Yeni yaşam alanımız Yazıhan'ın Balaban köyüydü. Babamın ailesini o zamana kadar pek tanımıyordum. Babaannem Kürtçe konuşuyordu. İlk zamanlar, "Babaannem yabancı konuşuyor," diyordum. Oysa büyüdükçe anladım ki asıl yabancılaşan, asimile olan bendim. Köyde amcalarımla, halalarımla tanıştık. Annem, babam, abim

---

* Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) Eş Genel Başkanı. 6 Kasım 2016'da tutuklandı.

tarlaya çalışmaya gidiyordu, ben evde kalıp ev işlerini yapıyor, çocuklara bakıyor, onlara yemek hazırlıyordum. Biraz daha büyüyünce tarla işlerine ben de yardım etmeye başladım. Tarladan eve geldiğimizde, herkes yemeğini yedikten sonra dinleniyor, kitap okuyordum. Okumayı çok seviyordum. Geri dönüp baktığımda, bu sürecin kişiliğimin oluşmasında ne kadar katkısı olduğunu görüyorum.

Yazın köyde çalışıyor, kışın Malatya'da okula gidiyorduk. Abimle beraber ev kiralamıştık. Halam da bizimle kalıyordu. Halam İTÜ Orman Mühendisliği'ni kazandı. Halamın üniversite hayatıyla birlikte yeni bir dönem yaşamaya başladık. O zaman ben ortaokul üçüncü sınıftaydım. Güler halam yaz tatiline geldiğinde Kürt sorunundan, Kürt halkının hak ve özgürlüklerinden bahsediyordu. Ailede sol sosyalist bir bilinç ve sisteme bir itiraz vardı, neticede Kürt Alevi bir aile. İnancını, kimliğini, kültürel olarak yaşıyor ancak Kürt sorununu bu genel perspektiften ele alıyordu. Halamın üniversiteye gitmesiyle birlikte bu konuları daha fazla tartışır olduk. Lise yıllarımda bu tartışma ve sorgulamalar devam etti.

Kadınlar partinin adını çay partisi yaptı

Mersin Mut'ta üniversiteye gittim. Üniversite bittikten sonra çalışmak için İstanbul'a geldim. Bir inşaat firmasında topograf olarak çalışmaya başladım. Erkek egemen bir iş sahasıydı. Gündüz çalışıyor, akşam ve hafta sonlarında Esenler HADEP Kadın Komisyonu çalışmalarına katılıyordum. Gerçi bana kalsa gençlikte çalışmak isterdim ama "Kadın çalışmalarında ihtiyaç var" dediler. Şimdi Jinha'da editörlük yapan Fatma Koçak'la (Biz ona Fadik diyorduk) mahalle çalışmalarına gidiyorduk. Biz ikimiz her ay *Kadının Sesi* dergisinden altmış adet dağıtıyor, her hafta üç dört yeni aile ile tanışarak yoğun bir çalışma yürütü-

yorduk. O dönem benim kişisel gelişimim açısından çok büyük öneme sahip. Kadın dergisindeki yazılar, kadınlar üzerine yaptığımız tartışmalar kadın bilincinin oluşmasında bana çok büyük katkılar sunuyordu. Hem Kürt halk gerçekliğini hem kadın gerçekliğini tanıma hem de ideolojik- politik olarak derinleşme açısından önemli bir süreçti.

Kadınların özgürlük arayışı zorlu bir mücadeleyi gerektiriyor. Erkek egemen sistemin iliklerimize kadar işlemiş düşünce-zihniyet yapısından, alışkanlıklarından, cinsiyetçi kalıplarından öyle kolay kurtulamıyorsunuz. Birçok kadın ne yaşadığının farkında bile değil. Erkek egemen sistemin kişiliklerimize, hayatımıza etkilerini anlamak, anlamlandırmak, kadın özgürlük mücadelesi açısından önemli bir başlangıcı ifade ediyor. Ben kendimi sosyalist görüyordum. Ama kadın mücadelesine katıldıkça, yaşadığım gerçekliği de sorgulamaya başladım.

Daha önce de belirtmiştim, kadın komisyonu çalışmalarına katılmam önerildiğinde buna pek sıcak bakmamıştım. Kadın çalışmaları bana kendi cins gerçekliğimle yüzleşme imkânı sağladı. Kadınların yaşadığı hakikati, cins bilinci, sevgisi, dayanışması öğretti. Esenler ilçesinde, mahallelerde yaptığımız kadın çalışmaları, bende bilinç sıçraması yarattı diyebilirim. Sayın Öcalan'ın kadın özgürlüğüne dair çözümlemeleri, "Kadın özgür olmadan, toplum özgür olamaz" belirlemesinde kadın özgürlük bilincimin gelişmesinde pozitif bir rol oynadı. Artık başta ailemdeki kadınlar olmak üzere kadınlarla yeni perspektifle ilişki kuruyordum. Eril sistemin zihinsel yapısını, alışkanlıklarını aşmaya çalışıyordum. Ayrıca bu dönemde kadınların aile içinde yaşadıkları sorunlarla da yüzleştim. Feminist hareketin "özel olan politiktir" ilkesi, özel olan diye tabir edilen aile içinde yaşanan işkence, tecavüz şiddet vb. gerçekliğin gün yüzüne çıkmasına vesile oluyordu. Kadının aile içindeki yaşamının bir

parçası olan bu işkence sistemine "dur" demenin önemini bilince çıkardım.

Kadının önce itiraz etmesi, sonra itirazını örgütlemesi ve kadın dayanışmasını büyütmesi ile bu sistem aşılabilir. "Özel olan politiktir ve politik alanda kazanmadan hiçbir alanda kazanmak mümkün değildir" sözü yaşamım boyunda hep esas aldığım bir ilke oldu ve olacaktır.

Esenler'de mahalle çalışmalarımız sonuç vermeye başlamıştı. Kadın etkinliklerine katılım her geçen gün artıyordu. Ben de çalışmalara daha aktif katılmaya karar verdim. Önce Esenler Kadın Kolları Başkanlığı yaptım. Daha sonra ilçe başkanı oldum. Kadınlara yönelik seminerler, çocuklar için etkinlikler yaparak, kadınların partiye gelişini sağlıyorduk. Kadınlar yanlarında evde yaptıkları pastalardan getiriyorlardı. Sıcak ve samimi bir ortam oluşuyordu. O dönem (1999- 2002) partiye çok güçlü bir kadın katılımı vardı. Yönetimdeki erkek arkadaşlar, "Kadınlar partinin adını değiştirdi, çay partisi yaptılar," diyerek espri yapıyorlardı. Aslında kadınların emek ve çabalarının ortaya çıkardığı sonuç onları da etkiliyordu. İstanbul'da yapılan merkezi 8 Mart eylemi dışında ilçelerde de 8 Mart kutlamaları yapıyorduk. Esenler ilçesinde yaptığımız 8 Mart etkinliğine o kadar çok kadın gelmişti ki, diğer kadın örgütleri, "Tüm İstanbul yapınızı mı çağırdınız?" dediler.

Tabii bütün bunlar kendiliğinden olmuyordu. Kadın kollarının büyük bir emeği söz konusuydu. Herkes, sorumlu olduğu mahallede her hafta en az iki gün ev ziyareti yapıyor, bunun raporunu hazırlayarak yönetime sunuyordu. Bire bir sohbetle iletişim çok etkiliydi. Ziyaret ettiğimiz kadınlardan da çok şey öğreniyorduk. Siyasal gündeme ilişkin yapılan eylem ve etkinliklere de kadınlar güçlü bir katılım gösteriyordu. Kadınlar siyasallaşıyordu. Örneğin anadilde eğitimin yoğun olarak tartışıldığı bir dönemdi. Aileler, "Çocuklarımız okullarda Kürtçe

eğitim alsın" diye Millî Eğitim Bakanlığı'na dilekçe verdiler. Esenler'den de yirmi beş-otuz kadın dilekçe vermişti. Dilekçe veren anneler bir gece gözaltına alındılar. Babalar da çocukların elinden tutup partiye geldiler. Neyse ki ilçe binamızın büyük bir salonu vardı. Anneler mahkemeye çıkıp serbest bırakılıncaya kadar çocuklarla ilgilenmek bize düştü.

Sadece Esenler ilçe değil, genel olarak hem siyasi parti hem de kadın çalışmaları giderek güçleniyordu. Ancak hakkında açılan kapatma davası nedeniyle 2002 seçimlerinden sonra HADEP çalışmalarını durdurmak zorunda kaldı. Çalışmalarımıza DEHAP ile devam ettik. Aynı yıl yapılan kongrede DEHAP İstanbul İl Kadın Kolları Başkanlığı'na seçildim. HADEP'te yüzde yirmi beş kadın kotası vardı, bu oranı DEHAP'ta yüzde otuz beşe çıkarttık. Genel merkezde kadın örgütlenmesini güçlendirmek gerekiyordu. İstanbul'daki kadın çalışmalarında epeyce deneyim kazanan beş arkadaş, Türkan Yüksel, Pınar Işık, Zeynep Boğa, ben ve Şükran Gürbüz, merkezi kadın kollarına alındık. Ben bir dönem İstanbul İl Kadın Kolları Başkanlığı'nın yanı sıra merkezi kadın kollarında da çalıştım.

Bu dönem Türkiye kadın hareketiyle de güçlü diyaloğumuzun olduğu bir dönemdi. Kürt kadın hareketinin kitleselleşmesi kadın özgürlük çizgisinin genel siyasete etkisi, kadın kollarının güçlü çalışmaları farklı kadın gruplarının da dikkatini çekiyordu. Feminist ve sosyalist kadın çevreleriyle "kadın" ortak paydasında bir araya geliyorduk. TCK'da kadın talepleri doğrultusunda değişiklik yapılması için yürütülen kampanyaya biz de etkin katılım gösterdik. 8 Mart ve 25 Kasım etkinliklerinde bir araya geliyorduk. Kadına yönelik her türlü ayrımcılık ve şiddetin önlenmesi için birlikte konferanslara, panellere katılıyorduk. O dönem kadın kolları üyemiz Gülbahar Gündüz kaçırılmış ve cinsel şiddete maruz kalmıştı. Bu konuda birçok eylem ve etkin-

liği Türkiye kadın hareketiyle birlikte organize ettik. Savaşa karşı barış talebini güçlü bir şekilde dile getirdiğimiz birçok ortak eylem, etkinlik yaptık.

Eşbaşkanlığın yolunu kadın örgütüyle açtık

2002 genel seçimlerinde yüzde onluk seçim barajının aşılmaması üzerine yeni bir siyaset arayışı başlamıştı. Yeniden yapılanma, halkla yeniden güçlü buluşma, yerel demokrasinin gelişmesi, kadın özgürlük çizgisinin güçlendirilmesi ve daha görünür kılınması gibi tartışmalar, siyasetimiz açısından yeni bir başlangıcı ifade ediyordu. Cezaevinden çıkan DEP milletvekilleri de bu tartışmalara dahil oldular. Demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü bir perspektifle yeni bir siyasi oluşuma gitme kararı alındı. Önce Demokratik Toplum Hareketi (DTH) olarak yerellerde halk toplantıları yapıldı, delegeler seçildi. Bu çalışmalar sonucunda Demokratik Toplum Partisi (DTP) kuruldu.

Biz de kadın örgütlenmemizi yeniden ele aldık. Ankara GAP otelde geniş katılımlı bir kadın konferansı topladık. Yapılan tartışmalar sonucunda yüzde kırk cinsiyet kotası, eşbaşkanlık sistemi ve kadın kolları yerine kadın meclisi tarzında örgütlenme kararları aldık. DEHAP Merkezi Kadın Kolları'nda otuz kadın aktif olarak çalışıyordu. İl ve ilçe kadın kollarında da çok dinamik bir yapı vardı. Ne yazık ki bu birikimi DTH-DTP'ye aktarmada bazı sorunlar yaşadık. Değişim sancılı oldu fakat parti program ve tüzüğünde yüzde kırk cinsiyet kotasına eş genel başkanlığa, kadın ve gençlik meclislerinin özgün ve özerk örgütlenmesine yer verilmesi kadın çalışmalarının yeni motivasyon kaynağı oldu.

Eş genel başkanlık Türkiye'de ilk kez uygulanacaktı. Siyasi partiler yasasında da "tek genel başkan" düzenlenmesi vardı.

Bu nedenle "yasallık" tartışması "parti kapatılır" iddiaları ile başlangıçta epeyce direnç yaşandı. Doğrudan karşı çıkmıyorlardı ama "uygulanabilir değil" diyorlardı. Kadın kotası artık kabul görmüştü, "özgün ve özerk örgütlenme" de. Çünkü yıllardan beri siyasi partide güçlü bir kadın örgütlülüğü vardı ve çalışmalarını kendisi planlıyor, genel parti örgütüne bağlı kalmadan kendisi hayata geçiyordu. Eşbaşkanlıkla ilgili tartışmayı da öncelikli olarak kadın meclisi yürüttü. Eş Genel Başkan kongrede nasıl seçilecek, parti örgütünde karşılığı ne olacak, yasal olmama sorunu nasıl aşılacak vb. ayrıntılı olarak ele alındı. Ancak teorik değerlendirmeler yetmiyordu, pratikte yaşayıp görecek, düzelterek yolumuza devam edecekti. İlk Eş Genel Başkanımız Aysel Tuğluk hem yeni sürecin sancılarını hem de eşbaşkanlık sisteminin zorluklarını yaşayan arkadaşımız oldu. O zaman ben kadın meclisinin aktif çalışanlarından biriydim. Kadın meclisi olarak, eşbaşkanlık sisteminin oturması için yoğun çaba sarf ettik. Erkek egemen siyaset tarzı pratikte birçok sorun yaşanmasına neden oluyordu. Kadın eş genel başkan genellikle "başkan yardımcısı" olarak görülüyordu. Biz parti içinde bu yaklaşımla mücadele ederken, basın yayın organları ısrarla "başkan yardımcısı" demeye devam ediyordu. İlk yıl yoğun mücadeleyle geçti. Daha sonra adım adım ilerleme kaydedildi.

Bugün birçok kurumda "eşbaşkanlık", "eşsözcülük" uygulanıyor. Kadınlar adına büyük bir kazanım. Ancak ideolojik ve politik olarak yeterince özümsendiğini, artık sıkıntı yaşanmadığını söylemek mümkün değildi. Özellikle 2014 seçimlerinde "eşbaşkanlık" sisteminin yerel yönetimlerde de uygulanmaya başlanması çok önemli bir aşama oldu. Ancak kadınlar açısından yeterince hazırlık yapılmaması kadın kadrosunun hazırlanmaması tüm parti yapımızın eşbaşkanlık sistemini yeterince içselleştirmemesi sıkıntı ve sorunlar yaşanmasına neden oldu.

Bu sorunlar sadece kadınların değil erkeğin de toplumda özgürlükçü bir perspektifle kendisini yeniden ele alması gerektiğini gösterdi. Şu gerçeğin de altını çizmek gerekiyor. Denemeden, uygulamadan sorun alanlarını tam göremiyorsun. Yaşadığımız bu deneyim önümüzdeki süreçte daha büyük gelişmelerin önünü açtı aslında.

Cezaevinden seçim kampanyası

Kasım 2006'da DTP'nin seçim çalışmaları için İstanbul Bağcılar ilçe binasında düzenlediği toplantıyı polis basarak benim de içinde bulunduğum on kişiyi gözaltına aldı. O zaman DTP Kadın Meclisi'nde sözcülük görevini yürütüyordum. Tutuklanarak Kocaeli-Gebze Cezaevi'ne gönderildim. Kadın meclisimiz bu tutuklamayı kadın çalışmalarımıza bir müdahale olarak değerlendirildi ve beni milletvekili adayı gösterdi. DTP, 7 Temmuz 2007'de yapılan genel seçimlere yüzde onluk seçim barajı nedeniyle bağımsız adaylarla girme kararı almıştı.

Kadın meclisi üyemiz Çimen Işık'ın ablası Azime Işık'la aynı koğuşta kalıyorduk. Çimen bir görüşte kadın meclisi olarak beni aday göstermeyi tartıştıklarını söyledi. Ben de cezaevi koşullarında bunun ne kadar uygun olacağını iyi tartışmak gerektiğini ama inisiyatifin kadın meclisinde olduğunu ifade ettim. Bir süre sonra, ben tutuklandıktan sonra kadın meclisi sözcülüğü görevini yürüten Türkan Yüksel görüşe geldi. Kadın meclisi olarak beni aday gösterme kararı aldıklarını bildirdi. Ancak nereden aday gösterileceğim net değildi. Ben, sembolik bir yer olur diye düşünüyordum. Birkaç gün sonra avukatlar adaylık için gerekli belgeleri imzalatmak için geldiklerinde, işin ciddiyetini anladım. İstanbul 3. bölgeden aday olacaktım. 3. bölge parti örgütlülüğümüzün ve potansiyelimizin güçlü olduğu bir alandı. Kazanmamıza kesin gözüyle bakılıyordu. Cezaevinde olan

birinin kampanya yürütme imkanı yoktu, işi riske atmamak gerekir diye düşünüyordum. Ama partinin kararı kesindi. Daha sonra öğrendim ki benzer tartışmalar dışarıda da yapılmış. Hatta bir grup il yöneticisi, il başkanının 3. bölgeden aday gösterilmesi için genel merkeze kadar gitmiş, benim adaylığıma itiraz etmişler. Cezaevinde olan ve tanınmayan birinin kampanya yürütemeyeceğini, kesin olan vekilliğin kaybedileceğini belirterek, benim yerime il başkanının aday olmasını istemişler. Ancak kadın hareketi kararında ısrar edince geri dönmek zorunda kalmışlar. Bu yaklaşımın sahipleri, kampanya boyunca da 1. ve 2. bölge çalışmalarına ağırlık vermişler. 3. bölgedeki seçim çalışmaları ağırlıklı olarak ilçe örgütleri üzerinden yürütmüş. Kadın meclisi Türkiye kadın hareketinin de katkılarını almış, güçlü bir kampanya örgütleyerek 3. bölge seçimlerine damga vurmuştu.

Biz de cezaevinde arkadaşlarla bir seçim komisyonu kurarak dışarıdaki kampanyaya destek sunduk. Cezaevindeki arkadaşların emekleri, çabaları çoktu. Bildiriler, köşe yazarlarına aday hakkında bilgilendirme mektupları, gazete röportajları derken, cezaevinde bayağı bir seçim çalışması yürüttük. Bu vesileyle Gebze cezaevindeki kadın yoldaşlara şükranlarımı sunuyorum. Tarihte eşine az rastlanır bir kampanya oldu. Seçim sonuçlarını büyük bir heyecanla takip ettik. Sonuçları görünce kutlama yapmaya başladık. İnsan zor ve imkânsız zamanlarda daha üretken oluyor. Ama asıl emek partimiz DTP'ye, kadın hareketine ve halkımıza aitti. Seçim başarısı örgütlü halk gerçeğinin ve kadın özgürlük mücadelesinin kazanımıydı. Bu büyük emek ve çaba sonucunda 93 bin oyla milletvekili seçilince cezaevinden çıktım. Kadınlar büyük bir coşku ve sevinçle karşıladılar. Kadın hareketi bir ilki başarmış, cezaevindeki bir kadını milletvekili seçerek yeniden kadın çalışmalarıyla buluşturmuş oldu. Yargılama devam etti ve o davadan beraat ettim.

Seçim kampanyasına önemli bir katkı da genç akademisyenlerden gelmişti. Seçim kampanyası "Bin Umut Adayları" sloganıyla yürütülmüştü. Aralarında çok sayıda kadının da bulunduğu akademisyenlerle seçimlerden sonra da "Bin Umut" temalı toplantılar organize ettik. Milletvekilliğim bitinceye kadar periyodik olarak bu toplantıları yaptık. Meclis ile akademi arasında bir köprü oluşturduk. Akademinin gündemindeki konulara ilişkin, özellikle de ekoloji, kadın özgürlüğü ve emeğin haklarına dair konularda soru önergeleri, araştırma önergeleri hazırlayıp meclise sundum. Bu akademisyenlerin büyük çoğunluğu "barış imzacısı" olarak OHAL rejiminde ihraç edildiler.

DTP'nin yirmi iki milletvekilinin sekizi kadındı. Bu yüzde otuz altı oranına tekabül ediyordu. Kadın milletvekillerinin kadın hareketiyle kurdukları güçlü ilişkiyi parlamento zemininde de sürdürerek kadın özgürlüğünü gündemleştirmesi, kadın mücadelesini görünür kılması, kadın taleplerinin takipçisi olması büyük bir kazanım oldu. Sokaklarda, meydanlarda yürütülen kadın mücadelesinin içinden gelen kadınlar parlamento kürsüsünü de kadın özgürlüğü için kullandılar. Kadınların sesi oldular. Bu yeni durum Türkiye siyasetini de etkiledi.

Kürt kadın hareketinin bu başarısı, 2007 sonrasında kadınların parlamentoda daha görünür olmasında, Meclis başkan vekilliğine, grup başkan vekilliğine seçilmelerinde, meclis komisyonlarında yer alan kadınların sayısının artmasında çok etkili oldu. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun (KEFEK) kurulmasında, İstanbul Sözleşmesi'nin imzalanmasında yükselen kadın hareketinin etkilerini görmek gerekir.

Aralık 2009'da DTP kapatılınca, milletvekilleri topluca BDP'ye geçtik. 2007 seçimlerinde, bağımsız adaylarla parlamentoya girmeyi ve grup kurmayı başarmıştık, böylece yüzde on seçim barajı anlamını yetirmişti. Ancak iktidar seçim barajını kaldırmaya ya da düşürmeye yanaşmadı. Bu nedenle BDP'nin

2011 genel seçimlerine katılımına müdahale edilmek istendi. YSK Ertuğrul Kürkçü, Hatip Dicle ve benim de içinde olduğum sekiz kişinin adaylığını veto etti. Protestolar sonrasında bu karar geri alındı. Seçimler sonucunda otuz bir milletvekili kazanarak parlamentoda yine grup kurduk. Bu kez kadın milletvekili sayımız on bire çıkmıştı. Ancak cezaevinden aday gösterilerek seçilen iki arkadaşımız Selma Irmak ve Gülser Yıldırım, Anayasa'ya aykırı olarak serbest bırakılmadıkları için, çalışmalara uzun süre katılamadılar.

Ortak mücadele hattı: HDK

BDP'nin hem parlamento deneyimi ile hem de küçük bir grup olmasına karşın ana muhalefet rolü oynaması toplumda olumlu bir karşılık bulmuştu. Bu sonuçlar aynı zamanda seçim öncesinde kurulan blokun da halktan onay alması anlamına geliyordu. Seçimlerden sonra sol sosyalist güçlerle, siyasi partilerle, demokratik kitle örgütleriyle, yerel dinamiklerle ve kişilerle kurulan diyalogun geliştirilmesi ve ortak bir mücadele hattı oluşturulması kararı alındı. Sırrı Süreyya Önder, Levent Tüzel, Ertuğrul Kürkçü, ben ve Eş Genel Başkanımız Gültan Kışanak'ın içinde bulunduğu 5 kişilik milletvekili grubu olarak HDK çalışmalarını başlattık. Kadın örgütleri, gençlik örgütleri, ekoloji hareketleri, Alevi kurumları, anti-kapitalist Müslümanlar, sol ve sosyalist partiler, dergi çevreleri, bireyler, kanaat önderleri, meslek örgütleri, akademisyenler, kısacası "demokrasi" talebi olan tüm çevrelerle çok güçlü ve yoğun tartışmalar yürüttük. Daha önce kurulan seçim ittifakları ve demokrasi platformları deneyimlerinden de yararlanarak yeni bir başlangıç yaptık. "Siyasal olanı toplumsallaştırma, toplumsal olanı siyasallaştırma" ilkesini esas aldık. Emeğin, kadının, halklarının ve inançların özgürlüğünü, ekolojiyi esas alan; kurumlarla bireylerin müca-

delesini aynı zeminde buluşturan yeni bir siyaset anlayışı ihtiyacı açığa çıkıyordu. HDK bu ihtiyaç temelinde kuruldu.

Bu yeni siyaset anlayışının toplumda karşılık bulması ve yaklaşan seçimler göz önünde bulundurularak 2013 yılında, Halkların Demokratik Partisi (HDP) siyaset sahnesine çıktı. HDP'nin kurucu eşbaşkanları Fatma Gök ve Yavuz Önen oldu. Bir kaç ay sonra yapılan 1. Olağanüstü kongrede Ertuğrul Kürkçü ve ben HDP Eş Genel Başkanlığına seçildik. Haziran 2014'te yapılan kongrede ise bu görevi Figen Yüksekdağ ve Selahattin Demirtaş'a devrettik. HDK'teki çalışmalarıma devam ettim ve bir süre de HDK Eş Sözcülük görevi yürüttüm.

Demokratik siyaset hedefte

28 Mayıs 2016'da yapılan DBP'nin olağanüstü kongresinde Kamuran Yüksek'le birlikte Eş Genel Başkan olarak seçildim. DBP'li belediyelere yönelik baskıların arttığı bir dönemdi. Önce yirmi iki ilçe ve belde belediye eşbaşkanı görevden alındı ve yerlerine kayyum atandı. Bu hukuksuzluğa karşı mücadele ederken 25 Ekim'de Amed Belediyesi Eşbaşkanlarımız da gözaltına alınarak tutuklandı. 4 Kasım'da bu siyasi operasyon HDP Eş Genel Başkanları ve milletvekillerini de kapsayacak şekilde genişledi. Bu gözaltı ve tutuklamaları protesto ederken Amed Adliyesi önünde gözaltına alındım. 6 Kasım 2016'da tutuklanarak Diyarbakır E Tipi Cezaevi'ne gönderildim.

Öyle görünüyor ki bu siyasi operasyonlar kapsamında benim için de bir dosya hazırlamışlardı. Protesto da gerekçe yapıldı. Zaten bölgede yerel iktidar olan, yüz altı belediyesi bulunan bir partinin eş genel başkanını yaka paça gözaltına alıp tutuklamanın bir başka izahı da olamaz. AKP- Saray masa başında planını çok önceden yapmıştı. "Çöktürme" planının bir parçası da demokratik siyasete yönelikti. Demokratik, ekolojik, ka-

dın özgürlükçü siyaseti yerelde ve genelde hedef aldılar. DBP'nin yönetimde olduğu 96 belediyeye el koydular, eşbaşkanları, meclis üyelerini tutukladılar. Sadece seçilmişleri değil binlerce DBP ve HDP çalışanını tutukladılar. Tutuklandığım akşam Amed E Tipi Cezaevi'ne götürüldüm. O gece, bağımsız kalan iki kadınla yanı koğuşta kaldım. Hemen kahvaltılık bir şeyler hazırladılar, ardından duş alıp yattım. Sabah, siyasilerin kaldığı iki koğuş var, biri otuz altı, diğeri yirmi bir kişi dediler ve beni yirmi bir kişilik koğuşa götürdüler. Aslında buranın kapasitesi sekiz kişiydi. 2012 yılında cezaevlerindeki süresiz dönüşümsüz açlık grevinin bitirilmesi için Adalet Bakanlığı'nın izniyle Aysel Tuğluk'la birlikte bu cezaevine gelmiş, büyük koğuşta kalan kadın tutsaklarla görüşmüştük.

Bu defa tutuklu olarak geliyordum. Koğuşta bir "hoş geldin sürpriziyle" karşılaştım. O kadar gerçekçi oynadılar ki inandım. Oysa daha önce Gebze deneyimim vardı. Yine de düştüm. Daha koğuştaki arkadaşlarla tam tanışmadan gece saat 24:00 sıralarında başka bir cezaevine sevk edileceğimi bildirdiler. Henüz uyumamış olanlarla vedalaşarak koğuştan çıktım. Gece saat 03:30 gibi özel uçakla Çorlu havaalanına geldik. Hakkâri Milletvekili Nihat Akdoğan'la birlikte Silivri 9 No'lu Cezaevi'ne götürüldük. Şimdi de Kocaeli F Tipi Cezaevi'ndeyim.

ÜZERİMİZE KAPATILAN KAPILARI KIRMAK

Selma Irmak*

Hakkâri ilk kez 2015 yılında bir kadını meclise göndermişti. Başta kadınlar olmak üzere halk, umutlarını, özlemlerini yüklemişti sırtımıza. Ama tufan gibi bir dönemden geçiliyordu, kasırga tüm umutları yıkmaya çalışıyordu. 4 Kasım 2016 tarihinde saat 01.30 sıralarında Kızıltepe'deki evimden gözaltına alındım. Polislerin tutumu saygı sınırlarını epeyce zorladı. Evde yaşanan gerilimin ardından annemle, kardeşlerimle vedalaştım. Uzun bir süre geri dönemeyeceğimi biliyordum.

Dış kapının önüne çıktığımda gördüğüm manzara dehşet vericiydi. Evin, mahallenin her tarafı özel harekât polisleriyle, zırhlı araçlarla çevriliydi. Bir milletvekilini gözaltına almaya gelmişlerdi...

Mardin Havaalanı'na götürüldüm. Leyla Birlik ve Gülser Yıldırım'ı da almışlardı. Üçümüzü askeri helikopterle Diyarba-

---

* 2015 yılı Haziran ve Kasım seçimlerinde yüzde 84 oyla Hakkâri Milletvekili seçildi. 4 Kasım 2016'da gözaltına alınarak tutuklandı.

kır'a götürdüler. Diyarbakır'da operasyonun kapsamını öğrenebildik. Nursel Aydoğan, Abdullah Zeydan, Eş Genel Başkanlarımız Figen Yüksekdağ ve Selahattin Demirtaş da dahil on beş milletvekilinin kapısı çalınmıştı o gece. Kimi daha sakin, kimi kırılarak çalınmıştı kapılar... O gece ben, Nursel, Leyla ve Abdullah yine askeri helikopterle Şırnak'a götürüldük. Şırnak'a vardığımızda içimde kesif bir acı hissettim. Aylardır kapısından giremediğimiz kentimize havadan giriyorduk. Gözlerim dolarak seyrediyordum kenti. Yangın yeriydi sanki. Derin bir sessizlik hakimdi Şırnak'ta. O cıvıl cıvıl kent yıkıntılar içinde hüzne gömülmüştü adeta. Öyle vakur, öyle mahzun...

Leyla ve Nursel'i Şırnak'ta indirdiler. Etraflarını onlarca özel harekât timleri sarmıştı. Arkadaşlarla, jandarma arasında bir tartışma yaşandı, ama helikopterin gürültüsünden ne olduğunu anlayamadım. Biraz sonra elleri arkadan ters kelepçeli götürüldüklerini görünce tartışmanın nedenini anladım. "İki kadın parlamentere bunu reva gören anlayıştan demokrasi çıkmaz," sözleri döküldü dilimden.

Helikopter Hakkâri'ye doğru yol alırken, üzerinden geçtiğimiz heybetli dağlara bakarak, İbn-î Haldun'un "Coğrafya kaderdir" sözünü düşündüm. Ne zorlu bir kaderdir bu! Zorla yazılmış ve zorla yürütülmüş bir kader.

Ben bu düşüncelerle boğuşurken helikopter Hakkâri jandarma bölgesinde, dağlık bir alanda, helikopter pistine benzer bir yere indi. Asker kulübesinde bir süre bekletildik. Daha sonra akrep tipi zırhlı araçlarla kent merkezindeki adliye binasına getirildik. Abdullah vekille beni ayrı odalara koydular. Avukatlarım dahil hiç kimseyle görüştürülmedim, hiç kimseyi görmedim. Saatler sonra Hakkâri Cumhuriyet Başsavcısı'nın öfkeli bakışları altında ifade alma işlemi başladı. "8 Mart'a kimin talimatıyla katıldın, Newroz kutlaması için kim sizi yönlendirdi?" gibi akla ziyan sorulara muhatap oldum, hiçbir soruyu yanıt-

lamadan, hâkim karşısına çıkarıldım. Avukatlarımı ilk kez orada gördüm. Neden daha önce gelmediklerini sordum. Kendilerine onları istemediğim bilgisinin verildiğini söylediler. "Kim, ben mi sizi istememişim, pis iftiracılar," demişim gayri ihtiyari. Hakimlikte, bu operasyonun merkezi bir kararla yapıldığını, hukuki değil, siyasi bir operasyon olduğunu ifade ettim. Karar zaten önceden verilmişti. Kısa bir aradan sonra, tutuklama kararı bize bildirildi. Kandıra Cezaevi'ne götürülmek üzere yola çıktık. Helikopterle Van Ferit Melen Havaalanı'na götürüldük. Orada özel bir uçağa bindirildik, ben ve Abdullah Zeydan. Uçak Çorlu'ya indi. Pilot Van Havaalanı'nda kendisine, Ankara'dan rotanın Kandıra değil Çorlu olarak verildiğini söyleyince yanımızdaki polisler küplere bindi. Çünkü kendileri de tam olarak nereye götürüleceğimizi bilmiyordu. Çorlu'da bir süre bekletildikten sonra ayrı arabalara konularak Silivri Cezaevi'ne doğru yola çıktık.

Silivri Cezaevi'ne getirildiğimde Nursel ve Leyla'nın da getirildiğini gördüm. Saatler süren işlemlerden sonra ayrı odalara götürüldük. O kadar yorgundum ki ayakta duracak halim yoktu. Hemen yatıp uyudum.

Silivri'de 3 ay boyunca tek kişilik odalarda tecritte tutulduk. Her ihtiyacımızın karşılanması adeta işkenceye dönüştürüldü. Kitap, semaver-çay, televizyon, gazete, vs. taleplerimize verlien ya "yok" ya "kalmadı" ya da "veremiyoruz" cevaplarını o kadar çok duyduk ki anlatamam. Zamanla temel ihtiyaçlar sorunu çözüldü ama her biri için ayrı ayrı uğraştık. Bir buçuk ay boyunca tek bir mektup-kart verilmedi. Sorduğumuzda "Demek ki kimse size yazmıyor," yanıtı aldık.

Evet, insan yalnız doğar, yalnız ölür, ama yalnız yaşaması, eğer bir tercih değilse, en büyük zulüm ve işkencedir. Bu uygulamanın irade kırmaya yönelik olduğunu biliyorduk. Üç ay

sonra bir araya geldiğimizde, gördük ki hepimiz, tecrit konusunda aynı şeyleri düşünmüşüz. İstisnasız hepimiz, yıllardır bu koşullarda yaşayan müebbet-ağırlaştırılmış müebbet mahpusları düşünmüşüz. Velhasıl benim için ve öyle inanıyorum ki diğer arkadaşlarım için de bu süreç zorlu olduğu kadar güçlendirici, öğretici bir süreç oldu. Nursel, ben ve Sabahat bir gün tecrit günlerinden bahsederken, Nursel, "Arkadaşlar biliyor musunuz, ben şunu anladım ki insan yalnız ağlayabiliyor ama yalnız gülemiyormuş," dedi. Sabahat hemen tamamladı, "Gülmek bu yüzden devrimci bir eylemdir."

Nursel, Leyla ve Meral vekillerimiz farklı tarihlerde tahliye oldular. Sabahat ve ben Silivri'de iki kişilik tecridi bir süre daha yaşadık. Bir süre sonra kadın vekillerimiz ve belediye eşbaşkanlarımızdan bir kısmının kaldığı Kocaeli Cezaevi için sevk dilekçesi yazdık. İki hafta sonra 18 Temmuz 2016'da Kocaeli 1 No'lu F Tipi Cezaevi'ne götürüldük. Hakkımda Hakkâri 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, güvenlik gerekçesiyle Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi'ne nakledildi. Dava 3 Kasım 2017'de, duruşmada hazır bulunma talebim reddedilerek, son sözlerim alınmadan sonuçlandı. On yıl hapis cezası verdiler. Dosya Antep Bölge Mahkemesi'ne -İstinaf- gönderildi.

Her kadın birer küçük kara balıktır

Her birimizin, demokratik mücadeleye atılan her kadının yaşadıkları, aynı zamanda, ortaya çıkan muazzam kadın mücadelesinin ve soluk soluğa yürütülen çalışmaların, tüm kadınlar adına elde edilen kazanımların da hikâyesidir. Bu yola cesaretle, dirayetle ve azimle çıkan her kadını birer "küçük kara balık"a benzetiyorum. İçine tıkıldığımız küçücük hayatları sorgulayarak, büyük denizlere doğru yola çıktık. Çoğalarak yolumuza devam ediyoruz.

9 Ocak 1971 tarihinde Mardin'in Kızıltepe ilçesine bağlı Eskin köyünde dünyaya gözlerimi açtım. Nene, dede, hala, amca, yengenin olduğu büyük bir ailede büyüdüm. Ailenin ilk çocuğu olmanın keyfini yaşadım. Evimizin reisi, rakipsiz ninemdi. Annem de yardımcısı gibiydi. Evi adeta iki kadın çekip çeviriyordu. Babam, amcam kendilerine söylenen işleri yapıyorlardı. Benim üzerimde de hem etkileri hem emekleri olan bu güçlü kadınlardan çok şey öğrendim. 1978'de, ekonomik nedenlerle Konya'ya taşındık. Dilini, kültürünü, insanını bilmediğimiz bir yere gelmiştik. Annem çok zorlandı, biz çocuklar da... 8 yaşında okula başladığımda Türkçeyi öğrenmiştim, ama bazı kelimeleri söylemekte zorlanıyordum. "Leğen" en zor öğrendiğim kelimelerin başında geliyordu. "Teşt" demek daha kolaydı. Bir de "kef" (köpük) demeyi daha çok seviyordum; "köpük" ile "köpek"i karıştırıyordum hep. İlkokuldan sonra ortaokul ve liseye devam etmem annemin desteğiyle oldu. Annem okur-yazar olmadığı halde, farkındalığı olan bir kadındı. "Kızlarım okuyacak, bir erkeğin eline bakmayacak," derdi.

Her gün faili meçhul cinayetlerin işlendiği, köylerin yakıldığı, insanların göçe zorlandığı bir süreçte, batıda yaşıyor olmamıza rağmen Kürdistan'da yaşananlar evimizde hep konuşuluyordu. Musa Anter katledildiğinde evde bir yas havası hakim olmuştu. Yaz tatillerinde Mardin'e gittiğimizde gördüğümüz OHAL uygulamaları bizi derinden etkilerdi. Bu atmosfer içinde liseyi bitirip üniversiteye başladım. Selçuklu Üniversitesi'nde okuyordum. 1995 yılının ilk günleriydi. Konya'da büyük bir gözaltı operasyonu yapıldı. Kürtlerin yaşadığı mahallelere ve öğrenci evlerine yapılan baskınlarda yetmiş kişi gözaltına alındı. Ben de eve yapılan baskında gözaltına alındım. On üç gün boyunca, gözlerim bağlı, sistematik işkenceye maruz kaldım. Ağır bir travma yaşadım.

Tutuklanarak Konya E Tipi Cezaevi'ne konuldum. Cezaevinde iki koğuşta kırk beş kadın tutsak vardı. Üniversite öğrencisi olan da vardı, evinden alınıp getirilen de, gerilla olan da... Her birinin hikâyesi farklıydı. Erkek egemen sistemin gadrine uğramak ise ortak paydamızdı. Cezaevinin "A Takımı" denen bir saldırı grubu vardı. Hak ihlallerine karşı tepki gösterdiğimizde A Takımı'nın hışmına uğruyorduk. Bir saldırı sırasında, kadınlar terliklerle savunma yapmış, cezaevi de kadınlara "terlik davası" açmıştı. Hapishanenin zor koşullarına rağmen, kadın olarak yaşadıklarımızı tartışmak, kadın kimliğimizin farkına varmamıza katkı sunuyordu. Konya Cezaevi benim için de önemli bir dönüm noktası oldu.

23 Ekim 1996 tarihinde tahliye oldum. O dönem HADEP'in kadın komisyonu oluşturma çalışmaları vardı. Beş altı kadın arkadaşla biz de Konya'da çalışma başlattık. Parti il binasında kadın toplantısı-eğitimine yer bulamadığımız için evlerimizde bir araya geliyorduk. İl yönetiminde olan Leyla Güven –ki kendisi daha sonra sırasıyla, Adana il başkanlığı, Küçükdikili ve Viranşehir belediye başkanlığı ve bir dönem Urfa milletvekilliği yaptı– haftanın belli günlerinde partide bir odanın kadın çalışmaları için ayrılmasını sağladı. Bu çalışmaya katılan kadınların bazılarının çocuğu vardı. Şöyle bir çözüm bulduk. Zeynep bebeği –şimdi üniversite mezunu genç bir kadın– uyku sepetinde uyutup, masanın kenarına koyuyorduk. Biraz büyük olan çocukları da gençlikteki erkek arkadaşlara bırakıyorduk. Toplantı bitinceye kadar idare ediyorlardı. Bir süre sonra kadın komisyonumuzu ilan ettik ve mahallelerde kadın çalışmasına başladık. Ben daha sonra HADEP'in merkezi kadın komisyonuna dahil oldum. Merkezi ve yerel kadın komisyonlarının kurulması, kadın örgütlenmesinin temelini oluşturdu. Bugün halen kadın çalışmaları bu temel üzerinde yürütülüyor.

Partideki erkek arkadaşlar kadın komisyonlarının kurulmasına pek anlam veremiyorlardı. "Kadın ve erkeği ayırmak ne demek. Mücadele bir bütündür. Ayrı örgütlenmek partinin gücünü böler..." gibi yaklaşımlar sergiliyorlardı. Biz kadınlar ise bu yaklaşımlara fazla kulak asmadan, özgün kadın çalışmalarımızı sürdürüyorduk. Bir taraftan da kendi yanılgılarımızı, eril zihniyetin kadındaki yansımalarını, geleneksel kadın yaklaşımlarımızı pratiklerimizden çıkardığımız derslerle tartışıyor, kendimizi adeta yeniden keşfediyorduk. Örneğin İstanbul Ümraniye'de 1997'de yaptığımız İkinci Kadın Konferansı'mızda, hemcinsini dikkate almayan erkeği güç olarak gören anlayışı çok eleştirmiştik. Belki biraz sert olmuştu ama "işbirlikçi kadın yaklaşımı" olarak tanımlamış ve mahkûm etmiştik. Kadınların birbirlerinden güç alması, ortak hareket etmesi, kadın iradesini güçlendirmesi gerektiğini önemle vurgulamıştık. Gerçekten de genel parti örgütü içinde kadın yapısının dikkate alınmasını sağlamak için güçlü bir kadın dayanışmasına ihtiyacımız vardı. Zamanla bunu bir ilke haline getirdik, erkek arkadaşların olduğu ortamlarda kadınlar olarak birbirimizle tartışmıyorduk. Kadınlar olarak önce bir araya geliyor, kararlarımızı alıyor, genel toplantıda, tüm kadınlar ortak kararlarımızı savunuyorduk. Farklı fikirlerimiz olsa bile erkeklerin yanında ifade etmiyorduk.

Bu ortak iradeye ihtiyacımız vardı. Zira "kota" tartışmasını açmıştık ve tahmin edildiği gibi kıyamet kopmuştu. Erkekler, hatta kimi kadın arkadaşlar kotayı gereksiz görüyordu. "Kota kadına hakarettir, kadını küçümsemedir, kadını yeteneksiz görmedir" söylemi en revaçtaki tezdi. Yerel ve merkezi kadın yapımızla yürüttüğümüz tartışmalar sonucunda, kadınların karar mekanizmalarında yer alabilmesi için kotaya ihtiyacımız ol-

duğuna karar verdik. Tüzük değişikliği için güçlü bir mücadele yürüttük ve başardık.

1998'in Kasım ayında, TMK 169'dan aldığım üç yıl dokuz ay ceza onaylandığı için yeniden cezaevine konuldum. Konya ve Nevşehir cezaevlerinde on üç ay kaldım. Tahliye olduktan sonra bir yıl kadar Mezopotamya Kültür Merkezi'nde (MKM) çalıştım. MKM siyasi partiden farklı bir alandı. Sanatçı arkadaşların renkli kişiliği beni de etkiledi. Öz ve biçim algısı farklılaştı. Biçim insanda algı oluşturur, öz ise insanın hakikatidir. Bendeki biçimsel algılar ve yargıya varma, hakikati görmeyi engelliyordu. İnsana dair derinliği görmemde MKM'nin çok katkısı oldu. Burada da kadınlar var olma mücadelesi veriyordu, bunu yakından görme imkânım oldu. Sadece siyasi alanda değil, hayatın her alanında kadınların eril zihniyete karşı mücadele etmesi, kadın mücadelesine bütünlüklü yaklaşmak gerektiğini gösteriyordu.

MKM'deki kadın sanatçılar ve kadın yöneticilerden oluşan bir kadın birimimiz vardı. Zaman zaman bir araya geliyor, kadınların özgün sorunlarını tartışıyor, kararlar alıyor, planlama yapıyorduk. Bir toplantıda, bir hafta boyunca okulda, pazarda, çarşıda, hayatın her alanında ulusal kıyafet giyme ve sadece Kürtçe konuşma kararı aldık. Bu aslında kadınların "dilimi, kimliğimi, kültürümü istiyorum" talebinin dışavurumuydu. Sonrasında bu tutum, kadın çalışmalarının bir parçası oldu. Bugün hemen hemen her Kürt kadının elbise dolabında en az bir takım kiras-fîstan var.

2001'de tekrar siyasi parti çalışmalarına döndüm ve DEHAP'ta Merkezi Kadın Kolları'nda çalışmaya başladım. Kadın çalışmaları ivme kazanmış, kadın komisyonundan kadın kolları örgütlenmesine geçilmişti. Kol örgütlenmesiyle birlikte özgün kadın çalışması özerk de olmuştu. Kadın kolları genelden ayrı olarak örgütleniyordu. 2000'li yıllarda yerel kadın ağımız çok

genişledi. Her il, ilçe, hatta beldelere kadar, kadın örgütlenmesi yayıldı. Binlerce kadın canla başla çalışmalara katıldı. Kadınlar merkezi yapıda da daha çok söz sahibi oldular. 2001-2003 yıllarında kadın kollarında yürüttüğüm çalışmalardan gözlemlediğim en önemli şey, kadınların partiye gelerek sosyalleşme imkânı bulması, kadın çalışmalarına katılarak farkındalık edinmeleri oldu. Çantamız sırtımızda her gün bir eve misafir olduğumuz için kadının ailedeki değişimine de tanık oluyorduk. Ege bölgesinde çalışırken, İzmir'de kaldığım bir evdeki kadın, "Eşim bana eskisi gibi davranmıyor. Harçlığımı da kesmiyor. Kadın hareketine şikâyet edeceğimden çekiniyor," demişti.

Söz değil, pratik bekliyoruz

Ege'den sonra uzun süre Serhat bölgesinde çalıştım. Van'a gittiğimde Nisan ayıydı. İzmir'in bahar havasından sonra Van'da neredeyse karakış havasıyla karşılaşınca hastalandım. Kaldığım evdeki yaşlı ananın şifalı çorbaları, dewin ve otlarıyla ayağa kalktım. Serhat, soğuğu kadar, kadın gerçeği ve katı eril yapısıyla da beni çarpacaktı. Burada bırakın kadınların kapı önüne çıkmasını, neredeyse evde görünmesi bile imkânsızdı. Sanki yemekler pişiriliyor, kapının önüne konuluyor, kapı tıklatılıp, görünmez oluyorlardı. Kars'ın Digor ilçesinde, ilçe başkanımızın evinde yaşadığım bir olay, kadınların durumunun ne olduğunu bana öğretmişti. Ben ilçe kongresi için Digor'a gitmiştim, acaba bir kadını yönetime alabilir miyiz çabası içerisindeydim. Kongre hazırlıklarına dair bir toplantı yaptım. Bu kongrede yönetimde bir kadın arkadaşın yer almasını istediğimizi söyledim. "Heval, yönetime girecek nitelikte hiç kadın yok ki," cevabı hazırdı. Genç bir arkadaşa, "Bu dönem senin yerine eşin yönetimde yer alabilir," dedim. "Heval, evde dört tane çocuk var. Bir de

davara kim bakacak, olmaz ki," dedi. Ben üsteledim, "Tamam işte, şimdiye kadar eşin davarlara bakmış, bundan sonra da sen bakarsın." Tabii ki bu önerim onay görmedi, hep bir ağızdan homurdanarak karşı çıktılar. Ama benim vazgeçmeye niyetim yoktu. Birinci raundu onlar kazanmış olabilirdi ama maç daha yeni başlıyordu. Sonra ilçenin kadınlarıyla bir toplantı yaptım. Ama gözyaşlarımı tutamadığım, lal olup sadece dinlediğim bir toplantı oldu. Toplantıya gelen hemen hemen tüm kadınlar, 1993 15 Ağustos'ta Digor'da yapılan yürüyüşün askerler tarafından taranması üzerine en ön safta ulusal kıyafetleriyle yer alan genç kızlarını, kız kardeşlerini, yeğenlerini kaybetmiş kadınlardı. Ve en acısı da parti adına, o günden beri ilk defa onlara toplantı yapıyor, hallerini soruyor olmaktı. Kadınlar ne yaşadı diye yıllarca kimsenin aklına gelmemişti. Sarsıldım, utanmadım, küçüldüm, anlattıkları her bir genç kadının hikâyesiyle parça parça oldum. Onlarla birlikte durmadan ağladım. O acılı ve direngen kadınları, sitem eden ama asla sırt çevirmeyen kadınları hiç unutmadım, hiç unutmayacağım.

Toplantının sonunda meramımı anlattım. Gözleri pırıl pırıl genç bir kadın, lise mezunu olduğunu, partide de çalışmak istediğini ama eşinin ve kaynının izin vermesi gerektiğini söyledi. Bunun üzerine akşam onların evine misafir oldum. Ev ilçe başkanımızın eviydi, başkan da söz konusu kadının kaynıydı. O da kendince demokrat, özgürlükçü biriydi, ilçe başkanı olduğuna göre. Yemekler hazırlandı, sofra kuruldu. Evin büyük annesi, ilçe başkanı ve ben sofraya oturduk. Peki diğer kadınlar? dememe kalmadan nene, "Onlar kayınları sofradayken gelmez, ayıptır," dedi. Ben ilçe başkanımıza döndüm, "Söz değil, pratik bekliyoruz," der gibi baktım. Kadınlar gelip sofraya oturdular. Bu defa kayın gelmedi odaya. Soran gözlerle kadınlara baktım. "Bizimle sofraya oturmaz. Sen kadınlar gelsin diye ısrar edince o gitti. Zaten biz de utanırız onunla yemeye," dediler.

O akşamki hayal kırıklığı bir yana, tüm uğraşılarıma rağmen ilçe yönetimine bir kadın almayı başaramadım. O günlerde yıllar sonra Digor'u bir kadın yönetecek, kadın belediye eşbaşkanı, kadın meclis üyeleri olacak deselerdi inanmazdım. Ama oldu...

Merkezi kadın kolları otuz beş-kırk kadından oluşuyordu. Yereldeki kadın çalışmalarında yer almış, deneyim kazanmış, tüm zamanını kadın çalışmasına ayırabilecek kadınlardan seçiliyordu. Kadın kolları başkanı MYK üyesi ve aynı zamanda genel başkan yardımcısı oluyordu. Böylece partinin genel politikalarını da etkileme şansımız oluyordu. İl ve ilçelerde de kadın kolları başkanları yönetimde yer alıyorlardı. Böylece partinin tüm kademelerinde kadınlar söz ve karar sahibi olabiliyordu. Merkezi kadın kol yapısında yer alanların en önemli görevlerinden biri de il il dolaşıp, yerelde kadın örgütlülüğünü güçlendirmekti. Tabii kadınları örgütlemek evden çıkarmak çok kolay olmuyordu. Kadınlar istekliydi ancak evin erkeklerini de ikna etmek gerekiyordu.

Eğitim çalışmalarına, toplantılara, etkinliklere katılan ve kadın çalışmasına dahil olmak isteyen özellikle genç kadınlar bazen bizim desteğimize ihtiyaç duyuyordu. Benim de ailelere misafir olup adeta "kız isteme" gibi saatlerce dil dökerek evin erkeklerini ikna etme deneyimim çok olmuştur. Muş Malazgirt'te ilçe kadın kolunda yer almak isteyen bir kadın arkadaşın da desteğe ihtiyacı vardı. Akşam eve gittik. Yemek ikram vs. sonra genel bir siyasi süreç değerlendirmesinden sonra nihayet sadede geldim. O ana kadar beni dikkatle dinleyen, yer yer söze dahil olarak onaylayan baba, kızının parti çalışmalarına katılmak istediğini duyduğunda birden yüzü düştü. Evlere gittiğimizde genelde kadınlarla sohbet ederdik. O akşam kendisiyle uzun uzadıysa konuşmanın hikmeti anlaşılmıştı. Sohbet sırasında Kürt kadın mücadelesinin geldiği aşamadan bahseder-

ken, "Kadın özgür olmadan bir toplumun özgür olmayacağını," söylediğimde, bu tespitime gönülden katıldığını söyleme "gafletinde" bulunmuştu. Şimdi geri adım da atamıyordu. Kadın arkadaşta da heyecanla babasının ne diyeceğini bekliyordu. Bir süre düşündükten sonra, "Tabii ki çalışmalara katılabilir. Ben de çok sevinirim," dedi. Doğrusu bu kadarını beklemiyordum. En azından şantajlı süreli katılıma izin verir diye düşünmüştüm. Tabii biz evden ayrılınca babası kadın arkadaşı bir güzel azarlayıp, "Çalışmalara katılmayacaksın," demiş. Ertesi gün gelip partide anlattı. "Müzakereyi denedik olmadı, artık isyan kaçınılmaz oldu," deyip kadın arkadaş ilçe kadın kolunda yer almaya karar verdi. Biz de mücadelesinde başarılar diledik ve her şart altında kendisiyle birlikte olacağımızı söyledik. Sonunda evdeki tüm gürültü patırtıya rağmen o kadın arkadaş çalışmalara katıldı, ilçe kadın kollarında yer aldı.

Kadınlara engel olanlar sadece ailenin erkekleri değildi. Bazen evin yaşlı annesi ya da büyükannesi de genç kadınların dışarıya çıkmasına, parti çalışmalarına katılmasına engel oluyordu. Aile ziyaretlerimizde genellikle bizi karşılayan ve muhatap alan yaşlı annelerdi. Evin genç kadınları hep mutfakta oluyor, ikram hazırlamakla meşgul ediliyorlardı. Elbette yaşlı kadınlarla da kadınlık üzerine derin sohbetler ediyorduk. Daha çok da onlar anlatıyordu yaşadıklarını; küçük yaşta evlendirilme, kan bedeli olarak verilme, şiddet görme vs. konular açılıyor, anlatırken bile yüzlerinde derin bir keder ifadesi oluşuyordu. Ama sonu hep "kadere" bağlanıyordu. Bizim asıl örgütlenme alanımız mutfaktı tabii ki. Sofrayı evin genç kadınlarıyla birlikte kuruyor, birlikte bulaşık yıkıyorduk. Mutfak sohbetleri, çoğunlukla özgürlüğe doğru atılan adımlara zemin oluşturuyordu. Tüm genç kadınlar, mutfak dışındaki yaşama katılmak için can atıyordu.

Evin kapısını açıp partiye gelen, kadın çalışmalarına katılan kadınlar için engeller bitmiyordu. Bu sefer de partideki, siyasetteki erkek egemen zihniyetle mücadele etmeleri gerekiyordu. Kadını küçümseyen, kadının gücüne inanmayan geleneksel erkek anlayışı kadar, örgütlü kadını rakip gören, onu ekarte etmek için iktidarcı oyunlara başvuran yaklaşımlarla baş etmek kolay değildi. Yaptığımız toplantılarda il, ilçe çalışmasındaki kadın arkadaşların en çok yakındığı şey, erkek yöneticilerin yaklaşımlarıydı.

Bilimsel çalışma yapan kurumda pozitif ayrımcılık olmaz

Merkezi Kadın kolları, genel merkezde belli bir ağırlık oluşturmuş, geleneksel birçok yaklaşımı aşmıştı ama yerellerde bu pek kolay olmuyordu. Kadın Kolları Konferansı'nda hem erkeğin engelleyici, sınırlayıcı, dışlayıcı yaklaşımlarını, hem de biz kadınların "şikâyetçi" yaklaşımlarını masaya yatırdık. Kadın hareketinin erkek egemen zihniyete karşı şikâyet etmek yerine, iddiasını büyüterek, mücadele kararlılığını ortaya koyması gerektiği sonucuna vardık.

Kadın hareketinin sadece siyasi parti değil, diğer kurumlarda da kadınların etkin olması için yoğun bir çabası vardı. Benim Kürtçem epeyce iyi olduğu için 2003 yılında İstanbul Kürt Enstitüsü'nde çalıştım. Enstitünün Senatosunda yer alan iki kadın üye olarak, tüzükte kadınlar için pozitif ayrımcılık ilkesine yer verilmesini önerdik. Erkeklerin neredeyse tamamı, "Burası bilimsel çalışmalar yapılan bir kurum, burada pozitif ayrımcılık olmaz" tezine sarılarak önerimize karşı çıktılar. Kendisini "feminist mella" olarak tanıtan, rahmetli İsmet Kılıçaslan, bizi destekledi ve bunu neden gerekli olduğunu uzun uzun anlattı. İsmet Kılıçaslan birçok önemli eseri Arapça ve Farsça'dan Kürt-

çe'ye çeviren, kendi eserleri de olan değerli bir mellamızdı. Kürt Enstitüsü Başkanı Şefik Beyaz'ın de destekleriyle pozitif ayrımcılık tüzükte yer aldı.

2004'te yeniden parti çalışmalarına döndüm. Bir buçuk yıl DEHAP Konya İl Başkanlığı yaptım. O zaman sadece Konya ve Yalova'nın il başkanları kadındı. Daha sonra DTP (Demokratik Toplum Hareketi) ve DTP (Demokratik Tolum Partisi) kuruluş çalışmalarına Konya ili düzeyinde katıldım. DTP kurulunca PM'ye seçildim. Kadın çalışmalarımız DTH-DTP kuruluş süreci nedeniyle iki yıl boyunca bir duraksama yaşadı. DTP ile birlikte yeniden kadın çalışmaları hız kazandı. Kadın kolları yerine daha geniş kesimleri kapsayacak şekilde, kadın meclisleri kurduk. Partinin kuruluş sürecinde yoğun tartışmalar sonucunda eşbaşkanlık sistemine geçilmesi kararı alındı. İlk eşbaşkanlar olarak Aysel Tuğluk ve Ahmet Türk seçildi.

2007'de parti genel saymanlık görevini üstlendim. O yıl genel seçimler vardı. Seçim giderleri gözümü korkutuyordu. Ama başarılı bir seçim kampanyası yürütecek imkanları yarattık. Yüzde 10 seçim barajı nedeniyle seçimlere bağımsız adaylarla girme kararı almıştık. Bu nedenle Eş Genel Başkanlarımız Aysel Tuğluk ve Ahmet Türk aday olabilmek için partiden istifa etmek durumunda kaldılar. Eşbaşkan vekillerini seçmek üzere toplanan MYK'da beni eşbaşkan seçtiler. İtirazlarım işe yaramadı. Yumuşak üslubu ve kocaman sıcak gülüşüyle Türkan Yüksel arkadaşımız, kadın meclisi sözcümüz, "Seni yalnız bırakmayacağım, hep yanında olacağım," diyerek beni ikna etti.

Seçim kampanyasını bağımsız milletvekili adaylarımızla yürüttük. Ve yirmi iki milletvekilliği kazanarak mecliste grup kurduk. Mazbatalarını aldıktan sonra tekrar partimize üye olan milletvekillerimizin dosyasını ve meclis grubu kurmak için hazırladığımız dilekçeyi meclis başkanlığına sunmanın gururunu

yaşadım. Bir süre sonra olağanüstü kongreyi toplayarak, eşbaşkanlık görevini Emine Ayna'ya devrettim.

2009 yerel seçimlerinde Mardin'in Derik ilçesinden belediye başkan adayı gösterildim. YSK hukuksuz bir şekilde aday listeleri kesinleştikten dört gün sonra adaylığımı düşürdü. Derik adaysız kalmıştı, listeler kesinleştiği için DTP yeni aday da gösteremiyordu. Bu hukuksuzluğa karşı Derik halkı yediden yetmişe ayağa kalktı. Gece gündüz kimse evine girmedi. Kadınlar kucaklarında çocuklarıyla gün boyunca hükümet konağının önünü terk etmediler. Dört gün sonra YSK, DTP'nin yeni bir aday göstermesi yönünde bir karar almak zorunda kaldı. Birkaç saat içinde Çağlar Demirel'in evraklarını hazırlayıp ilçe seçim kuruluna teslim ettik. O dönem Diyarbakır milletvekili ve meclis grup başkan vekilimiz olan Gültan Kışanak'ın dışarıda bekleyen halka hitaben "Derik halkı, direne direne kazandınız," sözleri tüylerimizi diken diken etmişti. Bir anda meydanı sevinç çığlıkları kapladı. Halk seçim çalışmalarına öylesine bir hırsla yüklendi ki yüzde 90'a yakın bir oyla belediye başkanlığını, on beş meclis üyeliğinden on dördünü, dört il genel meclis üyeliğinin tamamını aldık.

Seçimlerde iyi çalıştık ama polis de iyi çalıştı

Seçimlerden iki hafta sonra sabaha karşı on altı ilde eşzamanlı gözaltı operasyonu başlatıldı. PM, MYK, il yöneticisi kadın meclisi üyeleri, DÖKH aktivistleri ve belediye başkanı dahil yüz doksan iki kişi hakkında gözaltı kararı alınmıştı. Evlerimiz basılarak ilk dalgada elli iki kişi gözaltına alındık. İkinci, üçüncü dalga derken her gün sayı yükseliyordu. Diyarbakır TEM'de dört gün gözaltında kaldım. Çıkartıldığım mahkeme tarafından tutuklandım. Polisler, "Seçimlerde iyi çalıştınız sizi tebrik ede-

riz. Ama biz de iyi çalıştık," diyerek operasyonun nedenini açık ediyorlardı.

Gözaltılar, tutuklamalar 2012'ye kadar devam etti. KCK ana davada yirmi altısı kadın doksan iki kişiydik. Kadın kotasını tutturmuşlardı. Biz de duruşma salonunu her defasında adeta erkek egemen zihniyetin yargılandığı yerlere çeviriyorduk.

Beş yıl süren tutukluluğum süresince hayatımda önemli değişiklikler oldu. 2011 yılında Şırnak'tan milletvekili seçildim. Cezaevinden aday gösterilen ve seçilen beş kişiden ikisi kadındı. Vekilliğimizin yaklaşık iki buçuk yılını cezaevinde geçirdik. Ocak 2014'te tahliye oldum. Tahliye olan iki Şırnak milletvekili olarak ilk iş Roboski'yi ziyaret ettik. Faysal Sarıyıldız'la birlikte Roboski'nin güzel çocuklarının yan yana sıralanmış mezarları bu ülkenin en büyük utancı olarak yüreğimizi yaktı.

7 Haziran ve 1 Kasım seçimlerinde Hakkari'den milletvekili seçildim. HDP kadın milletvekili sayısıyla önemli bir başarı kazandı. Meclisteki kadın oranını arttırarak Türkiye'nin yüz akı oldu. Mecliste bir kadın grubu oluşturduk. Belli periyotlarla kadın grup toplantısı yaparak, kadın örgütlerini, aktivistleri davet ettik. Meclis kürsüsünü, kadın örgütleriyle birlikte kullandık.

20 Mayıs 2016'da Anayasaya aykırı bir şekilde dokunulmazlıklarımız kaldırıldı. 4 Kasım 2016'da da gözaltına alındım. Halkın iradesi bir kez daha hiçe sayıldı. Hakkari'den yüzde seksen dört oyla seçilmiş olan bizler, Abdullah Zeydan, Nihat Akdoğan ve ben tutuklandık. Nihat Akdoğan birkaç ay sonra tahliye oldu. Bana on yıl, Abdullah vekillimize sekiz yıl hapis cezası verdiler.

Erkek egemen zihniyetin halkın taleplerine kulaklarını tıkama, demokrasiyi lüks olarak görme geleneği devam ediyor. Bir farkla tabii... Kadınların ayak sesleri geliyor. Kadınlar tüm susturulma bastırılma girişimlerine karşı direnerek erkek ege-

men zihniyeti değiştirmeye devam ediyor. Bunun içindir ki şiddetin yıkıcı gücü kadınları hedef alır. Savaşlarda ilk önce gerçekler öldürülür ve önce kadınlar vurulur.

Biz kadınlar üzerimize kapatılan kapıları teker teker kırarak daraltılan yaşamlarımızın sınırlarını özgürlük tutkumuzun sınırlarına ulaştırmaya kararlıyız... Biliyoruz ki başka bir dünya mümkün ve o dünyayı biz kadınlar kuracağız.

Hikâyem kadınların hikâyesi. Önce kendi üzerimize kapattığımız –ve kapatılan– kapıları kırmamızla başlayan, sonra peş peşe evin, sokağın, mahallenin ve koca bir toplum olarak üzerimize kapatılan kapıları kırmamızın hikâyesi. Bazısı çok komiktir, bazısı trajik. Bazısı ibret alınasıdır, bazısı gıpta edilesi. Her birimizin kadın yürüyüşüne katılmasının ayrı bir hikâyesi var. Kendi toprağında milyon engelle uğraşan ama inadına akmaya devam edip yatağını bulan küçük dereler gibiydik. Birbirimize eklendikçe koca bir nehre dönüştük. Şimdi muhteşem özgürlük denizine dökülüyoruz. Özgürlük ve hakikat arayıcısı kadınların muhteşem direniş hikâyesinin bir parçası olmanın onuruyla...

TAKDİR EDİLEN HİZMETİN KARŞILIĞI CEZAEVİ

Servin Karakoç*

Tatvan'daki evimin önünde, 10 Ekim 2016 tarihinde, "Bir ifaden var," denilerek gözaltına alındım. Ertesi sabah diğer belediye eşbaşkanımız ve iki meclis üyesi arkadaşımız da benzer gerekçeyle gözaltına alındılar. OHAL gerekçe gösterilerek gözaltı süresi yirmi bir güne uzatıldı. Bu süre zarfında, tutulduğumuz nezarethanenin penceresi olmadığı, saatlerimiz de bizden alındığı için zaman algımız neredeyse yok olmuştu. On yedi gün boyunca bir hücrede tek başıma tutuldum. Diğer arkadaşlarla birbirimize seslenerek iletişim kurmaya çalışsak da "Konuşmanız yasak" denilerek müdahale ediliyordu. Tamamen izole edip hiçlik psikolojisi yaratmaya çalışıyorlardı. Gözaltının rutinlerinden olan sağlık kontrolleri dahi doğru düzgün yapılmıyordu. Tek tuvalet ve lavabo vardı. Hem erkekler hem de kadınlar kullanıyordu. Temizliği düzenli yapılmıyordu, çok kirliydi, çok

---

* Bitlis Ahlat Ovakışla Belediye Eşbaşkanı. 30 Mart 2014 tarihinde yüzde 42 oy alarak seçildi. 10 Ekim 2016 tarihinde gözaltına alındı. 31 Ekim 2016 tarihinde tutuklandı.

kötü kokuyordu. Bitlis genelinde toplam dokuz kişiyi gözaltına almışlardı; eşbaşkanlar, meclis üyeleri, parti yöneticileri. Gözaltında FETÖ'den alınanlar arasında bizim mahallenin imamı ve ilkokul öğretmenim de vardı. Trajikomik durumlar yaşanıyordu. Mahallenin imamı şimdi de hücrelerin imamı olmuştu. Günde beş vakit ezan okuyordu, erkekler namaz kılıyordu. On sekizinci gün benim kaldığım hücreye FETÖ'den alınan bir kadını getirdiler. En azından konuşabileceğim bir kişi yanıma geldi diye düşündüm, ancak o sadece gün boyu ağlıyor ve dua ediyordu.

Gözaltında yirmi birinci günümüzdü, biz dört kişiyi (iki eşbaşkan, iki meclis üyesi) savcılığa çıkarttılar. Adliyenin önündeki kalabalığı görünce gözaltı ve tecridi unuttum. Neredeyse beldenin yarısı adliyenin önündeydi. Alkışlar, zılgıtlar eşliğinde adliye binasına girdik. İlk ve ikinci kata insanlar dolmuştu. Bizi bir odaya götürüp binayı boşalttılar. Savcılık kapısında öğlene kadar, keyfi olarak bekletildik. Avukatlar, bilinçli bir şekilde bekletildiğimizi, Amed'de Gültan başkanların davasının sonucunun beklendiği yönünde tahminlerde bulundular. Bizimle ilgili kararın da ona göre verileceğini düşünüyorlardı. Yani eğer Gültan başkanlar bırakılsaydı, o gün bizler de bırakılacaktık. Akşam oldu, saat 20.00 civarıydı, nöbetçi mahkemeye çıkartıldık. Mahkeme tutuklama kararı verdi. İşlemler yapılırken, emniyetin üst düzey görevlilerinden biri yanıma gelip, "Gültan başkanınız da tutuklandı. Bu bir mesajdır. Bu mesajın iyi okunması gerekiyor," tarzında bir şeyler söyledi. Bizim için de aynı şeyler geçerliydi. "Sizleri tutuklamak zorundaydık, kusura bakmayın," deyip gitti. Hizmetlerimizden dolayı bizi tebrik etmeyi de ihmal etmedi.

Cezaevine gir de kurtulalım bu ıstıraptan

31 Ekim gecesi tutuklandım. Bitlis E Tipi Cezaevi'ne götürüldüğümde, 1 Kasım gece saat 02.15'di. Koğuş kapısı açıldığında kadınlar uykulu uykulu, şaşkın şaşkın aşağıya indiler. Gözaltına alındığımı duymuşlardı, ama aradan uzun zaman geçince serbest bırakıldığımı düşünmüşler. Yirmi iki gün sonra çay içmek çok güzeldi. Hem de kaçak çay...

5 Aralık sabahı "Yarım saat içinde hazırlanın, sevke gideceksiniz," dediler. Bitlis'te siyasi koğuş olmadığı için Sincan'a götürüleceğimizi söylediler. İki öğrenci arkadaşla beraber Aralık soğuğunda, ellerimiz kelepçeli şekilde, on yedi saatlik ring yolculuğundan sonra Sincan'a getirildik. Gece müşahede odasında bekletildik. Sabah koğuşlara geçtik. Tanışma faslından sonra odaya yerleştim. İkinci gün oda arkadaşlarımla gözaltı süreçlerimizi dengbêjî anlatmaya karar verdik. İlk olarak Ağrı HDP İl Eşbaşkanı Hanım Yıldırım arkadaş başladı uzun hava çekmeye. Yaklaşık yirmi dakika sürdürebildi. Fena değildi. İkinci olarak Ağrı DBP İl Eşbaşkanı Özlem Demir arkadaş başladı, on dakikalık bir ezgi seslendirdi, kendi yaşanmışlıklarından. Sıra bana geldi. Saat 21.00 gibi başladım, gece yarısı saat 01.30 olmuş, hala gözaltının onuncu günündeydim. "Bugün geç oldu, uyuyalım, yarın devam ederiz," dedik. Ertesi gün akşam 20.00'de başladım, gece saat 12.00 olmuş hala on yedinci gündeyim. Tekrar ara verip, bir sonraki gün devam etme kararı verdik. Üçüncü gün akşam saat 20.00 gibi başladım, "Hay lo, hay lo" demeye, saat 22.00 oldu, ben devam ediyorum. Özlem arkadaş esprili bir şekilde, "İmanımızı çıkardın, artık yeter! Cezaevine gir de kurtulalım bu ıstıraptan," dedi. Bu esprinin üzerine, artık uzatmak olmazdı, üçüncü günde tamamladım. Bu arada, annem iyi bir

dengbêjdi, ondan kalma dengbêj yeteneğim var. İçeride de dışarıda da epeyce işe yarıyor.

Ovakışla Büyükşehir Belediyesi

Ahlat'ın Kêrs (Kırıkkaya) köyünde 1986 yılında doğdum. Kêrs köyünün 15 Aralık 1993 tarihinde yakılması ve boşaltılmasıyla göçe zorlandık. Tatvan'a yerleştik. Yaşadıkları şeyler insanı politikleştiriyor. 2008 yılının sonlarında DTP'nin çalışmalarına katıldım. 2009-2012 yılları arasında iki dönem DTP Tatvan ilçe yönetiminde yer aldım. Kadın çalışmaları yürüttüm. 2011 yılında partimize yönelik "KCK Operasyonları" adı altında yürütülen gözaltı furyasından ben de nasibimi aldım. Gözaltından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldım. Siyasi parti faaliyetlerimiz suç sayılarak altı yıl üç ay ceza verildi. Yargıtay'da bozuldu, yeniden yargılanma süreci devam ediyor.

2014 yerel seçimlerinde, il seçim komisyonunda yer alıyordum. Henüz aday adaylığım da söz konusu değildi. Kendi çalışmalarımızı yürütüyorduk ama hepimiz Amed'i çok merak ediyorduk. Kaç kişi başvurmuş, acaba kim aday olacak vs., sürekli sohbet konusu oluyor. Neyse, toplantıya geçtik, sonlara doğru söz alıp, "Amed'e kaç kişi aday adaylığı için başvurdu?" sorusunu yönelttim. Arkadaşlar henüz başvuru olmadığını söylediler. Ben her zamanki muzipliğimle, "Müsaadenizle ben geliyorum arkadaşlar," dedim. "Nereye?" diye sorunca da "Kendimi feda ediyorum. Amed'i adaysız bırakamam," dedim. Hep beraber epeyce güldük. Tabii sonra Ovakışla Belediye Eşbaşkanı olunca, epeyce espri konusu oldum. "Büyükşehri düşünüp de beldeye gitmek nasıl bir duygu?" diye takılıyorlardı. Arkadaşlar baktı etkileniyorum, bizim belediyeye büyükşehir belediyesi demeye başladılar. İşin şakası bir yana, işimize dört elle sarıldık. Zira halkın ve kadınların çok büyük beklentileri vardı.

Belediyede tek seçilmiş kadın olarak, başlangıçta epeyce sıkıntı yaşadım. Kadınlar olarak yaşadığımız sıkıntılar ortak olduğundan bunları çokça açmaya gerek duymuyorum. Ciddi önyargılar vardı, "Belediye erkek işidir, kadın belediyede ne yapacak? Birkaç ayda sıkılır bırakırlar," gibi söylemler kulağımıza geliyordu. "Tatvan'da büyümüş bir kadın bizi ne kadar anlayabilir?" diyenler de vardı. Köyümüz, Ovakışla'ya on beş dakika mesafede. Bölgede yakılan, boşaltılan tek köy olmasından dolayı çokça tanınır, bilinir. Erkek adaylar için sorun olmayan konular, söz konusu kadın olunca gündem oluyor. Bütün bunları kısa sürede aştık. Özveri, çaba, emek, önyargıları ortadan kaldırmak için yetiyordu.

Benim için zor olan ise çocukluğumda yaşadığım bir travmayı aşmaktı. Belediye ile karakol karşı karşıyaydı. Başlarda çalıştığım odaya her gittiğimde kendimi pencere kenarında ağlarken buluyordum. Hafızamda derin bir iz bırakan anı, o karakolun kapısında, çocuk halimle, ocak ayının karında ve soğuğunda bir gün boyunca, ailemle traktörün üstünde bekletilmemizdi. Çocukluktan kalma ciddi travmalarım var oraya ilişkin. Bunu aşmak için epeyce uğraştım. En iyi yöntem de daha çok çalışmak ve halkla birlikte olmaktı. Küçük belediyelerde imkansızlıklar, hizmet üretme konusunda ciddi bir sorun. Bütçe kısıtlı, çalışan sayısı az. Beldenin tam merkezinde mezarlık vardı ama bir hayli bakımsızdı. Mezarlığın etrafına duvar örmek için bir kamyon biriket aldık. Saatlerce kamyon belediyenin önünde bekliyordu; biriketlerin neden indirilmediğini sorduğumda, "Başkan, işçi tutmamız gerekiyor," dediler. Belediyede sadece iç personel vardı. İki belediye meclis üyemizi arayıp belediyeye gelmelerini istedim. Kapıda onları bekledim. Arkadaşlar geldiler, ben kamyonun üstüne çıktım. "Biriketleri vereceğim, siz de istifleyin" dedim. Arkadaşlar, "Ayıptır başkan, siz inin, niye biz

ölmüş müyüz, biz yaparız. Bu işler erkek işidir..." dedilerse de dinlemedim. Birkaç biriket uzattım, arkadaşlar da mecburen alıp istiflemeye başladılar. Yan tarafta kahvede oturanların hepsi kalkıp yardıma geldiler. On-on beş dakika sürmedi, kamyon boşaldı. O günden sonra belediyenin hizmetlerini hep el birliğiyle, dayanışmayla yaptık. Ovakışla'da ev tutmadım. İki yılımı hep halkın yanında geçirdim. Her öğlen çat kapı bir aileye gidip, birlikte yemek yiyorduk. Akşam başka bir ailede kalıyordum. İlişkilerin sıcak olduğu şirin bir beldedir Ovakışla. Müthiş bir keyifle çalıştığımı söyleyebilirim. Beldenin geçim kaynağı patates, şeker pancarı ve kuru fasulye. Çok çalışkan bir halk. Ekonomisi güçlü bir belde. Biz de belediye olarak halka, organik tarım konusunda destek olmaya çalıştık. Organik üretim ve ekoloji konusunda ciddi bir bilinçlenme başladı.

Belediyenin kısıtlı imkanlarıyla, kadınlara da destek olmaya gayret ettik. Mesela üniversitede okuyan kadınlara yılda iki defa yolluk veriyorduk. Bu bile ciddi bir katkıydı. Bunu duyan bir amca bir gün geldi, başladı oğlunu övmeye. Başta çok anlamadık, dinledik sadece. Amca, oğlunu övdükçe övdü. Sonunda, "Evet erkektir ama bir kadından daha kadındır, evdeki kız kardeşinden daha çok çalışıyor, tüm ev işlerini o yapıyor, ona da yolluk verin," dedi. Küçük bir pozitif desteğin çarpan etkisi diye buna denir her halde. Tabii kadın dayanışmasının erkekler üstündeki etkisi de böyle bir şey diyebiliriz...

BİR KADIN SEKSEN KADIN OLDU

Yıldız Çetin*

Belediye başkanı arkadaşlar bir bir tutuklanıyordu. Bizlerin de tutuklanma ihtimali vardı, ama halkın verdiği görevi koşullar ne olursa olsun sürdürmek gerekiyordu. 26 Mart 2017 tarihinde evime yapılan baskında gözaltına alındım. Altı gün gözaltında kaldım. Çıkartıldığım mahkemede "denetimli serbestlik" kararı verilerek serbest bırakıldım. Savcının itirazı üzerine tutuklama kararı verilmiş. Van'da bir arkadaşın evinde misafirdim, gece eve onlarca polisle baskın yaptılar. On bir yaşındaki kızım Havîn de benimle birlikteydi. "İzin verin, babası gelsin çocuğu alsın," dedim. Kabul etmediler. Kızımı orada bırakıp çıkmak zorunda kaldım. Havîn çığlık çığlığa arkamdan ağlıyordu. Teselli etmek imkansızdı ve zaten buna fırsat da vermediler. Bir anne olarak kızımın o hali, feryatları, günlerce gözümün önünden gitmedi. Havîn'ın feryadı hala kulaklarımda çınlıyor.

---

* Van Gürpınar Belediyesi Eşbaşkanı. Mart 2014 seçimlerinde yüzde 60 oyla seçildi. 1 Mayıs 2017 tarihinde tutuklandı.

O gece emniyette kaldım. Sabah mahkemeye sevk edildim. 1 Mayıs 2017 tarihinde tutuklanarak, Van T Tipi Cezaevi'ne getirildim. Kapıda karşılaştığım arama yöntemi beni hayli zorladı. İnce arama adı altında yapılan bu uygulamanın insan onurunu hedef aldığına tanık oldum. Daha önce cezaevi deneyimim yoktu, ilk kez tutuklanıyordum. Koğuşa götürüldüğümde, kadın arkadaşların sıcak karşılaması beni bir nebze de olsa rahatlattı. Koğuşta başka seçilmiş arkadaşlar da vardı. Cezaevine alışmam uzun sürmedi.

Bitlis'in Ahlat ilçesinin Otluyazı (Xulik) köyünde, 1974'de doğdum. İlk ve ortaöğrenimimi Ahlat'ta bitirdim. Daha sonra Bitlis Sağlık Meslek Lisesi'nde hemşirelik okudum. 1995 yılında mezun olduktan sonra Van'a yerleştim. Van 100. Yıl Üniversitesi'nde hemşire olarak çalışmaya başladım. Üç çocuk annesiyim. 2009 yılında yapılan yerel seçimlerde DTP'den Van Belediyesine meclis üyesi olarak seçildim. Beş yıl boyunca hem meclis üyeliği yaptım, hem de partinin kadın çalışmalarına katıldım.

Belediye Meclisi'nde, kadın-erkek eşitlik komisyonunda yer aldım ve belediyenin kadın çalışmalarına aktif olarak katıldım. Komisyon olarak toplumsal cinsiyet eğitimlerine ağırlık verdik. Önce bir bilinç oluşturmak ve farkındalık yaratmak gerekiyordu. Belediye çalışanlarını da eğitime dahil ettik. Van Kadın Sorunlarını Araştırma Merkezi'ni (VAKASUM) kurduk. Kadınların tercihlerini, önceliklerini, taleplerini ve sorunlarını tespit etmek için anketler yaptık, veri tabanı oluşturduk. Belediyenin kadın çalışmalarını bu veriler doğrultusunda yürüttük. Bu kapsamda kurduğumuz Rojin Kadın Yaşam Merkezi bünyesinde kilim, tekstil atölyesi ve takı tasarım kursu açıldı. Kadınlar emeklerini bir kazanca dönüştürmek ve ekonomik bağımlılıktan kurtulmak istiyordu. Meslek kurslarına ve üretim atölyelerine ağırlık verdik. Çalışan kadınların çocuklarını güvenle bırakabileceği bir mekân ihtiyacı nedeniyle, merkezin bünyesinde kreş de açıldı.

Biz kurduk, KADEM'e devrettiler

2014 seçimlerinde kadın arkadaşların önerisi üzerine aday oldum ve Van'ın Gürpınar ilçesinde Belediye Eşbaşkanı olarak seçildim. Gürpınar Belediyesi 1956 yılında kurulmuştu. İlk kez DTP geleneğinden bir parti seçimleri kazanıyordu. Belediyede kadınlara yönelik hiçbir çalışma yapılmadığını gördük. Hatta üç yüz kişilik kadrosu olan bu belediyede sadece bir kadın çalışan vardı. O da büyükşehir yasası gereği özel idare kapatıldığı için nakille gelmişti.

Belediye hizmetlerinin kadınlara da ulaşabilmesi, kadınlara yönelik çalışmalar yapılabilmesi için önce Kadın Politikaları Müdürlüğü kurduk, kadın personel almaya başladık. Van'daki çalışmalardan edindiğim deneyimler vardı. Önce ilçe merkezi ve köylerde anket yaptırarak kadınların taleplerini tespit ettik; veri tabanı oluşturduk. Ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda Kadın Merkezi kurduk. Danışma hizmeti vermenin yanı sıra, salça üretimi, süt toplama merkezi, kilim atölyesi, tekstil atölyesi gibi birimler vardı. Bilgisayar, Kürtçe, İngilizce ve Kur'an kursları, kadınlar için spor salonu açtık.

Xavasor Kadın Kooperatifi'nin kurulması için önayak olduk, destek sunduk. Kadın çalışmaları o kadar gelişti ki yirmi kadın belediyede, altmış kadın kooperatifte çalışmaya başladı. Göreve başladığımızda 1 olan kadın sayısı 80 olmuştu. Kayyumdan sonra bu çalışma alanlarının hepsi KADEM'e devredildi. Halk sağlığı hizmetleri sunmak üzere açtığımız Muharrem Taş Sağlık Merkezi de müftülüğe devredilmiş. Muharrem Taş, çocuğunun cenazesini, torbada, sırtında taşımak zorunda kalan kişiydi. Köylerde yaptığımız köy kültür merkezleri de kapatıldı.

Beş bin yıllık erkek egemen zihniyetin hakim olduğu bir alanda görev almanın zorluklarını bilerek eşbaşkanlık görevini yüklendim. Ve düşündüğüm gibi epeyce zorlukla karşılaştım.

Kadın arkadaşlarla birlikte, kadın eksenli paradigmanın yaşam bulması için yoğun bir mücadele yürüttük. Pes etmedik, geri adım atmadık. Direncimizin kaynağı, kadın dayanışmasıydı.

REİSE BEG YOK MU?

Zeynep Han Bingöl*

Erzurum Karayazı'da 1960 yılında doğdum. İlk ve ortaokulu Karayazı'da okudum. Karayazı'da lise yoktu. Okumak istiyordum, ama nasıl? O sene ortaokuldan mezun olan arkadaşlar, lise açılsın diye sık sık okula gidip, ortaokul müdürümüzü sıkıştırırdık. Eylülde okullar açıldı ama lise bölümü açılmamıştı. Biz okula başlayamadık. Lise açılıncaya kadar ocak ayı oldu. Adeta eylem yapar gibi her gün okulun önünde otururduk. Sonunda ocak ayında açıldı, liseye başladım. Lise birinci sınıfta yirmi erkek öğrenci vardı, tek kız öğrenci bendim. Böylece Karayazı Lisesi'nden mezun olan ilk kız öğrenci ben oldum.

1979 yılında liseyi bitirdiğimde memleket büyük bir kaos içindeydi. Faili meçhul siyasi cinayetler, Maraş Katliamı, çatışmalar arasında yaşamımızı sürdürmeye çalışırken, 80 Askeri Darbesi ile toplum anlatılmaz bir zulümle karşı karşıya kaldı. Devrimci bir ailenin çocuğu olarak ben de ailem de bu zulüm-

---

* Erzurum Karayazı Belediye Eşbaşkanı. 30 Mart 2017 tarihinde yüzde 88 oy alarak seçildi. 6 Aralık 2016 tarihinde gözaltına alındı. 9 Aralık 2016 tarihinde tutuklandı.

den payımızı aldık. Ailemden tutuklanmalar olunca, ailenin yükü ve sorumluluğu bana kalmıştı. Yirmi yaşında olmama rağmen o zamana kadar sadece okul için dışarı çıkıyor, Karayazı'nın o kısa tek caddesinden geçerek okula gidiyordum. Karayazı, kız çocuklarının okula bile gönderilmediği, muhafazakâr ve feodal yapının hakim olduğu küçük bir ilçeydi. Ancak iş başa düşmüştü. Bir yandan ailenin geçimini düşünmek zorundaydım, bir yandan da ev işlerine, kardeşlerimin bakımına yetişmek durumundaydım. Annem kalp ve sinir rahatsızlığı nedeniyle sık sık kriz geçiriyordu. Biri dört, diğeri on üç yaşında iki kardeşim vardı. Evin gelirinin büyük bir kısmını yirmi büyükbaş hayvanımızdan temin ediyorduk. Bütün bu işleri yapmak durumundaydım. Bir yanda 12 Eylül darbesinin zulmü, diğer yanda ailenin ağır yükü. Bütün bunlarla mücadele ederken güçlendim.

Baba mesleği olan muhasebe ve arzuhalcilik mesleğini büro açarak devam ettirdim. Evde ev işleri, hayvancılık ve çiftçilik, büroda dilekçe yazma, halka yol gösterme. Büroya gelen insanların meramını, şikayetini dinleyerek, nereye, nasıl başvurabileceklerini anlatma, yardımcı olma, dilekçelerini yazma... Bu vesileyle Karayazı merkezi ve köyleri ile güçlü bir bağ kurdum. Büroyu açarken belki aileme ekonomik destek sağlama düşüncesi ön plandaydı ama bir kadın olarak mücadele etmek de benim için önemliydi. Büroya gelenlerle sohbet ederken, onları kız çocuklarını okula göndermeleri için ikna etmeyi de denerdim. Çok olmasa da bazı kadınların okumasına vesile olduğumu söyleyebilirim. Bu kadınlar yıllar sonra beni ziyaret ettiklerinde çok mutlu olurdum. O mutluluğu anlatamam.

1988'e kadar Karayazı'da muhasebecilik yaptım. Aynı zamanda Halk Eğitim'e bağlı trikotaj (örgü) kursu atölyesinde çalıştım. Kadınların meslek edinmesinde ve biraz da olsa sosyalleşmesinde katkım oldu diyebilirim. 1989'da ailemden ayrılıp

Varto'ya yerleştim. Babamın otuz yılı aşkındır sahipsiz bıraktığı araziyi ekip biçmeye başladım. Tarla işleri, meyve ağacı dikme, sebze yetiştirme derken, üç yıla yakın yalnız yaşadım. Varto Halk Eğitim'de çalışarak ve muhasebecilik yaparak geçimimi sağladım. 1992'de evlendim. Ankara'ya yerleşerek muhasebecilik yapmaya devam ettim. O yıllarda İHD ve DEP'te çalışmaya başladım. Belediye Eşbaşkanı seçilmeden önce de partide Merkez Disiplin Kurulu üyesi olarak çalışıyordum.

Başkan, bir çayını içmeye geldim

Yıllar geçse de Karayazı'da pek bir şey değişmiyordu. Sadece zengin olanlar biraz daha zengin, mağdur olanlar da biraz daha mağdur olmuştu. Belediye "yerli" denilen iki aile arasında, dönem değiştirir gibi değişiyordu. Halka hizmetten çok, ailelerine menfaat sağlamanın derdindeydiler. Halk da şehirleşme hevesiyle, doğadan, doğal yaşamdan, geçimlik ekonomiden uzaklaşmış, sisteme mahkûm hale gelmişti. Köylere gittiğinizde gördüğümüz şey o berrak derelerin, çayların kanalizasyon atıklarıyla kirlendiği, balıkların yok olduğu ve adeta hastalık kaynağına dönüştüğüydü. Köyler çöp deryası gibiydi, ilçe merkezinde ise gölgesinde yürüyecek bir ağaç bile neredeyse yoktu. Türkiye güya ekonomisi büyümüş, gelişmiş bir ülke, ama doğup büyüdüğüm Karayazı'da her şey daha kötüye gitmişti; ne hizmet vardı ne ekonomi.

Bütün bunları düşünerek, kadınların ve çevremin de önerisiyle 2014 seçimlerinde Karayazı'dan belediye eşbaşkanlığı için aday oldum. Dört kadın meclis üyesi adayla birlikte seçim sürecinde kadın rengini yansıttık. Rekor bir oyla (yüzde seksen sekiz) seçimleri kazandık. İlk kez bir kadın, belediye eşbaşkanı oluyordu.

Tabii ki zorluklar yaşadık, ama öyle aşılamayacak zorluklar değildi. Halk zaten geçmiş dönemlerin yönetim anlayışından bıkmıştı. Bizim siyasi anlayışımıza güveniyordu. Eşbaşkanlığı da bu kapsamda benimsemişti. Ama eşbaşkanlığın felsefesini, yönetim tarzını birlikte yaşayarak özümseyecektik. Bir gün Sait Eşbaşkan'ın odasından çıkıyordum, yaşlı bir amca ile karşılaştım. "Reis Beg var mıdır?" diye sordu. Ben de gülerek "Amca, bizde reis yok," dedim. Amca döndü gidiyor ama biraz da düşünüyor gibiydi. Geri döndü, "Reise Beg yok mudur?" dedi. Yanına yaklaştım, "Amca bizde reis de reise de yok. Bizde hevserok-eşbaşkan var. Biri benim, biri de Sait arkadaş, içeride," dedim. Kapıyı açtım, Sait Eşbaşkan'ın yanına geçtik. Amcayı birlikte dinledik, çayını içti, memnun bir şekilde belediyeden ayrıldı.

Asıl mesele kadınlara yönelik çalışmalar konusunda personel ve bizim arkadaşları ikna etmekti. Alıştıkları yaklaşımları terk etmek istemiyorlardı. Belediyede bizden önce iki kadın çalışan vardı. Ama belediyede kadınlar için ayrı bir tuvalet ve lavabo yoktu. O iki kadın, mümkün olduğu kadar belediyedeki lavaboyu kullanmamaya dikkat ediyor, mecbur kalınca da erkeklerin kullandığı lavaboyu kullanıyorlardı. Erkekler, kadınlar için ayrı bir lavabo yaptırmayı bile akıl etmemişlerdi. İlk işimiz belediyede kadınlar için ayrı bir tuvalet-lavabo yaptırmak oldu. Zamanla kadın personel sayısını da ikiden sekize çıkardık. Kadın meclis üyesi, kadın çalışan, kadın eşbaşkan... yıllar sonra belediyede kadın varlığı hissedilmeye başlandı.

Erzurum'un soğuğu malum. Kış olunca evlerdeki sular donuyor. İlçede bir hamam var ama sadece erkeklere hizmet veriyor. Konuşalım, haftada bir ya da iki günü kadınlara ayırsın diyoruz, erkek arkadaşlar sürekli bahane yaratıyorlar. Kadınlar her gün belediyeye gelip bu konudaki taleplerini iletiyorlar ama bir çözüm bulunmuyor. Baktım bu iş çok uzayacak, ama kadın-

lar için önemli bir talep, yanıma kadın meclis üyelerimizi de aldım, gidip hamamın işletmecisiyle konuştuk. Haftada bir gün kadınlar gelsin dedik. Kabul etti ve kadınlar da evde donmuş musluklarla uğraşma çilesinden kurtuldu.

Kadın çalışmalarını yürütmek üzere belediyede kadın müdürlüğü birimi oluşturduk. Daha önce belediyeye hiç gelmemiş kadınlar, artık işleri olmasa bile "Başkan, bir çayını içmeye geldim," diyerek belediyeye geliyorlardı.

Hep tanıdık yüzler

Karayazı'daki evimden 6 Aralık 2016'da gözaltına alındım. Diğer Eşbaşkan Mehmet Sait Karabakan da gözaltına alınmıştı. Erzurum Emniyeti'nde üç gün gözaltında tutulduk. 9 Aralık'ta tutuklanarak Erzurum Cezaevi'ne gönderildik. İşlemlerden sonra koğuşa götürüldüm. Dört kişilik koğuşta yirmi yedi kişi kalıyordu. Çoğunu tanıyordum. Ağrı, Van, Iğdır ve Erzurum bölgesindeki belediye eşbaşkanları, meclis üyeleri ve parti yöneticileriydi. O gece sohbet ve esprilerle geçti. Üç ranzada altı kişi, tersli-düzlü yatıyorduk. Kıpırdamak yok, yoksa ayağın arkadaşın kafasına değecek.

24 Aralık'ta sabaha karşı gardiyanlar seslendi, "Hazırlan, sevk var," diye. Nereye götürüleceğimi söylemediler. Havaalanına gidince Ankara'ya götürüleceğimi öğrendim. Sincan Cezaevi'nde hafta sonu gerekçesiyle iki gün "geçici oda" dedikleri bir yerde kaldım. Odaya girer girmez baktım, Serpil Köksal (Ankara Mamak HDP İlçe Eşbaşkanı); adeta bir şok yaşadım. O da beni görünce aynı şaşkınlığı yaşadı. Bir gün önce Ankara İl Eşbaşkanı İbrahim Binici ve Mamak İlçe Eşbaşkanı Kazım Genç ile birlikte tutuklanmışlar. Bu odadan gardiyanlara sesini duyurmak imkansızdı. Serpil Hoca'nın ilaç saati gelmiş ama kimseye sesini duyuramamış. Benim gelmem bir şans oldu. Beni

getiren gardiyanlardan ilaçlarını isteyip içti. Yol yorgunluğu ve havasızlıktan benim de migrenim tuttu. Kapıya vuruyoruz gelmiyorlar. Akşama kadar migren ağrım iyice şiddetlendi. Ancak gece hastanede iğne yaptırdıktan sonra biraz dindi.

Pazartesi günü normal koğuşa götürdüler. Koğuşta altı genç kadın vardı. "Seni niye buraya verdiler? Bizde uyuz var," dediler. Sağ olsunlar arkadaşlar özen gösteriyorlardı ama dilekçe yazdık, koğuş değişikliği için. Beş gün sonra koğuş değişikliği oldu. Bu koğuşta da yine tanıdık bir arkadaş, Ağrı Belediye Eşbaşkanı Mukaddes Kubilay ile birlikte kaldık. İkimiz de yeni tutuklanmıştık, koğuşta hiçbir eşya yoktu. "Yılsonudur, sayım yapıyoruz, bu nedenle satış yapamıyoruz," dedikleri için birkaç gün çay bile içemedik. Bir süre sonra rutin cezaevi düzenini kurabildik.

Cezaevine girerken yaşadığım duyguları anlamamın önüne geçmişti bu hengâmeli günler. Ama haksız yere tutuklanmak, halkın iradesine müdahale edilmesi, kadın temsiliyetine tahammülsüzlük, bütün bunların yarattığı duygu karmaşası içindeydik. Gittiğim her yerde tanıdık arkadaşlarla karşılaşmam da ne kadar yoğun bir siyasi tutuklama furyasıyla karşı karşıya olduğumuzu gösteriyordu. Aslında bu operasyonlar, erkek iktidarının, kadın mücadelesinden, kadın iradesinden ne kadar korktuğunu gösteriyor. Karayazı'da biz beş seçilmiş kadın –ben ve dört meclis üyemiz– belediyede ve ilçede ciddi bir değişim yaratmıştık. Kendilerince beşimizi de tutuklayarak, kadın mücadelesini durdurmaya çalışıyorlar. Ama nafile…

KADIN BELEDİYESİNE ÇEVİRDİLER

Zeynep Sipçik*

28 Mart 2016 tarihinde Mardin'den Dargeçit'e giderken Midyat girişinde, içinde bulunduğum araç polis tarafından durduruldu. Hakkımda yakalama kararı olduğu gerekçesiyle gözaltına alınıp Midyat Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüm. Benimle aynı araçta olan Kızıltepe Belediyesi Eşbaşkanı Leyla Salman, Belediye Meclis üyemiz Yüksel Oğuz da gözaltına alındı.

Aynı gün Dargeçit Adliyesi'ne dahi götürülmeden Midyat Adliyesi'nde mahkemeye çıkartıldım. Siyasi parti faaliyetleri kapsamında yapılan demokratik eylem ve etkinlikler gerekçe gösterilerek tutuklandım. Belediyenin açtığı kadın merkezine, "Çiçek Kadın Merkezi" adı verilmesi, Ilısu barajının tarihi ve kültürü yok edeceğine dair yapılan açıklamalar, belediye faaliyet bülteninde yer alan "Özyönetimle özgür kimliğe" sloganı

---

* Mardin Dargeçit (Kerboran) Belediye Eşbaşkanı. 30 Mart 2014'te yüzde 62 oyla seçildi. 28 Mart 2016 tarihinde tutuklandı.

gibi asla suç sayılamayacak gerekçelerle tutuklama kararı verildi. Midyat Cezaevi'ne götürüldüm. Siyasi koğuş olmadığı gerekçesiyle iki metrekarelik kirli, boş bir hücreye koydular. Burada on beş gün tutulduktan sonra, Kızıltepe Belediye Eşbaşkanı Leyla Salman'la farklı cezaevlerine sevk edileceğimizi söylediler. Ben Ankara Sincan Kapalı Kadın Cezaevi'ne, Leyla Salman da Erzurum'a götürülmek üzere aynı ringe bindirildik. Yirmi saate yakın bir ring yolculuğundan sonra gece saat 02.00 civarında Leyla Başkan'ı bırakmak üzere Erzurum Cezaevi'ne götürüldük. O gece orada kaldıktan sonra, sabah tekrar on sekiz saatlik bir ring yolculuğuyla Sincan Cezaevi'ne getirildim. Midyat'tan Sincan'a bir buçuk saatte gitme imkânı varken, otuz sekiz saat süren bir ring yolculuğuna maruz bırakılmam adeta bir işkenceydi. Ayrıca hem Mardin hem de yakın il ve ilçelerde cezaevleri olduğu halde Sincan'a getirilmem de sürgün zihniyetinin bir sonucuydu. Tabii ki halkın iradesine yönelik bu tutuklamaya öfkeliydim. Ama siyasi bir talimatla tutsak alındığımı biliyordum. Cezaevlerinin direniş mirası bana güç veriyordu.

Okulda, sokakta, ailede, siyasette kadın olmak

1986 Diyarbakır doğumluyum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Diyarbakır'da yaptım. Altı çocuklu bir ailenin ikinci çocuğuyum. Tek odalı, mutfağı ve banyosu bir olan bir evde yaşıyorduk. Babamın feodal, baskıcı bir yapısı vardı. Annem ise yaşadığı bütün zorluklara rağmen yaratıcı ve direngen bir kadındı. Çocukları için her türlü zorluğa katlanan, ama bizim yanımızda bir kez bile olsun "ah" demeyen bir kadındı. İlkokul üçüncü sınıfa kadar, kendimi Türkçe iyi ifade edemediğim için, okulda pek konuşmazdım. Annem içime kapandığımı fark edince bana

destek oldu, cesaret verdi. Annemin çabalarıyla çekingenliğimi kısmen aşabildim.

Daha ortaokul ve lise yıllarında, kadın olmanın zorluklarını fark etmeye başladım. Okulda, sokakta, akraba ziyaretlerinde hep uymam gereken kurallar vardı. Okulda dayatılan kurallar, daha çok asimile olmamıza yönelikti. Çoğu zaman bu kalıplar, cazip de geliyordu. Eril zihniyetin hakim olduğu sokakta da kadınlara dayatılan kalıplar vardı. Yurtsever bir aile olsa da ailemin de kalıpları vardı. Bütün bu dayatmalar birçok çelişki yaratıyor, kendimle, hatta hiç hak etmediği halde annemle çatışma yaşamama neden oluyordu. Düşünüyorum da yaşamımda en çok destek gördüğüm, yine de en çok çatıştığım kişiydi annem. Babamın sert karakterini ve yaratacağı sonuçları bildiği için annem, çoğu zaman babamın ölçülerini kendisi dayatırdı. Şimdi anlıyorum, evde çıkabilecek huzursuzluğun önüne geçebilmek için böyle davranıyordu. Birçok anne gibi kendisini hedef haline getiriyordu. Ama o zaman birçok genç gibi bunun çok da bilincinde değildim. "Baban pantolon giymenizi istemiyor," dediğinde lise birinci sınıftaydım ve aylarca annemle tartıştım. Lise yıllarım, eril zihniyetin dayatmalarına karşı epeyce tartışmalı geçti.

2006 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne başladım. Üniversite yılları, okuduğum bölümün ve arkadaş çevremin katkılarıyla, kadın konusunda bilgi ve bilinç edinme süreci oldu benim için. Üniversiteyi bitirdikten sonra 2010 yılında Derik Belediyesi'ne bağlı "Peljin" Kadın Merkezi'nde çalışmaya başladım. Kadın merkezinde psikolojik ve hukuki danışmanlık hizmeti, cins bilincini yükseltme, şiddetle mücadele ve kadın sağlığı eğitimleri, kültürel çalışmalar yapılıyordu. Köy ve mahallelerde kadın toplantıları yapıyor, sorunları ve çözüm yollarını tartışıyorduk. Kadınlarla bire bir çalışma

yürütmek, benim için de kadın kimliğimin gelişmesine vesile oldu. Kadınlarla, bulabildiğimiz tüm mekanlarda, taziye evlerinde, kahvehanelerde, hatta kuaförlerde bir araya gelip, eril egemen zihniyeti sorgulamak, özgür kadın kimliğini açığa çıkarmaya dönük tartışmalar yürütmek hayatımın en anlamlı, heyecan verici, coşkulu anlarıydı. Gün geçtikçe hakikate ulaşma yolunun kadın özgürlüğünden geçtiğini daha fazla kavrıyordum. Ancak diyalog ve çözüm süreci olmasına rağmen, kadınların yaptığı hemen hemen her eylem ve etkinliğe soruşturma açılıyordu. Her hafta adliyeye ifade vermeye gidiyorduk. Kadınları korkutup, sindirmek istiyorlardı. Buna rağmen çalışmalarımız büyük bir coşku ile devam ediyordu.

Maalesef o dönem Kürt siyasetçilere yönelik, KCK adı altında tutuklama furyası başladı. Derik Belediye Başkanı Çağlar Demirel de tutuklanan siyasetçiler arasındaydı. Cins bilincine sahip bir kadının belediye başkanı olması Derik'teki kadın çalışmaları açısından büyük bir şanstı. Zira Çağlar Başkan'ın her zaman kadın çalışmalarına önem ve öncelik vermesi çalışmaların başarısını sağlıyordu. Başkan tutuklandıktan sonra, kadın merkezi olarak, epeyce zorlandığımızı ifade etmek istiyorum. Güçlü, çalışkan, girişken, konuşkan, özgüven sahibi, emekçi Derik kadınlarıyla çalışmak, güzel dostluklarını ve yoldaşlıklarını kazanmak benim için oldukça anlamlı ve değerliydi. Onlardan çok şey öğrendim. Bu anlamda kendimi dünyanın en şanslı kadınlarından biri olarak görüyorum dersem, abartmış olmam herhalde.

Yirmi yedi erkeğe karşı yarıştım

Dargeçit'ten aday olmam gündeme geldiğinde, yerel yönetimlerde böylesine önemli bir sorumluluğu üstlenmenin hiç de kolay olmadığını, belediye çalışanı bir kadın olarak biliyordum.

Zira halka en yakın bir kurum olmasına rağmen eril zihniyet tarafından işgal edilmiş bir kurumdu belediyeler. Son on yılda birçok belediyede farklı, demokratik belediyecilik deneyimleri gelişse de, itiraf etmeliyim ki, bu benim için hem kaygı verici hem de korkutucuydu. Uzun süre kendi içimde bunun muhasebesini yaptım. Sonuç itibarı ile bunun başta kadınlar olmak üzere, halk için yerine getirilmesi gereken bir sorumluluk olduğuna karar verdim. "Biraz cesaret" diyerek yola çıktım.

Dargeçit, Mardin'in küçük ve şirin bir ilçesidir. Köylerle birlikte toplam yirmi dokuz bin nüfusu var. Mekân olarak da Mardin'e en uzak ilçe. Mardin'in diğer ilçelerine göre biraz daha sapa bir yerde olmasından dolayı çoğu zaman ihmal edilmiş. Ayrıca 90'lı yıllarda sivil katliamların ve köy boşaltmaların en yoğun yaşandığı yerler arasında. Doğal güzelliği ise kutsal kitaplarda anlatılan cennet tasviri gibi geliyor insana. Dilerim bir gün fırsat olur da kadınlarla Miştê (Umutlu), Bekwan (Belen), Dîlan (Ulaş), Germero (Akbelen) ve daha nice güzel köylerinde dolaşabiliriz.

İşte ben bu güzel ilçemizde aday adayı olduğumda yirmi yedi erkek ve benimle birlikte altı kadın olmak üzere, toplam otuz üç aday adayı olmuştuk. Tabii ilk başlarda bu durum benim garibime gidiyordu; uzunca bir süre afalladığımı söyleyebilirim. Zamanla anlamaya, anlamlandırmaya başladım. Feodal toplum yapısının özellikle küçük yerlerde baskın olması bir Kürdistan gerçekliğidir. Dolayısıyla yirmi yedi erkek aday adayının olduğu küçük bir ilçede, genç bir kadın olarak aday adayı olmak ve akabinde aday olarak seçilmek hiç de kolay olmadı. Açıkçası, altından kalkılması zor bir durumdu benim için. Hayatımın en zor süreçlerinden biriydi diyebilirim.

Ön seçim süreci tamamlanıp adaylığım açıklandığında, seçim sürecine kolektif bir ruhla katılan, hiçbir desteğini esirge-

meyen aday adayı arkadaşlar çoğunluktaydı, fakat bu durumu kabullenmeyenler de vardı. Birkaç aday adayının aileleriyle birlikte partinin Mardin il binasına gidip duruma itiraz ettiği, hatta oturma eylemine başladıkları haberi etrafta yayıldı ve ben de bunu duydum. Çok üzüldüm ve partiye, beni geri çekmelerinin daha iyi olacağı yönünde öneride bulundum. Bu önerim kabul edilmedi. Bu tartışmalar tükeninceye kadar geçen birkaç gün benim için oldukça ağır geçti.

Yaklaşık bir hafta sonra parti, ilçede bir miting hazırlığı başlatmıştı. Mitingin yapılacağı gün, Mardin Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkan adaylarımız Ahmet Türk ve Februniye Akyol'un da bulunduğu bir seçim otobüsüyle ilçeye gittik. Bir yandan büyük bir heyecan yaşıyordum, bir yandan da kaygılı bir ruh hali içindeydim. İlçe girişinde bizi karşılayan büyük bir kitle vardı, halk bağrına bastığını göstermek için her şeyi yapıyordu. Bu tablo karşısında yaşadığım duyguları tarif etmek imkânsız. Sevgisini, sıcaklığını esirgemeyen analar, halkın gösterdiği güven, sahiplenme ve coşku, yüklendiğim sorumluluğun gereğini yerine getirmek için en büyük gerekçelerimden biri oldu.

Yüksek performanslı bir seçim süreci yaşadık. Belediyelerde eşbaşkanlık sistemi yeniydi, ama halk benimsemiş ve sahiplenmişti. Diğer eşbaşkan da Kerboranlı bir gençti. İki genç eşbaşkan adayının olması dinamik bir atmosfer yarattığı gibi, halkın umutlarını da büyütmüştü. Seçimi yüzde altmış iki gibi yüksek bir oy oranıyla kazandık ve büyük bir hevesle belediye çalışmalarına başladık.

Analar belediyeyi basınca

Eşbaşkanlık, tarihte kadın temsiliyeti için elde edilmiş en anlamlı kazanımlardan biri oldu. Bu temsiliyetin gereklerini yerine getirmek büyük bir emek ve çaba istiyordu. Hem demokra-

tik katılımcı, şeffaf bir yönetim anlayışı geliştirecek, hem de eşit temsil, eşit katılım yaklaşımını toplumsal yapıyla buluşturacaktık. Maalesef belediyeler erkek egemen sistemin hakim olduğu kurumlar haline gelmişti. Dargeçit Belediyesi'nde de seksen çalışan arasında sadece iki kadın çalışan vardı ve belediye kadınların çok nadir uğradığı bir yerdi. Belediye meclis üyelerinden de sadece üçü kadındı. Benimle birlikte toplam altı kadın, yola koyulduk. Halkta, özellikle de kadınlarda kadınların belediye eşbaşkanlığına anlamlı bir sahiplenme vardı. Yine de kadın temsiliyetini her alanda görünür kılmak kolay olmuyordu. Yerleşik erkek egemen zihniyetin kalıplarını kırmak epeyce emek ve çaba istiyordu. Zamanla aktif kadın sayımızı artırdık. Belediyede çalışmaya başlayan kadınlar, siyasi parti yönetiminde yer alan kadınlarla birlikte artık daha kalabalık ve heyecanlıydık. Böylece kadını görünür kılmak biraz daha kolay oldu. Kadın çalışmalarına ilgi de giderek arttı. Kısa bir süre sonra Çiçek Kadın Merkezi'ni açtık. İlçedeki kadınların mutluluğu görülmeye değerdi. Tabii, "Bu kadınlar belediyeyi kadın belediyesine çevirdiler," serzenişleri de duyulmuyor değildi. Biraz da espriyle söylenen bu sözlere karşın, tüm ilçe halkı, yapılan çalışmalardan ve gelişmelerden son derece memnundu.

Fakat gel gör ki bu aşamalar öyle kolay ve sorunsuz geçmiyordu. Kadın kimliği zaten eril zihniyetin kolaylıkla hedef haline getirdiği bir kimlikti. Eşbaşkanlık, kadınların eşit temsiliyet ve yönetime eşit katılım talebinin hayata geçirilme iddiasıydı, ancak yeterince kavranmamıştı. Son karar merci olma, özgün kadın çalışmalarına müdahale etme, sürekli ön planda olma, kadını geri plana itme, kadının başarısına tahammül edememe eril zihniyetin yansımalarıydı. Kadın personel alımı en çok zorlandığımız konu oluyordu. Yaşadıklarımız, eril zihniyetin iktidarını sarsmanın hiç de kolay olmadığını gösteriyordu. Tabii

bunları dile getirirken, dürüstlük ilkesine uygun davranmak gerekir. Neticede yaşanan sorunlar tek taraflı gelişmiyordu. Elbette benim de payım var. Sabırlı ve geliştirici olmak gerekiyordu. Çoğu zaman bunun hakkını vererek yapamadığım için kendime kızıyorum. Birbirini gerileten tarzda değil, birbirini olumlu yönde etkileyen bir ilişki tarzı geliştirmeliydik. Bunun için de biraz daha zaman ve tecrübe gerekiyordu.

Kadın iradesinin karşısına kadınları çıkarmak da eril zihniyetin en kurnaz yöntemlerinden biri. Belediyeye bir gün elli beş altmış yaşlarında bir erkek geldi. Görüşme boyunca, yüksek bir ses tonuyla, tepkisel bir tarzda konuşmasını sürdürdü. Güya belediye hizmetlerinden şikâyet ediyordu ama, biraz dinleyince asıl derdinin bir yakınının işe alınması olduğu anlaşıldı. Ben de belediyeye işçi alınmadığını, imkanlarımızın olmadığını anlatmaya çalıştım. Bunun üzerine öfkeyle kalkıp gitti. Ertesi gün birkaç ana adeta belediyeyi bastılar. Odaya aldım, her birine teker teker sarıldım. Bir sorun varsa her zaman belediyeye gelebileceklerini, belediyenin halkın, kadınların kurumu olduğunu söyledim. Biraz sohbet edince, önceki gün iş talebiyle gelen erkeğin anaları gönderdiği ortaya çıktı. İlçedeki su sıkıntısı gerekçe yapılmıştı. Bu konudaki çalışmalarımızı anlattım. Anaları yolcu etmek için çıktığımda o kişi koridorda bekliyordu. Bizim gayet sakin ve güler yüzlü olduğumuzu görünce epeyce şaşırdı. Belli ki farklı bir tablo bekliyordu. Tabii bu geliş, erkeğin örgütlemesiyle olmuştu ama benim kadınlarla kurduğum diyalog, belediye ile kadınları buluşturdu. Kadınlar, sık sık belediyeye gelmeye, mahallenin sorunlarını dile getirmeye başladılar. Belediyeye gelen kadınlarla birlikte bazen çıkıp mahallelere gidiyor, belediye çalışmalarını beraberce yerinde denetliyorduk. Gün geçtikçe belediyeyi daha fazla kendi mekanları olarak görüyorlardı.

Tabii keşke bütün mesele kadınlarla buluşmak, belediye hizmetlerini en iyi şekilde yapmaktan ibaret olsaydı. Eşbaşkanlık görevimiz, olağanüstü gelişmelerin yaşandığı bir döneme denk geldi. IŞİD'in Kobani saldırısı nedeniyle Dargeçit'te yapılan protestolar sırasında üç kişi yaşamını yitirdi. Cenazeler defnedildikten sonra taziye yerine doğru yürüyüşe geçen kitlenin üzerine taburdan ateş açılması sonucu bir kişi daha yaşamını yitirdi, dört beş kişi de yaralandı. O gün yaşadığım ve tanık olduğum şeyleri hayatım boyunca unutamayacağım. Yerde yatan yaralılar, dizlerini dövüp ağlayan analar, korkudan titreyen çocuklar, çaresizlik içinde sağa sola koşturan insanlar... Bu tablo karşısında ben de bir yandan ağlıyor, bir yandan yaralılarla ilgileniyor, bir yandan da halkı sakinleştirmeye çalışıyordum. Şu anda, o anları yazarken bile ne kadar zorlandığımı tahmin edemezsiniz.

Şimdi de dört duvar arsındayız. Bizim şahsımızda halkın iradesi tutsak alınmak isteniyor. Ama inanıyorum ki kazanan "barış" olacak, "özgürlük" olacak, "halkların birlikteliği" olacak, "onurlu bir yaşam" olacak.

"Bu kitap, sadece yerel ve genel siyasette görev almış, cezaevinde olan kadınların deneyimlerine odaklandı. Kadınlar olarak nereden gelip hangi mesafeleri kat ettiğimizi, önümüze ne gibi engeller çıktığını, erkek egemen sisteme kafa tutma gücünü nasıl edindiğimizi dillendirmek; emeğimizi, çabamızı, anılarımızı, zor ve güzel yaşanmışlıkları bir araya getirerek kadın özgürlük mücadelesine deneyimlerimizi aktarmak; tarihe bir not düşmek istedik.

Hepimiz aynı yollardan geçtik, aynı zorluklarla karşılaştık, erkek egemen bir alanda kadınlar olarak var olma mücadelesi verdik. Kürt kadınlarının siyasal alandaki mücadele deneyimleri erkek egemen sistemin bu karmaşık ittifakını görünür kıldığı gibi, kadınların azmini ve kararlılığını da gözler önüne sermektedir. İğneyle kuyu kazarcasına, bin bir emekle, büyük bir mücadeleyle geçen Kürt kadınlarının demokratik siyaset alanındaki mücadele deneyimlerini anlatsak da, yazılanlar hepimizin hikâyesi..."

Gültan Kışanak

7. BASKI



*dipnot

ISBN-13: 978-605-2318-23-2
9 786052 318232